

I
PRAVILA

NAUK O PISNIH ZNAMENJIH

4

Črke

5

Slovenska abeceda

6

Slovenska abeceda ima 25 latiničnih črk: *a b c č d e f g h i j k l m n o p r s š t u v z ž*.

V prevzetih besedah, zlasti v imenih, uporabljamo še druge:

1. črke z ločevalnimi znamenji (npr. *á q ü ø ç ñ k š*); te po abecedi uvrščamo, kot da ne bi imele teh znamenj;

2. črke *q w x* in *y* stojijo v abecedi takole: *q* za *p*, črke *w x* in *y* pa v navedenem zaporedju med *v* in *z*; *ć* in *đ* stojita za *č* oz. *d*.

Pomni

7

V sodobnih besedilih knjižnega jezika so včasih tudi navedbe iz starejših obdobij knjižnega jezika in iz slovenskih narečij; pri takem zapisovanju citatnih besed v znanstvenem jeziku ali pri slogovnem barvanju lahko uporabljamo posebne črke (npr. *kařha, gostiřvanje*).

Imena črk

8

1. Črke za samoglasnike imenujemo *á é í ó ú*;

2. črke za soglasnike imenujemo:

a) z ustreznim glasom in polglasnikom [ə], torej *bə cə čə də fə gə hə jə kə lə mə nə pə rə sə šə tə və zə žə*;

b) ali pa *bé cé čé dé ef gé há jé ká èl èm èn pé èr ès èš té vé zé žé*;

1. črke *ć đ q w x* in *y* imenujemo: *mehki čđ* ali *mehki čé*, *mehki džđ* ali *mehki džé*, *kvđ* ali *kú*, *dvojni vđ* ali *dvojni vé*, *íks* in *ípsilon*;

4. dvočrkje *dž* imenujemo *trdi džđ* ali *trdi džé*.

Vrste črk

9

Črke so male in vélike: pisane *a A, b B* ... in tiskane *a A, b B* ..., pokončne *a A, b B* ... in poševne (ležeče, kurzivne) *a A, b B* ... ipd. S poševnimi črkami so največkrat tiskani tisti deli besedila, ki jih hočemo ločiti od drugega besedila ali jih posebej poudariti. V ta namen uporabljamo tudi razprti tisk, različno krepke črke in črke raznih velikosti, pri pisanju z roko pa podčrtavanje, včasih tiskane črke ipd.

Glasovna vrednost črk

10

Črke so znamenja z dvema vlogama: z njimi zapisujemo glasove, ko pa so zapisane, nam pomenijo glasove.

Za razmerje med črkami in glasovi ne velja pravilo Kolikor črk, toliko glasov oz.

Kolikor glasov, toliko črk. Nekatere glasove namreč zapisujemo z različnimi črkami, nekatere črke pa zaznamujejo več glasov. Tako npr. ustnični nenosni zvočnik načeloma sicer zapisujemo s črko *v* (*siva, siv, vzeti, vsak*), vendar eno njegovo različico tudi s črko *l* oz. *u* (*dal, nauk*). Nasprotno črka *v* zaznamuje ne samo zobnoustnični nenosni zvočnik (*veva*), temveč tudi posamoglasniški [v] (*siv, bo vzela, bo vsak*), ne ob samoglasniku pa [w] oz. [ʋ] (*vzeti, odvzeti – vsak, predvsem*) in celo samoglasnik [u] (*vzeti* oz. *vsak* itd. lahko izgovarjamo tudi [uzeti] oz. [usak] itd.).

Razmerje črka – glas oz. glas – črka je razvidno iz preglednic v § 1069 in 1070.

11 Številke, števila, številke

Kakor s črkami zapisujemo glasove (in s tem besede), tako s števki (ciframi) zapisujemo števila. Številke so znamenja za števila 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9; večja (ali npr. necela) števila zapisujemo s sestavljanjem števk, npr. 13, 41,5, 12². Številke od 0 do 9 se imenujejo *ničla, enka, dvojka, trojka, štirica, petica, šestica, sedmica, osmica, devetica*, ustrezna imena za števila, ki jih te številke zaznamujejo, pa so *nič, ena, dve, tri, štiri, pet, šest, sedem, osem, devet*. Zapisana večja ali necela števila ipd. imajo ali posebna imena, npr. 10 – *deset*, 20 – *dvajset*, 100 – *sto*, 1000 – *tisoč* itd., ali pa so tvorjena iz posebnih osnovnih imen: od 12 do 19 = *dva-, tri-... + -nájst*, od 30 do 90 = *trí-, štíri-... + -deset*, od 200 do 900 pa *dvé- ... + -sto* ipd. Številka ali zveza števk kot pisno znamenje se imenuje številka, npr. 18, 4, 1437.

Kako se števila izpisujejo s črkami, gl. § 251–261, 366–370, 521, 544–549.

12 Pri letnicah tisočice lahko izrazimo s stoticami, tako da npr. 1926 beremo ali *tisoč devetsto šestindvajset* ali tudi *devetmajststo šestindvajset*. Tudi večje telefonske ali bančne številke, npr. 383675, lahko (pri narekovanju) izgovarjamo po nekaj števk skupaj (navadno po tri ali dve) tako, da izgovarjamo *tristo triinosemdeset, šeststo petinsedemdeset* ali *osemintrideset, šestintrideset, petinsedemdeset* ali pa tudi *tri, osem, tri, šest, sedem, pet*.

13 Poleg arabskih števk uporabljamo tudi rimske: *I, V, X, L, C, D, M*, npr. za pisanje mesecev v datumu, letnikov glasil, poglavij, strani: *II. XII. 1975*; gl. *uvod SSKJ I, str. XXIII; Slavistična revija XX (1972), str. 371*; tudi pri lastnih imenih: *Aleksander I., Jožef II.* ipd. (prim. § 43, 91, 97, 252).

14 Ločila

Poleg črk in števk so najpogostejša pisna znamenja ločila, npr. *pika* (.), *vejica* (,), *vprašaj* (?) ipd. O njihovi skladenjski in neskladenjski vlogi gl. § 226–475.

15 Druga pisna znamenja

Imamo še druga znamenja, npr. za vrednosti, mere, denarne enote, stopinje, odstotke, člene ipd.

Med splošnimi so zlasti: *odstotek* (%), *člen, paragraf* (§), *in* ali *et* (&), *enakost* (=), *stopinja* (°), *minuta* (′), *sekunda* (″), *do* (–), *dolar* (\$) ipd.

Matematična in podobna znamenja

16

Poleg števk uporabljajo v matematiki še druga znamenja: za vrste in razmerja matematičnih vrednosti in za matematične operacije, npr. *in/plus* (+), *manj/minus* (−), *enačaj* (=), *deljeno* (:), *množeno, krat* (× ali ·), *ulomčna črta* (—), *neskončno* (∞), *koren* ($\sqrt{\quad}$) ipd. Dvojka desno zgoraj ob številki ali črki pomeni *kvadrat* (5^2 , a^2), trojka *kub* (5^3 , a^3). Zlasti geometrija si pomaga še z grškimi črkami, npr. α , β , γ ...

Znamenja iz logike

17

Posebna skupina so znamenja iz logike, uporabljana tudi v matematiki in jezikoslovju; to so znamenja za enakost (=), neenakost ali nasprotje ($\neq$), posledičnost ($\Rightarrow$), izbiro ($\vee$), vsoto ($\wedge$), večjo vrednost oz. izvor (<), manjšo vrednost oz. razvoj v kaj (>), večje ali manjše ($\leq$) ipd. Vsa ta znamenja se pišejo nestično.

Izpostavna znamenja

18

Splošno znana je izpostavna raba števil; na desni strani besed zgoraj (redkeje tudi spodaj) je opozorilo na ustrezno podčrtno opombo ali na opombo na koncu besedila ali poglavja (spodaj pa je npr. simbol sklona). Isto vlogo ima tudi t. i. zvezdica zgoraj desno (za opombo 2 pišemo dve zvezdici, za opombo 3 pa tri). Levo zgoraj izpostavljena številka ob letnici pove, za katero izdajo dela gre. Primeri: *Kopitarjeva Slovnica*¹ je izšla v prvem desetletju 19. stoletja. (Pod črto pa: ¹*Grammatik der Slavischen Sprache in Krain, Kärnten und Steyermark.*) – *Sam*₄ = samostalni v 4. sklonu. Zvezdica na levi strani pred besedo nas opozarja na vzpostavljeno (domnevno) besedo; zvezdica pomeni tudi 'rojen' in križec 'umrl', *ampak* < *a-nъ-pakъ – *Ivan Cankar* (*1876, †1918) – *Slovenska slovnica*³1991 (= 3. izdaja).

Posebna jezikoslovna znamenja

19

Črke

20

- B* *b*, izgovorjen z odporo v nosno votlino (*obmetati*)
B *b*, izgovorjen s spodnjo ustnico ob zgornjih sekalcih (*ob vodi*)
D *d*, izgovorjen z odporo skozi nosno votlino (*dno*)
d *d*, izgovorjen z obstransko jezično odporo (*dleto*)
P *p*, izgovorjen z odporo skozi nosno votlino (*slep mož*)
p *p*, izgovorjen s spodnjo ustnico ob zgornjih sekalcih (*snop vidim*)
T *t*, izgovorjen z odporo skozi nosno votlino (*talo*)
t *t*, izgovorjen z obstransko jezično odporo (*tla*)
 γ *h*, izgovorjen zveneče (*h godu*)
m *m*, izgovorjen s spodnjo ustnico ob zgornjih sekalcih (*simfonija*)
 η *n*, izgovorjen z zaporo na mehkem nebu (*sinko*)

- w* v, izgovorjen z razasto obliko ustnic, zveneč (*vzeti*)
m v, izgovorjen z razasto obliko ustnic, nezveneč (*vse*)
ɥ v, izgovorjen z obema ustnicama in pridvigom jezika proti mehkeemu nebu (*siv*)
ɛ e, izgovorjen nevtrarno, tj. ne ozko ne široko (*mejni*)
o o, izgovorjen nevtrarno, tj. ne ozko ne široko (*sinovski*)
ə srednjejezični sredinski samoglasnik, t. i. polglasnik (*pes*)
ø neglasovni (ničti) svetli polglasnik (**sneg-øka > snežka*)
∅ 1. neglasovna (ničta) oblikoslovna enota, npr. končnica (*korak-∅*);
 2. polglasnik, ki ni zapisan s posebno črko

21 Oklepaji za prvine jezikovnih ravnin

- ( ) v takem oklepaju zapisano je neobvezna sestavina besede ali besedne zveze
 [ ] v takem oklepaju zapisano je glas (več glasov)
 < > v takem oklepaju zapisano je črka (več črk)
 / / v takem oklepaju zapisano je fonem (več fonemov)
 { } v takem oklepaju zapisano je morfem (morfemska zveza)

22 Črtice

- ' stična resica pred samoglasnikom ali zlogom; npr. *b'rat*, še boljše *b'rat*, zaznamuje naglašenost
 - črtica nad črko, npr. *ā*, zaznamuje dolžino ustreznega glasu; v SSKJ tudi akut in cirkumfleks
 > kotnik v desno, npr. *ty > ti*, zaznamuje prehod v kaj
 < kotnik v levo, npr. *ti < ty*, zaznamuje nastanek iz česa
 -- črtica za vezajem, npr. *mami --*, zaznamuje neglasovno (ničto) končnico
 - črtica za soglasnikom v oglatem oklepaju; npr. [džéz-], zaznamuje izgovor soglasnika v skladu s pravili o razvrstitvi soglasnikov
 / stična poševnica, npr. *in/ali*, pomeni 'oziroma'
 ' ' enojna narekovaja na začetku in koncu besede ali morfema, npr. *aqua 'voda'*, zaznamujeta pomen
 : dvopičje za črko, npr. [a:], zaznamuje dolžino glasu
 Glede naglasnih in drugih znamenj gl. § 618–633.

23 Splošne normativne oznake v slovarskem delu SP

- črna pika: zaznamuje prepovedano (v knjižnem jeziku)
- krožec: zaznamuje nepravilno (v knjižnem jeziku)
- nestična puščica: kar je levo od nje, je (v knjižnem jeziku) odsvetovano, boljše je desno od →

- ( ) okrogli oklepaj: zaznamuje bolj ali manj enakovredno domačo vzporednico prevzeti besedi
- < > lomljeni oklepaj: zaznamuje manj pogostno domačo vzporednico prevzeti besedi
- | | pokončni oklepaj: zaznamuje splošno pomensko uvrstitev besede ali besedne zveze (prim. § 1062)
- xxx ležeči tisk brez oklepaja: zaznamuje besedo ali besedno zvezo, ki je nevtralna oz. navadnejša od besede ali besedne zveze, ki ima oznako, npr. bodočnost ... *prihodnost*

Korekturna (popravna) znamenja

24

/ L 7 Z E 7 9 7	popravi
⌋ ⌋	napačen črkovni sklop ali beseda
⊥ ⊥ ⊥	manjka
9	izpusti
↓ ↑ ↓	piši skupaj
⌋ ⌋ ⌋	piši narazen
← ← ←	zbližaj vrstici
⌋ ⌋ ⌋	razmakni vrstici
5 2 4 3 1	uredi besede ali vrste po številski vrednosti
9 ~ 9	zamenjaj zaporedje ustreznih enot
⌋	napravi odstavek
⌋ ⌋	pomakni v desno oz. v levo
9	odpravi odstavek oz. poveži
⌋	pomakni višje
⌋	pomakni nižje
—	stavi ležeče (kurzivno); tako se podčrtuje npr. pri tipkopisu
9	stavi ležeče (kurzivno); druga možnost podčrtovanja, posebej pri ročnem podčrtovanju
---	stavi razprto

	stavi ležeče razprto
	odpravi razprtost
	stavi polkrepko
	stavi določen tip ali stopnjo črk
	nejasen odtis
	zravnaj vrstico
	ne upoštevaj popravka
	zravnaj rob

Obstajajo še druga, redkeje rabljena znamenja. Popravno znamenje iz besedila načeloma ponovimo na desnem robu, ob njem pa razločno izpišemo popravek. V težjih primerih za vnašalca lahko zapisujemo še dodatna navodila, npr. *ruska cirilica*.

Vzorec korigiranega besedila

Glasovna vrednost črk

Črke so znamenja dveh logama: z njimi zapisujemo glasove, ko pa so zapisane, nam zbujaajo predstave glasov.

Za razmerje med črkami in glasovi ne velja pravilo »Kolikor črk, toliko glasov« oz. »Kolikor glasov, toliko črk«. Nekatere glasove namreč zapisujemo z različnimi črkami, po drugi strani pa nekatere črke zaznamujejo več glasov. Tako npr. ustnični nenosni zvočnik načeloma sicer zapisujemo s črko *v* (*siva, siv, vzeti, vsak*), vendar

leno njegovo različico tudi s črko *l* oz. *u* (*dal, nauk*).

Nasprotno pa nam črka *v* zaznamuje ne samo zobnoustnični nenosni zvočnik (*veva*), temveč tudi posamoglasniški [u] (*siv, bo vzela, bo vsak*), ne ob samoglasniku [w]

- 3 vsak itd. lahko izgovarjamo tudi [uzeti] oz. [usak] itd.
- 1 oz. [w] (*vzeti, odvzeti vsak, predvsem*) in celo samoglasnik [u] (*vzeti oz.*

Razmerje črka – glas / glas – črka je razvidna iz preglednic Glasovna vrednost črk in Zapisovanje glasov (str. 000,000).

Handwritten notes and diagrams on the right side of the page, including:

- A bracketed line with an arrow pointing right, labeled "pomenijo".
- Several handwritten symbols and lines, some resembling musical notation or phonetic symbols, with arrows pointing to specific parts of the text.
- A large bracket on the right side groups several lines of text together, with a handwritten note "v ležice / pokončno".
- At the bottom, there is a handwritten note "v § 1069 in 1070".

Pravopis obravnava zapisovanje glasov, rabo velikih in malih črk, pisanje prevzetih besed, rabo ločil, pisanje skupaj ali narazen in deljenje.

Raba velikih in malih črk

26

Enote besedila na splošno pišemo z malimi črkami, z velikimi pa zaznamujemo samo posebne kategorije besed, manjših delov besedila ali celih besedil.

Velike črke

27

Velika začetnica

28

Z veliko začetnico pišemo prvo besedo v povedi, lastna imena, izraze posebnega razmerja ali spoštovanja, svojilne pridevnike iz lastnih imen in izrazov posebnega razmerja ali spoštovanja in še nekatere druge besede.

Prva beseda v povedi

29

Veliko začetnico pišemo na začetku besedila, v nadaljevanju pa za končnimi ločili (piko, vprašajem, klicajem, tremi pikami, pomišljajem): *Oče je sédel za krmilo novega avtomobila. Le kje je gumb za zrak? Aha, tukajle! Prestave so v prostem teku, prav, da ne bo kaj narobe ... In zdaj ključ, takole – Vžiga, da je veselje.* Povedi so tudi javni napisi, naslovi poštnih pošiljk ipd.: *Železniška postaja, Obvoz, Zdravilni čaji, Dipl. inž. Vida Pirc, Dekanat Ekonomske fakultete.*

O začetnici pri povedih kot sestavinah celotnega naslova kake knjige ipd. gl. § 79–87, 235. O mali začetnici za klicajem, vprašajem ipd. gl. § 125.

Znotraj povedi

30

Z veliko začetnico pišemo:

a) za dvopičjem

31

– začetke dobesebnega navedka premega govora: *Blokar pa je nadaljeval glasno in srdito: »Jaz nočem nič slišati o teh stvareh!«;*

– začetke večjih naštevalnih enot, če se prva od njih začneja z veliko začetnico; zgled za tako rabo je v tej knjigi npr. pri § 640–642;

- 32 b) začetek citirane povedi v okviru katere druge povedi: *V geslu »Tujega nočemo, svojega ne damo« je izraženo naše stališče do mejnih vprašanj.*

33 **Pomni**

Kadar si v okviru pripovedne povedi sledi več drugih povedi (naštevanje ponazarjalnega gradiva ipd.), se vsaka izmed njih začneja z veliko začetnico tudi za vejico ali podpičjem, npr. *Vrana vrani ne izkljuje oči. Siti lačnemu ne verjame. Gnilo drevo samo pade.* – Pregovori **Kdor laže, tudi krade; Kogar je kača pičila, se boji zvite vrvi; Kdor ne dela, naj ne je se vsi začenjajo z oziralnimi zaimki.**

34 **Lastna imena**

Lastna imena so poimenovanja posameznih bitij (tudi živali), zemljepisnih in stvarnih danosti (npr. imena krajev, delov zemeljskega površja, nebesnih teles; ustanov, delovnih organizacij in podjetij, umetnostnih del ipd.): *Jasna, Prešeren, Morana, Slovelec, Lisko; Maribor, Azija, Saturn; Unicef, Litostraj, Fiat, Požganica, Partizanka.*

Lastna imena so enodelna (in sicer eno- ali večbesedna: *Svarun, Tone, Ljubljana, Hlapci – Orlovo pero, Škofja Loka, Veliki briljantni valček*) ali pa večdelna (ta sestojijo iz enega ali več imen in enega ali več priimkov, lahko tudi še iz vzdevek ipd.): *Ivan Cankar, Aleksander Veliki – Anton Tomaž Linhart, Zofka Kveder - Jelovšek, Fran Malselj Podlimbarski; Ljubljana Center, Smelt Olimpija.*

35 **Pomni**

1. Dvodelna imena je treba ločiti od dvojnih imen, npr. *Šmarje - Sap, Kal - Koritnica, Gozd - Martuljek: Vlak se je ustavil v Šmarju - Sapu.* Gl. § 69, 431, 852.

- 36 2. Med večbesednimi imeni posebej obravnavamo tista, ki se začenjajo s predlogom (predložna): *Friderik S praznim žepom, Na bregu, Pod skalco, Pri slepem godcu, Pri treh ribnikih, Pri Treh Hišah.* Prim. § 43, 74–76.

37 **Posebnosti**

1. Večbesedna lastna imena lahko krajšamo: *Ljubljansko barje – Barje, Goriška brda – Brda, Slovenska akademija znanosti in umetnosti – Akademija, Slovenska matica – Matica, Osvobodilna fronta – Fronta, Organizacija združenih narodov – Združeni narodi.* Taka krajšava občnoimenske zveze je *Cerkev za cerkveno občestvo, cerkveno skupnost* ali *organizacijo: Katoliška cerkev – Cerkev.*

- 38 2. Kot lastna imena obravnavamo tudi občna, kadar jih enoumno uporabljamo namesto lastnih: *Otok* v pomenu 'Velika Britanija', *Zahod* v pomenu 'zahodni del večje zemljepisne enote in/ali temu ustrezna politična ali kulturna usmerjenost', *Prerok* v pomenu 'Mohamed'.

- 39 3. Lastna imena lahko postanejo občna: *štefan* (steklenica), *ford* (avto), *morava* (cigareta), *jera* (jokavec). Prim. § 124, 131, 135, 141, 142, 147, 150.

IMENA BITIJ

40

Osebna imena

41

Osebna imena imajo navadno po dva dela: rojstno (krstno) in družinsko ime, tj. ime in priimek (oboju je lahko tudi po več): *France Prešeren, Lucijan Marija Škerjanc, Zofka Kveder - Jelovšek*. Do nastanka priimkov so bila v navadi enodelna (praviloma enobesedna) imena: *Valjhun, Svetopolk, Samo*. Taka so pogosto pravljična imena: *Trdoglav, Pepelka, Zlatolaska*. Pri dvodelnih imenih je pravilno zaporedje ime – priimek (*Ivan Tavčar*); v abecednih seznamih pišemo včasih priimek pred imenom, najbolje z vejico: *Pipan, Marko*. V uradni rabi so še drugi načini zapisovanja, npr. *Ana Tekavec, roj. Požar* in *Kovač Gregorja Janez*.

Posebnosti

1. Osebno ime je lahko psevdonimno (skrivno) in se uporablja ali sólo ali za pravim imenom: *Stane, Koseski, Prežihov Voranc, Josip Murn - Aleksandrov, Franc Rozman - Stane, Jovan Vesel - Koseski, Lovro Kuhar - Prežihov Voranc*. Gl. § 428. **42**

2. Namesto priimka (zlasti za starejšo dobo) uporabljamo stalne pridevke po krajih ali po kateri izmed značilnosti oz. posebnosti: *Ljudevit Posavski, Herman Celjski, Aleksander Veliki, Henrik Osmi, Friderik S praznim žepom, Ivan Brez dežele*; prim. tudi *Devica Orleanska*. **43**

3. Posebni pridevek k imenu in priimku, ki kaže na rod, pripadnost, hišno ime ipd. nosilca, pišemo z veliko začetnico: *Janez Bleiweis pl. Trsteniški; Ivan Klodič vitez Sabladoski; Stane Suhadolc, po domače (ali vulgo) Kovačev*. **44**

4. Zgodovinska in domišljajska imena ljudi so lahko enodelna večbesedna; pri njih pišemo z veliko začetnico samo prvo besedo, npr. *Sedeči bik, Orlovo pero, Velika noga, Sivi volk, Rdeča kapica*. **45**

Pomni

46

1. Tuje predložne in podobne dele priimka (t. i. predimke) pišemo citatno: *A Prato, A'Beckett, Ap Rhys, Da Verona, D'Annunzio, de Musset, De Amicis, Pérez de Cuéllar, De La Mare, Degli Alberti, Di Giacomo, Du Bos, de La Fontaine, Le Bon, Li Gotti, Lo Presti, de l'Estoile, McCarthy, MacDonald, St. John, van Beethoven, Van Tieghem, O'Connor*. Prim. § 860.

2. Glede začetnice pri poimenovanjih za poklic, čast, rodovno zapovrstje ipd. gl. § 128.

Veroslovna in bajeslovna imena

47

Imena veroslovnih in bajeslovnih bitij: *Jupiter, Venera, Perun, Donar, Bog* (kot lastno ime), *Sveti duh, Sveta trojica, Veliki duh, Buda, Alah; Klio, Melpomena, Erinije, Kurent*; prim. še *Sveti trije kralji, Marija Pomagaj, Marija Pomočnica*. Z veliko se pišejo tudi sopomenska (nadomestna) poimenovanja teh bitij: *Stvarnik* (Bog), *Vsemogočni* (Bog), *Devica* (Marija), *Skušnjavec* (Lucifer). V teoloških in bogoslužnih besedilih je dovoljeno pisati tudi *Sveti Duh*. Prim. § 38.

Pomni

48

Po izvoru občnoimenske besede kot prvi del stalne zveze z lastnim imenom nekaterih mitologiziranih bitij pišemo z malo ali z veliko začetnico: *kralj/Kralj Matjaž, kraljevič/Kraljevič Marko, lepa/Lepa Vida*. Prim. § 130.

49 Alegorične poosebitve

Alegorične poosebitve, tj. samostalniki (samostalniške zveze), kadar z njimi ob ohranjenem prvotnem pomenu hkrati zaznamujemo umišljena individualna bitja: *Poezija, Sreča, Dobrota, Luč, Smrt, Nič, Mamon, Breza, Zlo, Narava*.

50 Imena prebivalcev

Z veliko začetnico pišemo imena

51 – pripadnikov narodov in narodnosti: *Slovenec, Slovenka, Srb, Musliman, Bask, Anglež, Lužiški Srb, Belorus, Jud, Slovani, Indijanci*;

52 – pripadnikov delov narodov in pripadnikov držav ali ljudstev: *Masaj, Bezjak, Čič, Bunjevec, Uskok, Dorec, Amazonka; Švicar, Južnoafričan, Avstrijec*;

53 – prebivalcev naselij, pokrajin in celin: *Ljubljčan, Raščičan, Novomeščan; Gorenjec, Primorec, Vojvodinec, Toskanec; Evropejec, Azijec, Severnoameričan*;

54 – prebivalcev planetov: *Marsovec, Selen, Zemljan*.

Pomni

55 1. Kadar ime za prebivalca dobi predpono *ne-*, se velika začetnica prenese nanjo: *Slovenec – Neslovenec, Ljubljčan – Neljubljčan*.

56 2. Tudi simbolna poimenovanja te vrste pišemo z veliko začetnico: *Janez* (Kranjec, Slovenec), *Švab* (Nemec), *Jenki* (Američan), *Lah* (Italijan).

O pisavi takih imen z malo začetnico gl. § 124, 135.

Posebnosti

57 1. Z veliko začetnico pišemo tudi večbesedna imena pripadnikov narodov ali narodnostnih skupin, tvorjena iz večbesednega zemljepisnega, državnega ipd. imena, naj bo to uradno ali nadomestno: *Beneški Slovenec* (prebivalec Beneške Slovenije), *Severni/Južni Korejec* (državljan ustreznih korejskih držav). Sem spadajo tudi primeri kot *Vzhodni Goti*.

58 2. Časovne in zemljepisne pridevke ob imenih narodov ipd. sicer pišemo z malo začetnico (*stari Slovani, stari Grki, zamejski Slovenci, zahodni/južni/vzhodni Slovani*), če pa iz takih večbesednih poimenovanj naredimo enobesedna, veliko začetnico z lastnega imena prenesemo na začetek: *prvotni Slovani > Praslovani, istrski Romani > Istroromani*.

59 Pomni

Glede začetnice pri poimenovanjih ljudi po vrsti naselja, rasni, verski, jezikovni idr. pripadnosti, pri občnoimenskih enakozvočnicah imen za narodno ipd. pripadnost in pri poimenovanjih za narodno ipd. nepripadnost gl. § 55, 127, 134, 136.

60 Živalska imena

Imena posameznih živali: *Sultan, Švrk, Muki, Lisko; Sivka, Bela, Pram, Luca; Koki*.

ZEMLJEPISNA IMENA

61

Zemljepisna imena zaznamujejo

- kraje, dele krajev, ulice, trge, ceste: *Maribor, Praga, Vrzenec, Vič, Ulica stare pravde, Vodovodna cesta, Kongresni trg, Slovenika*; **62**
- države, enote zveznih držav, pokrajine: *Švica, Šrilanka, Republika Slovenija, Kalifornija, Dolenjska, Koprsko, Šlezija*; **63**
- tekoče vode, morske tokove, prekope, slapove, jezera, morja, oceane: *Sava, Sueški prekop, Peričnik, Vrbsko jezero, Severno morje, Severno ledeno morje, Atlantik*; **64**
- vzpetine, doline, nižine, katastrske enote in njihove skupine, gozdove, puščave, jame: *Triglav, Ljutomersko-Ormoške gorice, Logarska dolina, Panonska nižina, Gosposvetsko polje, Dolge njive, Spodnji log, Krakovski gozd, Sahara, Postojnska jama*; to velja tudi za podvodno in drugo oblikovanost tal: *Marijanski jarek, Srednjeatlantski hrbet, Zahodnoevropska kotlina; Južni prelom; Morje viharjev (na Luni)*; **65**
- otoke, polotoke, rte, celine: *Kreta, Istra, Debeli rtič, Afrika*; **66**
- nebesna telesa, ozvezdja, svetovja: *Mars, Zemlja, Škorpion, Rimska cesta, Gozosevci*; **67**
- poslopja in druge samostojne objekte: *Stari pisker, Sveti Jožef (ime cerkve v Mariboru), Nebotičnik, Žale, Navje, Pleterje, Tromostovje, Rotovž, Križanke, Zmajski most, Slovenikum, Partenon, Slavolok zmage; Lipa sprave, Stara trta (Maribor)*. **68**

Naselbinska in nenaselbinska zemljepisna imena

69

Zemljepisna imena delimo na naselbinska in nenaselbinska; naselbinska so imena mest, vasi, trgov in zaselkov (*Trst, Kranjska Gora, Pliberk, Lome*), nenaselbinska pa vsa druga (*Podrta gora, Slovenija, Jadransko morje*). Za imena delov naselbin (*Pobrežje, Zelena jama*) veljajo ista pravila kakor za nenaselbinska imena.

Tudi zemljepisna imena so eno- ali večbesedna: *Ljubljana, Gorica, Novo mesto, Šmarje pri Jelšah, Severna Amerika, Spodnja Šiška*. Večinoma so enodelna (*Dramlje, Vavta vas, Šmarje pri Jelšah*), nekatera dvodelna (*Ljubljana Bežigrad*). Dvojna imena pa so zelo redka, npr. *Šmarje - Sap, Gorenja vas - Reteče, Pri Cerkvi - Struge*. (Dvojna imena se pišejo z nestičnim vezajem, ne s pomišljajem. Gl. § 427, 852.) Med večbesednimi imeni posebej obravnavamo tista, ki se začenjajo s predlogom, tj. predložna, npr. *Pod Vasco* (prim. § 43, 74–76).

1. V n a s e l b i n s k i h imenih pišemo vse sestavine z veliko začetnico, izjeme so le neprvi predlogi in samostalniki *mesto, trg, vas (vesca), selo (sela, selce), naselje* (če ne stojijo na začetku imena): **70**

– *Škofja Loka, Gornji Grad, Velika Nedelja, Bohinjska Bela, Blejska Dobrava, Rogaska Slatina, Dolenjske Toplice, Kanalski Lom, Kranjska Gora, Bloška Polica, Gornja Straža, Sladki Vrh, Železna Kapla, Gornji Senik, Drenov Grič, Mirna Peč, Kočevski Rog (zaselek), Velika Dolina, Zidani Most, Špeter Slovenov, Dolenje Mokro Polje, Zgornji Jakobski Dol*;

– *Črni Vrh nad Idrijo, Most na Soči, Šmarje pri Jelšah, Pri Žagi, Za Vrhom pri Črnicu, Vrh pri Sv. Trojici, Otočec pri Novem mestu*;

– *Dolenja vas, Stara vas, Spodnja vesca, Novo mesto, Stari trg, Opatje selo, Uršna sela, Dolenje selce, Ribiško naselje*;

– *Pri Treh Hišah; narečno Ta na Bili*.

Namesto predložnega razločevalnega dostavka se včasih iz tehničnih razlogov piše tudi imenovalniški dostavek v oklepaju: *Črni Vrh nad Idrijo = Črni Vrh (Idrija)*.

Nenaselbinsko določilo ob naselbinskem imenu ohrani svoje pisanje: *Gradišče v Slovenskih goricah, Zavrh pod Šmarno goro, Tolsti Vrh pri Ravnah na Koroškem*.

Pomni

71 1. Kadar imena naselij iz drugih jezikov vsebujejo besede *vas, mesto, trg, selo*, jih pri slovenjenju ali prevajanju pišemo z malo začetnico: *Carsko selo, Devinska Nova vas, Dunajsko Novo mesto*; če pa jih ne slovenimo, ohranjamo tujo pisavo tudi glede velike začetnice: *Děvinská Nová Ves*.

Razločevalni dodatki (npr. glede na nebesno stran ipd.) k naselbinskim imenom se pišejo z malo začetnico, npr. *Ljubljana zahod, Celje okolica*. Dodatek *DEL* pa se piše za pomišljajem *Rdeči Breg – DEL*.

72 2. Naselbinska imena kot *Ruperč Vrh* se včasih obravnavajo tudi kot zloženske, npr. *Martinjhrub -a*.

73 2. V nenaselbinskih imenih pišemo prvo sestavino zmeraj z veliko začetnico, neprve sestavine pa z malo, če že same niso lastno ime: *Zelena jama, Ulica stare pravde, Vodovodna cesta, Kongresni trg, Pod hrasti, Za vodo, Zmajski most, Ljudski vrt, Gospodarsko razstavišče; Ruska federacija, Slovensko primorje, Bela krajina, Bližnji vzhod; Bršljinski potok, Težka voda, Panamski prekop, Niagarski slapovi, Ohridsko jezero, Severno morje, Tihi ocean, Rokavski preliv, Gibraltarska vrata; Velika gora, Kamniško sedlo, Babji zob, Kočevski rog* (gora in pokrajina), *Ljubljanski grad* (vzpetina), *Arihova peč; Ptujsko polje, Dolge njive, Panonska nižina; Trnovski gozd, Krakovski gozd; Viktorijina puščava; Škocjanske jame, Potočka zijalka, Malo brezno; Goriška brda*; vendar pa *Julijske Alpe, Zadnja Trenta, Cesta v Mestni log; Velika Karlovica, Severna Amerika, Severna Irska, Nova Kaledonija, Zahodna Dvina, Nova Mehika, Bosna in Hercegovina*.

Posebnosti

Predložna imena imajo v nekaterih skladenjskih zvezah različno obliko:

74 a) največkrat celo predložno ime, vendar z vrstnim poimenovanjem pred seboj: *To je vas Pri Treh Hišah; Prihajam iz zaselka Pri Fari; Grem v vas Pri Treh Hišah; Stanujemo v ulici Pod zidom; Preselil se je v ulico Za vodo*;

75 b) samo nepredložni. del: *Prihajam od Fare; Grem k Trem Hišam*;

76 c) predložni in nepredložni del kot ena beseda: *Prihajam iz Podzida/iz Zavode*.

77 STVARNA IMENA

Stvarna imena zaznamujejo posamezne knjige, besedila, kipe in druga umetnostna dela, organizacije, ustanove, podjetja, lokale, nekatera vozila, industrijske znamke ipd. Pri večbesednih imenih pišemo neprvo besedo z veliko začetnico samó, če je sama po sebi lastno ime (npr. *Novi Matajur – Novi svet*).

Med večbesednimi imeni posebej obravnavamo predložna (gl. § 74–76).

78 Pomenske skupine stvarnih imen

79 1. Imena, naslovi stvaritev, in sicer

80 – knjig in knjižnih zbirk: *Požganica, Zgodovina Slovencev, Slovenski biografski leksikon, Enciklopedija Slovenije, Koroški zbornik, Klasje, Sto romanov*;

- časopisov in drugih glasil: *Delo, Primorski dnevnik, Večer, Ljubljanski zvon, Novi Matajur, Slavistična revija, Proteus, Življenje in tehnika, Vaje*; **81**
- časopisnih in drugih rubrik, poglavij ipd.: *Šport in šah, Spremna beseda, V nedeljo zvečer, Val 202, Zrcalo tedna; Slovenski pravopis, Glasoslovje*; **82**
- umetnostnih in neumetnostnih besedil: *Desetica, Življenje in smrt Venca Poviškaja, Sonetni venec, Brižinski spomeniki, Stiški rokopis, Ustava Republike Slovenije, Zakon o raziskovalni dejavnosti, Psihološka navzkrižja urbanizacije, O glasu in naglasu našega jezika, Majniška deklaracija, Magna charta libertatum, Osimski sporazumi*; **83**
- filmov: *Idealist, Na svoji zemlji, Oblaki so rdeči, Zbiralci perja*; **84**
- skladb: *Ogrska rapsodija, (Beethovnova) Deveta, Iz novega sveta, Nabrežje ple-salk*; **85**
- kipov in slik: *Mislec, Pietà, Žalostna Mati božja, Deček s piščalko, Ilegalec; Seja-lec, Doma, Avtoportret s hčerko*; **86**
- arhitekturnih stvaritev: *Kristalna dvorana, Kazinska dvorana, Festivalna dvora-na, Arkade, Sikstinska kapela*; **87**
- prireditvev, festivalov: *Sto petdeset let slovenske fotografije, Zlata lisica*; **88**
- 2. imena organizacij in družbenih teles, in sicer **89**
- družbenih in političnih organizacij, gospodarskih združenj, zvez, strank, verskih skupnosti ipd.: *Rdeči križ Slovenije, Unesco, Gospodarska zbornica Slovenije, Splošno združenje črne metalurgije, Slovenska ljudska stranka, Socialdemokratska stranka Poljske, Zeleni Slovenije (ime stranke), Osvobodilna fronta, Slovenska kulturno-gospodarska zveza, Socialistična stranka Španije, Študentska organizacija Univerze v Ljubljani, Komunistična partija Avstrije*; **90**
- vojaških organizacij in njihovih enot: *Slovenska vojska, Rdeča armada, Pohorski bataljon, Beneška četa, XIV. (Štirinajsta) divizija*; **91**
- skladov: *Mednarodni denarni sklad, Nobelova ustanova, Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja, Slovenski odškodninski sklad*; **92**
- društev, družb: *Društvo slovenskih pisateljev, Slavistično društvo Slovenije, Slo-venska razvojna družba, Slovenska matica, Planinska zveza Slovenije*; **93**
- umetnostnih, športnih in podobnih skupin: *Slovenski oktet, Neodvisni, Železni-čar*; **94**
- 3. imena delovnih skupnosti, in sicer **95**
- delovnih organizacij, podjetij in delniških družb: *Tovarna dekorativnih tkanin, Industrija usnja Vrhnika, Iskra, Ljubljanska banka; Založba Obzorja Maribor, Lesnina, Kompas, Šestica, Perutnina Ptuj; Fiat, Trboveljska premogokopna družba, Kranjska in-dustrijska družba, Evropska banka za obnovo in razvoj, Splošna plovba Portorož, Jedr-ska elektrarna Krško*; **96**
- zavodov in ustanov: *Splošna bolnišnica Celje, Zdravstveni dom Radovljica, Kli-nični center Ljubljana, Vzgojno-varstvena organizacija Najdihojca, Osnovna šola Fran-ceta Bevka, Vzgojno-izobraževalni center za gradbeništvo, Zvezna gimnazija za Sloven-ce (Celovec), I. (Prva) gimnazija, Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Inštitut za novejšo zgodovino, Slovenski ra-ziskovalni inštitut (Trst), Zavod za slepo in slabovidno mladino; Slovenska filharmonija, Šentjakobsko gledališče, Slovanska knjižnica, Mestna galerija, Slovenski šolski muzej*; **97**

Pomni

98

Pri imenih ustanov, katerih neprva sestavina je ime in priimek, sta imeni v rodilniku, ne v imeno-valniku; torej *Gimnazija Franceta Prešerna* (ne *Gimnazija France Prešeren*).

- 99 4. imena oddelkov ustanov in nesamostojnih enot delovnih organizacij: (*Zdravstveni dom Šiška*) *Otroški dispanzer*; (*FF*) *Oddelek za slovanske jezike in književnosti*; (*ZRC*) *Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša*; (*MK*) *Oddelek za komercialni tisk*; (*IMV*) *Sektor za zunanjo trgovino*;
- 100 5. imena (samo)upravnih enot, in sicer
- 101 – družbenopolitičnih in upravnih skupnosti: *Občina Domžale*, *Mestna občina Ljubljana*, *Krajevna skupnost Brinje*;
- 102 – organov družbenopolitičnih skupnosti in ustanov, podjetij ipd.: *Vlada Republike Slovenije*, *Mestni svet Mestne občine Ljubljana*, *Občinski svet Občine Medvode*, *Svet delavcev*, *Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje*, *Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije*, *Računsko sodišče Republike Slovenije*;

Pomni

- 103 1. Pri imenih nesamostojnih organizacijskih enot pišemo veliko začetnico samo, če gre za uradne naslove (glede občnoimenskih poimenovanj iste oblike gl. § 145–146); če so v takih naslovih tudi imena samostojnih organizacij, ustanov ipd., se začenjajo z veliko začetnico: *Oddelek za pedagogiko Filozofske fakultete v Ljubljani*, *Oddelek za gozdarstvo Biotehniške fakultete v Ljubljani*, *Računovodski sektor Industrije motornih vozil Novo mesto*.
- 104 2. Kadar v govoru in pisanju ne mislimo na naslov (ime) organizacij ali ustanov ipd., temveč samo na njihovo vrsto, poimenovanja pišemo z malo začetnico; to velja za vse vrste stvarnih lastnih imen: *Delam v tobačni tovarni v Ljubljani*. – *Šel je v zdravstveni dom v Šiški*. – *Študira na univerzi v Mariboru, ne v Ljubljani*. – *Stanuje v hotelu Turist*. – *Hodil je v osnovno šolo Franceta Bevka in na šolo Prežihovega Voranca*. – *Vpisal se bo na pedagoški oddelek filozofske fakultete v Ljubljani*. – *Pritožil bi se na vlado Republike Slovenije*. – *Prošnjo vložite na komisijo za delovna razmerja*.
- 105 6. imena meddržavnih zvez: *Varšavski pakt*, *Evropska zveza*, *Organizacija združenih narodov*, *Skupina 77*, *Arabska liga*, *Organizacija afriške enotnosti*;
- 106 7. imena posameznih vozil, npr. ladij (*Galeb*, *Primorka*, *Meteor*), vesoljskih in zračnih plovil (*Vzhod*, *Raziskovalec I*) ali vlakov (*Rdeča puščica*, *Modri vlak*);
- 107 8. imenovalni prilastki k vrstnim imenom tehničnih izdelkov in trgovskih znamk: *cigarete Filter 57*, *otroška soba Boštjan*, *pisalni stroj Olivetti*, *gramofon Melodija*, *zobna krema Kalodont*;
- 108 9. pri mednarodnih naravoslovnih poimenovanjih latinska ali polatinjena imena živalskih in rastlinskih vrst ipd.: *Gyromitra esculenta* (pomladanski hrček), *Parus major* (velika sinica), *Campanula zoisii* (zoisova zvončica).

109 Pomni

Imena zdravil in drugih farmacevtskih izdelkov pišemo z malo začetnico.

110 Izrazi posebnega razmerja ali spoštovanja

Taki izrazi so:

- 111 1. beseda kot simbol ali poudarek pomenskega bistva: *Človek*, *Umetnik*;
- 112 2. osebni in svojilni zaimki za ogovorjeno osebo v pismih in protokolarnih ogovorih: *Ti*, *Vidva/Vedve*, *Vi/Ve*, *Oni* (pri onikanju), *Tvoj*, *Vajin*, *Vaš*; to velja za vse sklone (npr. *Tebe*, *z Vami*, *Vajinemu*), tudi za naslonske oblike (*Te*): *Na domače slavje mislim povabiti tudi Tebe, če se Ti ne bo zdelo zamalo*.

Glede male začetnice v takih primerih gl. § 156.

Pomni

1. Množinske oblike osebnih in svojilnih zaimkov za drugo osebo je bolj priporočljivo pisati z veliko, kadar gre za vikanje, manj pa takrat, kadar ogovarjamo kolektiv, npr. v uradnih pismih odborom, komisijam. **113**

2. Samo na protokolarne priložnosti je omejena (pa tudi tam neobvezna) raba velike začetnice za ogovarjanje ljudi z visoko funkcijo, npr. *Ekscelenca, Visokost, Svetost*. **114**

Svojilni pridevniki iz besed, pisanih z veliko**115**

Ti pridevniki se pišejo z veliko začetnico, če so izpeljani s priponskimi obrazili *-ov/-ev* ali *-in*: *Vodnikov, Župančičev, Krležev, Plemljev, Slovenčev, van Goghov, von Stauffenbergov* (pri nekaterih imenih tak predimek opuščamo: *van Beethoven – Beethovnov*); *Julijin, Nivesin – Gradisov, Tamov, Iskrin, Matičin, Delov*; prim. še svojilne zaimke *Tvoj, Vajin, Vaš*, kadar se nanašajo na ogovorjeno osebo: *Slišim, da Vaše zdravje v zadnjem času ni najboljše* (tako tudi *Njegov*, npr. *Njegova Ekscelenca*), prim. § 112.

Z veliko se svojilni pridevniki iz lastnih imen lahko pišejo tudi tedaj, kadar zaznamujejo duhovno last, npr. *Pitagorov izrek, Ludolfovo število, Ohmov zakon* (prim. § 158). Podobno velja za take zveze s prenesenim pomenom, npr. *Ahilova peta* (ranljivost), *Kolumbovo jajce* (domiselna rešitev), *Damoklejev meč* (grozeča nevarnost), *Sizifovo delo, Tantalove muke*; vendar te primere pogosto pišemo z malo začetnico (prim. § 159).

Same velike črke**116**

Same velike črke uporabljamo:

1. pri poudarjanju besedil ali posameznih besed v njih: *KADITI PREPOVEDANO, PADLIM V SVETOVNI VOJNI, ŽRTVAM FAŠISTIČNEGA NASILJA, PRODAM novo kombinirano peč, Kupujte pri NAJDIHOJCI*; **117**

2. v naslovih besedil, preglednicah ipd.: *SLOVENSKO NARODNO VPRAŠANJE; DESETI BRAT*; **118**

3. v kraticah, kemijskih in drugih simbolih: *CTK, UKC, IMV, NUK, MGL, SNG; H₂O; S, H, C*. **119**

Pomni

1. Z velikimi črkami pisana kratična imena lahko prehajajo med navadna lastna ali občna imena in se takrat temu primerno izgovarjajo in tudi pišejo, tj. z veliko začetnico samó, če so lastna: *TAM, UNESCO, SIT – Tam, Unesco, sit*. **120**

2. Končnice kratičnih imen pišemo: **121**

a) z malo, z vezajem, če se kratično ime končuje na soglasnik: *SPIZ SPIZ-a*; tako se pišejo tudi podaljšave osnov: *STA STA-ja, SLO SLO-ja, OZN OZN-ja* [ozonàja], *BBC BBC-ja*;

b) z veliko, kadar se kot sklonilo obravnava zadnji samoglasnik kratičnega imena: *INA INE INI, UNESCO UNESCA UNESCU*. Sicer pa taka imena rajši sklanjamo v navadni pisni obliki lastnih imen: *Unesco Unesca Unescu* ipd. **122**

123

Male črke

124

Mala začetnica

Z malo začetnico pišemo vse razen tistega, kar se piše z veliko po prej navedenih pravilih. Posebej je treba opozoriti na občna imena in njihove zveze, ki se glasijo enako kot lastna imena (*Vipavec – vipavec*). Pravila o rabi male začetnice so podana po podobnem zapovrstju kakor pravila o rabi velike.

125

Za končnimi ločili znotraj povedi

Kadar stoji klicaj ali vprašaj v stavku namesto vejice ali pa mu sledi spremni stavek premege govora, za njima pišemo z malo začetnico: *O Vrba! srečna draga vas ... – »Ali ste dolgo čakali?« je rekla s tihim glasom.* Z malo začetnico pišemo tudi za tremi pikami ali pomišljajem, kadar ne končujejo povedi: *Jaz nimam skrivnosti ... jaz ne! – Kam je, reka, tebe volja – kam?*

126

Pri določilih in poimenovanjih bitij

Z malo začetnico pišemo:

127

1. poimenovanja za ljudi po vrsti naselja, splošnih zemljepisnih okoliščinah ipd.: *vaščan, meščan, tržan – hribovec, dolinec, otočan – zahodnjak, južnjak – nebeščan;*

128

2. določila pred osebnim imenom, ki zaznamujejo družbeni ali družabni položaj, poklic, čast, znanstveno stopnjo ipd.: *doktor (ali dr.) France Prešeren;* tako še: *gospod (g.), gospa (ga.), gospodična (gdč.), tovariš (tov.), inženir (inž.), magister (mag.), general, maršal, prečastiti, mati (m.), oče (o.), pater (p.), plemeniti (pl.), profesor (prof.), sveti (sv.), vitez;* lahko tudi *de, von, van ...;* nekateri prevzeti narečni izrazi te vrste stojijo za imenom: *Lacko bači* (stric); v posameznih primerih se *van, von* ipd. pišejo tudi z veliko začetnico, če tako določa norma jezika, iz katerega lastno ime prihaja (prim. § 46);

129

3. ločevalne dodatke za imenom glede na rodovno zaporedje: *mlajši (ml.), starejši (st.), oče, sin,* npr. *Plinij st., Dumas sin;*

130

4. občna določila v stalnih zvezah z lastnim imenom: *primorski Slovenec, severni Slovani, stari Grki; lisica Zvitorepka, dedek Mraz;* kot prednostna dvojnica *kralj Matjaž, lepa Vida* (prim. § 48);

131

5. občne besede iz osebnih imen (rojstnih, krstnih) ali priimkov, kadar zaznamujejo vrsto pojavov: *jurček* (goba), *jur* (tisočak), *štefan* (steklenica), (*bodeča*) *neža, (mila) jera, judež* (izdajalec), *silvester* (silvestrovanje, zadnji večer v letu); *volt, ford, tesla, rentgen, bazedov* (bolezen);

132

6. vrstna poimenovanja veroslovnih, bajeslovnih in podobnih bitij, npr. *bog (bogo-vi), polbog, duh, svetnik, vila, rojenica, sojenica, vedomec, povodni mož, kurent, muza, erinija* (maščevalka), *furija, gracija, deseti brat, škrat;*

133

7. besede kot *zemljan* ali *marsovec*, kadar ne gre za poimenovanja ljudi ali umišljene prebivalce planetov ipd., temveč za sopomenko besede *ljudje* ali protipomenko besede *nebeščani;*

8. poimenovanja po rasni ali jezikovni pripadnosti: *črniec, belec, rdečeškožec, mulat, kreolec; bantujec, kajkavec, indoevropjec*; **134**
9. z imeni prebivalcev ali zemljepisnih danosti enakozvočna poimenovanja, kadar pomenijo le vrsto bitij ali predmetov ipd., npr. *lah* (italijanski okupatorski vojak), *francoz* (delati se francoza), *štajerka* (kura), *novomeščan* (vlak), *francoz* (orodje), *ementalec* (sir), *furlanka* (sekirica), *amerikanka* (žaga), *latinec* (kdor zna latinščino); *sibirija* (mrzla, neprijazna pokrajina), *eldorado*; **135**
10. poimenovanja za pripadnike gibanj, nazorov, ver, listov, društev, strank, redov, podjetij ipd.: *ilirec, marksist, dekabrist, gvelf, kristjan, jud, budist, vajevec, modernist, perspektivovec, preporodovec, mladoslovenec, protislovenec, socialist, zeleni* (član stranke), *franciškan, novolesovec, apezejevec, tomšičevec, nobelovec*. **136**

Pri zemljepisnih občnih imenih **137**

Z malo začetnico pišemo:

1. besede *mesto, trg, vas, vesca, selo, sela, selce, naselje* kot neprve sestavine večbesednih naselbinskih imen: *Radohova vas, Novo mesto, Stari trg, Spodnja vesca, Breganje selo, Uršna sela, Dolenje selce, Ribiško naselje* (prim. § 70); **138**
2. neprve sestavine v večbesednih imenih mestnih delov, trgov, ulic, cest, poslopij in drugih stavb, razen če so že same lastna imena: *Mestni log, Rožna dolina, Prešernov trg, Gosposka ulica, Ulica talcev, Vodovodna cesta, Cesta dveh cesarjev, Gospodarsko razstavišče* (vendar *Ulica Pohorskega bataljona*); **139**
3. neprve sestavine v večbesednih nenaselbinskih imenih, razen če so že same lastna imena: *Združene države Amerike, Zvezna republika Nemčija, Slovensko primorje, Bližnji vzhod, Bohinjsko jezero, Jadransko morje, Indijski ocean, Tržaški zaliv, Otrantska vrata, Mesinska ožina, Sueški prekop, Zalivski tok, Bršljinjski potok, Vzhodna reka; Šmarna gora, Velika planina, Dinarsko gorstvo, Slovenske gorice, Goriška brda, Golansko višavje, Babji zob, Ljubljanski grad* (vzpetina), *Trnovski gozd, Logarska dolina, Bloška planota, Panonska nižina, Nubijska puščava, Sorško polje, Popovo polje, Ljubljansko barje, Kočevski rog, Pripetska močvirja, Kirgiška stepa; Dolge njive, Kratki tali, Suhadolčevi lazi* (ledinska imena); *Postojnska jama, Potočka zijalka, Malo brezno, Hudičev požiralnik, Velikonočni otok, Balkanski polotok, Debeli rtič, Severni tečaj* (kot točka na zemeljski površini), *Veliki voz, Rimska cesta, Južni križ*; **140**
4. besede *luna, mesec, sonce, večernica, gostosevci* ipd., kadar z njimi ne mislimo na nebesna telesa, temveč jih pojmujejo kot dele obdajajoče nas predmetnosti: *Izza oblaka je pogledala luna. Takoj ko je zašlo sonce, so se pokazale tudi zvezde. Tik nad hribom je migljala večernica*; **141**
5. prvotno zemljepisna lastna imena, kadar zaznamujejo vrsto stvari: (*kaditi*) *mora-* **142**
vo, (piti) moslavino (prim. § 107).

Pri stvarnih občnih imenih **143**

Z malo začetnico pišemo:

1. vrstna poimenovanja **144**
– društev, organizacij, strank, vojaških enot, ustanov, podjetij ipd.: *pisateljsko društvo, nogometni klub, liberalna stranka, druga četa prvega bataljona, opekarna, tovarna traktorjev, ljudska univerza, osnovna šola, izobraževalni center*; taka poimenovanja so **145**

pogosto deloma ali popolnoma enakoglasna z nekaterimi lastnoimenskimi; kadar pri pisanju ne mislimo na lastno ime posameznega društva, organizacije, stranke ipd., temveč na enega ali več zastopnikov vrste, uporabljamo malo začetnico: *Delam v tobačni tovarni v Ljubljani* (v *ljubljski tobačni tovarni*); prim. § 104;

- 146 – organov (odborov, komisij, svetov, delegacij ipd.), kadar ne mislimo na njihova uradna imena: *Seja odbora za pospeševanje slovenščine na neslovenskih univerzah*. – *Na občnem zboru društva so izvolili komisijo za sklepe*. – *Predlog slovenske vlade bo prišel v javno razpravo*. – *Inšpektorji so se sešli na ministrstvu za notranje zadeve*. – *V petek bo odpotovala delegacija kulturnih delavcev*. – *Iz glavnega štaba so poslali dva kurirja*. (prim. § 103); take izraze pišemo z veliko samo, kadar so mišljeni kot povedi, npr. v poštnih naslovih, v napisih na pisarniških vratih, ali kadar gre za enakoglasna imena delovnih skupnosti;
- 147 – industrijskih izdelkov ipd., nastala iz imen podjetij in trgovskih znamk, kadar se ne uporabljajo kot imenovalni prilastki: *Pišem z olivetijem* (s pisalnim strojem Olivetti). – *Fotografiram s kodakom*. – *Vozim se s fordcom*. – *Zobe si umivam s kalodontom*. – *Komarje uničujem s pipsom*;
- 148 2. poljudna (nadomestna, skrajšana) poimenovanja meddržavnih zvez: *renska zveza*, *sveta aliansa*, *mala antanta* (pišejo se tudi z veliko začetnico);
- 149 3. poimenovanja revolucij, vojn, vstaj in drugih zgodovinskih dogodkov: *narodnoosvobodilni boj*, *marčna revolucija*, *francoska revolucija*, *oktobrska revolucija*, *ilindenska vstaja*, *tridesetletna vojna*, *burska vojna*, *druga svetovna vojna*, *ljubljski kongres*, *vižmarski tabor*, *dražgoška bitka*, *kočevski zbor* (zborovanje);
- 150 4. imena praznikov ali posebnih datumov, razen tistih, ki so izpeljana iz priimkov (*Prešernov dan* ipd.): *prvi maj*, *dan slovenske državnosti*, *dan mrtvih*, *vsi sveti*, *božič*, *velika noč*, *binškošči*, *ново leto*, *svečnica*, *jurjevo*, *kres*, *šmaren*, *silvestrovo*, *jožefovo*, *pust*, *advent*;
- 151 5. poimenovanja vrste objektov (ne posamezne stavbe), iznajdb in drugih stvaritev: *magistrat*, *mestna hiša*, *rotovž*, *franciškanska cerkev*, *litijski most*, *sodna palača* – *pasikal* (računalniški jezik) – *krpan*, *rentgen* – *ustava*;
- 152 6. poimenovanja odlikovanj in športnih trofej (če se ne začenjajo s svojilnim pridevnikom iz lastnega imena): *zlato znak generala Maistra*, *zlato častno znak svobode Republike Slovenije*, *priznanje za hrabrost*, *donavski pokal*, *olimpijska zlata medalja*, *plaketa mesta Ljubljane*, *kresnik*, *zlata arena*, *oskar* (vendar *Karađorđeva zvezda*, *Borštnikov prstan*, *Bloudkova plaketa*); tako še imena iger: *dama*, *ali je kaj trden most* (prim. še *igrati se kavboje in indijance*);
- 153 7. samostalniške občnoimenske izraze iz pridevnikov na -ov/-ev: *vilijamovka* (hruška), *vinčestrovka* (puška), *tamovec* (tovornjak), *janževce* (vino);
- 154 8. (vrstna) imena zdravil: *aspirin*, *fenalgol*, *apavrin*, *pronison*;
- 155 9. imena umetnostnih, političnih in drugih nazorov in gibanj: *moderna*, *renesansa*, *ekspresionizem*, *peronizem*, *ničejanstvo*.

156 **Pri ogovornih zaimkih in izrazih posebnega razmerja ali spoštovanja**

Te izraze lahko po osebni izbiri pišemo tudi z malo začetnico, ne da bi to pomenilo nespoštovanje: *Draga sestra, zelo te pogrešam! Ker tvojega pisma tako dolgo ni ... – Če vaša ekscelenca želi videti predstavo, bomo počaščeni*.

Pri vrstnih pridevnikih na -ov/-ev, -in iz lastnih imen**157**

Pridevniki na *-ov/-ev, -in* ne zaznamujejo zmeraj svojine, temveč tudi vrsto (npr. *lipov čaj, hruškov kompot, kalcijev karbonat*). Tudi če so izpeljani iz lastnih imen, jih je priporočljivo pisati z malo začetnico,

1. kadar pomenijo vrstnost; to so predvsem imena rastlin, bolezni, delov telesa, tehničnih izumov, npr. *marijini laski, salomonov pečat, blagajev volčin; vidov ples, parkinsonova bolezen; adamovo jabolko, ahilova kita, evstahijeva cev; papinov lonec, kaplanova turbina, voltov člen, martinova peč* (prim. § 115); **158**

2. podobno lahko tudi v zvezah s prenesenim pomenom: *kolumbovo jajce, damoklejev meč* (prim. § 115). **159**

Same male črke**160**

Same male črke uporabljamo kot stilno različico navadnega pisanja (tj. pisanja z upoštevanjem pravil o veliki začetnici). Tako pisanje srečujemo v podobnih primerih kakor same velike črke, zlasti npr. v reklamah ali naslovih knjig, redkeje pri zapisih lastnih imen, še redkeje na začetku povedi ali sploh v vsem besedilu (npr. v besedilih nekaterih smeri modernega pesništva):

- *telefonska naročila*
24 ur na dan
(01) 23-26-95
- *martin buber*
princip dialoga
2000
posebna številka časnika
1982
- *france verbinc*
slovar tujk
- *nazadnje ostanejo samo besede*
rahlo valovanje
morja bela jadra ali trave
ki je med njimi veter
nemir
prebudil svojo samoto

Prevzete besede in besedne zveze

Glede besed in besednih zvez noben jezik ni samozadosten. Tudi slovenščina jih prevzema iz drugih jezikov, knjižni jezik pa jih poleg tega dobiva še iz narečij. Take besede in besedne zveze imenujemo prevzete. (Preden se pri oblikovanju besedila odločimo za prevzem kake besede, se najprej vprašamo, ali jo sploh potrebujemo, ali ni mogoče istega povedati s katero že znano domačo besedo ali z novo domačo tvorjenko.)

Prevzete besede in besedne zveze so ali občna ali lastna imena, npr. *kultura*, *avto*, *vojna*, *jazz*, *džezva*, *kolhoz*; *a priori*, *à propos* – *Tolstoj*, *Sarajevo*, *Schiller*, *Lyon*, *Novi Pazar*, *New York*, *Sierra Madre*. Slovenski knjižni jezik si jih lahko prilagaja glede na izgovor in pisavo, glede na oblike ali njih rabo, pa tudi glede posameznih njihovih delov (morfemov).

Prevzeta občna imena ali besedne zveze in lastna imena podomačujemo v izgovoru, oblikoslovju in skladenjski rabi, v pisavi pa ločimo popolno in delno poslovenitev. Popolnoma poslovenjene občne prevzete besede imenujemo izposojenke (*kultúra*, *mítíng*, *vôjna*, *džézva*), taka lastna imena pa podomačena (*Zévs*, *Gútsman*, *Šmíd*, *Petrárka*); tako je tudi z besednimi zvezami (npr. *a kónto*, *Slavonski Brod* [slavónski bród-])* . Deloma poslovenjene občne besede (npr. le govorno in/ali oblikoslovno) imenujemo tujke (*show* [šôu šôva], *jazz* [džéz-]), deloma poslovenjena lastna imena (*Schiller Schillerja*, *Shakespeare Shakespear/j/a*) pa so nam polcitatna; enako je z besednimi zvezami (*corpus delicti corpora delicti*, *New York New Yorka*, *Novi Pazar Novega Pazarja*). Tujke, tuje besedne zveze ter polcitatna lastna imena imajo v imenovalniku ednine in enakem tožilniku (nepregibne besede in zveze pa sploh) lahko pisno citatno obliko (*Shakespeare*, *corpus delicti*, *à propos*), tj. pišejo se kakor v jeziku, iz katerega jih jemljemo.

Nasprotje prevzetih besed in besednih zvez so domače (avtohtone) besede in besedne zveze; te so ali naša dediščina iz praslovanščine ali pa so nastale že v slovenskem jeziku samem. Poleg prevzetih in domačih so še poldomače (polprevzete) besede; te so v slovenščini nastale iz prevzetih besed ali njihovih delov in domačih obrazil (redkeje tudi nasprotno): *nietzschejanec*/*ničejanec*, *šovinističen*, *nibelunški*, *moralnost*, *uzurpirati*, *bojkotirati*, *nervozen*, *antidelec*, *dentistka* ipd.

Pomni

V slovenska besedila prihajajo tudi citatne besede in besedne zveze, npr. *horošo*, *Herr*, *ab urbe condita*, *first lady*. Citatne besede in besedne zveze ali tudi cele povedi (npr. *Panta rhei*; *To be, or not to be: that is the question*) niso sestavine slovenskega jezika, zato se pišejo, izgovarjajo in pregibajo ter vežejo druga z drugo tako kot v izvornem jeziku.

Pisanje prevzetih besed in besednih zvez

Občne besede

Večino prevzetih občnih besed pri nas domačimo pisno (izgovorno, oblikoslovno in

---

* Vežaj za zvonečim nezvočnikom v oglatem oklepaju (npr. [brod-]) nakazuje izgovor tipa [brót bróda] (glej tudi § 22).

skladenjsko pa vse); načeloma jih pišemo le po domače tedaj, kadar jih prečrkujemo iz nelatiničnih črkovnih pisav ali pa jih črkovno zapisujemo iz ideogramov.

Posebnosti

Izvirno pisavo ohranijo le nekatere kategorije prevzetih besed:

1. mednarodni glasbeni izrazi: *capriccioso*, *adagio*, *allegro*; **165**
2. nekateri manj rabljeni strokovni izrazi: *hausse*, *commedia dell'arte*, *curriculum vitae*, *a conto*, *cross-country*, *fin de siècle*; **166**
3. posamezni drugi izrazi: *faux pas*, *jazz*, *disco*; **167**
4. večina imen za vozila (npr. za avtomobile, letala) ali za nekatere tehnične predmete ipd.: *volkswagen*, *peugeot*, *boeing*, *caravelle*, *recorder*, *pascal*. **168**

Tudi take besede s časom navadno prevzamejo domačo slovensko pisavo po slovenskem izgovoru, npr. *kurikulum*, *a konto*, *kros*, *džul*, *folksvagen*, *karavela*, *rekorder*, *disko*, *paskal*.

Trgovska in proizvodna podjetja iz komercialnih razlogov pogosto prevzemajo tuje besede in jih tudi pišejo v izvorni obliki (taka poimenovanja pa si tudi izmišljajo). To je za knjižni jezik nepriporočljivo; če pa do tega že pride, jih pišimo po pravilih za navadne slovenske besede, torej namesto *coca-cola*, *juice*, *nylon*, *cocta* rajši *kokakola*, *džus*, *najlon*, *kokta*.

Pomni

Občnoimenske zveze besed ali morfemov, ki se pregibajo samo v zadnji sestavini, pri domačenju navadno pišemo skupaj, npr. *pommes frites* – *pomfrit*, *bon ton* – *bonton*, *vade mecum* – *vademe-kum*, *cha-cha-cha* – *čačača*, *auto-da-fé* – *avtodafe*, *coca-cola* – *kokakola*. **169**

Lastna imena

170

Prevzeta lastna imena obravnavamo različno glede na to, ali so osebna, zemljepisna ali stvarna, pa tudi glede na to, ali prihajajo v slovenščino iz latiničnih ali nelatiničnih (ali celo ideografskih) pisav.

Za imena, prepisana iz nelatiničnih pisav ali iz ideogramov, veljajo pravila kakor pri prevzetih občnih imenih.

O pisanju tvorjenk iz prevzetih lastnih imen gl. § 957–963, 980–988, 1006, 1013–1019.

IMENA BITIJ

171

Latinične pisave

172

Pisno podobo prevzetih osebnih lastnih imen načeloma ohranjamo.

Podomačujemo pa:

1. imena grško-rimskega sveta (*Ezop*, *Eviprid* – *Plavt/usl*, *Horac/ij*) ali imena, prevzeta prek latinščine in grščine (*Darej*, *Elija*, *Kristus*, *Jugurta*); **173**
2. imena vladarskih (in nekaterih plemiških) rodovin: *Burboni*, *Habsburžani*, *Jage-lonci*, *Babenberžani*; **174**
3. redka druga imena znanih zgodovinskih oseb: *Petrarka*, *Kolumb*, *Galilej*, *Luter*, *Kalvin*, *Gutsmann*; **175**

- 176 4. navadno svetniška imena: *Franc Ksaver, Francišek Asiški, Don Bosko*;
- 177 5. večino v slovenščino prevzetih imen in priimkov: *Jože(f), Franc, Marija, Kar-
men – Fuks, Švajger, Štern, Popovič, Dvoržak*; po tem zgledu tudi imena vladarjev in
papežev: *Elizabeta, Franc Jožef, Viktorija, Janez XXIII., Pij*; tako tudi slengovska ime-
na, npr. *Majk, Džimi*;
- 178 **Pomni**
Podomačitve so včasih samo delne: *Schmit, Kryžanovski*.
- 179 6. imena pripadnikov narodov ter prebivalcev držav, pokrajin in naselij, ki so pri
nas podomačena: *Francoz, Estonec, Latvijec, Bask, Španec, Madžar, Italijan, Grk, Vali-
žan, Kmer, Hotentot, Švicar, Parižan, Varšavčan; Toskanec, Gaskonjec, Bilečan*.
- 180 **Nelatinične pisave**
Podomačeno pišemo imena vseh vrst iz grških in ciriličnih pisav (izjema je srb-
sko-hrvaška), azijskih (izjema je turška), afriških, polinezijskih in drugih: *Papandreu,
Ksirovunu, Pugačov*.
- 181 **Prevedena imena**
Prevzeta lastna imena včasih tudi prevajamo: *Orlovo pero, Pika Nogavička, Biser-
na reka, Češnjev cvet, Skledoliz, Trlica*. Načeloma prevajamo vzdevke: *Aleksander Veli-
ki, Friderik S praznim žepom*.
- 182 **ZEMLJEPISNA IMENA**
Zemljepisna lastna imena večinoma obravnavamo tako kot osebna, sicer pa različ-
no glede na to, ali so eno- ali večbesedna.
- 183 **Enobesedna imena**
Enobesedna zemljepisna lastna imena iz latiničnih pisav večinoma ohranjajo izviri-
no podobo: *Massachusetts, Caen, Köln, Cagliari*.
- 184 **Podomačena imena in pisava**
Podomačeno pišemo imena:
- 185 1. držav, dostikrat pa tudi zveznih držav in pokrajin: *Anglija, Poljska, Švica, Kore-
ja, Japonska, Bangladeš, Rusija, Češka, Teksas, (Južna) Karolina, Virginija, (Savdska)
Arabija – Turingija, Lacij, Provansa, Kampanja, Kastilja, Atika, Tesalija*;
- 186 2. celin, nekaterih bolj znanih otokov in polotokov: *Evropa, Avstralija, Antarktika –
Havaji, Korzika, Sardinija, Rodos, Šrilanka, Baleari, Tavrida – Arabija, Peloponez, Ju-
katan*;

3. oceanov, morij, večjih rek in nekaterih večjih jezer: *Atlantik – Baltik – Donava, Aniša, Adiža, Tibera, Tilment, Pad, Sena, Loara, Mozela, Garona, Rodan/Rona, Ren, Temza, Visla, Nil, Misisipi, Misuri, Amazonka, Bramaputra, Jangcekjang – Tanganjika, Titikaka, Inari*; **187**

4. večjih gorovij in nekaterih gor: *Pireneji, Ardeni, Vogezi, Kavkaz, Himalaja, Kor-diljere, Kilimandžaro*; **188**

5. nekaterih bolj znanih krajev, npr. *Firence, Pariz, Bruselj, Ženeva, Lozana, Lizbona, Praga, Plzen, Varšava, Krakov, Lodž, Jeruzalem, Čenstohova, Peking, Čikago, Edinburg*; **189**

6. nekaterih stavb, objektov: *Kapitol, Hradčani*. **190**

Tem imenom se pridružujejo tista, ki se pri nas izgovarjajo tako, kakor se pišejo: *Berlin, London, Madrid, Padova*.

Slovenska imena namesto neslovenskih **191**

Namesto nekaterih tujih imen imamo svoja: *Dunaj, Carigrad, Solun, Rim, Benetke, Videm, Čedad, Oglej, Gradež, Reka, Karlovec, Banjaluka, Pulj*; prim. še imena držav kakor *Nemčija, Ogrska*.

Pomni

1. Ustrezna tuja imena uporabljamo poleg domačih navadno le za identifikacijo, zlasti v mednarodnem občevarju: *Dunaj (Wien), Oglej (Aquileia), Gradec (Graz), Tržič (Monfalcone), Monošter (Szentgotthárd)*; podobno na kašiputih: *Reka (Rijeka), Dunaj (Wien), Celovec (Klagenfurt)*. **192**

2. V poštnem prometu uporabljamo uradna krajevna imena: *Wien, Istanbul, Roma*. **193**

3. Na narodnostno mešanih ozemljih so v javnih napisih ipd. poleg slovenskih imen v rabi tudi imena v jeziku ustrezne narodnosti: *Koper/Capodistria, Lendava/Lendva*. Na ozemlju zunaj RS je zaporedje lahko zamenjano (*Trieste/Trst*), odvisno od jezika, v katerem je napisano preostalo besedilo. **194**

4. Nekatera starejša poimenovanja, npr. *Monakovo (München), Draždani (Dresden), Solnograd (Salzburg), Turin (Torino)*, so danes stilno zaznamovana. **195**

5. Imena kot *Viden, Bardo, Ta na Bili* so pokrajinsko ali narečno obarvana. **196**

Prevedena imena **197**

Tujih enobesednih zemljepisnih imen načeloma ne prevajamo; izjema so včasih nekateri tipi zloženek: *Nizozemska, Gosposka ulica, Bodensko jezero* (za *Nederland, Herrengasse, Bodensee*).

Večbesedna imena **198**

Prevedena večbesedna imena **199**

Večbesedna zemljepisna imena večinoma v celoti prevajamo, če so sestavljena iz prvotno občnih sestavin, sicer pa le tiste njihove dele, ki so občni.

Mednje gredo imena

1. držav: *Združene države Amerike, Skupnost neodvisnih držav, Nova Zelandija*; iz njih delamo tudi ustrezna kratična poimenovanja (*ZDA, SND*); **200**

- 201** 2. pokrajini: *Spodnja Saška, Bližnji vzhod, Nova Škotska, Nova Anglija, Donski bazen;*
- 202** 3. delov kopnega: *Nova Gvineja, Kanarski otoki, Velikonočni otok, Ognjena zemlja, Sv. Helena – Rt dobrega upanja, Apeninski polotok;*
- 203** 4. vod: *Tihi ocean, Indijski ocean, Severno morje, Beringovo morje – Zalivski tok – Bengalski zaliv, Rokavski preliv, Otrantska vrata, Mesinska ožina, Železna vrata – Laduško jezero, Ženevsko jezero – Pripetska močvirja – Reka sv. Lovrenca – Niagarski slapovi, Nilske brzice – Sueški prekop; Prekop Donava–Tisa–Donava; taka enobesedna imena so redka: *Rokav (Rokavski preliv), Zaliv (Perzijski ali Arabski zaliv);**
- 204** 5. oblik zemeljskega površja (gorovij, vzpetin, dolin, ravnin, planjav, puščav): *Srednjerusko višavje, Golanska planota, Bela gora, Skalne gore, Srednjesibirsko višavje, Panonska nižina, Negevski puščava;*
- 205** 6. nekaterih mest: *Nižji Novgorod, Frankfurt na Majni/Odri, Dunajsko Novo mesto, Češke Budjevice, Špindlerjev Mlin;*
- 206** 7. cest, ulic, trgov, parkov: *Verdijevo sprehajališče (Corso Giuseppe Verdi), Goldonijev trg (Piazza Goldoni), Kaluška cesta (Kalužskaja doroga), 42. ulica (42nd Street), Ulica Huga Wolfa (Hugo Wolf-Straße), Elizejske poljane (Champs-Élysées), Trafalgarški trg (Trafalgar Square), Bulvar sv. Mihaela (Boulevard Saint Michel), Montmartrska ulica (rue Montmartre), Rdeči trg (Krasnaja ploščad), Nevsko nabrežje (Nevskaja naberežnaja), Nabrežje 13. novembra (Kej 13 noemvri), Peta avenija (Fifth Avenue), Vaclavski trg (Václavské náměstí), Luksemburški park (Parc de Luxembourg);*
- 207** 8. objektov: *Bela hiša (White House), Slavolok zmage (Arc de Triomphe), Eifflova stolp (Tour Eiffel), Zimski dvorec (Zimnij dvorec).*

208 *Neprevedena večbesedna imena*

V nekaterih večbesednih zemljepisnih imenih občnoimenskih sestavin navadno ne prevajamo: *New York, Rio de Janeiro, Boka Kotorska, Mariánské Lázně, Downing Street, Quai d'Orsay.* Drugih samo včasih ne prevajamo (zaradi stilnega učinka): *na Champs-Élysées, na Herrenstraße, East River* (lahko tudi *Vzhodna reka*).

209 STVARNA IMENA

Stvarna lastna imena obravnavamo podobno kot zemljepisna.

210 Podomačena imena

Imena grško-rimskega izvora (ali prevzeta s posredovanjem teh dveh jezikov) podomačujemo: *Odiseja, Metamorfoze.* Tako ravnamo tudi z imeni, ki jih prepisujemo iz nelatiničnih pisav: *Tretjakovka, Kaba.*

211 Nepodomačena imena

Nekatera stvarna lastna imena navadno puščamo nespremenjena, npr. imena glasil in podjetij: *Elle, Spiegel, News Week, Fiat, General Motors.* Po potrebi se nekatera taka imena lahko tudi prevajajo, npr. *Ona* za *Elle.*

Prevedena imena**212**

Stvarna lastna imena po potrebi, imena umetnostnih del pa praviloma prevajamo: *Kavarna Panteon (Café Panthéon)*, *Pri treh mušketirjih (Chez les trois mousquetaires)*, *Blagovnica Printemps (Magasin Printemps)*, *Čikaška univerza (University of Chicago)*, *Rdeča armada (Krasnaja armija)*, *Ameriška banka (Bank of America)*, *Organizacija združenih narodov (United Nations Organization)*, *Dunajski filharmoniki (Wiener Philharmoniker)*; *Veliki diktator (The Great Dictator)*, *Ogrska rapsodija (Ungarische Rhapsodie)*, *Božanska komedija (Divina commedia)*, *Semenj ničevosti (Vanity Fair)*, *Gospodična (Gospođica)*, *Vojna in mir (Vojna i mir)*, *Figarova svatba (Le mariage de Figaro)*, *Velika opera (Grand Opéra)*.

Pomni

1. V nekaterih večbesednih stvarnih lastnih imenih vendarle ne slovenimo občnoimenskih sestavin; taka imena so prevzeta kot polcitatna in jih zaradi stilnega učinka pogosto ne prevajamo: *Downing Street*, *Giro d'Italia*, *Tour de France*, *Boljšoj teatir*, *Grand Opéra*, *Hôtel des Invalides*, prim. § 212. **213**

2. Nekatera kratična poimenovanja se ne nanašajo na ustrezna slovenska poimenovanja (slovensko poimenovanje se večinoma ne uporablja): *Avnoj*, *Skoj*, *Unesco*, *Efta*, *BBC*, *RAI*, *Fide*, *Fifa*. **214**

Načela za obravnavo pisav pri prevzemanju besed**215****Prevzemanje črk oz. pismenk****216**

Kadar prevzetih besed ne domačimo, ohranjamo latinične pisave povsem nedotaknjene, tj. pišemo in tiskamo jih z vsemi ločevalnimi znamenji in v obliki, kakor jo imajo v svojem jeziku in njegovi pisavi. Nelatinične pisave prečrkujemo v slovensko latinico, ideografske pa zapisujemo na podlagi ustrezne glasovne vrednosti pismenk (ideogramov).

Tipografske težave**217**

Kadar pisalni ali stavni stroj nima katere črke tujih pisav, si pomagamo z vpisovanjem z roko ipd., v skrajnem primeru tudi

a) ločevalno znamenje opustimo (*â, æ, l > a, a, l*) ali pa tujo črko zamenjamo s črko/črkama, ki (približno) ustreza(ta) glasu, zaznamovanemu s tako črko/črkama: *ś, æ, ü, ö, ø > š, on/om, ue, oe, ö/oe*; **218**

b) združeno črko zamenjamo z ustreznima posameznima črkama (*æ, œ > oe, ae*) ali z ustrežno drugo črko ali njeno razvezavo (*æ > ö/oe*), če s tem ne povzročimo dvoumnosti ali stilne nelagodnosti (francoski *æ* npr. razvezujemo v *oe*, ne zamenjujemo ga z *ö* ali *ø*; v danščini pri *ø* ne moti niti zamenjava z *ö* niti razvezava v *oe*); **219**

c) nemški *ß* lahko razvezujemo v *ss*. **220**

S podobnimi vprašanji se srečujemo tudi v računalništvu.

Prim. § 1071 in pri vsaki posamezni pisavi.

221 Pomni

Pri vseh pisavah so tu obravnavane samo črke in črkovja sodobnih pisnih sistemov posameznih jezikov. Zlasti lastna imena so lahko zapisana tudi z drugimi črkami, ki pa jih naše preglednice (gl. § 1072–1134) načeloma ne zajemajo. Prav tako vanje niso zajete vse posebnosti občnoimenskega besedja (npr. iz francoščine, še manj iz angleščine), temveč se omejujemo na tipe z več potrditvami.

222 Prevzemanje glasov in naglasa

V slovenski knjižni jezik prevzete besede izgovarjamo z glasovi in naglasom slovenskega knjižnega jezika. Tuje glasove torej zamenjujemo z najbližjimi slovenskimi knjižnimi; zato opuščamo vse vrste modifikacij, npr. pri zaokroženih samoglasnikih (*ü*, *ö* ipd.), pri vseh nosnih samoglasnikih, mehčanih in mehkih soglasnikih, posebne vrste zapornikih ali t. i. medzobnih pripornikih. Zvočnik *v* ter zveneče in nezveneče nezvočnike izgovarjamo kakor v navadnih slovenskih besedah. Tudi naglašujemo kakor v slovenščini (ne prevzemamo tujih tonemov, npr. srbsko-hrvaških ali kitajskih ali nordijskih); naglašeni samoglasniki so načeloma dolgi, naglašena *e* in *o* pa praviloma ozka, ne glede na to, kako se izgovarjata v izvornem jeziku; vedno pa izgovarjamo npr. široki *e* pred *j* [idêja] ali *o* pred *v*, npr. *Lvov/Lwów* [əlvôu]; prim. še *e* pred *r* [fêr]. Nenaglašeni samoglasniki so v slovenščini le kratki: torej v slovenskem besedilu npr. ne »vlečemo« srbsko-hrvaških ali čeških nenaglašanih dolžin (tako češ. *Dvořák* izgovorimo kar [dvórzak]). Tuje polglasnike, pisane z *e*, redkeje z *o* ali *a* (npr. v francoščini, nemščini, angleščini), sprejemamo kot polglasnike *le*, če so v slovenščini neobstoje. Če ne gre za običajne meje besed ali besednih delov (*med delom*, *oddati*, *superrevizija*), kjer so tudi v slovenščini možni t. i. dolgi soglasniki, tudi vse tuje dolge soglasnike izgovarjamo navadno: *Anna*, *Schiller*, *allegro* = [ána, šíler, alégro].

Posebni problemi nastajajo pri tvorbi iz prevzetih besed, npr. *Comte – Comtov*, *Laplace – Laplaceov*, *Bonn – bonski*, *Sevilla – seviljski*, *Biarritz – biariški* ipd. (prim. § 937, 980–982, 985, 987, 992).

223 Nekaj zgledov za posamezne jezike

1. H r v a š č i n a ali s r b š č i n a : *đuveč*, *čevapčić* – *džúveč*, *čevápčić*;
2. r u š č i n a : *sovet* – *sovjét*;
3. i t a l i j a n š č i n a : *condottiere*, *cinquecento*, *pizza*, *signora* – *kondotjêre*, *činkvečénto*, *píca*, *sinjóra*;
4. f r a n c o š č i n a : *chevreau*, *refrain*, *journal*, *boutique*, *menu*, *engagement* – *ševró*, *refrén*, *žurnál*, *butík(a)*, *mení*, *angažmá*;
5. š p a n š č i n a : *junta*, *conquistador*, *gaucho*, *doña*, *mantilla*, *picador* – *húnta*, *konkvistadór*, *gávčo*, *dónja*, *mantílja*, *pikadór*;
6. n e m š č i n a : *Stuka*, *Reich*, *Wehrmacht*, *Föhn*, *Volksdeutscher* – *štúka*, *rájh*, *vêrmaht*, *fén*, *fólksdójčér*;
7. a n g l e š č i n a : *meeting*, *weekend*, *charter*, *juice*, *couch*, *nylon*, *quiz*, *hobby*, *jersey*, *combine*, *strip-tease*, *out*, *goal*, *knock-out*, *show*, *container* – *mítíng*, *víkend*, *čárter*, *džús*, *kávč*, *nájlon*, *kvíz*, *hóbi*, *džêrsi*, *kombájrn*, *stríptíz*, *ávrt*, *gól*, *nókavrt*, *šóvt*, *kontêjner*.

Glasovi v morfemih

224

Kadar prevzete besede zapisujemo po slovenskem knjižnem izgovoru, upoštevamo tudi t. i. morfonološka (oblikoglasna) pravila: praviloma sprejemamo v slovenščino obliko iz krepkega položaja; soglasnike npr. iz položaja pred samoglasnikom, sklonljive besede iz rodilnika ednine ipd.: poljsko *Kraków Krakowa* (poljski izgovor [krákuf krakóva]) > slovensko *Krakov -a* [krákoʋ krákova]. Premikanja naglasa v tujih jezikih načeloma ne upoštevamo (zato *Krákov -a*), naglas s končnice predstavljamo na osnovo (rusko *Moskva* [maskvâ] > slovensko *Móskva*) ali z enega zloga na drugega (hrvaško *Hàjdūk -úka* > slovensko *Hajdúk -a*). Če naglas v izjemnih primerih ostane na končnem *-a* samostalnikov ženskega spola, se taki samostalniki sklanjajo po 3. ženski sklanjatvi, npr. *pietà, pri pietà*.

Pomni

225

1. Naglas na podomačenih imenih ne spada k obvezni pisni podobi besede, ampak zaznamuje samo izgovor. Pri dvojničnih naglasih je tu podana samo ena različica. Če je kaj že podomačeno mimo teh pravil, puščamo nespremenjeno (*Paris – Pariz*).

2. Prim. § 1071 in pisave za posamezne jezike.

226

Ločila

Ločila so enodelna ali dvodelna nečrkovna pisna (grafična) znamenja, na primer . ! , ; – ... » « in podobno.

Zaznamujejo nam:

227

1. tonski potek, premore, vrste stavkov, povedi ipd.;

228

2. okrajšave besed in besedila, vrstilnost števnikov, kratnost prislovov, zapisanih s številkami, ipd.

Prvo vrsto rabe ločil imenujemo skladenjsko, drugo neskladenjsko. Skladdenjsko se rabijo pika (.), vprašaj (?), klicaj (!), vejica (,), podpičje (;), dvopičje (:), pomišljaj (–), vezaj (–), tri pike (...), razne vrste narekovajev, npr. (» «), in oklepajev, npr. ( ), ipd. Neskladdenjsko se rabijo pika, opuščaj, vezaj, deljaj, klicaj, vprašaj itd. Ločila pišemo večinoma brez presledka ob črki ustrezne skladdenjske enote ali besede (torej so levo- ali desnostična); pomišljaj načeloma pišemo na obe strani s presledkom (je nestičen), če pa nadomešča predloga *od* in *do*, ga pišemo brez presledka (je stičen, prim. § 394); nestični vezaj se pri tipkanju uporablja lahko tudi namesto narekovaja (prim. § 388), obvezno pa nestični vezaj pri dvojnih imenih (gl. § 427); tri pike so nestične, če pa zaznamujejo izpust dela besede, so levostične (gl. pri posameznih ločilih).

229

Skladdenjsko se ločila rabijo:

1. na koncu povedi: pika, klicaj, vprašaj, tri pike, pomišljaj;
2. na koncu dela povedi: vejica, podpičje, dvopičje, tri pike, pomišljaj;
3. na začetku povedi ali njenega dela: narekovajni in odstavčni (alinejni) pomišljaj in tri pike kot znamenje izpusta (pri tipkanju ta pomišljaj lahko nadomešča vezaj);
4. na začetku in koncu povedi ali njenega dela: oklepaji, dvodelni pomišljaj in narekovaji.

Neskladdenjsko se ločila rabijo večinoma sredi ali na koncu povedi ali besede, vprašaj ali klicaj pa tudi ob robu besedila.

230

Raba posameznih ločil

231

Pika

232

SKLADENJSKA RABA

Piko (.) pišemo na koncu samostojne proste ali zložene pripovedne povedi: *Dolgost življenja našega je kratka. – Kosilo se je zavleklo, primanjkovalo je posode. – Si bil tam? Ne. – To se je res zgodilo. Včeraj. Pred očmi vseh ljudi. – Če bi imel, bi ti dal.*

Posebnosti

233

1. Na koncu priredja in proste zveze stavkov (tj. soledja) iste povedi pike ne pišemo, če je ne dopušča zadnji neodvisni stavek: *Korenike dehte pod hladom ros, mavrične rose bleste sredi vej, kje je tvoja sila, kje tvoj ponos? – Včeraj, ko sem stala na pragu, je prišel mimo – kaj misliš kdo? – Včeraj je prišel mimo – pomisli kdo!*

2. Na koncu podredja z vprašalnim, velelnim ali želelnim odvisnikom stoji pika le, če je glavni stavek pripovedni: *Ne vem, zakaj sem tako žalosten. – Ukazal mu je, naj se spravi od hiše. – Naročil je, da pojdi takoj domov.* **234**

Pika kot končno ločilo povedi, ki je citirana na koncu kakšne pripovedne povedi, se izpušča (tudi če je taka poved citirana med narekovaji): *Shakespeare je zapisal verz Nekaj je gnilega v deželi Danski. – Podrl je napis »Ne hodi po travi«. Če je taka citirana poved za dvopičjem, ohranja svoje ločilo (kakor dobesedni navedek v premem govoru): Pri Župančiču najdemo tale verz: Veš, poet, svoj dolg?*

3. V bibliografskih zapisih se posamezni deli naslova (razen imena avtorja) obravnavajo kot samostojne povedi, zato se ločijo s piko: *Milko Kos: Srednjeveška Ljubljana. Topografski opis mesta in okolice. Ljubljana 1955.* Pri citiranju se v teh primerih lahko namesto pike (ali dvopičja) rabi vejica: *Slovenski pravopis, Izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1962, str. 46, § 49.* (Tudi: *Ljubljana, 1962.*) V bibliografijah in knjižnicah uporabljajo še druge oblike zapisov (prim. § 312). **235**

4. Na koncu povedi, ki so po obliki pripovedne, povedane pa s čustveno prizadetostjo, namesto pike pišemo klicaj: *Ne maram te več videti! – Ne boš ji glave mešal! Kadar čustvene obarvanosti ni, tudi za velelnikom pišemo piko: Odprite knjigo na str. 37. – Denar nakažite na naš žiroračun.* **236**

5. Pike na koncu povedi navadno nimajo: **237**

– naslovi in napisi:	238	– enote v glavi dopisov:	242
<i>Na klancu</i>		<i>Univerza v Mariboru</i>	
<i>Cvetličarna Mimoza</i>		<i>Pedagoška fakulteta</i>	
		<i>Št. 27-23/88</i>	

– naslovne strani:	239	– konec abecedno urejenih enot v seznamih:	243
<i>Ivan Cankar</i>		<i>Drnovšek, Andrej</i>	
<i>Za križem</i>		<i>Drobne, Martina</i>	
<i>V Ljubljani 1909</i>		<i>Drobnič, Jasna</i>	
<i>Založil L. Schwentner</i>			

– podpisi v dopisih:	240	– konec enot v stolpcih:	244
<i>Lepo te pozdravlja</i>		<i>Obvestijo se:</i>	
<i>France</i>		<i>predsednik</i>	
<i>Z lepimi pozdravi</i>		<i>podpredsednik</i>	
<i>France</i>		<i>tajnik</i>	
		<i>arhiv</i>	

– napisi pod slikami ipd.: **241**
Zemljevid Evrope

– če je pri napisu več povedi, se piše tudi zadnja pika:		– konec citiranega pripovednega stavka v okviru vprašalne ali vzklične povedi:	245
<i>Zemljevid Evrope. Risal A.</i>		<i>Čigav je izrek Vse teče?</i>	
<i>Bole.</i>		<i>Menda vendar poznate izrek Vse teče!</i>	

– navedba vira: **246**
Pleničke je prala pri mrzlem studenc

(Narodna)

- 247 6. Piko zamenjujemo z vejico v premem govoru na koncu dobesednega navedka pred spremnim stavkom: »*Danes je miren dan,*« je rekla Breda.
- 248 **NESKLADENJSKA RABA PIKE**
- Neskladenjsko piko pišemo:
- 249 1. za okrajšavami posameznih besed: *str.* (*stran*), *dr.* (*doktor*), *l.* (*leta*), *gl.* (*glej*), *t. i.* (*tako imenovani*), *t. m.* (*tega meseca*), *M.* (*Marjan*) ipd.; v povedi: *Ali si zapisal gl.?*; *Predaval bo M. Kobal*; nekatere okrajšave za več besed pišemo brez vmesnih pik: *ipd.* (*in podobno*), *npr.* (*na primer*), *tj.* (*to je*), *itd.* (*in tako dalje*); prim. § 594;
- 250 **Pomni**
Brez pike pišemo kratice in (črkovne) simbole, npr. za mere, uteži, denar, kemične prvine, spojine: *RS* (*Republika Slovenija*), *SIT* (*slovenski tolar*), *m* (*meter*), *km* (*kilometer*), *hl* (*hektoliter*), *g* (*gram*), *kp* (*kilopond*), *S* (*žveplo*), *Fe* (*železo*), *H₂O* (*voda*).
- 251 2. za številkami,
- 252 a) kadar zaznamujemo vrstilne števnike: *na 15. (petnajsti) strani*; tako še *29. 11. 1989. leta*, *12. sedež v XV. vrsti*, *ob 8. uri*; *Jožef II.*; namesto *60. leta našega stoletja* rajši uporabljamo izpisano *šestdeseta leta*;
- 253 **Pomni**
Namesto *ob 8. uri* zjutraj pišemo tudi *ob 8^h* (= *ob osmih/ob osmi uri*) zjutraj.
- 254 b) kadar zaznamujejo prislove tipa *prvič*, *drugič*;
- 255 3. med deli števil, da ločijo enote različnih stopenj (npr. ure od minut, tolarje od stotinov, včasih tudi tisočice od nižjih enot) ali kot znamenje množenja: *ob 8.15 (ob osem petnajst ali ob osmih in petnajst minut)*, *8055.- SIT (osem tisoč petinpetdeset slovenskih tolarjev)*, *132.457 (sto dvaintrideset tisoč štiristo sedeminpetdeset)*, *3 · 4 (tri krat štiri)*, *merilo 1 : 30.000.000 (ena proti trideset milijonov)*; pika med deli števil je stična, v pomenu 'krat' pa nestična in postavljena višje;
- Pomni**
- 256 1. Pika med številko za ločevanje ur od minut se lahko opusti, številko za minute pa pišemo privzdignjeno: *8¹⁵*.
- 257 2. Piko pri strojnem tisku števil nad deset tisoč lahko nadomeščamo s presledkom: *132 457*.
- 258 4. navadno namesto vsake izpuščene črke v besedi ali številki: *Za en d... je. – Pojdi v r..! – Leta 18.. je Lovro Kvas prišel na Slemenice*;
- Pomni**
- 259 1. Pike ne pišemo za številko, ki zaznamuje glavni števnik, npr. *avto LJ A6-169*, *poglej zvezek XI, čez petnajst minut je nameril 38 °C vročine, pri 75 (petinsedemdesetih) letih je bil še korenjak, v členih 6–8 pogodbe*; piko seveda pišemo, če je rabljena skladenjsko: *Rojen sem bil l. 1976*.
- 260 2. Dveh zaporednih pik (neskladenjske in skladenjske) navadno ne pišemo: *Prišli so vsi: Jakob, Marija, Mojca, Andrej itd.* Pike navadno tudi ne pišemo za izpustnimi tremi pikami ali za izpustnim pomišljajem: *Grobovi tulijo ..., Bratu bi povedala, pa –*

5. med posameznimi enotami naslova elektronske pošte, med deli enot v desetiški klasifikaciji (UDK) in pri desetiško zaznamovanih delih besedila: *france.kuhar@siol.net*; UDK 808.63:80(497.12-1992)+80:930.85 oz. 5.11.1.2 ipd.; te pike in druga znamenja pišemo stično. **261**

Vprašaj **262**

SKLADENJSKA RABA **263**

Vprašaj (?) pišemo:

1. na koncu enostavnih vprašalnih povedi in za podredjem, v katerem je glavni stavek vprašalni: *Kje si bil? – Kje? Tu? – Nimaš nič besed? – Ali ne vidiš, da nimam časa? – Zakaj me vprašuješ, kaj mi je? – Vprašal si me (v pomenu 'ali si me vprašal'), kje sem bil sinoči? – Ko drugi grabijo vse dalje, širje, boš, rod, ki bivaš tod, boš v duši čvrst?;* **264**

Posebnosti

1. Za vprašalnim odvisnikom stoji vprašaj samo tedaj, kadar ga zahteva glavni stavek, sicer pa pika ali klicaj: *Vprašala sva ga, ali je videl našo mater. – Ne vprašuj kar naprej, kaj smeš, česa ne!* **265**

2. Končno ločilo citirane povedi izpuščamo, če bi moralo stati pred končnim vprašajem vprašalne povedi: *Kdo je rekel Vse teče? – Čigave so besede Veš, poet, svoj dolg? – Kdo je zavpil Dol z njimi? – Kdo je napisal verz Na tleh leže slovenstva stebri stari? Če je citirana poved med narekovaji, lahko ohrani svoj vprašaj ali klicaj: Kdo je zavpil »Dol z njimi!«? Če je taka citirana poved za dvopičjem, ohranja svoje ločilo, zamenja pa se ločilo napovednega stavka, npr. Kdo je napisal tole: En hribček bom kupil.* **266**

2. na koncu priredja ali proste zveze stavkov iste povedi, če je zadnji neodvisni stavek vprašalni: *Korenike dehte pod hladom ros, mavrične rose bleste sredi vej, kje je tvoja sila, kje tvoj ponos? – Včeraj, ko sem stala na pragu, je prišel mimo – kaj misliš kdo? – Česa, povej, se bojiš? – Veš, poet, svoj dolg? – Janez, kam greš? – Deklica – kam?;* **267**

3. za vrinjeno vprašalno povedjo v drugi povedi: *Na gregorjevo – otec, še veš? – se ptički ženili so, za šolskim vrtom v mejici gostili se, pili so;* **268**

4. na koncu vprašalnega dobesednega navedka pred spremnim stavkom premege govora: *»Kaj je temu vrabcu?« je vprašala Malči nejevoljno.* **269**

Pomni

1. Pri čustveno obarvanih vprašanjih se poleg vprašaja rabi še klicaj ali celo klicaj sam: *Ali se tako govori z očetom?! Kaj?! – Ali mi boš takoj zginil!* **270**

2. V naslovih besedil za vprašalnimi povedmi pišemo vprašaj navadno le v takih primerih, ko bi se sicer vprašalna poved lahko razumela pripovedno: *Kako do strokovnjakov proti Mir na Bližnjem vzhodu?* **271**

3. Stopnjevana vprašalnost (npr. pri ponovljenem vprašanju) se lahko zaznamuje z dvema ali več stičnimi vprašaji: *Kam greš? Kam??* **272**

273 NESKLADENJSKA RABA VPRAŠAJA

Vprašaj se rabi neskladenjsko sredi besedila (in sicer v oklepaju) ali na robu besedila ipd. za izražanje dvoma (o smislu, primernosti, natančnosti in podobnem) določenega izraza ali dela besedila: *Prešeren je bil rojen na (?) Vrbi.*

274 **Klicaj**

275 SKLADENJSKA RABA

Klicaj (!) pišemo:

- 276 1. na koncu čustveno obarvanih povedi (tudi medmetnih, zvalniških, sploh neglagolskih): *Le ne uči pevcev peti! – Pavel, molči! – Kuj me, življenje, kuj! – Naj čuje zemlja in nebo! – Proč! Od tod! Oba! – Joj, prejoj! – O, skaženo vino! O, vi počeni vrči! – Moj Mate, jo, moj Mate! – Krasna si, bistra hči planin! – Pavel – s tabo je konec! Ti si blazen! Ti si sploh vsega kriv! Vso družino si razbil! – Boš tiho! – Kako, še tajil boš! – Včeraj je prišel mimo – pomisli kdo! – Na pomoč! – Gospe in gospodje!;*

Posebnosti

- 277 1. V železnih in velelnih povedih, ki niso čustveno poudarjene, klicaja ne pišemo: *Daj mi, prosim, knjigo. – Glej 3. odstavek na str. 15. – Naj kdo pogleda, kaj se dogaja zunaj.*
- 278 2. Na koncu podredja se piše klicaj le, če ga zahteva glavni stavek, npr. *Piši mu vendar, naj se oglasi!* proti *Ali je res ukazal, da pojdi od hiše? – Oče je rekel, da pojdi takoj domov.*
- 279 3. Končno ločilo citirane povedi izpuščamo, če bi moralo stati pred končnim klicajem vzklične povedi: *Zapojte mi vendar Gozdič je že zelen! – Dajte, recitirajte mi Veš, poet, svoj dolg! – Nehajte že s tem svojim To nikakor ni dovoljeno!* Če je citirana poved med narekovanji, svoj klicaj ali vprašaj lahko ohrani: *Nehajte že s tem svojim »To nikakor ni dovoljeno!«!* – *Do grla sit sem tega tvojega »Kdaj gremo domov?«!* Če je taka citirana poved za dvopičjem, ohranja svoje ločilo, zamenja pa se ločilo napovednega stavka: *Zapojte mi vendar tisto pesem: Gozdič je že zelen.*
- 280 4. Na koncu priredja ali proste zveze stavkov pišemo klicaj samo, če ga zahteva tudi le njihov zadnji neodvisni del: *Moj klic raztrgal je vihar, nihče ne bo ga čul nikdar – sam izprašuj se vekomaj, sam si odgovore dajaj!*
- 281 2. na koncu čustveno obarvanih vrinjenih povedi: *Pred leti – da bi se ne bilo zgodilo nikoli! – sem spoznal tega človeka;*
- 282 **Pomni**
Za zvalniki se danes rabi praviloma vejica, nekoč pa se je pisal tudi klicaj: *Janez, kam greš? – O Vrba! srečna, draga vas domača ...*
- 283 3. za nagovorom v pismih (vendar se namesto klicaja rabi pogosteje vejica): *Ljuba mati! Danes je Vaš god. Jaz vem, kako Vi mislite o meni;*
- 284 4. na koncu vzkličnega dobesednega navedka pred spremnim stavkom premege govora: *»Pavel, molči!« je prosil oče;*

5. na koncu čustveno poudarjenih vzkličnih vprašalnih povedi se lahko skupaj piše- **285**
ta vprašaj in klicaj: *Kaj, tudi ti si prišel tako daleč?!*

Pomni**286**

Stopnjevana vzkličnost se zaznamuje z dvema ali več stičnimi klicaji: *To je pa od sile!!*

NESKLADENJSKA RABA KLICAJA**287**

Klicaj se rabi neskladenjsko sredi besedila (in sicer v oklepaju) ali na robu besedila, če hočemo na kaj posebej opozoriti: *Prinesel nam je pepk (!) in zimskih hrušk* (mišljeno *tepk*). – *Pesem ima agrostih (!)*.

Vejica**288****SKLADENJSKA RABA****289**

Vejico (,) pišemo: 1. med enakovrednimi deli proste ali zložene povedi; 2. med nadrednim in odvisnim stavkom (tudi ko gre za primerjalni odvisnik s *kot*, *kakor* ipd.); 3. med polstavkom in preostalim besedilom povedi; 4. med izpostavljenim stavčnim členom ali dostavkom in preostalim besedilom povedi; 5. med izrazi in stavki, ki niso stavčni členi ali deli priredja oz. podredja.

Med skladdenjsko enakovrednimi deli proste ali zložene povedi**290**

Teh delov je več vrst.

Nestavčni enakovredni deli**291**

Ti so:

– vezalni (naštevanje): *Polje, vinograd, gora, morje, ruda, kupčija tebe rede*. – *Naši ljudje so padali v Krškem, v Dragi, v Dachauu, v Celju, na Rabu*. – *Večja slovenska mesta so Ljubljana, Maribor, Celje, Kranj, Nova Gorica, Koper*. – *Bila je močna, bistra, oblastna ženska*. – *Psiček laja hov, hov, hov*. – *Verjel v prestolov trhlo sem oblast, v junaštvo šlev, v pismarjev vseh modrost, v pobeljenih grobov svetost, v glumačev, zvodnikov, skrivalcev čast*. – *Slovenci so se izseljevali deloma v Nemčijo, deloma v Francijo, deloma v Ameriko*;

– stopnjevalni: *Ne le ti, tudi tvoj brat naj pride*. – *Bil je talentiran, celo genialen učenec*. – *To ni bilo samo grdo, ampak tudi nepošteno*;

– ločni: *Bi kavo, čaj?*; **294**

– protivni: *Lepa, vendar nevarna pot ga je mikala*. – *Fant je malo počasen, pa zanesljiv*; **295**

– vzročni in posledični: *Neizkušena, kajti mlada, je odšla v svet*. – *Mlada, torej neizkušena, je odšla v svet*. – *Slab, zato pa poceni izdelek so nam ponujali*;

- 297 – pojasnjevalni: *Prišel je pozno, šele ob treh. – V Ljubljani, 9. II. 1973. – Trst, dne 11. oktobra 1983. – Ivan Cankar, Na klancu. – Ivan Grohar, Sejalec. – Zbolel je za hudo, nalezljivo boleznijo* (tj. za hudo, in sicer nalezljivo). – *Predava dvakrat na teden, in sicer v torek in petek.*

Posebnosti

- 298 1. Kadar levi pridevnik določa celo preostalo besedno zvezo, začenjajočo se s pridevnikom, za njim ne pišemo vejice: *dolgi kodrasti lasje, huda nalezljiva bolezen.*
- 299 2. Zveze kot v *nedeljo, 9. maja, (bo) ...* se redkeje pišejo tudi brez vejic, tj. v *nedeljo 9. maja (bo).* Tip kot v *nedeljo ob 9. uri (bo) ...* se navadno piše brez vejic. Če prvi in drugi primer združimo, se navadno piše takole: v *nedeljo, 20. maja, ob 17. uri (bo).*
- 300 3. Če enakovredne naštevane enote, ki niso povedi, navajamo v stolpcih, vsako v posebni vrsti, vejice med posameznimi enotami lahko opuščamo (na koncu pa tudi končno ločilo), npr.

Prošnji je treba dodati:

1. *spričevalo*
4. *razreda srednje šole*
2. *izpisek iz rojstne matične knjige*
3. *zdravniško spričevalo*
4. *življenjepis*
5. *potrdilo o opravljeni praksi*

Obvestijo se:

- predsednik*
- podpredsednik*
- člani*
- računovodstvo*
- arhiv*

301 Pristavčni deli

Vejica je na obeh straneh: *Pri Prešernu, največjem slovenskem pesniku, so se učili vsi kasnejši pesniški rodovi. – Od mene, svojega prijatelja, tega ne pričakuješ. – Največji dramatik vseh časov, Shakespeare, se je rodil v Stratfordu na Angleškem. – Nekateri ptiči, npr. (ali recimo, denimo) lastovke, štoklje in škorci, se na jesen selijo. – Svetovni slovenski kongres, Konferenca za Slovenijo, prireja posvetovanje o izseljenstvu. – Slovensko narodno gledališče, Opera in balet, ima na sporedu tri nove predstave. – Podjetju Mavrica, d. d., grozi stavka.*

302 Pomni

Na koncu povedi druge vejice pristavka ne pišemo, temveč samo ustrezno končno ločilo: *To povest je napisala Zofka Kveder, por. Jelovšek. – Oglasil se je Stane Suhadolc, po domače Kovačev.*
O pisanju podobnih primerov brez vejice prim. § 316–324, 326–332, 344, 345, 357.

303 Posebnost

Če je lastno ime določilo pred njim stoječe besedne zveze, ga od nje ločimo z vejico, kadar domnevamo, da zveza naslovniku tega imena ne napoveduje samoumevno: *Največji slovenski pesnik, France Prešeren, se je rodil v Vrbi, sicer pa ne: Največji slovenski pesnik France Prešeren se je rodil v Vrbi.*

304 Stavčni enakovredni deli

Ti so:

- 305 – vezalni: *Pod nebom ptice letajo, ribe v vodi plavajo, v hostah zamira glas sekire, s polja sejalec gre domov. – Na nebu zvezde sevajo, na vasi fantje pevajo. – (In vedela*

- sva,.) kje kosi mladijo, kje drozdi, kod divji mož hodi, kje vile se skrivajo v gozdi. – (In spomnil sem se,.) da je davno ni, da veter ji čez daljni grob šumi;*
- stopnjevalni: *Ni le zabavljaj, ampak se je tudi pretepal. – Ni se niti zahvalil, kaj šele da bi bil plačal;* **306**
  - ločni: *Zdaj je jokal, zdaj se je smejal;*
  - protivni: *Vse ima, vendar ni zadovoljen. – Mimo mene si šel, in (= vendar) se nisi oglasil. – Veliko si je prizadeval, ali uspeha ni bilo. – Rad ima družbo, še rajši pa (ima) knjigo. – Trubar je bil prvi, Prešeren (je) edini. – Danes (si) človek, jutri (boš) črna zemlja;* **307**
  - vzročni: *Ne hodi po progi, je nevarno. – Odhiteli so pospravljat seno, kajti pripravljalo se je k nevihti;* **308**
  - posledični: *Prosili so me, pa sem jim ustregel (= zato). – Večeralo se je, zato so gnali črede domov. – Bilo nas je devet, in (= zato) eden je moral od doma. – Zatri knjigo, in tema se zgrne nad nami (= Če nam zatreš knjigo, se tema zgrne nad nami);* **309**
  - pojasnjevalni: *Iz samostana je zvon zavabil, to molijo nune;* **310**
  - v bibliografskih zapisih med naštevanimi enotami: *Milko Kos, Srednjeveška Ljubljana, Topografski opis, 1955, 79 strani. (Prim. § 235.)* **311**

Pomni

- O pisanju podobnih primerov brez vejice gl. 298–300, 316–324. **313**
- Z vejico se ločijo tudi vrinjeni stavki: *Daleč, ne vem kje, se je oglasil žvižg. – Jure, ne bodi len, je pobral kost in jim namlatil rebra. – Prešeren je bil, kakor je splošno znano, po poklicu odvetnik. – Moj prijatelj, zakaj ga ne bi imel tudi jaz, ima novo hišo. – Cankar, to vemo, je živel dalj časa na Dunaju.* **314**

Nestavčno-stavčni enakovredni deli

315

Pozimi, vendar tudi kadar je mraz, kurimo. – Previdno, toda ne da bi se obotavljali, smo šli za njimi. – Pozimi in kadar je mraz, moramo zakuriti.

Posebnosti

- Vejice med skladenjsko enakovrednimi deli ne pišemo: **316**
- 1. pred nekaterimi prirednimi vezniki: vezalnimi *in, pa, ter*, ločnimi *ali, oziroma, bodi(si)* in pred drugim delom dvodelnih vezniških zvez *ne – ne, niti – niti, tako – kakor* (vezalne *in, pa, ter* in ločni *ali* spoznaš po tem, da jih ni mogoče zamenjati z vezniki tipa *vendar, zato, kajti* ipd.): **317**
- a) vezalni: *Oče in mati sta mu že davno umrla. – Ivan in Pavla sta brat pa sestra. – Hana prinese steklenico in kozarce ter šunko. – Poješ mi pesem vetra in vej in trave in sonca na travi. – Sem dolgo upal in se bal. – Zavriskaj v lepi svet in utrgaj kresni čarni cvet in praprotnih semen nastrezi in na mah pod bukev lezi! – (Premišljeval je,) kako ga ima rada in kako mu streže. – (Rekel je,) da pride in prinese kruha. – (Hitro je nataknila rokavice,) stoječ med vrati dnevne sobe in razgledujoč se okoli sebe. – Poiskal je vžigalice ter prižgal svečo. – Z rokami se je oprl na stol pa se počasi dvignil;* **318**
- b) stopnjevalni: *Nisem ne tat ne ubijalec. – Društvo se je ohranilo do današnjega dne pa tudi njegova pravila še veljajo;* **319**
- c) ločni: *Stopi ven ali noter. – Ali delaj doma ali pojdi v svet. – Ali ne more ali pa noče. – (Prejkone je bila v dvomu,) ali naj me tika ali vika. – Bo ali ne bo? – Prišel bo predsednik oziroma njegov namestnik. – Ta poročila so bodi(si) resnična bodi(si) zlagana. – Prebivalci so se bodisi poskrili bodisi razbežali. – Naš gost tega ni opazil oziroma tega ni pokazal;*

Pomni

- 320** 1. Pred naštevalnim *ali*, *ne oz. niti* se vejica lahko piše: *Kdo lase ti razčesava, ali mati, ali sestra, ali vila iz goščav?* – *Nisem ji rekel ne zvečer, ne drugi dan, ne ob slovesu.* – *Niti mati, niti sestra, niti vila iz goščav (mi ne razčesava las).* – *Ne kral nisem, ne ubijal, ne prešuštvoval, čista je moja vest.* (Povsod več kot po dva veznika.)
- 321** 2. Pred vezalnimi *in, pa, ter*, ločnimi *ali, oziroma, bodi(si)* ali pred stopnjevalnimi *ne – ne, niti – niti, tako – kakor* pišemo vejico, če jo zahteva vrinjeni ali vmesni stavek oz. dostavek: *Moj prijatelj, tudi jaz imam prijatelja, in njegova žena živita v Kranju.* – *Da pride, je rekel, in da prinese kruha.* – *Povej mi, kje si bil ves ta čas, in pojdi potem hitro na postajo.* – *Stal sem tam in vse videl z lastnimi očmi.* Vejico pred vezalnimi *in* lahko pišemo tudi tedaj, če sta osebka prirednih stavkov slabo družljiva: *Komaj je zatisnil oči, se je zbudil, in dan je bil.*
- 322** 2. kadar posamezne izraze (lahko tudi okrepljene) ponavljamo, ne da bi jih v govoru ločili s premori ali z načinom izgovora: *Beli so beli češnje cvetovi.* – *Daj daj, povej že enkrat.* – *Perilo je belo belo.* – *Stopi stopi k sosedu in ga prosi za lopato.* – *Beži beži, kdo ti bo to verjel!* – *Priden priden, fantek moj!* – *Joj joj, kako boli!* – *Sultan je zalajal hov hov hov.* – *Hodil je hodil celo noč, vendar ni nikamor prišel.* – *Rjuhe so bele prebele.* – *Sam samcat je prišel;* če s ponovitvijo stopnjujemo ali poudarjamo isti pomen, vejico pišemo: *Daj, daj vendar.* – *Sam, samcat je;*
- 323** 3. med prirednimi stalnimi besednimi zvezami z izpuščenim veznikom *in, ali*, npr. *dva tri (dni), (hodi) gor dol, na vrat na nos, križem kražem, hočeš nočeš, hočeš nočeš moraš;*
- 324** 4. neobvezno med prirednimi istovrstnimi naštevanimi prviniami, kjer bi vejice samo motile: *25 latiničnih črk: a b c č ...* – *Ločila so grafična ali pisna znamenja, npr. „;!?“ itd.* – *Končnice -a -e -i -o so naglašene ali nenaglašene.*

325 Med nadrednim in odvisnim stavkom

Ta vejica se stavi ne glede na to, ali je nadredni stavek pred odvisnim, za njim ali pa ga obdaja:

Največja sreča za človeka je, če je zdrav. – *Strašna mu je bila misel, da bo tepen.* – *Hitreje govori, kakor misli.* – *Ker je deževalo, so ostali doma.* – *Daj mu nageljček, da bo tudi on vedel, da je prvi maj.* – *Dejal sem jim, da ga ni doma, in jih odslovil.* – *Strah, ali se mi stvar posreči, mi je jemal spanec.* – *Novica, da bomo kmalu rešeni, nam je vlila novih moči.* – *Prej, ko še ni bilo ceste, smo hodili čez vrtove.* To vejico pišemo tudi, ko gre za primerjalni odvisnik s *kot, kakor* ipd.: *Ko sem se vrnil domov, sem spoznal, da je vse kaj drugega, če človek stoji doma, kot če misli na dom.*

Ni jasno, kaj misli o tem. – *Radovednost, kdo je v hiši, jo je prignala na obisk.* – *Povej mi, s kom občuješ, in povem ti, kdo si.* – *Ne vedel bi, kako se v strup preobrača vse, kar srce si sladkega obeta.*

Kdor za smolo prime, se osmoli. – *Koder hodi, mu je s trnjem pot posuta.* – *Poberi se, od koder si prišel!* – *Kolikor jezikov znaš, toliko mož veljaš.* – *Med rožami, ki ne rasto pri nas, sem videl polzasenčen, tih obraz.*

Vejico pišemo tudi tedaj, kadar je povedek (ali vsaj osebna glagolska oblika) kakšnega stavka izpuščen (tu zmeraj v oklepaju): *Še zmeraj kaj dela, čeprav (je) že v letih.* – *Kolikor bo dal on, toliko (bom dal) jaz.* – *Pomeniva se prijateljsko, če (se) ne (bova), takoj odidem.* – *Sosedje niso hodili k nam zato, ker je bila naša hiša lepša, ampak (so hodili) zato, ker je babica znala toliko lepega povedati.* – *Plačal bom, kadar (boš) ti.* – *Odslovil sem ga, kakor (sem to storil) nerad.*

Pomni

Pred členkom *da* vejice ne pišemo: *Ti da tega ne veš? – Baje da pije. – Iz Blatnega Dola da ste?*

326**Posebnosti**

1. Kadar prideta skupaj dve podredni vezniški besedi, med njima vejico opuščamo: *Le piši materi, da če ne bo denarja, ne boš več stanoval pri nas. – Skusili ste, da kdor se iz prvega prenagli, kmalu odneha.* Tako kopičenje veznikov ni priporočljivo. V starejših besedilih se je tu vejica pogosto pisala: *Žive naj vsi narodi, ki hrepene dočakat dan, da, koder sonce hodi, prepri iz sveta bo pregnan.*

327

2. Kadar prideta skupaj priredni in podredni veznik pred vmesnim odvisnikom, pišemo vejico samo pred prvim veznikom: *Pridem sam, in če bo le mogoče, pripeljem še koga. – Votlina je bila suha, in ker je ne doseže nobena sapica, tudi topla. – Medveda je priklenil k stebru, in ko je spet prišel divji mož, sta se spoprijela.* Vejico pišemo pred prvo in pred drugo vezniško besedo, kadar priredni veznik zastopa opuščeni nadredni stavek: *Nekaj pa vam obljubim, namreč (to obljubim), da kmalu spet pridem.*

328

3. Vejice ne pišemo med deli večbesednega veznika: *Namesto da bi se učil, je lenaril. – Lenaril je, namesto da bi se učil. – Že ko sem ga prvič videl, sem ga spregledal. – Kljub temu da je bil bolan, je šel na delo. – To smo odločili, češ da je že čas. – Medtem ko ste spali, je bilo hudo neurje. – Rad ga imam, zato ker je tako miren. – Zelo zgodaj sem se odpravil na pot, zato da mi ne bi bilo treba hoditi v vročini. – Prej ko mine let in dan, od ljubce pride list poslan.* Taki vezniški izrazi so še: *tako da, toliko da, potem ko, vtem ko, še ko, brž ko, šele ko, s tem da, posebno ko, zlasti če ...*

329

V nekaterih primerih razmerje med nadrednim in odvisnim stavkom lahko izrazimo tako, da prvi del prvotno večbesednega veznika prenesemo v nadredni stavek, za njim pa seveda pišemo vejico: *Utihnili so zato, ker je bil mrtev. – Rada ga imam zato, ker je tako miren. – Zeblo ga je tako, da se je ves tresel.*

4. Pred primerjalnimi *kakor, kot, ko* in stopnjevalnim *tako – kakor* vejice ne pišemo, če veznik ne uvaja odvisnika z izraženo osebno glagolsko obliko: *Ne kaže drugega kakor molčati. – Bolje je delati kot govoriti. – Več je govoril kot delal. – Bila je bolj pridna kakor nadarjena. – Za narod se briga kakor za lanski sneg. – Bil je tako evropski kakor svetovni prvak.* Vendar: *Moral bi bil več delati, kakor je.*

330

5. Za vmesnim stavkom pred besedo, ki nadomešča opuščeni odvisnik, enak prvemu delu priredja, pišemo vejico: *Prišel je, sam ni vedel, zakaj (je prišel).* Večkrat je to mogoče pisati tudi brez vejice.

331

6. Tudi med izrazi, nastalimi iz stavkov, ki na začetku povedi ali pred kakšnim notrašnjim stavkom izražajo razmerje govorečega do vsebine povedanega: *Skratka, uspeh je presegel vsa pričakovanja. – Sicer pa, kaj bi vam še naprej govoril. – Najprej, tole mora ostati med nami. – Kratko in malo, do konca naslednjega tedna mora biti rokopis pripravljen. – Uspeh je presegel vsa pričakovanja, skratka, vsi so bili zadovoljni.*

332**Med polstavkom in drugim delom povedi****333**

Kadar je jedro polstavka deležje, deležnik, pridevnik, samostalnik:

Želeč jim lahko noč, so se poslovili. – Prijazno meketaje vrh skale, sta kozi vabili ovce k sebi. – Slednjič ga je zavrnil, rekoč: »Kaj pa to tebi mar!« – Ne misleč na posledice, je vse povedal. – Hodil je po sobi, pogledujoč na vse strani. – Pri teti sem prebil vsake počitnice, začeni od druge šole. – Slovenec mile ne ljubi matere, vanj upajoče. – Od doma se mi zdiš poslanka, nesoča mnog mi ljub pozdrav. – (Dokler ptič po drevju

leta,) ga jed, v tičnici nastavljena, prijazno k sebi vabi. – Iz moje mladosti, vse polne ponižanja, se svetijo tiho tvoje oči. – Fant pa se je, velik navihaneč, pri tem samo muzal.

Če je pridevniški polstavek levo od odnosnice, ga ne ločimo z vejico: *Iz moje ponižanja polne mladosti se tiho svetijo tvoje oči*. Samostalniških zvez, nastalih iz odvisnika, z vejico ne ločimo od okolja: *Ob slovesni podelitvi bralnih značk osnovnošolcem* (= Ko so slovesno podelili bralne značke osnovnošolcem,) je govoril tudi šolski ravnatelj.

Posebnosti

- 334** 1. Kadar je deležje golo, brez dopolnila, ob njem vejico pišemo, če ga razumemo kot polstavek, drugače pa ne: *Boječ se, se je deklica približala skupini na trati* ali *Boječ se se je deklica približala skupini na trati*.
- 335** 2. Deležij po nastanku ne ločimo z vejico od drugega besedila, kadar so prislovi: *Opo-tekaje se je hodil po sobi*. – *Molče je odšel*. – *Skrivši jih je obiskovala*. – *Odšli so omahujoč*. Prim. prislov iz deležnika: *Boječe se je deklica približala skupini na trati*.
- 336** 3. Deležniških in pridevniških polstavkov ne ločimo z vejico od preostalega besedila, če so navadni, tj. levi prilastki: *Preteči prej oblak (na polja ulije dež krotak)*. – *Po sreči hrepeneče (srce je nemirno)*. – *(Dokler ptič po drevju leta, ga) v tičnici nastavljena (jed prijazno k sebi vabi)*. – *(Iz moje) vsega ponižanja polne (mladosti se svetijo tiho tvoje oči)*.
- 337** Kadar nedoločniški polstavek lahko razvijemo v osebno glagolsko obliko, ga lahko ločimo z vejico ali pa ga pišemo brez nje: *Imel je željo, postati zdravnik* (= Imel je željo, da bi postal zdravnik). – *Njegova želja je, postati zdravnik* in *Njegova želja je postati zdravnik*. – *Postati zdravnik, je njegova želja* in *Postati zdravnik je njegova želja*. Prim. še *Lenariti ves dan, ga je sram* (= Da bi lenaril ...). – *Moja dolžnost je, govoriti resnico* (= Da govorim resnico ...). Če pa se nedoločniški polstavek rabi kot povedkovo določilo ali povedkov prilastek, se od sobesedila ne sme ločiti z vejico: *Ne moreš oditi kar tako*. – *Treba je pridno delati*. – *Začelo je močno snežiti*. – *Slišala je ptičko peti*.

338 Med izpostavkom ali dostavkom in preostalim delom povedi

- 339** a) Izpostavek: *Sin, ta ti bo šele zagodel!* – *Ali se ga bojiš, te reve!* – *Torej so ga, lisjaka zvitega, le ujeli!* – *Vprašaj ga, vsevedneža*. – *V mojih mladih letih, takrat je bilo vse drugače*. – *Postati zdravnik, to je njegova želja*;
- 340** b) dostavek: *Prinesi nam tudi kruha, črnega*. – *Prinesi mi sivi plašč, in rokavice*. – *Visoko na vrhovih jamborov zastave veselo plapolajo, kot privid* (= in sicer kot privid). – *Sonce je sijalo kakor v mrzli vodi, veliki mirni reki tam gori*. – *Perje je vrabcu viselo navzdol, nerodno in zmršeno*. – *Stanuje v eni ljubljanskih občin, bežigranski*. – *Pridi jutri, sam, točno*. – *Veronika je prišla domov, sama, in celo kmalu*.

341 Med pastavki in drugim besedilom

- 342** a) Zvalniki in ogovori: *Oče, od medu mi dajte sat prelep*. – *Pojdi, moj sinko, na pot!* – *Gospa, kar po domače*. – *Naprej, zastave Slave!* – *Mladosti leta, kmalu ste minila!* – *Ti reva ti, ti boš mene učil!* – *Odloči se že, mevža mevžasta!*;
- 343** b) samostojno rabljeni medmeti in medmetne zveze: *Joj, kam bi del!* – *Hudiča vendar, kaj pa norite!* – *Bum bum bum, je zagrmelo po vratih*. – *Lej lej, pa je le prišel*. – *Zdravo, Tine, ali me res ne poznaš?* – *O, Janez, kam pa ti?* – *Dober dan, kako kaj živite?* – *Križ božji, kakšen pa si*;

Pomni

1. Medmeti (ali medmetne zveze) niso rabljeni samostojno, tj. kot stavki, v primerih, ko so stavčni členi: *Miška pa smuk v luknjo. – Zunaj hej, znotraj fej. – Krava reče mu. – Štrbunk je reklo. – Fej te bodi! – Recite da in hajdi z menoj. – Pošast hodi škrab škrab škrab. – Pozdravil je z dober dan.* **344**

2. Medmet se od zvalnika ne loči z vejico, kadar v govoru ni ločen od njega s premorom: *O mati, o domovina!* **345**

c) samostojni členki: *Da, vse je čisto. – Ne, to ni samo površje. – Tako je rečeno, da. – Pač, še ena rešitev je. – Nikar, ne bo prav. – No, pa vstopite! – Na, vse ti zna! – Vsekakor, jutri bodo pripravljene. – Je spet pijan, kajpak. – Zares, take reči motijo. – Kako, še tajil boš! – Kaj, tudi ti si prišel tako daleč?! – Le, samo previdno. – Seveda, tega ne tajim. – Nikakor, tega si ne dam odvzeti. – Čez mesec dni ti vrnem, prav gotovo. – Si bil tam, a? – Porinil je fanta naprej, češ, tu ga imate. – Nekaj pa vam obljubim, namreč, da kmalu pridem.* **346**

Pomni

1. Pisanje ali opuščanje vejice pri nekaterih členkih je odvisno od stilnega poudarka takih izrazov: *Tega seveda ne tajim. – Take stvari se, seveda, ne povedo na glas.* **347**

2. Zlasti če je poved zapletena in je v njej že več vejic, vrinjeni stavek ali več stavkov od drugega dela povedi rajši ločimo s pomišljajem: *Komaj je zatisnil oči – človek bi mislil, da je minila le minuta – se je zbudil in se začel pripravljati na pot.* **348**

NESKLADENJSKA RABA VEJICE**349**

Neskladenjsko se vejica rabi:

1. pri pisanju imen in večbesednih poimenovanj, ko jih iz tehničnih, bibliografskih in podobnih razlogov pišemo za priimkom, npr. v seznamih ali stvarnih kazalnih; s tako vejico nakazujemo, da smo pravilno zaporedje sestavin (npr. za abecedni seznam) spremenili: **350**

<i>Molan, Ivan</i>	<i>kruh, črni</i>
<i>Potočnik, Marko</i>	<i>kruh, beli</i>
<i>Novak, Franc</i>	<i>sir, bohinjski</i>

2. kot znamenje za mejo med celim številom in decimalkami: *1,50* ali *1,572*; **351**

3. včasih namesto presledka za označevanje milijonic (če so v istem zapisu tisočice zaznamovane s piko): *52,500.000.- SIT*. Prim. § 255. **352**

Dvopičje**353****SKLADENJSKA RABA****354**

Dvopičje (:) pišemo:

1. pred besedno zvezo, ki pojasnjuje že prej splošneje povedano (zlasti pri naštevaju): *(Imel je) tri iskre konjiče: vranca, rjavca in šarca. – (Vse od kraja) je delal: oral, sejal, kosil, drvaril. – (Pomagati moramo) vsi: niti najmlajši med nami ne sme manjkati. – Le eno (je potrebno): delo. – (Občna imena so lahko) konkretna: lipa, kamen, in abstraktna: mladost, hrepenenje; tako dvopičje se da zamenjati z vejico in veznikom tipa* **355**

in sicer, in to, to je, npr., kakor: Le eno je potrebno, to je delo. – Občna imena so lahko konkretna, npr. lipa, kamen, in abstraktna, npr. mladost, hrepenenje;

Pomni

- 356** 1. Pojasnjevano pred dvopičjem je lahko izpuščeno: *Prišli so (tile): Jakob, Marija, Mojca, Andrej ... – Občna imena so: lipa, kamen, ljubezen, črnilo. Kadar v takih primerih stavčnofonetično pred naštevanim ne delamo premora, dvopičja ne pišemo: Prišli so Jakob, Marija, Mojca, Andrej ... – Občna imena so lipa, kamen, ljubezen, črnilo.*
- 357** 2. Dvopičja ne pišemo pred navedkom, ki je prilastek izraza pred seboj: *Descartesov izrek »Mislil, torej sem« poznajo vsi, ki so zares izobraženi. – Župančičev verz »Veš, poet, svoj dolg?« je močno odmeval. Za takim navedkom prav tako ne pišemo vejice.*
- 358** 3. Namesto dvopičja se rabi tudi pomišljaj ali vejica, ko gre za navadni pristavek: *Le eno je potrebno – delo ali Le eno je potrebno, delo.*
- 359** 2. po napovednem spremnem stavku pred dobesednim navedkom v premem govoru: *Ženska je vprašala: »Kaj bi radi?« – Vsi so odgovorili: Da. – Prešeren poje: »Dolgost življenja našega je kratka« ali Prešeren poje: Dolgost življenja našega je kratka. – Mislil si je: Če drugi zmorejo, bom jaz tudi; če spremni stavek ni pred dobesednim navedkom, se za njim dvopičje ne piše: Če drugi zmorejo, si je mislil, bom jaz tudi;*
- 360** 3. pred stavkom, s katerim pojasnjujemo drug stavek: *Ivan je kakor ura: nikoli ne bo zamudil. – Ptič na veji se ti smeje: jaz sem pred teboj na sveti. – Glej to drevo: za usodo nič ne vpraša, a večno se bori za svoj namen. – Ko sem se vrnil domov, sem spoznal, da je vse kaj drugega, če človek stoji doma, kot če misli na dom: če je še tako krepak, se mu v tujini mora odtujiti. – Preprosto povedano: čim boljše bomo gospodarili, tem več bomo imeli;*
- 361** 4. med prorekom in porekom v veliki povedi (periodi): *Ko izgublja jeseni narava svojo lepoto, mineva cvetica za cvetico in pada list za listom: tedaj se začno nabirati po ledinah in zvonikih ptičja krdela;*
- 362** 5. neobvezno za besedilom, za katerim se v obrazcih in podobnem zapisujejo ustrezni podatki:
Ime:	Vaš znak: .....
Priimek:	Naš znak: .....
Rojen:	Datum: .....
- 363** 6. med imenom avtorja in drugimi podatki z naslovne strani kakšnega dela ali napisa pod sliko: *Milko Kos: Srednjeveška Ljubljana. Topografski opis;*
- 364** **Pomni**
V takih primerih namesto dvopičja uporabljamo rajši vejico ali piko: *Milko Kos, Srednjeveška Ljubljana, Topografski opis.*
- 365** 7. za skrajšano napovedjo: *Foto: arhiv Dela (= Fotografija je iz arhiva Dela). – Tisk: Grafika Soča. – In zdaj (nastopi): Cvetka Završnik. – Hoditi čez in po progi je nevarno (prav: čez progo in po njej).*

366 NESKLADENJSKA RABA DVOPIČJA

Dvopičje se neskladenjsko piše večinoma nestično:

- 367** 1. za pomen 'proti': 9 : 3 (*devet proti tri*) – *Avstrija : Slovenija;*

2. za pomen 'deljeno': 9 : 3 (*devet deljeno s tri*);

368

3. za pomen 'v nasprotju z': *lepa : lipa : lopa*.

369

Za zaznamovanje dolžine glasov v fonetičnih zapisih, npr. ['bra:ta], za ločevanje enot v UDK (prim. § 261), v glasbi za ponavljanje odlomka, za ločevanje ur in minut na digitalnih številnicah ipd. se neskladenjsko dvopičje piše stično.

370

Podpičje

371

Podpičje (;) se uporablja samo skladenjsko. Loči posamezne dele povedi krepkeje kot vejica in šibkeje kot pika, in sicer:

1. razmeroma samostojna stavka ali zvezi stavkov iste povedi (stavka ali zvezi stavkov ob podpičju sta miselno vendarle celota): *Dokler je človek mlad in krepak, je ves svet njegov: kamor položi trudno glavo, tam je doma; vse mu je prijazno, vse mu odpira vrata in srce. – Pravorečni del je v načelu obdelan v uvodu, v slovarju pa je vsaka domača beseda zapisana z naglasom; ta seveda ne sodi k njeni obvezni pisani podobi. – Vrzel je poskušal zamašiti leta 1936 J. Glonar z enojezičnim Slovarjem slovenskega jezika; tudi Slovenski pravopis 1950 in 1962 je po sili razmer segal čez okvir priročnika in se razširil v zasilen slovar knjižnega jezika;*

372

2. sestavne dele (zlasti zapleteno zloženih) priredij, npr. protivnih, vzročnih ali sklepalnih: *Ali bi sprejel tudi moj odgovor, ne vem; vem pa, da ga nisem utegnil napisati. – Poznal sem vse tiste zvonke in visoke besede, ki jih je ustvarila ljubezen; ali na jezik mi ni hotela nobena, še sama beseda »ljubezen« ne. Pri preprostejših priredjih podpičje poudarja: Stara cerkvena slovenščina le imej svoje pravice; naši zato ne jemljimo njihovih;*

373

Pomni

374

V navadnih dvostavnih priredjih namesto podpičja pogosto pišemo vejico, v daljših pa podpičje zamenjamo s piko: *Stara cerkvena slovenščina le imej svoje pravice, naši pa zato ne jemljimo njihovih. – Poznal sem vse tiste zvonke in visoke besede, ki jih je ustvarila ljubezen. Ali na jezik mi ni hotela nobena, še sama beseda »ljubezen« ne. – Nikogar ne gonim od praga ... če pridete – pozdravljeni! Ampak sitnosti ne maram.*

3. daljše priredne sestavine z vzporedno skladenjsko zgradbo; tudi s številkami, črkami ali pomišljajem označene odstavčne (alinejne) naštevalne enote:

375

Nenaglašeni i se v narečju rad izgubi:

a) v nedoločniku: delat, nosit;

b) v velelniku: nes, nos, pros, krož – nesmo, nosmo, prosmo, krožmo;

c) v deležniku na -l (*množina, moški spol*): smo (ste, so) delal, prosil.

4. različne enorodne skupine naštevanega v istem stavku: *Iz trgovine je prinesel: sladkor, moko, sol; kremo, zobno pasto, milo; baterijo, žarnico in varovalke; v tem pozorilu so s podpičji ločena imena jedil od imen higienskih potrebščin in tehničnih izdelkov;*

376

5. dele proreka v veliki povedi: *Ako imenujemo klasike tiste pisatelje, v katerih se splošnočloveške misli in čuti razodevajo v lepi obliki; ki imajo veljavo za zmerom, ne samo za svoj čas; ki so vredni, da se stavijo za zgled prihodnjim: smemo po pravici Prešerna imenovati klasika.*

377

378 Pomišljaj

Pomišljaj, daljša črtica kot deljaj oz. vezaj, je večinoma eno-, lahko pa tudi dvodelno ločilo, načeloma nestično. Oblikovno ločimo navadni in tako imenovani dolgi pomišljaj, po vlogi pa odstavnega, predložnega, oklepajnega, narekovajnega ipd. Dolgi pomišljaj pišemo lahko med povedmi, ki niso deli istega besedila, če je v njih že uporabljen navadni pomišljaj.

379 SKLADENJSKA RABA

380 Enodelni pomišljaj

Navadni pomišljaj (pri pisanju s strojem, tiskalnikom ipd. se namesto njega lahko uporablja nestični vezaj, tj. s presledkom na obeh straneh)

381 1. namesto vejice poudarjeno ločuje kakšno besedo ali misel stavka ali pa kaže na nasprotje posameznih stavkov iste povedi: *Prijatelj – to je beseda vseh besed. — Rastel sem in dorastel – spoznanja ni bilo. — Ti očeta do praga – sin tebe čez prag. — Glej, rojstvo – smrt, en pomišljaj je vmes. — Labod z labodico je hotel v nebesa – labod brez družice je padel na tla. — Ti meni luč – jaz tebi ključ.*

382 Pomni

Če ne poudarjamo posebej, namesto pomišljaja pišemo vejico: *Prijatelj, to je beseda vseh besed. — Rastel sem in dorastel, spoznanja ni bilo. — Labod z labodico je hotel v nebesa, labod brez družice je padel na tla.*

383 2. vpeljuje poudarjeno pristavčno pojasnilo že zapisane besede ali besedne zveze: *Imeli smo ljudi – v poljani cvet, imeli smo jih – vrhu gore hrast. — Le eno je potrebno – delo;*

384 3. zaznamuje nedorečeno misel, npr. t. i. zamolk: *Takoj tiho, če ne –!* ali *Bratu bi povedala, pa –;* takih nestičnih pomišljajev je lahko tudi po več: *Kar je lepo, je lepo – vse druge besede so odveč –;*

385 Pomni

Namesto pomišljaja se pri zamolku rabijo tudi tri pike: *Bratu bi povedala, pa ...*

386 4. zaznamuje zvezo osebka in povedka ob izpuščenih glagolski obliki (zlasti v naslovih): *Mladost – norost. — Zmagovalec – Jesenice? — Državni prvak – Petek. — Milan Kumar – osemdesetletnik* (za navadno besedno zvezo gre v primerih kot *državni prvak Petek*);

387 5. zaznamuje spremembo skladijskega naklona v isti povedi: *Deklica po strmi poti – kam? — Včeraj, ko sem stala na pragu, je prišel mimo – kaj misliš kdo? — Pavel – s tabo je konec! — Moj klic raztrgal je vihar, nihče ne bo ga čul nikdar – sam izprašuj se vekomaj, sam si odgovore dajaj!;*

388 6. namesto narekovajev uvaja dobesedni navedek premege govora (t. i. narekovajni pomišljaj), vendar samo na začetku odstavka, kadar pred njim ni spremnega stavka:

- *Kje si bil? vpraša oče. V šoli?*
Sin odgovori: V mestu, in hoče oditi.
 – *Zakaj?*
 – *Moral sem, odgovori sin, klicali so me.*

Pomni**389**

Namesto nestičnega pomišljaja pišemo nestični vezaj (prim. § 69, 850, 852).

Dvodelni pomišljaj**390**

Dvodelni pomišljaj loči vrinjeni stavek od drugega dela povedi: *S prijateljem – zakaj ne bi imel prijatelja tudi jaz – sva šla počasi po drevoredu. — Vse je bilo okoli vrabca, on pa si je našel pot – cepet, cepet – in že je bil pod posteljo.*

Pomni**391**

1. Pomišljaj pišemo v takih primerih navadno le, če ima poved več stavkov, med seboj že tako ločenih z vejico; če je poved preprosta, za nepoudarjeni vrinjeni stavek navadno zadostuje vejica: *Jurko, ne bodi len, je pobral kost in jim namlatil rebra.*

2. Kadar je vrinjeni stavek med dvema stavkoma, za drugim pomišljajem lahko pišemo vejico: *Med nami je bil – kako smo bili slepi –, vendar ga nismo spoznali.*

392**NESKLADENJSKA RABA POMIŠLJAJA****393**

Pomišljaj se rabi neskladenjsko:

1. namesto predlogov *od ... do* (t. i. predložni pomišljaj), piše se stično na obeh straneh: *proga Ljubljana–Trst* (= od Ljubljane do Trsta), *knjiga bo stala 80–100 SIT, str. 125–132, v letih 1941–1945, Odprto 8–12, prekop Ren–Donava;*

394

2. nestično namesto odstavčne številke ali črke (t. i. odstavčni ali alinejni pomišljaj):

395

Lastna imena se delijo na:

- *osebna (ime in priimek, vzdevek),*
- *zemljepisna (imena krajev, vod, gor),*
- *stvarna (imena ustanov, podjetij).*

3. nestično med enotami besedila, ki so v kakšnem razmerju, posebno v nasprotnostnem (npr. v jezikoslovnih spisih): *počiti – pokati, plačati – plačevati, rumeneti – rumeniti, legati – leči – ležati, ne samo – ampak tudi, ne – ne;* prim. še *tekma Olimpija – Hajduk;*

396

4. nestično v matematiki za pomen 'minus' oz. 'manj': $7 - 3$; pri navajanju relativnih števil, npr. temperature, pa stično: $-23\text{ }^{\circ}\text{C}$.

397

5. dolgi nestični pomišljaj med povedmi iz raznih besedil ali iz raznih delov istega besedila (prim. § 333), naštetimi (kot ponazorilo) v istem odstavku, oz. navadni med deli iste povedi, ki so kakor koli raznorodni: *Moj Mate, jó, moj Mate! — Ti skrivnostni moj cvet, ti roža mogota ... — Oh, nič novega ni povedal. — Rastja na našem ozemlju je več vrst: sredozemski zimzeleni gozd in makija – gorske trate, kraški pašniki – stepa in kulturna stepa – listnati, mešani, iglasti gozd – visokogorske trate.*

398

399 **Tri pike**

Tri pike (...) so nestično ločilo.

400 **SKLADENJSKA RABA**

Enodelne tri pike (...)

- 401 1. zaznamujejo nedokončano misel: *Tja bomo našli pot, kjer nje sinovi si prosti ...*, ali izpuščene dele navedkov: *Sem videl, ... da le petica da ime sloveče. – ... kjer nje sinovi si prosti voljo vero in postave*;

Posebnosti

- 402 1. V okrajšani povedi ob treh pikah potrebna ločila ali pišemo ali pa jih opuščamo: *Grobovi tulijo .... – Grobovi tulijo ...*
- 403 2. Če pri navajanju hočemo poudariti, da okrajšanje ni avtorjevo, te pike postavimo v poševni ali oglati oklepaj: *Mesta ob morju /.../ in nekateri drugi tamošnji kraji so /.../ danes po ogromni večini slovenski (M. Kos).*

404 **Pomni**

Namesto treh pik, ki zaznamujejo nedokončano misel, pišemo tudi nestični pomišljaj: *Bratu bi povedala, pa –*

- 405 2. nakazujejo premor pri dodatnih pojasnitvah ali dopolnilih, t. i. dostavkih: *Srečen sem, ko me ta občutek ... prevzema. – Roka gre sama ..., iz navade ... – Res ..., iz navade!*;

- 406 3. nakazujejo spremembo skladijskega naklona v zloženi povedi: *Tebi se je pač lice privadilo ..., kako bi bila drugače tako mirno pustila!*

407 **Pomni**

Namesto treh pik pogosto pišemo pomišljaj.

408 **Dvodelne pike**

Dvodelne pike ločijo vrinjeni stavki (zvezo stavkov) od drugega besedila: *Nazadnje pa me je pogladil po licu s tisto roko ... tako kožo ima, kakor da bi nosil preohlapne sive rokavice ... in je rekel: Eh, eh, no, no, no! – Med nami je bil ... kako smo bili slepi ..., vendar ga nismo spoznali (vejica neobvezna).*

409 **Pomni**

Namesto takih treh pik rajši pišemo pomišljaj.

410 **NESKLADENJSKA RABA TREH PIK**

Stične tri pike nakazujejo izpust dela besede: *O, ta sveta prepr...!*

Vezej**411**

Vezej (-) je (v primerjavi s pomišljajem) kratka črtica; načeloma je stičen (stični vezaj), redko tudi nestičen (nestični vezaj, če je s presledkom ločen z obeh strani ali le z leve).

SKLADENJSKA IN OBLIKOSLOVNA RABA**412****Stični vezaj**

Stični vezaj pišemo:

1. med deli zložene besede, ki bi bili v prosti zvezi povezani z *in* ipd.: *poljsko-ruski slovar*, *črno-bela fotografija*, *belo-modro-rdeča zastava*, *gospodarsko-politične razmere*, *slovensko-italijanska meja*, *narodopisno-jezikoslovna literatura*, *Ljutomersko-Ormoške gorice* (= Ljutomerske gorice in Ormoške gorice); *V Breznik-Ramovšu 1935* (= Slovenskem pravopisu Breznika in Ramovša) *beremo*; **413**

Pomni

1. O pisanju tipa *literarnozgodovinski*, *socialnodemokratski* ipd. gl. § 512, 521–524, 526, 532, 549, 553. **414**

2. Medmeti, katerih sestavine so ali iste ali podobne, se lahko pišejo z vezajem, če se sicer pišejo tudi skupaj ali narazen: *ha-ha-ha* (poleg *ha ha ha* in *hahaha*), *bim-bam* (prim. § 592, 593). **415**

3. Vezej pišemo tudi v priredno »zloženih številkah«, npr. v bančnih računih ipd.: *50100-620-107-011-71500-1826/64* ali: *št. 27-15/72, LJ D7-206, C9-315*. **416**

2. med sestavinami zloženek, nastalih iz podredne zveze, če je prvi del števka (več števk) ali črka (več črk): *25-letnica*, *4-urna (seja)*, *48-kilometrski (proga)*, *12-kratna (premoč)*, *100-odstoten*; *C-vitaminski*, *B-diplomski (izpit)*, *C-dur*, *C-vitamin*, *TV-drama*, *c-mol*; tako tudi *14-krat*; **417**

3. med sestavinami nekaterih zloženek z imenovalniško prvo sestavino, npr. *Slovenija-vino* zastarelo; danes take zloženke pišemo skupaj: *Slovenijavino*, *Slovenijales*, *Slovenijašport*, *pikapolonica*, *brucmajor*; najznačilnejše zloženke s t. i. imenovalniško končnico v prvem delu so navedene v slovarju; take zloženke (pa tudi tiste, ki se lahko pišejo narazen, npr. *Slovenija avto*) so za knjižni jezik manj primerne (npr. *mesoizdelki* namesto *mesni izdelki*); po potrebi so v slovarju zvrstno in stilno označene; **418**

4. predvsem v strokovnem pisanju na koncu pisno osamosvojenega dela zloženke ali sestavljenke v primerih kot *dvo- in večzložne besede*, *pred- in pošolska izobrazba*, *pet- ali šestdnevni delavnik*, *bio- in bibliografski podatki*, *prvo- in drugošolci*, *severo- in jugovzhod*; prim. še: *govoriti o strepto- in drugih kokih*; primere tipa *družbenopolitičen in -ekonomski* beremo razvezano, tj. *družbenopolitičen in družbenoekonomski*; **419**

Pomni

V frazeoloških zvezah vezaja ni: *toliko in tolikokrat*, *sto in stokrat*. **420**

5. med črkovno ali števrno podstavo ali osnovo in njunim končajem: *r-ovo znanje*, *a-jevska sklanjatev*, *njegovi b-ji so nekam čudni*, *40-a leta* (rajši *štirideseta leta*); **421**

422 Pomni

V manj strokovnem pisanju se tak vezaj lahko opusti: *ajevska sklanjatev, njegovemuaju se pozna narečnost*. Pri imenih črk, ki imajo v govoru oporni samoglasnik za seboj (npr. *b* [bə/be]), ta samoglasnik tudi izpisujemo: *njegovi beji*.

423 6. med kratičnim imenom, pisanim z velikimi črkami, in končnico (lahko tudi s podaljškom osnove), pisano z malimi: *TAM, TAM-a; NOB, v NOB-u ali NOB-ju* (glede na to, ali se bere [nóbu], kar je redkeje, ali [enobêju]);

424 7. za naveznim členkom *le-* pred kazalnim pridevniškim, posamostaljenim ali priložnim zaimkom: *le-ta, le-tak, le-odega; le-sem, le-tu* ipd.;

425 8. v nekaterih tujih imenih, zvezah ipd.: *Aix-en-Provence, rendez-vous*;

426 9. zlasti v filozofskem jeziku lahko povezuje več samostojnih besed v besedni sklop: *biti-tu-in-zdaj* (to se piše tudi brez vezajev).

Nestični vezaj

Nestični vezaj pišemo:

427 a) med deloma dvojnega imena, ko se obe imeni pregibljeta: *Šmarje - Sap* (Šmarje in Sap), *Videm - Dobropolje*, ni pa prav *Ljubljana - Bežigrad*, kjer gre za en sam del, tj. za Bežigrad v Ljubljani (prim. § 431);

428 b) med osebnim imenom in vzdevkom oz. med prvotnim in privzetim priimkom: *Josip Murn - Aleksandrov, Karel Destovnik - Kajuh, Zofka Kveder - Jelovšek, Lovro Kuhar - Prežihov Voranc*. Posebnost pri tujih lastnih imenih: *Rimski-Korsakov Rimskega - Korsakova*.

Pomni

429 1. Nestični vezaj se pri priimkih v novejšem času tudi opušta.

430 2. Pred vzdevki, ki nadomeščajo priimke, vezaj ni mogoč: *Aleksander Veliki, Rihard Levjesrčni, Henrik Osmi, Ivan Brez zemlje*.

431 3. Vezaja ne pišemo v primerih kot *Cankar umetnik, Prešeren pesnik in narodni ideolog, človek žaba, ptica pevka, Ljubljana Šiška*. Kar je prvemu samostalniku dodano, je njegov prilastek.

432 NESKLADENJSKA IN NEOBLIKOSLOVNA RABA VEZAJA

Neskladenjsko in neoblikoslovno se vezaj rabi:

433 1. za ločevanje zlogov: *de-la, za-slu-žek, vol-ko-vi, po-ko-pa-ti, za-r-deti, pre-/po-/na-/od-trgati*;

434 2. za zaznamovanje nesamostojnih pomenskih delov besede: predpon (*pre-, pri-, pra-*), končnic (*-a, -e, -i*), priponskih obrazil (*-ost, -oba, -ota, -oča*), medpon (*-o-, -e-*), vpon (*-k-, npr. ti-k-ati*) ipd.;

435 3. za zaznamovanje končajev besed: *rime na -ova, -ast*;

436 4. vezaja pri decimalkah za zaznamovanje enote 00 pri zapisovanju denarnih zneskov (piše se brez presledka takoj za vejico): *17 345,-- SIT* (uradno *17 345,00 SIT*).

437 Pomni

Če se deljeni del besede končuje z vezajem, tega lahko prenesemo na začetek naslednje vrstice (prim. § 471): s tem varujemo vezaj pri morebitnem prepisovanju.

Oklepaj

438

Oklepaj je dvodelno ločilo: prvi del imenujemo uklepaj, drugega zaklepaj. (Zaklepaj je tudi enodelno, večidel neskladenjsko ločilo; gl. § 450.) V splošni rabi sta predvsem okrogli in poševni oklepaj. Poševne oklepaje uporabljamo npr. za oklepaj v oklepaju (/ /). Uporabljamo tudi t. i. pokončni (| |), zaviti ({ }), oglati ([ ]), lomljeni (< >) oklepaj.

SKLADENJSKA RABA

439

Oklepaj loči:

1. ponazoritve povedanega: *Odlomek je pisan v lepem jeziku z rahlimi potezami gorenjščine (zlo, nalaš, kmalo). Germanizmi v njem so redki (en malo, če vam je resnica ga vzeti). – Fotografije, ki jih snemamo na prostem, največkrat zajemajo široko vidno polje (panorame), srednje široko polje (skupine ljudi, deli poslopij, spomeniki) ali pa so približane predmetom (portreti, nadrobnosti);* 440

2. variacije in dopolnitve povedanega: *Nitke podgobja (micelija) so sestavljene iz podolgovatih celic, v njih pod mikroskopom opazimo prativorivo (protoplazmo), jedro (nukleus) in mrenico (membrano). – Svojlne pridevnike na -ov, -ev, -in (iz lastnih imen) pišemo z veliko začetnico. – Hoditi čez in po progi je nevarno (prav: čez progo in po njej);* 441

3. vrinjene stavke ali dele stavkov od glavnega dela povedi: *S prijateljem (tudi jaz imam prijatelja) sva šla počasi po drevoredu. – Prešeren (1800–1849) velja še danes za največjega slovenskega pesnika. – Med najboljše Jakopičeve slike gre Zeleni pajčolan (nastal nekako 1917). – Janez (to je naš novi sodelavec) je danes nekam zaskrbljen. – Izpeljanke se delajo iz ene polnopomenske besede (pred njo pa je lahko predlog ali /redko/ kaka druga predslonka) z desnim priponskim obrazilom. – Takoj po vojni (se spomniš tega?) je bilo vse drugače;* 442

Pomni

443

Namesto oklepaja se pri vrinjenem stavku glede na vrsto besedila poudarjalno rabi tudi pomišljaj, redkeje tri pike, če pa poved (ali vrivek) ni zapletena, tudi vejica: *Komaj je zatisnil oči – človek bi pomislil, da je minila le minuta – se je zbudil, in dan je bil. – Nazadnje pa me je pogladil po licu ... tako kožo ima, kakor da bi nosil preohlapne sive rokavice ... in je rekel: Eh, eh, no, no, no! – Cankar, Izidor, je bil to.*

4. vsebinsko drugorodne povedi od drugih povedi: *Govorila so: rebra in mišice prsnega koša, trebušna prepona, oba režnja pljuč, sapnici, sapnik, grlo s poklopцем, stene goltne, ustne in nosne votline, jezik, zobje in ustnice. (Glej sliko.) – Svetloba se širi neovirano samo skozi prazen prostor. (V tem se loči od zvoka, saj je ta vezan na sredstvo.) Tvarina pa svetlobo bolj ali manj vpija;* 444

5. dodatke pišočega v citiranem besedilu: *Kritik pravi dobessedno: »Glavno je, da ima kaj povedati; besede, oblike bodo sledile same« (podčrtal K. Š.). – Tovarniški zastopnik je časnikařem zagotovil, da se bodo avtomobili v kratkem pocenili (!!) za osem do dvanajst odstotkov;* 445

6. dele besede ali besedne zveze, ki so možna sestavina dela besede ali besedila ob oklepaju: (pravo)pisen, beri: pravopisen ali pisen; učitelj(ica), beri: učitelj oz. učiteljica, igrati (na) klavir, beri: igrati klavir ali igrati na klavir; bahač (kdor se /rad/ baha);

- 447 7. podatke o virih od osnovnega besedila; ti podatki so v okviru ene povedi kot vrivek, lahko pa so podani tudi v samostojni povedi (tako obvezno, če se nanašajo na več povedi): *Soneti nesreče so bili napisani leta 1832 (Kidrič, Prešeren II, str. 173). – V skladu z določili javnega razpisa (Delo 4. 11. 1982, str. 8) se priglašam za opravljanje del in nalog računovodje v vašem podjetju.*

Pomni

- 448 Ločilo ob oklepaju se postavlja glede na to, ali je besedilo v oklepaju samostojna poved ali pa je vrinjeno v drugo poved: *Napetost, ki se inducira (npr. 5000 V), transformiramo pri vstopu v daljnovod visoko navzgor (npr. na 110 kV).*

449 NESKLADENJSKA RABA OKLEPAJA

Neskladenjsko se rabijo poleg okroglega in poševnega oklepaja tudi oglati, zaviti, lomljeni, pokončni, zlasti npr. v matematiki ali jezikoslovju. V jezikoslovju navadni oglati oklepaj zaznamuje glasove, navadni poševni pa foneme. S poševnim ali z oglatim oklepajem zaznamujemo tudi posege v tuje besedilo, in sicer ko kaj izpustimo (v tem primeru napišemo v tak oklepaj tri pike), zamenjamo ali dodamo črke ali besede: *Brezniku je bil publicistični jezik »po svoji vrednosti najnižja /.../ vrsta jezika«.*

450 Zaklepaj

Zaklepaj ( ) je osamosvojeni desni del dvodelnega (navadno okroglega) oklepaja. Pišemo ga ob črkah (redkeje ob številkah), ki nakazujejo posamezne naštevalne enote (zlasti za dvopičjem), npr.:

Kratice in okrajšave so sestavljene:

- a) iz samih malih črk,
- b) iz samih velikih črk,
- c) iz malih in velikih črk.

451 Poševnica

Poševnica (/), načeloma stično ločilo, se uporablja:

- 452 1. za pomen 'ali', 'oziroma': *Predpona o-/ob- pomeni 'okoli' ali 'pri', Koper/Capodistria, Celovec/Klagenfurt;*
- 453 2. za pomen 'del enega in drugega': *šolsko leto 1975/76;*
- 454 3. za pomen 'ulomljeno, skozi, na' v primerih kot *Št. 26-32/76; NUK, Ms 580/69; 500 l/min* (litrov na minuto);
- 455 4. v jezikoslovju kot znamenje za mejo med deli besede (brez presledka), povedi ali slovarskega sestavka (s presledki); če so deli različne stopnje, uporabljamo tudi dvojno poševnico: *del/a-m* proti *Moral je živeti ne samo s telesom, // ampak tudi s fantazijo / in premišljevanjem;*
- 456 5. (s presledkom na obeh straneh) za zaznamovanje verzov, kadar jih pri prepisovanju ne pišemo vsakega v svoji vrstici: *Sem dolgo upal in se bal, / slovo sem upu, strahu dal, / srce je prazno, srečno ni, / nazaj si up in strah želi.*

Pomni

1. Meja med kiticama se zaznamuje z dvojno poševnico.
2. V nekaterih primerih se za razčlenitev besedila ne piše poševnica, ampak pokončnica.

457

458

Narekovaj

459

SKLADENJSKA RABA

460

Dvodelni narekovaj, npr. dvojni srednji (» «), enojni srednji (> <), dvojni spodaj-zgoraj („ “), enojni spodaj-zgoraj (, ‘) ali dvojni zgornji (" ") , nam zaznamuje:

461

1. dobesedni navedek premege govora ali navedenega (citiranega) besedila: *In sto in sto glasov grmi: »Rešitelj Jefte naj živi!« – »Kaj se me dotikaš?« je vzkliknil Jernej. – »Vaš sosed,« odgovori sodnik, »ni kriv.« – V zgodovini slovenskega slovstva piše Kidrič: »Najtehtneje so protestantje posegli v kulturni razvoj slovenskih dežel z likanjem slovenščine.«; narekovaj stoji za končnim ločilom citirane povedi, ki ima spredaj dvopičje: *Janez mi piše: »Jutri popoldne ob treh.«*; pri dobesednem navedku pišemo končno ločilo za narekovajem, če je naveden samo del povedi: *Po Kidriču je Dalmatinova Biblija naš »prvi literarni vzorec trajne vrednosti.«*; končno ločilo pišemo pred narekovajem, če je naveden najprej zadnji del ene povedi, tej povedi pa sledi še katera citirana poved: *V uvodu beremo, da je geslo v slovarju »natisnjeno polkrepko. Za njim so razvrščene sorodne besede, tako da sta boljše razvidni moč družine in pomen posameznih obrazil.«*;*

Pomni

1. Namesto narekovajev se lahko rabi narekovajni pomišljaj; pišemo ga samo na začetku odstavka pred dobesednim navedkom premege govora, kadar pred njim ni spremnega stavka (prim. § 388).

462

463

2. Kadar je treba med besedilom v narekovajih navajati še kaj z narekovaji, uporabljamo drugačne narekovaje, npr. enojne, ali pa jih opuščamo, če zaradi tega ne trpi jasnost besedila: *Janez pripoveduje: »Bil sem za pričo; sodnik me je vprašal: „Kaj veš o tatvini pri sosedu?“ Povedal sem mu po pravici: ‚Videl sem samo pete.‘ – »Čuješ živ-živ? To je ‚živio‘ – zdaj starešina je mladi napil.«*

2. poseben pomen, položaj ali vrednost posamezne besede ali besedne zveze: *Divji petelin jame »skrtati«, potem »poči« in »prevrže« in nazadnje »zabrusi«. – To je pa čudna »špraha«. – »Prijetelj« senci tvoji je enak, ki zvesto za teboj se vije, dokler ti sreče sonce sije. – Vsak »zakaj« ima svoj »zato«. – Kaj je to »weekend?« – Takih »call girl« se modernemu svetu ne manjka. – So kritiki in »kritiki«;*

464

Pomni

Navedek lahko zapišemo brez narekovajev v ležečem tisku (oz. sploh drugačnem, kot je osnovni): *Kaj je to weekend?* Pri pisanju z roko uporabljamo dvojni narekovaj spodaj-zgoraj.

465

3. naslov podjetja, ustanove, umetnostnega dela, kadar ga (zlasti na začetku povedi) brez narekovajev ne bi spoznali kot lastno ime: *»Tovarna tkanin« je uspešno podjetje. – »Oljki« je zelo melodiozna Gregorčičeva pesem. – Ali si že videl »Tugomerja«?; vendar: Najuspešnejše podjetje je Tovarna tkanin. – Oda Oljki je ...*

466

467 NESKLADENJSKA RABA NAREKOVAJA

Neskladenjsko se za navajanje pomena kakšne besede ali besedne zveze v jezikoslovju uporablja dvodelni enojni narekovaj zgoraj (' '): *Tožilnik z nedoločnikom se v latinščini uporablja za glagoli dicendi 'rekanja' in sentiendi 'mišljenja'.*

468 Opuščaj

Opuščaj ali apostrof (') zaznamuje izpuščeno črko ali del številke: *Da b' uka žeja me iz tvoj'ga sveta speljala ne bila, golj'fiva kača! – commedia dell'arte – 's Gravenhage – Kdo uči izbrisat' 'z spomina nekdanje dni! – Ste si ogledali sejem Moda '93? V pogovornih in narečnih besedilih opuščaja ne pišemo: mladga fanta; ne smeš odit.*

469 Ponavljaljaj

Ponavljaj (" ali --) zaznamuje ponovitev pisne prvine iz vrstice nad seboj:

33,-- SIT

112, -- "

470 Deljaj

Deljaj (-), kratka črtica, se uporablja na koncu vrstice, če je del besede treba prenesti v naslednjo vrstico. Vezej in deljaj sta navadno enaka. Kot deljaj se uporablja (zlasti pri pisanju z roko) tudi znamenje, podobno enačaju (t. i. dvojni deljaj); pisali so ga tudi poševno navzgor.

471 Pomni

Če pri deljenju besede z vezajem ali stičnim pomišljajem (npr. *črno-bel, Ljubljana-Maribor*) pride vezaj ali pomišljaj na konec vrstice, prvega deljaj odrine na začetek naslednje vrstice (*črno-beli film*), pri pomišljaju pa deljaj odpade (*Ljubljana-Maribor*).

472 Ločila pri premem govoru

473 1. Premi govor ima kot posebna oblika t. i. poročanega govora po dva dela: spremni stavek in dobessedni navedek. Spremni stavek je od dobessednega navedka ločen z dvo-pičjem (če je pred njim), sicer pa z vejico, vprašajem ali klicajem, pomišljajem ali tremi pikami itd. (glede na to, ali je dobessedni navedek pred spremnim stavkom pripovedni oz. nedokončan, ali pa vprašalni oz. vzklični). Dobessedni navedek je navadno med dvojnimi narekovaji; ločilo na koncu dobessednega navedka ali njegovega dela se piše pred drugim delom narekovaja: *Profesor je vprašal: »Kdo je izumil ladijski vijak?« – »Kdo je izumil ladijski vijak?« je vprašal profesor. – »Dež bo,« je rekla. – »Jaz ti ne bi bil verjel,« je pripomnil.*

Če je spremni stavek sredi vprašalne ali vzklične povedi dobessednega navedka, pišemo za prvim delom dobessednega navedka vejico: *»In kdo,« je vprašal profesor, »je izumil ladijski vijak?« – »Kako,« je vprašal njen stari, »ali se podajate drug drugemu*

kot opeke?» Spremni stavek lahko velja za več povedi dobesednega navedka: »Z njimi boš hodila,« sem rekel togotno. »Še tega je bilo treba!« – Togotno sem rekel: »Z njimi boš hodila! Še tega je bilo treba!« – »Z njimi boš hodila! Še tega je bilo treba!« sem rekel togotno. Spremni stavek se pojavlja tudi na več mestih. »Tega pa ne!« je vpil. »Ali nismo še dovolj trpeli?« je nato dostavil mirneje. Mogoče je tudi: »Tega pa ne,« je vpil; »ali nismo še dovolj trpeli?« je nato dostavil mirneje.

2. Narekovajni pomišljaj namesto dvodelnega narekovaja pišemo samo, če je dobesedni navedek pred spremnim stavkom na začetku odstavka (prim. § 388). **474**

3. T. i. nepravi premi govor se piše brez narekovaja: *Janez si je pri tem seveda mislil: Bo že kako. Še tako vroča juha se ohladi.* **475**

Izražanje slušnih pojavov z ločili

476

Ločila zaznamujejo tudi slušne (akustične) pojave; najpomembnejši so premori, tonski poteki (intonacije) in register.

Osnovni pojmi stavčne fonetike

477

1. Daljše **premore** zaznamujemo s končnimi ločili (piko, klicajem, vprašajem, tremi pikami, pomišljajem), nekaj krajše navadno z dvopičjem ali podpičjem ter z oklepajem sredi povedi (ali pa tudi z nekončnimi tremi pikami ali pomišljajem), najkrajše pa z vejico. Če govorimo počasi, delamo tudi premore, ki jih z ločili ne zaznamujemo. Pri hitrem govorjenju se dolžina premorov krajša, premori lahko tudi docela izginejo (najprej taki, ki bi jih zaznamovali z vejico, včasih pa tudi s končnimi ločili). Vendar je govorjenje brez premorov težje razumeti in zapisovati. Na splošno delamo daljše premore med sestavinami prirednih zvez, krajše pa med podrednimi deli stavka ali povedi, večkrat tudi v vezalnih priredjih in besednih zvezah. **478**

Sorazmerno izrazite premore delamo še pri dostavkih, pristavkih, vrivkih in podobnem, kar zaznamujemo z vejicami.

Premore delamo praviloma na koncu besed, ne pa tudi sredi njih, čeprav je katera vrsta besed lahko pisana tudi narazen; prim. *sivozelen* ali *sivo zelen*.

2. Tonske poteke v povedi imenujemo (**stavčna**) **intonacija**. Poved ima lahko eno ali več intonacijskih enot. Eno intonacijsko enoto imajo navadno krajše enostavčne ali podredne povedi, več pa priredne, širše podredne in bolj zapletene enostavčne povedi. **479**

Intonacijske enote delimo (kakor ločila) na končne ali nekončne. Končne enote so kadenčne ali antikadenčne.

Pri **k a d e n c i** na koncu doseže glas spodnjo mejo tonskega obsega in lege, značilne za posameznega človeka; če v intonacijski enoti ni nič poudarjeno, se ton spušča od začetka proti koncu, izrazito pa od zadnjega (izraziteje) naglašene zloga naprej: *Nášo baráko je zamêdlo. – Poročena sta bilà p é t mésecev.* Če je v intonacijski enoti kaj poudarjeno, se ton spušča od poudarjenega zloga naprej: *N á š o baráko je zamêdlo.* **480**

Če je poudarjeni zlog na koncu, ton samo nakaže odločno smer proti spodnji meji tonskega obsega: *Prídi sám.*

Pri **a n t i k a d e n c i** je nasprotno; ton gre od zadnjega (izraziteje) naglašene oz. od poudarjenega zloga proti zgornji meji tonskega obsega ali pa vsaj oblebdi v določeni višini: *Nášo baráko je zamêdlo? – Nášo baráko je zamêdlo? – Poročena sta bilà p é t* **481**

mésecev? Kadence in antikadence zaznamujemo s končnimi ločili: piko, vprašajem, klicajem ipd.

482 Pri nekončnih intonacijskih enotah ločimo dve vrsti *polkadenc*, t. i. rastočo (navadno) in padajočo: *Prišel sem domov / in povprašal po materi. – Vprašal sem jo: / Kod si hodila?* Polkadence zaznamujemo z nekončnimi ločili: vejico, dvopičjem, podpičjem ipd. Stilno zaznamovane antikadence in polkadence so še drugačne.

483 3. Relativna višina intonacijskih enot povedi (t. i. **register**) se navadno manjša od leve na desno, tj. vsaka naslednja intonacijska enota je nižja od prejšnje. Vrinjeni stavek ima občutno nižji register od svojega okolja; del povedi za njim je na isti tonski višini, kakor da bi vrvika sploh ne bilo.

484 Stavčnofonetični ustrezniki ločil

Gledano z druge strani, lahko rečemo, da posameznim ločilom v skladenjski vlogi dokaj ustrezajo značilni tonski poteki.

Pika kot končno ločilo zaznamuje kadenčni tonski potek, tj. pri njej gremo z glasom navzdol.

Vprašaj kot končno ločilo (ali v vrinjenem stavku) zaznamuje dvoje: kadenčni tonski potek pri vprašanjih, ki se začenjajo z vprašalnimi zaimki (*kdo ... , kam ... , zakaj ... , čemu ... , čigav ...*), antikadenčnega pa pri vprašanjih brez vprašalnice oz. (večinoma) z vprašalnico *ali* (nezborno *a*). Ponovljena vprašanja prve vrste ali vprašanja začudenja pa imajo antikadenčno intonacijo (*Kje si bil?? – Kje si bil?!*).

Klicaj zaznamuje čustvenost povedi: intonacija (večinoma kadenčna, pa tudi antikadenčna) pada ali raste hitreje ali počasneje kot pripovedna ali vprašalna, ima pa lahko tudi širši tonski razpon.

Končni ločili **tri pike** in **pomišljaj** navadno zaznamujeta kadenčni tonski potek; če gre za zamolk, lahko zaznamujeta tudi polkadenčni tonski potek (oz. kažeta na nedokončanost intonacijske enote).

Dvopičje in **podpičje** navadno zaznamujeta padajočo polkadenco (saj se podpičje dostikrat da zamenjati kar s piko). Če pa pišemo dvopičje med imenom avtorja in njegovim delom, zahteva pred seboj rastočo polkadenco (če nočemo biti čustveni). V dolgih povedih podpičje dostikrat zaznamuje tudi kadenco.

Nekončne **tri pike** ali **pomišljaj** in **oklepaj** pri vrinjenih stavkih navadno zaznamujejo rastoči polkadenčni konec dela povedi, ki stoji pred njim. V tem so ta ločila podobna vejici; ta jih v preprostejših oblikah povedi tudi res zamenjuje. Ločili za t. i. premolk (**tri pike** in **pomišljaj**) navadno zaznamujeta padajoče polkadenčne poteke pred seboj. Če sta v vlogah, ki jih opravlja tudi vejica, veljajo zanju ista pravila kot za vejico.

Vejica ima veliko skladenjskih vlog in tudi zaznamuje bolj zapletene tonske poteke. V prirednih zvezah zaznamuje ali rastočo ali padajočo polkadenco: rastočo v vezalnih, stopnjevalnih, ločnih in protivnih zvezah (vendar ne v zvezah z veznikoma *samo* in

le), padajočo pa v protivnih z veznikoma *samo* ali *le*, v vzročnih, pojasnjevalnih in sklepalnih. V podredjih vejica načeloma zaznamuje rastočo polkadenco, podobno pred pristavkom. Rastoča polkadenca se kaj rada zamenja s padajočo, če beremo čustveno (to je zlasti pogosto pri obrnjenem besednem redu). Pri zvalnikih, medmetih, samostojnih členkih ipd. se uporablja padajoča polkadenca; pri čustvenem branju pa se to spet lahko obrne.

Oklepaj, v katerem kaj ponazarjamo, zahteva pred seboj padajočo polkadenco, če gre za variacijo povedanega, pa rastočo. Če oklepaj oklepa cele povedi, se intonacija ravna po ločilu te povedi, če pa so take povedi vključene v drugo poved ne na koncu, je pred oklepajem mogoča (in tudi navadna) rastoča polkadenca, na koncu pa padajoča. Pri t. i. navajanju (citiranju) v oklepaju na koncu kakšne povedi ima prejšnji del padajočo polkadenco oz. celo kadenco.

Pisanje skupaj oz. narazen

Črkovje posamezne besede pišemo praviloma skupaj, obenem pa s presledkom ločeno od črkovja druge besede, npr. *drevo*, *Domžale*, *kdor*, *delati*, *doma*, *celo*, *pred*, *in*, *oh*; *staro drevo*, *lepo počasi*, *oče in mati*, *pred hišo*. Primeri, ko del katere besede pišemo ločeno od njene glavnine, so omejeni na nekatere kategorije; taki so npr. glagoli tipa *smejati se*; pri njih *se* zmeraj pišemo ločeno od glavnega dela besede (podobno velja za zloženke kot *angora volna*, če jih kdo piše narazen).

Včasih je težje določiti, ali gre za eno ali več besed in ali jo/jih je torej treba pisati skupaj ali narazen; večinoma se v takih primerih dopušča obojno pisanje: *na hitro*, *malo kdo*, *kdor si bodi – nahitro*, *malokdo*, *kdorsibodi*. Včasih črkovno gradivo besede pisno ločujemo in hkrati povezujemo z vezajem: *črno-bel*, *le-to* ipd.; včasih pa pišemo skupaj ali z vezajem po dve besedi, npr. *kdorkoli*, *nisem*, *Kveder - Jelovšek* proti *kdor koli*, *ni bil*, *Kveder Jelovšek*. Če je nikalnica del dvodelnega veznika, seveda lahko ohranja samostojnost: (*Dal ti je*) ne *malo*, ampak *vse*, (*Bil si*) ne *človek*, ampak *zver*, proti *Dal ti ni malo*, ampak *vse*.

Merilo za to, ali je del jezikovnega gradiva treba obravnavati kot eno ali kot več besed (in ga torej načeloma pisati ali skupaj ali narazen), je nerazdružljivost in nezamenljivost zaporedja delov dane besede. To pomeni dvoje:

486 1. Če se v dano besedo ne da vriniti druga beseda ali če delom te besede ni mogoče spremeniti zaporednosti, imamo opraviti z enoto, ki jo je treba pisati skupaj: *neumen*, *nemoč*, *Slovenijales*.

487 2. Če to lahko storimo, imamo opraviti z enotami, ki jih je treba ali pa jih je bolje pisati narazen, prim. *smajem se*, *ne delam*, *kdor koli*, ker je mogoče reči tudi *se smajem* ali *se jaz smajem*, *delam ravno ne*, *kdor že koli* ipd.

Načela razdružljivosti in zamenljivosti zaporedja pa ne moremo uporabiti zmeraj za merilo pisanja skupaj ali narazen. Odpove namreč pri nekaterih stalnih besednih zvezah, npr. *sto tri*, *po malem*, *pred kratkim*; *kar se da*, *bog ve*. Tu se ravnamo po določljivosti samostojnih sestavin na podlagi pomena in oblikoslovja: če posameznim sestavinam lahko pripišemo navadni pomen (*stati na poti* proti *biti napoti*) in imajo poleg tega tudi sodobno oblikoslovno podobo (z *lepo* proti *zlepa*), jih pišemo narazen. Pri tem si lahko pomagamo z dopolnitvami (take zveze bi potem gotovo pisali narazen), npr. *pred kratkim* (*časom*), *po malem* (*po majhnih obrokih*), ali z vzporednostmi: *do kod* (ker *do doma*). Pisanje narazen je lahko nakazano tudi z izgovorom konca prve sestavine: *bog ve* [kv], *bogme* [gm]. Prim. še pisanje tujih imen kot *Lacaze*, *de La Fontaine*, *La Guardia*.

Pisanje skupaj ali narazen je deloma kompromisno in nedosledno tudi zaradi rabe in tujih vplivov. Nekatere besede se po rabi pišejo ne le skupaj, ampak tudi narazen, druge pa celo samo narazen, torej poleg navadnih *pikapolonica*, *brucmajor*, *Josipdol* še *angoravolna* ali *volna angora*, *legokocke* ali *lego kocke*, *vikendhišica* ali *vikend hišica*; *minigolf* ali *mini golf*, *žiroračun* ali *žiro račun*, vendar samo *Slovenijašport* oz. *Slovenija avto*. Vse take zloženke bi bilo priporočljivo pisati le skupaj. Prim. § 493–500, 504, 507, 518, 522, 529.

V nadaljevanju je pisanje skupaj ali narazen obravnavano po posameznih besednih vrstah oz. besednih zvezah, ki ustrezajo besednim vrstam. V okviru teh obravnavamo pisanje zloženek, sestavljenk in sklopov.

Obravnava po besednih vrstah

488

Samostalniki

489

ZLOŽENKE

490

Podredne zloženske

491

S k u p a j pišemo:

492

1. zloženske z medpono *-o-* (za govorjenimi *c j č ž š* ali *dž z -e-*) in glagolsko medpono *-i-*: *živinozdravnik, jugovzhod, pravokotnik, trigonometrija, avtogaraža, elektrotehnika, avtocesta; otorinolaringologija; jajcevod, rdečerepka, ovčjereja, srečolov, lučeno-sec; kažipot, najdihojca;*

493

2. zloženske s količinskim številom v prvem delu: *trizob, dveletka, dvatisočak, stoletje, petletka, štiriglasje, polčas;*

494

3. zloženske z imenovalniško ali katero drugo medpono: *pikapolonica, figamož; generalpolkovnik, brucmajor, violončelo, pedenjčlovek; Hasanaga, multinacionalka, teledobjektiv, veleposestnik, pešpot;*

495

4. če je prva sestavina črka, kratična zveza črk ali številka, se piše z vezajem: *a-kmet, b-razred, C-vitamin, TV-program, PTT-služba, A4-format, 2. b-razred, c-mol, G-dur;* pri obrnjenem zaporedju se piše narazen, brez vezaja: *kmet a, vitamin C, program TV, služba PTT, format A 4.*

496

S k u p a j a l i n a r a z e n pišemo:

497

1. zloženske iz točke 3, katerih sestavine se v zamenjanem besednem redu lahko uporabljajo kot besedne zveze: *alfažarki/alfa žarki;* bolj priporočljive so besedne zveze: *žarki alfa;* prim. še *legokocke/lego kocke, temperabarve/tempera barve, angoravolna/angora volna, dumdumkrogla/dumdum krogla, avto-motodruštvo/avto-moto društvo;*

498

2. zloženske iz zveze pridevnika, ki se ne sklanja z glasovnimi končnicami, + samostalnika: *brutoteža/bruto teža, minigolf/mini golf;* kadar ne gre za zloženko, ampak za zvezo te vrste pridevnika + samostalnika, se take zveze seveda pišejo narazen: *lila krilo, poceni blago, žal beseda.*

499

Pomni

500

Zloženske z lastnim imenom kot prvo sestavino, npr. *Slovenijašport, Slovenija avto, Slovenijavino, Josipdol,* se pišejo glede na uveljavljenost, vendar jih je boljše pisati skupaj. Tam, kjer iz imena lahko napravimo pridevnik, rajši ne uporabljamo zloženske: *Knorr juha* → *juha Knorr/knorova juha.*

Citatne zveze

501

Citatne zveze pišemo po pravilih ustreznega jezika: *rendez-vous, fin de siècle, East River.*

502 Pomni

Primeri tipa *človek žaba*, *mož beseda*, *Cankar dramatik*, *Ljubljana Center* niso zloženske (pregibajo se v obeh delih: *človeka žabe*) in se torej pišejo brez vezaja.

503 Priredne zloženske

Priredne zloženske pišemo z vezajem: *Anglo-Američani*, *Breznik-Ramovš*, *Schleswig-Holstein*.

504 Pomni

Izpeljanke iz zloženk ohranjajo lastnosti svoje podstave: *živínozdravníštvo*, *pikapolónčica*, *ánglo-amêrištvo*, *Bréznik-Ramôvšev*, vendar samo *mínigólfovski* ipd., ker je podstava takih zloženk podredna (*mini golf*) oz. podstava izpeljanke že sama zloženska (*minigolf*).

505 SESTAVLJENKE

Sestavljenke pišemo samo skupaj: *nadkuhar*, *pododbor*, *razkralj*, *prababica*, *superčlovek*, *superbencin*, *ekskralj*, *ultramontanec*; tako še *nevojak*, *nekovina*, *antidelec*, *amoralna*, *protidelec*.

O sestavljenkah prim. še § 924.

506 SKLOPI

Sklope pišemo skupaj: *nepriidiprav*, *pidanič*, *nemanič*, *bognasvaruj*, *očenaš*, *posilživ*, *nebodigatreba*, *nebodijetreba* (prim. še § 508).

O sklopih prim. še § 925.

Posebnosti

507 1. Priložnostno posamostaljene dele besedila navadno pišemo narazen: *bog si ga vedi kdo* (prim. *Tvojih »daj mi že mir« mi je dovolj*), individualno pa tudi z vezajem: *Tvojih daj-mi-že-mir mi je dovolj*.

508 2. Nekateri izrazi pišemo skupaj ali narazen v glavnem glede na to, ali se čutijo kot sklop (*nebodigatreba*) ali pa kot besedna zveza (*ne bodi ga treba*).

509 3. Na sklope spominjajo zveze zadnjih dveh sestavin kitajskih osebnih imen: *Sun Jatsen*.

510 Pridevniki**511 ZLOŽENKE****512 Podredne zloženske**

Podredne zloženske pišemo skupaj:

513 1. zloženske z medpono *-o-* (za govorjenimi *c j č ž š* ali *dž z -e-*): *bistroglav*, *bledoli-*

čen, vsakoleten, velikonočen, južnoslovanski, maloštevilen, literarnozgodovinski, narodnogospodarski, socialnodemokratski, poljudnoznanstven, peterokrak, starocerkvenoslovanski, temnozelen, sivozelen, licemeren, obččloveški, svojeglav, vraževeren; velepomemben, izokromatičen, tostranski;

2. zloženke z medpono po pravilih vezave: *častihlepen, vsegaveden, bojaželjen*; 514
sem uvrščamo tudi primere kot *ekvivalenten, resnicoljuben*;

3. zloženke iz tožilniške zveze, navadno s števnikom: *dveleten, štiriperesen, petlitrski, večodstoten, nekajdneven, kolikoodstoten, triinpolodstoten; 50-leten*; 515

4. zloženke s prislovno sestavino: *cisalpinski, levostičen, novoustanovljen*. 516

Posebnosti

1. Skupaj pišemo pridevnike na *-ski*, tvorjene iz večbesednih imen (lahko povezanih tudi z vezaji): *Van de Velde, Dos Passos, von Essen, Mac Divitt, De Amicis, Ben Gurion, Mao Cetung, Aix-les-Bains* > *vandeveldjevski, dospassosovski, vonessnovski, macdivittovski, deamicisovski, bengurionski, maocetungovski, aixlesbainski*. Če imajo predimki opuščaj, ta odpade: *O'Neill* > *oneillovski*. 517

2. Pridevniki, katerih prva sestavina pomeni barvo ali njen odtenek, druga sestavina pa je izraz za barvo, se lahko pišejo tudi narazen: *sivorjav* ali *sivo rjav, temnomoder* ali *temno moder, bledordeč* ali *bledo rdeč, modrikastobel* ali *modrikasto bel*. Podobno pri drugih čutnih zaznavah odtenkov: *sladkokisel* ali *sladko kisel*. Samo narazen pišemo zveze, ki se dajo razvezati s *kot* ali *da*: *čokoladno rjav* (rjav kot čokolada), *kričeče rdeč* (rdeč, da kriči), *mornarsko moder* (moder kot mornarska obleka), *pariško moder* (moder kot pariško nebo). 518

3. Od zloženek s prislovom v podstavi je treba ločiti navadne zveze prislova in pridevniške besede: *splošno znan, tako imenovani, globoko občuten, na novo poročen, poročen na novo*. Na pomenska nasprotja se opira različno pisanje v primerih tipa zloženek *visokoteleče* (*misli*) in besedne zveze *visoko leteče* (*jate ptic*) proti *ničvreden* (*značaj*) in *nič vreden* (*avto*). Skupaj se pišejo *novoporočen, novorojen* ipd., ker se njihova prva sestavina rabi preneseno (oboje v pomenu 'nedavno'). 519

4. Zloženke kot *častilakomen* (to je z roditeljsko sestavino v prvem delu) je treba ločiti od besednih zvez kot *lakomen časti*, ki jih pišemo narazen: *častilakomen človek* proti *človek, lakomen časti*; tako še npr. *bojaželjen, ukaželjen, hvalevreden*. 520

5. Zloženke s številkami kot prvo sestavino pišemo z vezajem: *20-tonski, 30-basna* (*harmonika*), *100-leten, 100-odstoten*. Samostalniške izpeljanke iz pridevniških zloženek s številko kot prvo sestavino prav tako pišemo z vezajem: *100-letnica* kot *100-leten, B-durovstvo* kot *B-dur*. Če prvo sestavino izpisujemo po izgovoru, se taka zloženka piše skupaj: *dvajsettonski, stoleten, cevitaminski*. Neknjižne so zloženke tipa *dr. Prešernove* (*Poezije*), *J. Stritarjevi* (*Dunajski soneti*). 521

6. Kadar si v besedilu (zlasti strokovnem) neposredno sledijo zloženke z isto sestavino, prvo ali drugo zloženko lahko krajšamo tako, da ponavljano sestavino izpisujemo le pri zadnji (prim. § 419) oz. prvi: *literarno- in političnozgodovinski; bio- in bibliografski; vzhodno-, zahodno- in južnoslovanski* oz. *literarnozgodovinski in -teoretski*. 522

Priredne zloženke

523

Priredne zloženke (ali izpeljanke iz priredno zloženega samostalnika) pišemo z vezajem: *črno-bel, belo-modro-rdeč, pedagoško-znanstven, vzgojno-izobraževalen, delavsko-kmečki, rusko-japonski, anglo-ameriški; Breznik-Ramovšev, avstro-ogrski, sladko-kisel*.

524 Pomni

Izpeljanke iz zloženek ohranjajo lastnosti podstave: *živinozdravniški, Breznik-Ramovšev, schleswig-holsteinski, B-durovski, C-vitaminski, črno-belost.*

525 SESTAVLJENKE

Sestavljenke pišemo skupaj: *nadpovprečen, nerjaveč, negotov, prastar, paobel, prevroč, preddiplomski, podiplomski, sokriv, najlepši, protirevolucionaren, amoralen, anorganski, antiifašističen, ilegalen, infrardeč, superprevoden, hipermoderen.*

526 Pomni

Pri sestavljenkah z isto drugo sestavino (npr. *nadpovprečen in podpovprečen*) to lahko izpišemo le drugač: *nad- in podpovprečen.*

527 Zaimki**528 ZLOŽENKE**

Zloženske načeloma pišemo skupaj: *redkokdo, malokdo; redkokateri, malokateri, mnogokateri; redkokam, malokam, malokdaj; marsikdo, marsikateri, marsikam; vsakdo, vsakteri.*

529 Pomni

Nekatere zaimenske zloženske z medpono *-o-* so notranje manj trdno povezane, zato jih pišemo tudi narazen: ker lahko rečemo *redko s kom, redko s katerim*, potem pišemo narazen tudi *redko kdo, redko kateri*. Tako lahko pišemo narazen tudi ustrezne prislovne zaimke oz. zaimenske prislove: *redko kam.*

530 SESTAVLJENKE

Sestavljenke pišemo skupaj: *nekdo, nekaj, nekajšen, nikakršen, nekako.*

531 SKLOPI

532 1. Sklope z *le* pišemo z vezajem, če je *le* spredaj (*le-ta, le-tu*), sicer pa skupaj (*tale, tule*).

533 2. Na imenovalnik je omejen sklop tipa *mídva, médvé* itd. (dvojina osebnih zaimkov). Podobno še *tadva, tedve* ob navadnih *ta dva, te dve*.

534 Posebnosti

V pisavi obravnavamo kot sklope tudi izraze, ki so v resnici besedne zveze, pišejo pa se ali narazen ali skupaj.

535 1. Sklope s *koli* lahko pišemo ali narazen (bolj priporočljivo) ali skupaj: *kdor koli* ali *kdorkoli, kakršen koli* ali *kakršenkoli, čigar koli* ali *čigarkoli, kjer koli* ali *kjerkoli* (prim. *kamor že koli*).

2. Frazeološke zaimke, npr. *kdor si bodi, kar se da, bog ve kdo, bog ve kateri, bog ve kam, kdo ve kam*, je najbolje pisati narazen. Samo narazen pišemo zveze z glagolom *vedeti*: *kaj vem kdo/kateri/kam, vrag si ga vedi kdo/kateri/kam*. **536**

Pomni

Nekatere take zveze se lahko pišejo tudi skupaj: *bogve, karseda, seve(da)*. Prim. § 560. **537**

3. Zveze enozložnega predloga in navezne oblike osebnega zaimka pišemo: **538**

a) skupaj, če gre za vezavo v tožilniku in ustrezno kratko (navezno) obliko osebne- **539**
ga zaimka in če je naglas na predlogu: *náme, náte, nánj/nánjo/nánj; nánje; nánju*; tako
še *váme, nádme, nádenj, prédse* ipd.;

b) narazen, če naglas ni na predlogu: *na mène/na mé, v tēbe/v té, pred sēbel/pred sé,* **540**
na njih/na njé, poleg tipa *nanj* pa rabimo tudi *na njéga*. Oblike tipa *na mé* so redke in
stilno zaznamovane.

Pomni

Samo skupaj pišemo zveze s predložno obliko *va-* (*váme, váte*) in vse zveze z obliko *-nj* (*vánj,* **541**
nánj, prédenj).

Števniki**542****SKLOPI****543**

1. Glavne števnikke do 100 in stotice pišemo skupaj: *enajst, petindvajset, sedeminse-* **544**
demdeset, dvesto, devetnajststo. Druge glavne števnike pišemo narazen: *sto enajst, dva*
tisoč, sedem milijonov, tristo tisoč sto (300.100), *tristo en tisoč sto* (301.100), *devet-*
najststo šestindvajset (1926).

Pomni

1. Iz tehničnih in podobnih razlogov vse glavne števnike pišemo tudi skupaj, npr. na položnicah: **545**
enajsttisočsedemstoti.

2. Zlasti v strokovnih besedilih glavne števnike zapisujemo s števki in jih torej ne izpisujemo **546**
s črkami.

2. Vrstilne, ločilne in množilne števnike pišemo skupaj (tudi tam, kjer glavne piše- **547**
mo narazen): *enaindvajseti; stoenaajsti, dvatisoči, sedemmilijonti; stodvajseter, deset-*
sočer (desettisočeren).

3. Skupaj pišemo tudi vse druge tvorjenke iz števnikov: *desettisoči (ljudi), na deset-* **548**
tisoče (ljudi je bilo), stotisoči (umirajo od lakote), osettisočak, stotisočica, dvestotiso-
čin(k)a, stomilijonin(k)a; šestmilijonski, petmilijarden; pettisočkrat, stomilijonkrat, tri-
stotisočkrat, ničkolikokrat, nekajkrat, večkrat, stotikrat; stopetnajstič, dvatisočdrugič,
petmilijontič.

Pomni

Glede pisanja števnikov s števki (npr. *100-letnica, 5-tonski*) gl. § 521. **549**

550   Glagoli**551   ZLOŽENKE**

Zloženske pišemo skupaj: *dolgočasiti, klečeplaziti, svetohliniti*; tako seveda tudi izpeljanke iz zloženk: *trmoglaviti, skoporititi* (iz *trmoglav, skoporiti*).

552   SESTAVLJENKE

Sestavljenke pišemo samo skupaj: *ántedatírati, póstdatírati, prèdnaročítí, prèdgrévati*.

553   Pomni

V priredni zvezi sestavljenke z isto podstavo lahko krajšamo: *ante- in postdatírati* namesto *ántedatírati in póstdatírati*. Pri glagolskih izpeljankah iz glagolov s predložnimi morfemi tega ne moremo storiti; pišemo in govorimo torej samo *prinêsti in odnêsti* (ne tudi *pri- in odnêsti*).

Glede večnaglasnosti gl. § 1033, 1036, 1037.

554   Prislovi, povedkovniki in zveze z njimi**555   ZLOŽENKE**

Glede zaimenskih prislovov tipa *malo kdaj/malokdaj, redko kam/redkokam* gl. § 528, 529.

556   SKLOPI

557   1. Skupaj pišemo vse sestavine prislovnih sklopov, katerih vsaj ena se ne uporablja več kot samostojna beseda ali pa se pomen sklopa ne da izpeljati iz pomenov njegovih sestavin: *čedalje, količkaj, malodane, obakraj, oberoč, ondan, onkraj, onstran, pravkar, večidel, vsaksebi, vsepovsod, vseskozi*.

Posebnosti

558   1. Narazen pišemo stalne prislovne zveze z veznikom ali predlogom in proste ponovitve prislovov in členkov: *bolj in bolj, gor in dol, kratko (in) malo, noč in dan, okoli in okoli, sem in tja, sem ter tja, zdaj pa zdaj, prej ali slej, bolj ali manj, slej ko prej – dan na dan, na vrat na nos, samo po sebi – brž brž, tako tako*. V časovnem pomenu se nekateri izrazi pišejo tudi skupaj: *semtertja, tupatam, tuintam*, vendar je bolj priporočljivo pisanje narazen.

559   2. Narazen pišemo tudi zveze dveh samostojnih prislovov ali členka in prislova ipd.: *malo več, nič koliko, nič kaj – prav tako, prav tam, prav tod, ravno tako, ravno tam, toliko da ne, čim bolj, čim dalj, čim brž, čim prej, čim več*.

560   3. Narazen ali skupaj se pišejo: *bog ve, kdo ve – bogve, kdove*.

561   2. Tudi prislovi iz prvotnega predloga (ali več predlogov) + samostalniške, pridev-

niške besede ali prislova se pišejo skupaj, če se pomen sklopa ne da izpeljati iz pomenov njegovih sestavin.

Nekaj zglédov:	562
<i>do-</i> <i>dokaj</i>	
<i>na-</i> <i>nadalje, naravnost, narazen, nared, nato</i> 'potem', <i>navrh</i> 'dodatno', <i>navsezadnje, navsezgodaj</i>	
<i>nad-</i> <i>nadvse</i>	
<i>od-</i> <i>odkar</i>	
<i>po-</i> <i>polahko, ponajveč, ponekod, popred, poprej, poredko, posihdob, pošev, povprek, povšeč(i)</i>	
<i>v-</i> <i>vbogajme, včasih, venomer, vkraj</i> 'proč', <i>vkup, vnaprej, vprek, vpričo, vstran</i> 'proč'	
<i>z-</i> <i>zdaleč</i>	
<i>za-</i> <i>zagotovo, zamož, zamalo</i> 'pod častjo', <i>zatrдно</i> 'zagotovo', <i>zategadelj, začasa</i> 'zgodaj', <i>zares, zakaj, zato</i>	

Pomni **563**

Nekatere istoglasne enote besedila se pišejo narazen glede na drug pomen. Take zveze so na primer:

<i>na-</i>	<i>natanko</i> 'natančno' – <i>na tanko</i> (<i>narezati</i>), <i>nadrobno</i> 'podrobno' – <i>na drobno</i> (<i>nasekljati</i>), <i>napol</i> 'deloma' – <i>na pol</i> 'na polovico'
<i>od-</i>	<i>odspodaj</i> (<i>čaka</i>) – <i>od spodaj</i> (<i>prihaja</i>); <i>odspredaj</i> (<i>je bel</i>) – <i>od spredaj/od odspredaj</i> (<i>se vračajo</i>); <i>odzadaj</i> (<i>stoji</i>) – <i>od zadaj/od odzadaj</i> (<i>naprej</i>); <i>odzunaj</i> (<i>je mraz</i>) – (<i>priiti</i>) <i>od zunaj</i>

IZPELJANKE **564**

Izpeljanke načeloma pišemo skupaj. Najznačilnejši skupini sta: **565**

Iz pridevniške besede **566**

Priponska obrazila:

<i>-ič</i>	<i>zadnjič, poslednjič, stoprvič, posamič</i>
<i>-krat</i>	<i>enkrat, nekajkrat – prvokrat, kolikokrat, zadnjikrat, tokrat</i>
<i>-daj</i>	<i>kdaj, zdaj/sedaj, tedaj</i>
<i>-o</i>	<i>pogosto, nadrobno</i> (prim. <i>nadrogen</i>)

Iz predložne zveze **567**

Priponska obrazila:

<i>-a</i>	<i>docela, dočista, izčista, iznenada, oddavna, scela, shuda, zgrda, zlepa, zmlada, zarana; skraja, zdoma</i>
<i>-ema</i>	<i>skrajema, zdržema</i>
<i>-oma</i>	<i>nanagloma, naskrivoma, ponevedoma, sčasoma, zviškoma, zvrhoma</i>
<i>-ič</i>	<i>vnovič, vdručič</i>
<i>-e</i>	<i>dopoldne, opoldne, popoldne; narobe, nazadnje</i>

-i	<i>hkrati; opolnoči, poleti, ponoči, pozimi; naokoli, poceni, počasi, pokonci, postrani; nasproti, sproti</i>
-aj	<i>odspodaj 'spodaj', odzgoraj 'zgoraj', spodaj, zdavnaj, zdolaj, zgoraj, zgodaj</i>
-lej	<i>doklej, doslej, dotlej, odklej, odslej, odtlej</i>
-orej	<i>dosorej, obkorej, obsorej, zatorej</i>
-em	<i>nakrižem, obenem, pojutrišnjem; medtem 'tedaj, takrat'; potem 'nato', povsem, vtem 'v tem času', zatem 'nato'</i>
-im	<i>predlanskim, predpredvčerajšnjim, predsinočnim, predvčerajšnjim</i>
-om	<i>zbogom, zmerom</i>
--	<i>dopoldan, nalašč, naokrog, naposled, naspol, nasploh, navkljub, navzdol, navzgor, navzkriž, navkreber, navzven, opoldan; popoldan, povprek, vkreber</i>

568 PREDLOŽNE ZVEZE

569 Narazen pišemo zveze predlog + beseda v sodobni obliki (npr. *do malega proti domala*):

<i>do</i>	<i>čistega, dobrega, malega, sitega; konca, kraja; kdaj, kod, koder, sem, tja, tod</i>
<i>iz</i>	<i>celega, novega, prvega, večjega</i>
<i>k</i>	<i>letu</i>
<i>na</i>	<i>mah, moč, pamet, videz; čisto, debelo, dolgo, suho, široko, tesno, veliko; lepem, skrivnem, tesnem, tihem; znotraj, zunaj</i>
<i>ob</i>	<i>kratkem, svojem</i>
<i>od</i>	<i>malega; doma, konca, kraja, rok; blizu, danes, davnaj, kdaj, kod, nekdej, nekoč, nekod, tedaj, tod, včeraj, zdavnaj</i>
<i>po</i>	<i>nesreči, polnoči, pravici, resnici, zlu; čem, dolgem, krivem, malem, pravem, tihem, večjem, vsem tem</i>
<i>pod</i>	<i>kraj, noč, večer</i>
<i>pred</i>	<i>kratkim, nedavnim</i>
<i>pri</i>	<i>tem, kraju, priči</i>
<i>s</i>	<i>časom, hudo</i>
<i>v</i>	<i>napoto, nedogled, nič (devati), pustiv (iti)</i>
<i>z</i>	<i>grdo, lepo</i>
<i>za</i>	<i>čudo, naprej, zdaj</i>

Pomni

570 1. Če taka zveza dobi predponsko obrazilo *pre-* ali *naj-*, se piše skupaj: *na dolgo – prenadolgo, na samem – prenasamem, na skrivnem – najnskrivnem, po tihem – prepotihem.*

571 2. Narazen pišemo tudi primere, ki kažejo večji pomenski premik ali imajo vzporednice s *po-* (*pogosto*) ali na *-oma* (*večinoma*), kot so *na glas, na posodo, na prodaj, na gosto, na redko, na tiho, po navadi, po večini.* Tako pišemo še primere: *na hitro, na lahko, na naglo, na novo, na rahlo.* Redko take zveze pišemo tudi skupaj, npr. *na posodo in naposodo (vzeti).*

Vezniki

572

SKLOPI

573

Skupaj pišemo dopustne veznike, ki so sklopljeni iz navadnega veznika (ali prislova), kakega členka ipd.: *akoravno, bodisi, čeprav, čeravno, četudi, dasi, dasiravno, dasitudi, najsi*.

Pomni

574

Sestavine nekaterih izmed teh veznikov (npr. *čeprav, četudi*) so v besedilu tudi razdružljive: *Če je prav bogat, vkljuden bi moral biti vseeno. – Tudi če je zdaj bogat, poznal bi me vendar lahko še zmeraj.*

Narazen pišemo večbesedne veznike:

a) dvodelne: *ne – ampak/temveč/marveč, ne – ne, niti – niti, čim – tem, tako – kakor; ne samo/le – ampak/temveč/marveč tudi, bolj ko – bolj, dalj ko – dalj;* 575

b) večbesedne enodelne iz prislova (prislovne zveze) + veznika: *manj ko, brž ko, medtem ko, potem ko, vtem ko; kljub temu da, zato ker.* 576

Predlogi

577

1. Navadni predlogi se pišejo samostojno pred besedo ali besedno zvezo, na katero se nanašajo: *pred šolo, za našo hišo, s seboj, v vas, od včeraj.* 578

2. Tudi besednozvezni predlogi se pišejo narazen, npr. *glede na, v zvezi z, z ozirom na, s pomočjo.* 579

Pomni

1. Enozložni predlogi s tožilniško vezavo se pišejo skupaj z navezno obliko osebnih zaimkov; ti predlogi so naglašeni: *náme, náte, nánj/nánjo/nánj; nánju; nánje – prédme, prédte, prédenj/prédnjo/prédenj; prédnju; prédnje; prédse;* v- ima v taki zvezi obliko *va-*, npr. *váme*. Kdaj se take zveze pišejo narazen (npr. *na mé*), gl. § 540, 873. 580

2. O pisanju prvotnega predloga v prislovnih sklopih (npr. *potem, zakaj, dokaj*) gl. § 562, 567. 581

Členki

582

1. Skupaj pišemo: *bržčas, bržkone, kajne, kajneda, kajpada, najbrž, nemara, pravzaprav, resda, seve, seveda, skorajda, vseeno, vsekakor, zanalašč.* 583

2. Členek *ne* pišemo ločeno od osebne glagolske oblike, deležja ter od nedoločnika in namenilnika: *Nič ga ne opravičuje. – Ne bo se rešil. – Ne vedoč, kaj se dogaja, je ... (= Ne da bi vedela, kaj se dogaja, je ...) – Ne oziraje se na to, kaj si misli ... – Ne boječ se nikogar, so ... – Ne bi želel povedati. – Ne govoriti takih stvari! – Ne še spat.* Prim. še: *Tone je ne delal, (ampak) garal.* 584

Posebnosti

1. Skupaj se pišejo premenjene oblike v zvezah *nisem, nimam, nočem proti ni bil, ni imel, ne bo imel, ni hotel, ne bo hotel; ne biti, ne imeti, ne hoteti* itd. 585

- 586 2. V dvodelnem vezniku *ne samo/le – ampak/temveč/marveč tudi* se *ne* seveda piše narazen, kadar *ne* zanika sedanjiške oblike glagolov *imam, hočem, sem* proti (*Prišel bo*) *ne oče, ampak sin*.
- 587 3. Predposnski *ne-* se piše skupaj s samostalnikom, pridevnikom, prislovom ali povedkovnikom, ki ga zanika: *nemoč, nerjaveč, nemalo, nerad*.

588 **Pomni**

Predpono *ne-* pri pridevnikih, prislovih ipd. je treba razlikovati od samostojnega členska *ne*: *neumen* 'nespameten' proti *ne umen* 'ki ni umen', *nemalo* 'veliko' proti *ne malo* 'česar ni malo'.

- 589 3. Zveze členkov se pišejo narazen: *že še, že že, še še*.

590 **Pomni**

O oblikoslovnih členkih *le-*, *..le* in *koli* gl. § 532, 535.

591 **Medmeti**

- 592 1. Medmeti se navadno pišejo skupaj: *hopla, jojme, jojmene, juhej, tralala, brrr, adijo, zbogom, bogdaj*.
- 593 2. Narazen se pišejo: podvojeni (*joj joj, hov hov*) ali stopnjevani (*joj prejoj*) medmeti, zveze različnih medmetov (*oh jejna*), premenilni figurativni (likovni) medmeti (*križ kraž, bim bam*). Nekateri pišejo te (*križ-kraž, bim-bam*) in ponavljalne (*ha-ha-ha*) medmete z vezajem ali tudi samostojno (*ha, ha, ha*), glede na to, kako se izgovarjajo. Pozdrave iz več besed pišemo načeloma narazen: *na svidenje, bog daj srečo*.

594 **Okrajšave**

- 595 1. Okrajšave besednih zvez pišemo s presledkom za vsako okrajšano besedo: *n. m.* (navedeno mesto), *red. prof.* (redni profesor), *dr. F. Prešeren* (doktor France Prešeren), *t. i.* (tako imenovani), *t. l.* (tega leta), *d. d.* (delniška družba).
- 596 2. Zloženske okrajšamo tako, da okrajšane dele pišemo brez odmika, vendar tudi z vezajem, če je tako pisana neokrajšana beseda, npr. *l.r.* (lastnoročno), *lit.zg.* (literarno-zgodovinski), *rim.kat.* (rimskokatoliški); *c.-kr.* (cesarsko-kraljevi), *rus.-slov.* (rusko-slovenski).
- 597 3. Skupaj pišemo okrajšave kot *itd., ipd., npr., tj.*

598 **Pomni**

Brez vmesne pike pišemo okrajšave ene same besede, iz katere jemljemo značilne črke za besedno razločevanje: *sle.* (slovenski), *jsl.* (južnoslovanski), *plpf.* (pluskvamperfekt), *ide.* (indoevropski). Po tem načelu še npr. *sh.* (srbohrvaški), ki sicer zaznamuje začetke delov zloženske.

Prim. § 249, 1020–1025.

Deljenje

599

Besede delimo na koncu vrste (tudi stolpčne), ko ni več prostora, da bi jih izpisali v celoti v isti vrsti. Pravila veljajo za domače in prevzete besede (le strnjena citatna besedila tujih jezikov se delijo po pravilih za deljenje ustreznih jezikov).

1. V obeh delih deljene besede mora biti vsaj po en zlog (ta je lahko tudi samo pisen). Zložnost je navadno nakazana s črko za samoglasnik pa tudi z *r*, kadar ta ni ob samoglasniku (ali je za predpono na samoglasnik, sicer pa pred soglasnikom): *ma-ti*, *otro-ci*, *ko-vati*, *tr-den*, *Descar-tes*, *Shakespea-re*, *ža-nrski*, *žanr-ski* – *samo-upraven*, *po-oblastilo*, *stadi-on* – *pol-obla*, *pre-rdeč*. V medmetnih in prevzetih besedah sta v takem položaju kot *r* ne ob samoglasniku lahko tudi *m* in *l*: *hm-kniti*, *film-ski*, *Vl-tava*; zloga brez pisnega samoglasnika pred *m* in *l* ne prenašamo v naslednjo vrstico (ne delimo torej *fi-lm*, *Pre-gl* ipd.). Glasovni sklopi z dvema polglasnikoma, ki se ob dveh zvočnikih ne pišeta, se med tema zvočnikoma ne morejo deliti: *trn* (za govorzjeno [tərən]), *čmrlj*, *ve-trn*, *sre-brn*, *čmrlj-ček*. **600**
2. Soglasnik med dvema samoglasnikoma (namesto samoglasnika je lahko pisni dvoglasnik) prenašamo v naslednjo vrstico: *de-lovati*, *domo-vina*, *no-coj*, *Poe-ja*. (Soglasnik je lahko pisan tudi s črko za samoglasnik: *Pisto-ia*, *Dacha-ua*.) Prim. še točko 5. **601**
3. Soglasniški sklop med dvema samoglasnikoma, ki je izgovorljiv tudi na začetku besede, lahko prenašamo v naslednjo vrstico v celoti ali pa le njegov del: *do-sti* ali *dos-ti*, *plo-šča* ali *ploš-ča*, *pra-ksa* ali *prak-sa*, *te-mna* ali *tem-na*, *po-lje* ali *pol-je*, *so-ljo* ali *sol-jo*, *ko-nja* ali *kon-ja*, *kore-nje* ali *koren-je*, *ze-mlja* ali *zem-lja*, *življenj-ski* ali *življenjs-ki*, *mev-lja* ali *me-vlja*, *ko-alicija* ali *koa-licija*, *stati-stka* ali *statis-tka* ali *statist-ka*, *se-stra* ali *ses-tra* ali *sest-ra*. **602**
4. Soglasniški sklop med dvema samoglasnikoma, ki na začetku besede ne bi bil izgovorljiv, obvezno delimo: **603**
  - a) V naslednjo vrstico prenesemo izgovorljivi del, in sicer v celoti ali le delno: *maj-hen*, *nocoj-šen*, *kr-tina*, *vetr-nica*, *br-skati* ali *brs-kati*, *Pl-zen*, *jer-bas*, *valj-čast*, *konj-ski*; *var-stvo* (pa tudi *vars-tvo* in *varst-vo*), *stol-ni*, *son-ce*, *dlan-mi*, *sfin-ga*, *majč-ken* (pa tudi *maj-čken*), *prav-da*, *bol-ha*, *slav-čev*, *pol-zeti*; *kmet-stvo*, *sosed-ski*, *trpot-ca*, *korit-ce*, *but-ček*, *grob-ka*; tudi prvi del deljene besede (ne samo drugi) mora biti izgovorljiv, zato ne moremo deliti npr. *kmets-tvo*, *soseds-ki*, *trpo-tca*, *gro-bka*. **604**
  - b) Sklope iz dveh enakih soglasnikov (tudi če postanejo enaki zaradi prilikovanja) delimo: *od-dati*, *od-točiti*, *post-diplomski*, *iz-zvati*, *iz-srkati*, *Rob-bov*, *Schil-ler*, *Rous-seau*, *Scot-tov*, *Boc-caccio*, *Cor-regio*; prim. še *Hac-quet*. **605**
5. Sestavljenke, zloženske in sklope navadno delimo na mejah sestavin: *od-preti*, *čez-meren*, *po-vzeti*, *po-drezati*, *pod-rezati*, *pod-orati*, *Josip-dol*, *pedenj-človek*, *peš-pot*, *pred-me* (vendar samo *po-denj* ipd.). **606**
6. Črkovni sklopi, ki zaznamujejo po en glas, se ne delijo (izjema so dvojni soglasniki in samo pisni zlogi): *han-džar*, *Ma-džar*, *Coo-per*, *Bour-geois*, *Goe-the*, *Haas*, *Aa-chen*; *Au-schwitz*, *Hei-ne*, *Hey-se*; *Mar-shall*, *Ma-cha*, *Fou-ché*, *Ri-chard*, *Fi-scher*, *To-gliatti*, *Smi-thov*, *Ko-rzenowski*. Ta načela veljajo tudi za stare slovenske pisave: *Blashe*, *Juri-zhizh*, (oba) *Küzmi-csa*. **607**

- 608** 7. Če besedo, ki se piše z vezajem, delimo ravno tam, kjer je v njej vezaj, ga lahko prenesemo na začetek druge vrstice, na koncu prve pa pišemo deljaj: *le- -ta, črno- -bel*.
- 609** 8. Številke in črkovalnih kratic ne delimo: *169.531, AGRFT*. Številke, sestavljene z vezaji, delimo ob vezaju: *50100-60- -107*.
- 610** 9. V naslednjo vrstico ne prenašamo posameznih simbolov za mere, uteži ipd. za številkami: *5 m, 10 kg*.

Posebnosti

- 611** 1. Ločil s konca vrstice (npr. vejice, pike) ne prenašamo v novo vrstico; delne izjeme so pomišljaj, vezaj in tri pike.
- 612** 2. Po ene črke navadno ne puščamo na koncu vrstice in je nikoli ne prenašamo v naslednjo. Zloženk, katerih prva sestavina je črka ali številka, ob vezaju navadno ne delimo: *c-linija, 8-milimetrski*.
- 613** 3. Če pride na konec vrstice neskladenska stična poševnica, za njo deljaja ne pišemo.
- 614** 4. Če pride na konec vrstice stični pomišljaj, ga bodisi smiselno izpišemo z besedo, npr. *v letih 1918–1935 > v letih od 1918 do 1935* (do zapišemo lahko na konec prve ali na začetek druge vrstice); če pa ga ne ubesedimo, za njim vezaja ne pišemo, npr. *Ljubljana–Maribor*.

Glasovi slovenskega knjižnega jezika

616

Slovenski knjižni jezik ima 29 pomensko razločevalnih glasovnih enot (t. i. fonemov), npr. *piti* – *biti*.

Delijo se na samoglasnike in soglasnike, soglasniki pa na zvočnike in nezvočnike:

1. samoglasniki: *i*; ozki in široki *e*; *a*; ozki in široki *o*; *u*; polglasnik [ə];

2. soglasniki:

a) zvočniki: *m, n, r, l, v, j*;

b) nezvočniki: *p – b, f; t – d, s – z, c; š – ž, č – dž* in *k – g, h*.

Razmerje glas – črka je prikazano v § 1070, razmerje črka – glas pa v § 1069.

Samoglasniki

617

Fonetični opis

618

Samoglasniki so glasovi največje odprtostne stopnje. Glede na dvig jezične ploskve in tonskost so visoki in razpršeni (*i* in *u*), sredinski (obe vrsti *e*-ja in *o*-ja ter polglasnik) ali nizki (*a*); ozka *e* in *o* sta srednje visoka, široka *e* in *o* pa srednje nizka.

Glede na to, kateremu delu neba se jezična ploskev najbolj približa, so samoglasniki sprednji (*i* in oba *e*-ja), srednji (*a* in polglasnik) in zadnji (*u* in oba *o*-ja).

V spodnji preglednici sta ozka *e* in *o* zaznamovana z *e* in *o*, široka z *ɛ* oziroma *ɔ*, polglasnik pa z *ə*.

	Sprednji	Nesprednji	
		Srednji	Zadnji
Visoki	<i>i</i>		<i>u</i>
Sredinski	<i>e</i>		<i>o</i>
	<i>ɛ</i>	<i>ə</i>	<i>ɔ</i>
Nizki		<i>a</i>	

Samoglasniki so načeloma lahko dolgi ali kratki; dolgi so zmeraj naglašeni, kratki pa ali naglašeni ali nenaglašeni. Te lastnosti so pri samoglasnikih razvrščene takole:

1. ozka *e* in *o* sta zmeraj dolga in naglašena;
2. *i, a, u* in široka *e* in *o* so lahko dolgi ali kratki, kot kratki pa lahko naglašeni ali nenaglašeni;
3. polglasnik je zmeraj kratek, sicer pa naglašen ali nenaglašen.

Glede na naglašenost oz. nenaglašenost in glede na dolgost ali kratkost ločimo v slovenskem knjižnem jeziku tri samoglasniške sestave (o naglasnih znamenjih gl. § 626–633):

Naglašeni		Nenaglašeni	
<i>í</i>	<i>ú</i>	<i>ì</i>	<i>ù</i>
<i>é</i>	<i>ó</i>	<i>è</i>	<i>ò</i>
<i>ê</i>	<i>ô</i>	<i>â</i>	
<i>á</i>			<i>e</i>
			<i>ə</i>
			<i>o</i>
			<i>a</i>
Dolgi		Kratki	

619 Variante

Ozki *e* ima pred *r* (npr. v besedi *večér*) navadno *i*-ju približan izgovor.

Namesto širokega (oz. starinskega ozkega) *e* pred *j* se na koncu besede ali pred soglasnikom lahko izgovarja tudi srednji (nevtralni) *e* (to je *e* med ozkim in širokim). Isto pravilo velja za široki (oz. starinski ozki) *o* pred *v*:

<i>měj</i>	[mĕj̯]*	<i>mějni</i>	[mĕjni]	<i>jěj</i>	[jĕj̯]
<i>věj</i>	[vĕj̯]	<i>vějni</i>	[vĕjni]	<i>Tónej</i>	[tónĕj̯]
<i>sôv</i>	[sõv̯]	<i>sôvji</i>	[sõvj̯i]	<i>nòv</i>	[nõv̯]
<i>sinóv</i>	[sinõv̯]	<i>sinóvski</i>	[sinõv̯ski]	<i>brátov</i>	[brátov̯]

Srednja *e* in *o* v navadni pisavi nista posebej zaznamovana. Namesto tipa *věj*, *vějni* in *sinóv*, *sinóvski* v nadaljnjem pišemo *ê* in *ô*. Starejši ozki izgovor takega *e*-ja oz. *o*-ja je zapisan npr. v Slovarju slovenskega knjižnega jezika. (Prim. še § 628.)

Če kratka naglašena *i* in *u* nista čisto na začetku ali na koncu besede, se navadno izgovarjata nekoliko nižje in zato zvenita širše, kratki *a* pa v enakem položaju nekoliko višje: *sít*, *kùp*, *bràt* [sìt/sìt, kùp/kùp, bràt/bràt].

620 Zapisovanje

Samoglasniki *i*, *u* in *a* imajo vsak svojo posebno črko (o primerih, ko se glas *u* piše tudi s črkama *v* ali *l* ali tudi s črkami za samoglasnik + *v* ali *l*, prim. § 643–645, 651–652, 700, 727). Ozki in široki *e* ter polglasnik zapisujemo s črko *e* (polglasnik v določenih položajih, tj. zlasti pred *r* ne ob samoglasniku v morfemu, še s samimi črkami za zvočnike, npr. *trn*; prim. § 727–729, 734, 737, 742, 744). Ozki in široki *o* zapisujemo s črko *o*. Kakor osnovne oblike glasov zapisujemo tudi njihove variante.

621 Pomni

Mesto naglasa (*sadí* – *sádi*), kolikost (*brát* – *bràt*) in kakovost (*péti* – *pĕti*) naglašanih samoglasnikov ter tonemskost (*víle* – *vĭle*) po potrebi zaznamujemo z ločevalnimi znamenji.

622 Naglas

Slovenski knjižni jezik ima dve vrsti naglaševanja: jakostno in tonemsko. Pri jakostnem se izrazitost naglašene samoglasnika dosega z večjim izdihom zraka, pri tonemskem pa z visokim ali nizkim tonom. Obe vrsti naglaševanja sta enakovredni, ven-

* Črtica nad črko zaznamuje dolžino, strešica pod njo pa srednji (nevtralni) izgovor.

dar večinoma pokrajinsko vezani. Tonemsko naglaševanje je značilno zlasti za osrednja narečja (dolenjsko, gorenjsko, koroško). V slovarskem delu Pravopisa je naglasno mesto zaznamovano z znamenji za kolikost in kakovost naglašene samoglasnika, tonemsko pa je navedeno v okroglem oklepaju na koncu oglavja slovarskega sestavka.

Ponazoritev samoglasniških sestavov

623

Jakostno naglaševanje

624

<i>píti</i>	<i>púti</i>	<i>sìt</i>	<i>kùp</i>	<i>izíti</i>	<i>umíku</i>
<i>péti</i>	<i>póti</i>				
<i>pêti</i>	<i>pôti</i>	<i>zèt</i>	<i>kès</i>	<i>tòp</i>	<i>temnítev</i>
					<i>jezíke</i>
					<i>kosílo</i>
<i>páti</i>		<i>bràt</i>		<i>pazíta</i>	

Prim. še *títa* [ət̚], *stebèr* [ət̚], *smrdokávrski* [ət̚].

Tonemsko naglaševanje

625

<i>lípo/lípo</i>	<i>múlo/múlo</i>
<i>véro/véro</i>	<i>lóko/lóko</i>
<i>tèmo/tèmo</i>	
<i>péto/péto</i>	<i>nógo/nógo</i>
<i>krávo/krávo</i>	

Prim. še *vrbo/vrbo*.

Akutirana oblika v zgornjih primerih je tožilnik, cirkumflektirana pa orodnik ednine samostalnika ženskega spola.

Ločevalna znamenja

626

Jakostno naglaševanje

627

Znamenje	Ime	Zaznamuje		
˘	ostrivec	mesto naglasa	dolžino	ozkost <i>e</i> -ja in <i>o</i> -ja
ˆ	strešica	mesto naglasa	dolžino	širokost <i>e</i> -ja in <i>o</i> -ja
˙	krativec	mesto naglasa	kračino	širokost <i>e</i> -ja in <i>o</i> -ja

Posebnosti

628 1. V nekaterih slovarjih in slovnicaх ostrivec na črkah *e* in *o* zaznamuje tudi širokost, če *e*-ju sledi *j*, *o*-ju pa *v* (*séja* – *sinóvi*), oz. tudi srednjost, če sta *j* in *v* na koncu besede ali pred soglasnikom (*séj*, *séjni* – *sinóv*, *sinóvski*). Izgovor ozkih *e* in *o* je v teh primerih starejši in ga tu naprej ne obravnavamo več, zapisan je npr. v Slovarju slovenskega knjižnega jezika.

629 2. Naglašeni polglasnik + *r* ne na koncu besede pred soglasnikom istega morfema zaznamujemo z ostrivcem: *tín*, *Bíje*, *Brij* [bèrij]. (Pred neobstojnimi *i* se zveza *đ* + *r* ohranja.)

630 **Pomni**

Raba strešice ali krativca na *a*, *i*, *u* in ozkem *e* in *o* ali krativca na dolgem samoglasniku je napačna: *dàn ženâžena*, *morjè* (prav *dán*, *žená*, *morjé*).

631 **Tonemsko naglaševanje**

Znamenje	Ime	Zaznamuje		
ˈ	akut	mesto naglasa	dolžino	nizki ton
˘	cirkumfleks	mesto naglasa	dolžino	visoki ton
ˋ	gravis	mesto naglasa	kračino	nizki ton
˝	dvojni gravis	mesto naglasa	kračino	visoki ton

Če je v besedi ali besedni zvezi za naglašeni zlogom še nenaglašeni, je ta za akutiranim zlogom praviloma višji, za cirkumfektiranim pa nižji. Dvojni gravis v zadnjem ali edinem zlogu zaznamuje samo mesto naglasa.

Pomni

632 1. Pri tonemskem naglaševanju zaznamujemo ozkost *e*-ja in *o*-ja s piko pod črko, širokost pa ni posebej zaznamovana: *pĕt* – *péti*, *pĕt* – *pót*, *lĕki* – *lŕki* proti *péta* – *pēt*, *vóda* – *vŕd*.

633 2. Glede zapisovanja samoglasnikov v tujkah in polcitatih besedah gl. § 215–225 in za posamezne jezike § 1071–1134.

634 **Soglasniki**

Soglasniki so glasovi z manjšo odprtostno stopnjo kakor samoglasniki. V navadnem besedju niso zlogotvorni. Po odprtostni stopnji jih delimo na zvočnike in nezvočnike, po tem, ali jih lahko »vlečemo« ali ne, pa na trajnike in netrajnike.

635 **ZVOČNIKI**

636 **Fonetični opis**

Zvočniki – glasovi srednje odprtostne stopnje – so: nosnika *m* in *n*, jezičnika *r* in *l* ter drsnika *v* in *j*; od zadnjih dveh je prvi ustničnik, drugi pa srednjejezičnik.

Pri *m* delamo ustno zaporo z obema ustnicama, pri *n* pa z jezičnim vencem za zgornjimi sekalci; zračni tok se usmerja skozi nosno votlino.

Pri *r* jezični venec napravi kratko zaporo tudi za zgornjimi sekalci, zračni tok iz pljuč pa jo ob jezični konici hitro odpravi (navadno se oboje zgodi samo enkrat pri vsakem *r*); jezičkov (uvularni) ali kateri drug *r* namesto zobnojezičnega ni knjižen. Zvočnik *l* delamo z zaporo jezične konice za zgornjimi sekalci, ob robovih jezične ploskve pa je prost prehod; izgovarjamo ga zmeraj enako, ne npr. trdo (t. i. trdi *l*).

Zvočnik *v* tvorimo tako, da spodnjo ustnico približamo robu zgornjih sekalcev, *j* pa tako, da jezično ploskev približamo srednjemu nebu (pri izgovoru drsnika *j* jezične ploskve ne smemo preveč približati nebu, ker bi sicer nastal t. i. šumni *j*).

Zvočniki ne vplivajo na zvonečnost pred njimi stoječih nezvočnikov, prim. *nitmi* – *podme*, *tnalo* – *dno*, *treti* – *dreti*, *tlaka* – *dlaka*, *satje* – *sadje*, *tvoj* – *dvoj*; tudi nimajo ustreznih nezvonečih parnih glasov. (Izjema je zvočnik *v*, ki ima v določenem glasovnem okolju nezvonečo položajno varianto, prim. § 642–644, 1069 pri *v* in 1070 pri *ʌ*.)

Variante

637

/m/

638

Namesto ustničnostnega (dvoustničnega) *m* pred *f* in *v* govorimo zobnobnostnični *ɱ*: *sam*, *sama*, *samka*, *mama* – *simfonija*, *sem vedel*.

639

/n/

Namesto zobnovenečnega (zobnega) *n* pred *k*, *g* in *h* govorimo mehkonebnojezični (mehkonebni) *ŋ*: *Ana*, *on*, *sinček*, *Nina* – *Anka*, *Angela*, *Anhovo*.

/v/

640

Zobnostnični *v* izgovarjamo samo pred samoglasnikom iste besede (*vino*, *Sava*, *vas*, *vulkan*, *vrt* [vǝrt]). V drugih položajih fonem /v/ izgovarjamo po tehle pravilih:

a) »Dvoglasniški« *ʋ* govorimo v položaju za samoglasnikom (in obenem na koncu besede ali pred soglasnikom): *siv*, *sivka*, *bral*, *bralca* [sǐʋ, sǐʋka, bráʋ, bráʋca]. Tak *ʋ* izgovarjamo tudi na koncu prve sestavine zloženke, če se njena druga sestavina začenja s samoglasnikom: *polizdelek* [pǒʋizdélɔk]. Dvoglasniški [ʋ] se izgovarja tudi v besedni zvezi, ko se prva beseda končuje na samoglasnik, druga pa se začenja z zvočnikom *v*, ki stoji pred soglasnikom: *bi vsak*, *bi vzela* [bi ʋsák, bi ʋzéla]. Isto velja za besede, ki se začenjajo s pisanim predponskim *u-*: *bi ubila*, *bi uklonila* [bi ʋbǐla, bi ʋklonǐla].

641

b) Ustničnostni šumni *w* (zvoneči) oz. *ʌ* (nezvoneči) govorimo, kadar zvočnik /v/ ni ob samoglasniku; *w* stoji pred zvonečim soglasnikom in na koncu za zvočnikom, *ʌ* pa pred nezvonečim soglasnikom:

642

vzeti, *vdeti*, *vnuk*, *vrana*, *vlak*; *barv* – *vsak*, *v tebi*
[vzǐti, vdǐti, wnúk, wrána, wláʋ; bárw – ʌsák, ʌ tǐbi]

odvzeti, *od vnuka*, *podvreči*, *krvjo*; *v deblu* – *predvsem*
[odwzǐti, od wnúka, podwǐrǐci, krwǐjǒ; w dǐblu – pretʌsǐm]

Posebnosti

1. Namesto *w* in *ʌ* (zlasti pri počasnem govorjenju) govorimo tudi *u*:

643

[wzėti/uzėti, wdėti/udėti, wnúk/unúk; bárw/báru – Λ sák/usák]

[odwzėti/oduzėti, od wnúka/od unúka – pret Λ sèm/predusèm; Λ tēbi/u tēbi; w drámi/u drámi]

vendar navadno le [wrána, wlák] (samo pred korenskim *r* ali *l*)

644 2. Pri besedah, ki se začenjajo s pisanim predponskim *u-*, se ta izgovarja kot *u* ali pa kot

w oz. Λ :

ubíti, ukloniti

[ubítí/wbítí – uklonítí/ Λ klonítí]

boš ubila, boš uklonila

[boš ubíla/bož wbíla – boš ukloníla/boš Λ kloníla]

645 3. Pred samoglasniki se predlog *v*, če se ne veže na končni samoglasnik prejšnje besede, izgovarja ali kot *w* ali kot *u* (odvisno od hitrosti govora, v pesništvu pa tudi od ritma): *v ígri* [w ígri/u ígri], vendar *je v ígri* [je $\bar{u}$ ígri].

646 Zapisovanje

Isti zvočnik zapisujemo zmeraj z isto črko, in sicer s tisto, ki jo pišemo pred samoglasnikom; izjeme so le pri nekaterih zvočnikih.

647 /v/

Zvočniška varianta *u*; pišemo jo: 1. s črko *v* (*sivka, siv*), 2. s črko *l* (*bélkast, bél, pôlotròk*), 3. s črko *u* (*nauk, Daneu*) (zmeraj samo za samoglasnikom in hkrati pred soglasnikom ali v položaju na koncu besede oz. prvega dela zloženke).

648 1. Primerov s črko *v* ni treba posebej razlagati.

649 2. S črko *l* pišemo $\bar{u}$ v naslednjih primerih (izgovor je, razen pri deležniku na *-l*, v slovarju zmeraj zapisan):

650 a) zmeraj v obliki za moški spol ednine deležnika na *-l* in pridevnika ali samostalnika na polglasnik + *l*: *bral – usahel, mrzel – kotel, misel* [bráu – usáhəu, mərzəu – kòtəu, mísəu];

Pomni

651 1. Primere kot *trl, drv* izgovarjamo [tərw, dərw] ali [təru, dəru].

652 2. O izgovoru [nésu, vídu, nòsu; təru, usáhu, mərzu] gl. § 700.

653 b) večinoma v zvezi *ou* med soglasnikoma iste besede: *poln, čoln, volna, molčati* [pòun, čòun, vòuna, moučátí]; koreni s takim izgovorom so zlasti v besedah: *dolg¹, dolg², golčati, golk, golt, jabolko, kolcati se, kolč, kolk, kolnem, molk, molčati, molsti, polh, poln, polt, polzeči, polž, solza, tolči, tolst, tolšča, volk, volna, žolč, žolna, žolt*;

654 **Pomni**

O izgovoru tipa [pòun] gl. § 727.

c) načeloma v vseh izglagolskih izpeljankah s priponskimi obrazili *-lc-*, *-lk-*, *-lšk-*,

-*lstv-* (ter v nadaljnjih izpeljankah iz njih), ko se nanašajo na živega vršilca dejanja: **655**
bralca, bralka, bralski, bralstvo [bráuca, bráuka, bráuski, bráustvo];

Pomni**656**

Poleg izgovora z *y* je v SSKJ pri nekaterih besedah mogoč, pa navadno manj priporočljiv tudi izgovor z *l* (*kopalka -e* [ʏk in lk]); v tem pravopisnem slovarju je pri takih dvojnicah zapisan samo izgovor [ʏk].

č) dostikrat v imenovalniku (in enako se glasečem tožilniku) ednine samostalnikov **657**
in pridevnikov: *stol, žival, sol; bel, gol* [stòu, žíváú, sòu, béú, gòu]; taki primeri so še:
fižol, kol, vol, drhal, piščal, zibel; cel, debel, gnil, vesel, zrel in vsi pridevniki in samo-
stalniki z neobstojnim polglasnikom (*mrzel, topel, pičel – kotel, misel*);

Pomni**658**

Nekatere besede imajo lahko tudi *y* ali *l*: *del* [déú/dél].

d) v drugih posameznih besedah (v nekaterih primerih tudi neobvezno): *pol, žal* **659**
[pòu, žàú] proti *tal* [táú/tál].

Pomni**660**

V zloženkah tipa *polizdelek* se namesto *l* govori *y* tudi pred samoglasnikom.

3. S črko *u* pišemo zvočniško varianto *y* v redkih domačih primerih (*nauk, poudari-* **661**
ti) in v polcitatnih besedah (*Dachau*), poleg tega na meji dveh besed v primerih tipa *bo*
ušla (kadar se seveda črka *u* ne izgovarja samoglasniško): *nauk, bo ušla* [náúk, bo úšlà]
poleg [bo ušlà].

Pomni**662**

S črko *u* pišemo tudi zvočniški varianti *w/ʌ*, kadar izražata predpono *u-*: *ubiti* [wbítí], *ukloniti*
[ʌklonítí].

/j/

663

Pišemo ga s črko *j* (*jama, joj*), v nekaterih polprevzetih besedah (in seveda v tujkah)
tudi s črko *i*, npr. *celuloid* [celulójd-], ali pa ga sploh ne zapisujemo, čeprav ga izgovar-
jamo, npr. *pacient, diluvialen* [pacijènt, diluvijálèn].

Glede zveze samoglasnik na koncu predpone ali prvega dela zloženke ali sklopa +
samoglasnik na začetku drugega dela sestavljenke, zloženke ali sklopa gl. § 701, 702.

/l/ in /n/

664

Zvočnika *l* in *n* pišemo z *l* in *n*; z *lj* in *nj* ju pišemo, kadar sta malo podaljšana ali
zmehčana, tj. na koncu besede ali pred soglasnikom; v tem primeru jima pred samogla-
snikom ustrezata glasovna sklopa *lj* in *nj*.

polj, poljski

[pól, pólski oz. pól̄, pó̄lski oz. pól̄, pó̄lski]

– *polja*

– [pólja]

konj, konjski

[kón, kónski oz. kón̄, kón̄ski oz. kón̄, kón̄ski]

– *konja*

– [kónja]

Pomni

- 665** 1. Zvočnik *n* pred pripono, ki se začinja z *b*, zamenjujemo z *m*: *braniti* – *obramba*, *obramben*; *pomeniti* – *pomembnost*; pri prevzetih besedah prim. še *simfonija* in *bombon*.
- 666** 2. V polcitatnih in citatnih besedah pišemo glasovni zvezi *l + j* ali *n + j* tudi po pravilih jezika, kateremu pripadajo (prim. *Ventimiglia*, *Sevilla*); o tem gl. več v preglednicah pri posameznih jezikih, npr. pri albanščini, madžarščini, italijanščini, francoščini, španščini, portugalščini, in v besedotvorju pri priponi *-ski* (§ 980).

667 NEZVOČNIKI**668 Fonetični opis**

Nezvočniki – glasovi najmanjše odprtostne stopnje – so parni po načelu zvenečnosti; brez ustreznega zvenečega fonemskega para so samo *f*, *c* in *h* (ti imajo zveneče samo variante). Pred nezvonečim nezvočnikom stoji v govoru lahko le nezvoneči nezvočnik, pred zvonečim pa le zvoneči.

Pri nezvočnikih gre za tri vrste izgovornih načinov:

- 669** 1. Govorna cev se popolnoma zapre in nato po določenem času sunkovito odpre; ti glasovi so **z a p o r n i k i**: *p – b*, *t – d*, *k – g*;
- 670** 2. spodnja ploskev govorne cevi se približa ustreznemu delu zgornje ploskve; ti glasovi so **p r i p o r n i k i**: *f*, *s – z*, *š – ž*, *h*;
- 671** 3. govorna cev se sicer popolnoma zapre, vendar se njena spodnja ploskev kmalu nato začne od zgornje počasi odmikati; ti glasovi so **z l i t n i k i**: *c*, *č – dž*.
- Zaporniki in zlitniki so netrajniki, priporniki pa trajniki.
- Po mestu približanja govornih ploskev v govorni cevi so nezvočniki ustnični (*p – b*, *f*), zobni (*t – d*, *s – z*, *c*), dlesnično-nebni (*š – ž*, *č – dž*) in mehkonobni (*k – g*, *h*). Glede na značilni šum se *s*, *z* in *c* imenujejo sičniki, *š*, *ž*, *č* in *dž* pa šumevci.

672 Variante

Ustnična zapornika *p* in *b*

- 673** a) V položaju pred *m* ju zamenjujeta t. i. favkalna *P* in *B*; pri teh se odpora ne dela z ustnicami, ampak z mehkim nebom v nosno votlino:
papa, *baba* – *snop mi daj*, *obme* [pápa, bába – snòP mi dáj, óBme]

- 674** b) V položaju pred *f* in *v* namesto dvoustničnih *p* in *b* govorimo zobnoustnična *p* in *B*:
papa, *baba* – *ob figi*, *ob vodi* [pápa, bába – op fígi, oB vòdi]

Zobna zapornika *t* in *d*

- 675** a) Pred *n* ju zamenjujeta favkalna *T* in *D*, pri nji se odpora dela z mehkim nebom v nosno votlino:
tat, *deda* – *tnalo*, *dno* [tát, déda – Tnáló, Dnò]

- 676** b) V položaju pred *l* se dela odpora ob robovih jezika (t. i. obstranska *t* in *d*):
tat, *deda* – *ila*, *dleto* [tát, déda – t̪l̪à, d̪l̪éto]

Premene po zvonečnosti**677**

1. Nezveneče nezvočnike izgovarjamo v več položajih kakor zveneče, saj jih imamo ne le pred samoglasniki in zvočniki, temveč še na koncu besede pred premorom, pa tudi na koncu ene besede pred drugo, ki se začneja s samoglasnikom ali zvočnikom (za primer nezvočnika *t – d*):

678

/t/ *satu, satje, sat – sad* [satú, sátje, sát – sát]
sat ostane, sat je dober – sad ostane, sad je dober
 [sát ostáne, sát je dóbər – sát ostáne, sát je dóbər]
 /d/ *sadu, sadje* [sadú, sádje]

Pomni

Prave predloge imamo v govoru za del besede, pred katero stojijo, zato se njihovi končni zvoneči nezvočniki v predložni zvezi izgovarjajo, kakor da bi stali sredi besede:

679

od orača, odorati; od jutra, odjezditi
 [od oráča, odoráti; od jútra, odjézditi]

2. Pred nezvenečim nezvočnikom stoji v govoru samo nezveneči nezvočnik, pred zvonečim pa samo zvoneči (za primer nezvočnika *š – ž*):

680

/š/ *moški, peš pojdi – težki, brž pojdi*
 [môški, péš pójdi – tēški, bërš pójdi]
 /ž/ *izvršba, peš dohiti – tožba, brž dohiti*
 [izvəržba, péž dohíti – tōžba, bërž dohíti]

Zapisovanje zvonečnostnih parov**681**

Nezvočnike pišemo v vseh oblikah besede ali besedne družine tako, kakor jih pišemo pred samoglasnikom ali zvočnikom v isti besedi ali besedni družini:

/t/ *svata, svatna – svat, svatka, svatba*
 /d/ *slada, sladna – slad, sladka (sodba)*

Posebnosti**682**

1. V nedoločniku in namenilniku se pripornik *z* pred obraziloma *-ti* oz. *-t* izgovarja in piše po izgovoru kot *s*: *grizem, grizla – gristi, grist*. (Tako tudi *bodem, grebem – bosti, grebsti*; v besedotvorju *poved-ati – povest*.)

2. Predlog in predpona *z/z-* imata pred pisanim nezvenečim nezvočnikom govorno in pisno varianto *s/s-*. Taki obliki imajo še: predlog in predpona *iz/iz-* (tudi v sklopu *izpod-, izpred-*), kadar izgubita *i*, ter predponi *vz-* in *raz-*, kadar izgubita *v-* oz. *ra-*:

683

<i>z oreha/mize/drevesa</i>	<i>zlesti/zbiti</i>	– <i>s hiše</i>	<i>stresti</i>
<i>deljeno z 8 [z ósem]</i>		– <i>deljeno s 3 [s trí]</i>	
<i>z 38 [z osemintrideset]</i>		– <i>s 6 [s šést]</i>	
<i>(i)zmed</i>		– <i>spod, spred</i>	
<i>(v)zleteti</i>		– <i>shajati</i> (o testu)	
<i>(ra)zmitgati</i>		– <i>sparati</i>	

Primeri kot *z Zoisom*, *s Hugojem*, *s SDK* se berejo [s cójzom, z igójem, z esdekájem].

684 Pomni

Predpona *s-* (*sleči*) ima pred korenskim *s* z *š ž g* oblike *se-* [sə]: *sestati se*, *sezidati*, *sešiti*, *sežgati*, *segnati* poleg *zgnati*. Prim. še varianto *sn*: *sniti se*.

685 3. Nezvočnika *z* in *s* na koncu podstave in *s* na začetku priponskih obrazil *-ski* ali *-stvo* se zlijeta v *š*: *vitez – viteški*, *viteštvo*; *nebesa – nebeški*; prim. še *mož – moški*, *moštvo*; *Log – loški*.

Tako se pišejo tudi izpeljanke iz takih podstav (npr. *moškost*, *moštven*).

O posebnostih, kot so *Francoz – francoski* ali *Rus – ruski*, gl. § 986.

686 4. Po izgovoru pišemo nezvočnike še v nekaterih izpeljankah (iz latinščine) prevzetih besed: *resorbirati*, *inskribirati – resorpcija*, *inskripcija*. Dovoljene so tudi čisto poslovenjene oblike z zvenečimi nezvočniki, kot so v nedoločniku: *resorbcija*, *inskribcija*, vendar samo *akcija – agirati*.

687 Pomni

O zapisovanju zobnih in zadlesničnih nezvočnikov v zvezi z zlitniki oz. šumevci gl. § 689–695.

Posebne glasovne zveze

688

Posebne glasovne zveze so tiste, ki so mogoče le na meji dveh morfemov ali besed. So soglasniške, samoglasniške in samoglasniško-soglasniške. Na posebne glasove in glasovne zveze naletimo tudi pri prevzemanju besed (prim. § 222, 701, 937–938).

Več enakih soglasnikov

689

Kadar bi v govorni verigi morala priti drug ob drugega dva enaka soglasnika (redko tudi več), se zlijeta v enega daljšega; če sta zapornika ali zlitnika, se lahko izgovarjata tudi vsak posebej:

sam misli, on noče, siv vzorec [sámísl̩i, ðñóč̩e, sív̩zór̩ɛc]

brezzobi, brez skrbi, s sinom [br̩žóbi, br̩škrb̩í, sín̩om]

jaz s sinom, jaz z zetom [jãšín̩om, jãžét̩om]

gledal v vzorec, gleda v zorec [gl̩édaṽzór̩ɛc, gl̩édaṽzór̩ɛc]

oddati, Preddvor, stric Cene, pač čveka [od̩áti, pr̩èdv̩òr, str̩íc̩ène, pač̩v̩eká] ali [od̩dát̩i, pr̩èddv̩òr, str̩icc̩ène, pač̩č̩v̩eká]

Pomni

1. V hitrem govoru se namesto dolgega soglasnika ali dveh enakih govori tudi en sam navaden, kadar tak izgovor ne povzroča dvoumnosti, torej [sámísl̩i, str̩íc̩ene]. **690**

2. Varianti fonema *v*, tj. *w/ʌ*, se za *u* lahko ohranjata:

siv vzorec, siv vsakdanjik

[sív̩zór̩ɛc, sív̩sagdán̩jik] ali [sív̩wzór̩ɛc, sív̩ʌsagdán̩jik]

691

Zobni zapornik + zlitnik

692

Kadar bi v govorni verigi morala priti drug ob drugega zobni zapornik, za njim pa zlitnik (tj. *t* ali *d* + *c* ali *č* ali *dž*), izgovarjamo ali oba glasova ali pa samo ustrezni dolgi zlitnik:

pod cekar

od čebule, od džusa

[pot̩c̩ɛkar/poč̩ɛkar]

[ot̩č̩ebúle, od̩džúsa] ali [oč̩ebúle, odžúsa]

Pomni

V hitrem govoru se izgovarja tudi navadni zlitnik, kadar tak izgovor ne povzroča dvoumnosti, torej [poc̩ɛkar, oč̩ebúle, odžúsa]. **693**

Zveze *t, d* ali *c, č, dž* + *s, z, š, ž*

694

Kadar bi v govorni verigi morala priti drug ob drugega te vrste netrajnik + trajnik, izgovarjamo ali oba glasova ali pa samo ustrezni dolgi zlitni glas:

podse, pod zobe

[pót̩se/póč̩e, pod̩zóbe/podzóbe]

stric Samo

[str̩íc̩ sám̩o/str̩íc̩ám̩o]

pod šibo, pod žago [pot šíbo/počíbo, pod žágo/podžágo]
stric Šeško [stríc šéško/stríčéško/stríč šéško]

695 Pomni

V hitrem govoru se namesto dolgega zlitega glasu govori tudi navadni enojni, kadar tak izgovor ne povzroča dvomnosti, torej [póce, počíbo, stríčéško].

696 Sičnik pred šumevcem

Namesto sičniških pripornikov *s* ali *z* oz. zlitnika *c* pred šumevcem navadno izgovarjamo šumevce *š*, *ž* oz. *č*:

s časom, sčasoma [s časom/š časom, sčasoma/ščásoma]
iz šole [is šóle/išóle]
stric šepa [stríc šépa/stríčépa/stríčšépa]
stric Žan [strídz žán/strídžán/strídžžán]
stric Džan [strídz džán/strídžán/strídždžán]

Pomni

697 1. V hitrem govoru namesto dolgih ali dvojnih zlitnikov govorimo tudi navadne enojne, npr. [strídžán].

698 2. Pred priponskimi obrazili *-ček* in *-čič* se namesto sičnika na koncu podstave piše šumevce: *drevesca, zvezka – dreveščka, zvežčka, zvežčiča*.

699 Varianta h predloga k

Predlog *k* ima pred besedami, ki se začenjajo na *k* in *g*, pisno varianto *h* (*h kovaču, h godu*). Prim. še *h* v besedi *hkrati*.

700 Izgovor -u namesto -ə/-i/-e + u

Namesto nenaglašanih *ə* + *u* (oziroma *i* ali *e* + *u* pri glagolih na *-im*), zlasti v deležniku na *-l*, se knjižno izgovarja tudi *-u* (napačno je v teh primerih namesto polglasnika izgovarjati *e*):

nesel, mrzel, usahel, bukev – nosil, videl, gorel
 [nésəu, mərəzəu, usáhəu, búkəu – nôsiu, vídeu, gôreu]
 [nésu, mərəzu, usáhu, búku – nôsu, vídu, gôru]

701 Zveza i + samoglasnik zlasti v grško-romanskih besedah

Izgovarja se kot *i* + *j* + samoglasnik: *pacient, sociala* [pacijènt, socijála]. O pisanju takega *j* gl. § 935, 937–938, 1069. V nekaterih primerih se tak *i* bere kot *j*: *premier, Cronia*.

702 Pomni

Kadar je *i* na koncu prvega dela zloženke ali sestavljenke, se *j* ne vriva: *polietilen, antialkoholen* [pólietilén, ántialkohólən].

Zveza neijevski samoglasnik + samoglasnik

703

Samoglasnik ob samoglasniku se ohranja: *naokoli, Rafael, Haiti, Seul*; dva enaka samoglasnika se navadno izgovarjata nepretrgano, vendar z jakostnim upadom v sredini; če pa je drugi samoglasnik nenaglašeni *i* oz. *u* (*u* zlasti kot predpona), se namesto njiju lahko izgovarjata *j* ali *ɥ*:

pootročiti, poenotiti [pootróčiti, poenôtiti]
bo imela, bo ušla [bo iméla, bo ušlà ali bo jméla, bo ɥšlà]

Pomni

704

Zveze samoglasnikov se izgovarjajo enozložno, če tako zahteva pesniški ritem; to včasih zveni prisiljeno: *Vse zarje vanjo omakajo perot* (z enozložnim *oo*). – *Do srca veliko ima oblast*. – *Prosi očeta, mater svojo*. – *Rodnega očeta sovražiš in moje mi dneve sovražiš*.

Neobstojni samoglasniki

705

Kaj so?

706

Neobstojne imenujemo samoglasnike, ki v kateri od besed ali v besedah iste besedne družine izginjajo ali pa se zaradi drugačnega glasovnega okolja ali zaradi drugačne oblikoslovne kategorije pojavljajo sredi soglasniškega sklopa.

Neobstojni samoglasniki slovenskega knjižnega jezika so: *ə i a o* in (v tujih imenih) *e*. Osnovni slovenski neobstojni samoglasnik je polglasnik, drugi so njegove variante, in sicer:

1. Namesto polglasnika se izgovarja in piše *i* pred *j* (pa tudi pri nekaterih priimkih v priponi *-c-* v imenovalniku ednine):

707

delovodja, ladja, gorovje – *delovodij, ladij, gorovij*
Primca – *Primic*

2. Namesto polglasnika se v mešanem naglasnem tipu v imenovalniku pojavlja *á* (prim. še *tlà* – *tál* v končniškem naglasnem tipu):

708

dán, težák/težek, temán/temen, vogál/vogel proti *dne, težkega, temnega, vogla*
ovác, tál proti *ovca, tla*

3. Namesto polglasnika imamo *o* in *e* ali nenaglašeni *a* zlasti v nekaterih imenih tujega ali narečnega izvora (*o* tudi v besedi *blagor*); angleški govorjeni polglasnik za pisani *o* v besedah kot *Washington, Stevenson* v knjižni slovenščini nadomeščamo z obstojnim govorjenim *o*: *Washingtona* [vášɨŋktona], *Stevensona* [stívensona]. V imenih iz nordijskih jezikov se pri polglasniku držimo istih pravil kot pri slovenskih besedah. Primeri:

709

blagor, Dudok, Jakubec, Havránek, Bergen, Jakac, Zadar, nikaragovski
blagra, Dudka, Jakubca, Havránka, Bergna, Jakca, Zadra, Nikaragva

Kje se pojavljajo?

710

1. V imenovalniku (tožilniku) ednine: *kosec* – *kosca, Kastelic* – *Kastelca, težak* – *težkega, blagor* – *blagra, Jakubec* – *Jakubca*;

711

- 712 2. v rodilniku množine: *metla – metel, vodja – vodij, ovca – ovác* (navadno *ovc*);
 713 3. v izpeljankah: *dekla – dekelski, ladja – ladijski, vetra – vetrnat* [vétərnat], *jedro – jedrski* [jédərski], *Bosna – bósenški/bosánski, grôzen – grozánski, Litva – litovski*.

Posebnosti

- 714 1. Sicer prav tako neobstojni polglasnik se ne piše pred *r*, ki je pred soglasnikom: *veter – vetra – vetrnat, vetrn* [vétərn – vétra – vétərnat, vétərn/vétərnə].
 715 2. Če tuje besede prevzamemo s polglasnikom, z njimi praviloma ravnamo kot v slovenščini: *Basel – Basla, Luter – Lutra, Remagen – Remagna, Hannover – Hannovera, Antwerpen – Antwerpna, Bergen – Bergna, Dalen – Dalna, Leeuwarden – Leeuwardna*, vendar *Derendingen – Derendingena*.
 716 3. Nordijski priimki na *-sen* se navadno izgovarjajo z obstojnim *e*: *Andersen – Anderse-na, Ibsen – Ibsena* (manj priporočljivo *Ibsna*).

717 *Besede in oblike z neobstojevim samoglasnikom*

Neobstoje samoglasnike *a* in *i* imamo v imenovalniku in enako se glasečem tožilniku ednine: *šipek – šipka, Jakac – Jakca, Lajovic – Lajovca, pesem – pesmi, hrbet – hrbta, grozen – groznega*; v rodilniku množine samostalnikov 1. ženske in srednje ter 2. moške sklanjatve: *dekla – dekel, okno – oken, vodja – vodij*; v izpeljankah: *dekla – dekelski, pismo – pisemski*; v deležniku na *-l*: *nesel – nesla, usahel – usahla*.

718 *V imenovalniku (in enakem tožilniku) ednine*

- 719 1. Besede s samostalniškima priponama *-c-* in *-k-* ali s pridevniškima *-k-* in *-n-*:

<i>stolpec</i>	–	<i>stolpca</i>	<i>gorek/gorák</i>	–	<i>gorka</i>
<i>strmec</i>	–	<i>strmca</i>	<i>nizek</i>	–	<i>nizka</i>
<i>sinek</i>	–	<i>sinka</i>	<i>temen/temán</i>	–	<i>temna</i>
<i>fantek</i>	–	<i>fantka</i>	<i>viden</i>	–	<i>vidna</i>

Posebnosti

- 720 1. Namesto pripone *-c-*, *-k-* se uporablja pripona *-ec-* [əc] oz. *-ek-* [ək], če ima podstava, kateri se dodajata, na koncu zapleten soglasniški sklop, ki bi se pred pripono *-c-*, *-k-* v izgovoru močno spremenil ali bil težje izgovorljiv:
jezdec – jezdeca, mrtvec – mrtveca, Luštrek – Luštreka (sicer bi nastalo [*jésca, *màrtəuca/*màrtuca, *lúštərka])
sončece, mestece, gnezdece (sicer bi nastalo [*sónčce, *mésce, *gnésce])
 721 2. Namesto pridevniškega priponskega obrazila *-ən* izgovarjamo tudi *-en*, če je pred njim sklop nezvočnik + nezvočnik *b* ali pa trodelni soglasniški sklop z zvočnikom na koncu: *pogodben – pogodbena, bistven – bistvena*.
 722 3. Pred priponskim *-c-* in *-n-* neobstojnega samoglasnika ne pišemo (in ga pred *c* nikoli ne govorimo), če je pred njim zred polglasnik + zvočnik (zvočnikoma *l* in *n* pa lahko sledi še *j*): *vetrc, ljudožre* (poleg *ljudožerec*), *kaveljc, škorenjc, Šimenc* [vétərc ...]
smotr, smiseln [smótərn/smótərn, smísəln/smísəln]
 (Izjemoma obstaja še oblika *modrec* v pomenu 'modrijan'.)

Pomni

S črko *e* pisani polglasnik iz točk 1, 2, 3 je v slovarju posebej zapisan v oglatem oklepaju.

723

2. Besede s sklopom nezvočnik + zvočnik na koncu osnove:

724

<i>kosem</i>	–	<i>kosma</i>	<i>pesem</i>	–	<i>pesmi</i>	<i>sedem</i>	–	<i>sedmih</i>
<i>boben</i>	–	<i>bobna</i>	<i>plesen</i>	–	<i>plesni</i>	<i>majhen</i>	–	<i>majhna</i>
<i>veter</i>	–	<i>vetra</i>	<i>deber</i>	–	<i>debri</i>	<i>isker</i>	–	<i>iskra</i>
<i>posel</i>	–	<i>posla</i>	<i>misel</i>	–	<i>misli</i>	<i>topel</i>	–	<i>topla</i>
<i>lagev</i>	–	<i>lagva</i>	<i>bukev</i>	–	<i>bukve</i>	<i>plitev</i>	–	<i>plitva</i>
<i>seženj</i>	–	<i>sežnja</i>	<i>lagev</i>	–	<i>lagve</i>			
<i>štrcelj</i>	–	<i>štrclja</i>						

3. Na koncu osnove v sklopu dveh zvočnikov (zvočnikoma *l* ali *n* pa lahko sledi še *j*):**725**

<i>sejem</i>	–	<i>sejma</i>	<i>temen</i>	–	<i>temna</i>
<i>Šimen</i>	–	<i>Šimna</i>			
<i>Maver</i>	–	<i>Mavra</i>			
<i>Pavel</i>	–	<i>Pavla</i>			
<i>šimelj</i>	–	<i>šimlja</i>			
<i>semenj</i>	–	<i>semnja</i>			

Posebnosti

Sklopa dveh zvočnikov na koncu osnove v pisavi ne razbijamo z neobstojnim samoglasnikom:

1. kadar gre za zvočniški zvezi *lj* in *nj*: *konj* – *konja*, *molj* – *molja*;

726

2. če je pred drugim zvočnikom ali pred *lj* oz. *nj* še zvočnik, ki ima pred seboj polglasnik, ali kadar gre za zvočniški sklop *un* za *ô*, če *n* iz tega sklopa ni pripona:

727

grm – *grma*, *drn* – *drna*, *črv* – *črva*, *čmrlj* – *čmrlja*, *čoln* – *čolna*
strm – *strma*, *črn* – *črna*, *poln* – *polna*

Te sklope zvočnikov lahko izgovarjamo na dva ali (izjemoma) na tri načine: neobvezno s polglasnikom pred drugim zvočnikom (izvzet je *u* kot prvi zvočnik) oz. (redko) z *u* namesto *u*:

<i>črn</i> , <i>čmrlj</i>	[čərn/čəɾən, čmərɫ/čmərəɫ]
<i>črv</i>	[čərw/čəɾəɹ/čəɾu]
<i>poln</i> , <i>čoln</i>	[pôun/pòun, čôun/čòun]
<i>favn</i>	[faun/faun]

3. v nekaterih, zlasti mlajših prevzetih besedah:

728

film [fílm/fíləm], *sejm* [sêjm/sêjəm]
žanr [žánər], *favl* [fául/fául]

Pomni

V lastnih imenih je zapis lahko tudi drugačen; pišemo jih v uradno določeni obliki: *Kmecl*, *Štarkl*, *Sneberje*, *Peterka*.

729

4. v sklopu dveh netrajnikov (oz. če bi bila osnova sicer brez samoglasnika):

730

<i>hrbet</i>	–	<i>hrbta</i>	<i>ves</i>	–	<i>vsega</i>
<i>valpet</i>	–	<i>valpta</i>	<i>pes</i>	–	<i>psa</i>
<i>ocet</i>	–	<i>octa</i>			

731 V rodilniku množine

V rodilniku množine prve ženske, prve srednje in druge moške sklanjajta se neobstojni samoglasnik vriva med člene soglasniškega sklopa:

732 1. v sklopu nezvočnik + zvočnik (pred prvim je lahko še kakšen soglasnik, zvočnikoma *l* in *n* pa lahko sledi še *j*):

<i>tekma</i>	–	<i>tekem</i>	<i>povesmo</i>	–	<i>povesem</i>	
<i>Vesna</i>	–	<i>Vesen</i>	<i>okno</i>	–	<i>oken</i>	
<i>vidra</i>	–	<i>vider</i>	<i>vedro</i>	–	<i>veder</i>	
<i>metla</i>	–	<i>metel</i>	<i>reklo</i>	–	<i>rekel</i>	
<i>bukve</i>	–	<i>bukev</i>	<i>dejstvo</i>	–	<i>dejstev</i>	
<i>ladja</i>	–	<i>ladij</i>	<i>kopje</i>	–	<i>kopij</i>	<i>vodja</i> – <i>vodij</i>
<i>godlja</i>	–	<i>godelj</i>	<i>groblje</i>	–	<i>grobelj</i>	
<i>prošnja</i>	–	<i>prošenj</i>	<i>Bitnje</i>	–	<i>Bitenj</i>	

733 2. v sklopu zvočnikov *m n l r* ali *v + r* ali *lj nj*:

<i>kamra, mavra</i>	–	<i>kamer, maver</i>
<i>žemlja, Savlje</i>	–	<i>žemelj, Savelj</i>
<i>sumnja, marnja, glavnja</i>	–	<i>sumenj, marenj, glavenj</i>

734 3. neobvezno v sklopu *m n l* ali *r + m n l* ali *v* (oz. namesto *u* kar *u*):

<i>himna</i>	–	<i>himn</i>	[hím̩n/hím̩n̩]
<i>Vilma</i>	–	<i>Vilm</i>	[vím̩l/vím̩l̩m̩]
<i>sarma</i>	–	<i>sarm</i>	[sárm̩/sárm̩m̩]
<i>gostilna</i>	–	<i>gostiln</i>	[gostíln̩/gostíln̩m̩]
<i>tovarna</i>	–	<i>tovarn</i>	[továrn̩/továrn̩m̩]
<i>Karla</i>	–	<i>Karl</i>	[Kárl̩/Kárl̩m̩]
<i>barva</i>	–	<i>barv</i>	[bárv̩/bárv̩m̩]
<i>gumno</i>	–	<i>gumn</i>	[gúmn̩/gúmn̩m̩]
<i>grlo</i>	–	<i>grl</i>	[gərl̩/gərl̩m̩]
<i>zrno</i>	–	<i>zrn</i>	[zərn̩/zərn̩m̩]

735 Pomni

Če je prvi zvočnik *v*, se v rodilniku množine izgovarja *u* ali (redko) *u*, če pa je *j*, ni dvojnice:

<i>savna</i>	–	<i>savn</i>	[sáun̩/sáun̩m̩]	<i>vojna</i>	–	<i>vojn</i>	[vôjn̩]
<i>govno</i>	–	<i>govn</i>	[gôun̩/gôun̩m̩]	<i>Postojna</i>	–	<i>Postojn</i>	[postójn̩]

736 4. v sklopu zvočnik + *j*:

<i>zarja</i>	–	<i>zarij</i>	<i>osramje</i>	–	<i>osramij</i>
			<i>ostenje</i>	–	<i>ostenij</i>
			<i>naselje</i>	–	<i>naselij</i>
			<i>obzorje</i>	–	<i>obzorij</i>
			<i>gorovje</i>	–	<i>gorovij</i>

737 Pomni

1. V lastnih imenih na soglasnik + *-rje* se v rodilniku množine pred *j* vriva *i*, pred *r* pa polglasnik, ki se izjemoma tudi piše: *Sneberje* [snébərje] – *Sneberij* [snébər̩ij], *Bíje* [bàrje] – *Bíij* [bàr̩ij]. Pri

občnih imenih na *-rje* oz. *-ja* takih izjem ni: *nedrje* [nédərje] – *nedrij* [nédərjij], *řja* [ərja] – *řij* [ərjij].

2. Med zvočnikoma v sklopih *lj* ali *nj* se vrva neobstojni samoglasnik samo v primerih, ko se zavedamo izpeljave iz samostalniške podstave na *l* ali *n*, in sicer s priponskim obrazilom *-je*: *ostenje* – *ostenij*, *okolje* – *okolij* (primeri brez vrivanja: *zelje* – *zelj*, *povelje* – *povelj*, *korenje* – *korenj*; tako sploh pri glagolnikih na *-(n)je*: *življenje* – *življenj*, *hrepenenje* – *hrepenenj*); rodilniške oblike s končaji *-nij*, *-lij* so v slovarju zapisane, druge množinske rodilniške oblike pa imajo zapisane samo izgovor.

738

Pri opisnem deležniku na *-l*

739

Za ta neobstojni samoglasnik veljajo ista pravila kot v imenovalniku ednine (prim. pregibanje po spolu oz. številu):

Spol	<i>tresel</i> – <i>tresla</i> – <i>treslo</i>	<i>trl</i> – <i>trla</i> – <i>trlo</i>
Število	<i>tresel</i> – <i>tresla</i> – <i>tresli</i>	<i>trl</i> – <i>trla</i> – <i>trli</i>

Pri izpeljavi besed

740

Pri izpeljavi besed s priponskimi obrazili, ki se začenjajo s soglasnikom, se neobstojni samoglasniki vrivajo po istih načelih kakor v imenovalniku ednine ali rodilniku množine:

741

1. na koncu podstave nezvočnik + zvočnik (ali tudi dva zvočnika):

Imenovalnik ednine (pri glavnih števnikih pa množine)

<i>Videm</i>	–	<i>Vidma</i>	–	<i>videmski</i>		<i>sedem</i>	–	<i>sedmih</i>	–	<i>sedemka</i>
<i>kosem</i>	–	<i>kosma</i>	–	<i>kosemski</i>		<i>kisel</i>	–	<i>kisla</i>	–	<i>kiselkast</i>
<i>locen</i>	–	<i>locna</i>	–	<i>locenček</i>						
<i>himen</i>	–	<i>himna</i>	–	<i>himenski</i>						
<i>bober</i>	–	<i>bobra</i>	–	<i>bobrček</i>						
<i>Maver</i>	–	<i>Mavra</i>	–	<i>mavrski</i>						
<i>Basel</i>	–	<i>Basla</i>	–	<i>baselski</i>						
<i>Karel</i>	–	<i>Karla</i>	–	<i>Karelček</i>						
<i>vogel</i>	–	<i>vogla</i>	–	<i>vogelni</i>						
<i>orel</i>	–	<i>orla</i>	–	<i>orelček</i>						
<i>lagev</i>	–	<i>lagva</i>	–	<i>lagevček</i>						
<i>štrcelj</i>	–	<i>štrclja</i>	–	<i>štrceljček</i>						
<i>čvelj</i>	–	<i>čvlja</i>	–	<i>čveljček</i>						
<i>sveženj</i>	–	<i>svežnja</i>	–	<i>sveženjček</i>						
<i>semenj</i>	–	<i>semnja</i>	–	<i>semenjček</i>						

Posebnost je *mrtev* – *mrtva* – *mrtvec* namesto pričakovanega *mrtevc. Tako še *modrec*.

Rodilnik dvojine in množine

<i>tekma</i>	–	<i>tekem</i>	–	<i>tekemski</i>		<i>povesmo</i>	–	<i>povesem</i>	–	<i>povesemski</i>
<i>Rakitna</i>	–	<i>Rakiten</i>	–	<i>rakitenski</i>		<i>okno</i>	–	<i>oken</i>	–	<i>okenski</i>
<i>dekla</i>	–	<i>dekel</i>	–	<i>dekelski</i>		<i>sedlo</i>	–	<i>sedel</i>	–	<i>sedelni</i>
<i>Lokve</i>	–	<i>Lokev</i>	–	<i>lokevski</i>		<i>posestvo</i>	–	<i>posestev</i>	–	<i>posestevce</i>
<i>ladja</i>	–	<i>ladij</i>	–	<i>ladijski</i>		<i>bitje</i>	–	<i>bitij</i>	–	<i>bitijce</i>

Tu je zajeto le oblikoslovje samostalniških besed (samostalnikov in samostalniških zaimkov), pridevniških besed (pridevnikov, števnikov, pridevniških zaimkov) in glagolov. Najprej so obdelane oblike, nato njihov naglas.

Oblike

747

Samostalniška beseda

748

Samostalnik

749

Vrste sklanjatev

750

Zapisi imenovalniške in rodilniške oblike ednine (pri množinskih samostalnikih množine) v slovarju kažejo na razne sklanjativne vzorce: končnici *-e* oziroma *-i* v rodilniku ednine kažeta na 1. (*a*-jevsko) oz. 2. (*i*-jevsko) sklanjatev ženskega spola, končnica *-a* v rodilniku ednine kaže na moško ali srednjo (*o*-jevsko) sklanjatev, končnica *--** kaže na sklanjatev brez glasovnih končnic, ipd. Spol je v slovarju zaznamovan tudi z *m* (moški spol), *ž* (ženski spol), *s* (srednji spol).

Pomni

1. Ali je sklanjatev *a*-jevska, *o*-jevska itd., nam pove samoglasnik pred končniškim *m* v dajalniku dvojine ali množine: *lipa-ma*, *lipa-m* proti *brato-ma*, *brato-m*.

751

2. Črke, s katerimi se v prevzetih besedah pišejo glasovi *c j č ž š dž*, se ohranjajo v vsej sklanjativni: *adagio adagia* or. *adagiem* im. mn. *adagii* itd., *Lesage Lesagea* or. *Lesageem* im. mn. *Lesagei* itd.

752

SKLANJATVE

753

Sklanjativne so po spolu razdeljene v tri velike skupine: moške, ženske in srednje.

Zapis v slovarju

754

Besede praviloma sklanjamo tako, da (edninske ali množinske) imenovalniške končnice zamenjujemo s končnicami za druge sklone, npr. *korak -a* itd. = *korak koraka* itd., *jezik -ika* itd. = *jezik jezika* itd., *lovec -vca* itd. = *lovec lovca* itd., *gozdar -ja* itd. = *gozdar gozdarja* itd., *lipa -e* itd. = *lipa lipa* itd., *bukev -kve* itd. = *bukev bukve* itd., *mati*

* Tako zaznamujemo neglasovne končnice.

-ere itd. = *mati matere* itd., *mesto -a* itd. = *mesto mesta* itd., *têle -éta* itd. = *tele teleta* itd., *mami --** itd. = *mami mami* itd. Pri tem se lahko premenjuje tudi konec osnove. Posebnosti, ki se iz splošno znanih sklanjatvenih vzorcev ne dajo predvideti, so zapisane v slovarju (npr. *otrôci, stoléh, kónj, dní* ...). V slovarju so izpisani tudi primeri posebne- ga sklanjanja, npr. *mati, gospa, hči*.

Podrobneje:

- 755** 1. Kadar se imenovalniška (prva) oblika končuje na soglasnik, se ji zapis rodilniške (druge) oblike dodaja (*korak -a, car-ja*); če je premena bolj zapletena, se zapis druge oblike začenja z (zadnjim) razvidnim skupnim glasom/črko (*lovec -vca, Damas -manta, jêzik -íka*); prim. še *Brežice -ic*;
- 756** 2. če se prva oblika končuje na samoglasnik, ga (začetni) samoglasnik druge zapi- sane oblike izvrže: *mesto -a, mati matere, slovo -esa, dežurni -ega*; če pa se druga oblika začenja s soglasnikom, se zapis druge oblike kar dodaja (*vime -na*), če ni kakšnih posebnosti (*têle -éta, Francè -éta*); druga oblika se izpisuje cela, kadar bi njen skrajšani zapis povzročal nejasnosti (*kri krvi, tla tal, pes psa*).

757

Moške sklanjatve

Sklanjatve moškega spola so štiri; spoznamo jih po rodilniški končnici.

- 758** 1. V prvo sklanjatev gredo samostalniki, ki imajo v rodilniku ednine končnice *-a, -ú, -é* (*korák koráka, pès psà, móž -á, Dachau Dachaua, móst mostú, dán dné*); samo- množinski samostalniki imajo v imenovalniku končnico *-i*, v rodilniku pa *-ov/-ev*, npr. *možgani*; sem gredo tudi kratični samostalniki, ki se ne končujejo na nenaglašeni *-a*, npr. *Tam -a*;
- 759** 2. v drugo sklanjatev gredo samostalniki, ki imajo v rodilniku ednine končnico *-e* (izvzet je *dán dné*), npr. *slúga slúge*; ti samostalniki se lahko sklanjajo tudi po prvi sklanjatvi;
- 760** 3. v tretjo sklanjatev gredo samostalniki, ki sklonov ne izražajo z glasovnimi konč- nicami, npr. (*visoki*) *c* (*visokega*) *c*; takih primerov je malo (npr. imena črk); navadno jih sklanjamo po prvi sklanjatvi, npr. (*visoki*) *c* (*visokega*) *c-ja*;
- 761** 4. v četrto sklanjatev gredo samostalniki, ki se sklanjajo kot pridevniške besede (*dežurni dežurnega*), le da imajo v edninskem imenovalniku načeloma končnico *-i*; ne- katera moška (lastna, redkeje občna) imena iz pridevnika na soglasnik (redko tudi na *-i*) se sklanjajo po 1. sklanjatvi: *Meden -a, Raztresen -a, Traven -vna, Velik -a, Mali -ja* ipd.

Pomni

- 762** 1. Samostalniki z nepopolnim ali mešanim sklanjatvenim vzorcem so obravnavani v § 839–842.
- 763** 2. Tuja lastna imena na [-ski] ipd. iz neslovanskih jezikov se večinoma sklanjajo po prvi moški sklanjatvi, nekatera s slovansko podstavo pa tudi po četrti: *Tedeschi -ja, McClosky -ja, Kreisky -ja* ali *-ega* proti *Vranitzky -ega, Hradetzky -ega, Chomsky -ega, Neweklowsky -ega*.

* Druga črtica zaznamuje neglasovno končnico.

Posebnosti 1. moške (o-jevske) sklanjatve **764****Ednina** **765**Imenovalnik **766**

Nekateri samostalniki, ki gredo po glavnem sklanjatvenem vzorcu *korak*, imajo druge imenovalniške končnice, npr. *-a, -o, -e, -u*: *sluga, Marko, Leo, finale, Milentije, Enescu*; v besedah, prevzetih iz latinščine ali grščine, nastopajo še *-as, -es, -is, -os, -us, -um*: *Leonidas, Avgias, Aristoteles, Juvenalis, Arhilohos, Tacitus, Tarentum*. Končnice *-as, -es, -is, -os, -us, -um* se lahko tudi opuščajo, npr. *Aristotel, Tacit*, osnove na samoglasnik pa se pri tem daljšajo z *j*: *Avgias, Menelaos, Livius, Lacium – Avgij, Menelaj, Livij, Lacij*.

Pomni **768**

Nekatere starogrške in latinske končnice v slovenščini občutimo kot del osnove: *Rodos -a = Rodos Rodosa*. V nekaterih drugih takih primerih pa v slovenščini grške in latinske končnice obravnavamo ali kot končnice ali kot del osnove: *obolos -la in -a = obolos obola in obolosa, alpinetum -ta in -a = alpinetum alpineta in alpinetuma* ipd.; prim. še *maksimum, minimum, ciklus, famulus*. Pri novogrških imenih je osnova vsa imenovalniška oblika: *Makarios -a = Makarios Makariosa, Papandoniu -ja = Papandoniu Papandoniuja*. – Podobno: *Beatles Beatlesa* ali *Beatle Beatla*.

Rodilnik **769****Premena enega soglasnika** **770**

Pri besedah grškega in latinskega izvora se od rodilnika naprej osnova lahko neobvezno premenjuje (*Nepos Nepota*).

Krajšanje osnove **771**

Pri mnogih samostalnikih se od rodilnika naprej (razen v tožilniku, kadar je enak imenovalniku) osnova zaradi neobstojnega samoglasnika skrajša: *posel posla, veter vetera, Zwitter -ttra*.

Krajšanje je treh vrst: samo pisno, samo glasovno ter pisno in glasovno hkrati.

1. Pri samo pisnem krajšanju na koncu osnove izginja nemi samoglasnik, ki ne odloča o izgovoru pred njim stoječih črk za glasove *č ž š dž in s* (pisanega s *c*): *Wilde Wilda, Corneille Corneilla, Laforgue Laforgua* (prim. še *Kaye Kaya*) proti *Wallace Wallacea, George Georgea* (*e* za *c* oz. *g* namreč varuje izgovor črke *c* kot *s* oz. *g* kot *dž*).

Pomni **773**

1. Osnove pisno krajšamo tudi v primeru, ko nemi samoglasnik preprečuje nosni izgovor zveze samoglasnik + *n* ali *m*: *Lamartine Lamartina*.

2. Če takemu nememu samoglasniku (lahko tudi sklopu nemih samoglasnikov) sledi še kakšen soglasnik, osnove pri sklanjanju ne krajšamo, najsi ta soglasnik izgovarjamo ali ne: *James Jamesa, Holmes Holmesa, Hobbes Hobbesa, Jacques Jacquesa*.

2. Samo glasovno krajšanje imamo v primerih, ko polglasnika ne pišemo, ga pa v **775**

imenovalniku izgovarjamo (*žanr žanra*) ali lahko izgovarjamo *film filma* [fíləm fílma] (prim. § 727–729).

776 3. Pisno in glasovno krajšanje osnove imamo v primerih tipa *posel posla* ali *sejem sejma* (prim. § 717–719, 724–725, 730); prim. še § 777 in 778.

Pomni

777 1. Slovanski neobstojni samoglasniki ostanejo neobstojni tudi v slovenščini, če temu ne nasprotuje izgovorljivost: *Muromec Muromca, Dudok Dudka, Zgorzelec Zgorzelca, Čapek Čapka, Kragujevac Kragujevca, Zadar Zadra, Čakovec Čakovca* (ne pa npr. *Lev *Lva*, temveč *Lev Leva*).

778 2. Neslovanski polglasnik pred končnim soglasnikom ali soglasniškim sklopom pogosto obravnavamo kot polglasnik v navadnih slovenskih besedah: *Münster Münstra, München Münchna, Basel Basla, Webster Webstra, Russell Russlla, raster rastra* ipd. Včasih pa ga (navadno zaradi lažje izgovorljivosti) zamenjamo z *e* ali *o* in je kot tak obstojen: *Herder Herderja, Walter Walterja*. Oblike z govornim polglasnikom za pisani *o* (npr. *Nixon, Milton* = [nɪksən] ...) niso priporočljive (prim. § 709); to velja tudi za podobne nordijske primere na *-sen* in *-son* (npr. *Andersen, Olafsson*; prim. § 716).

779 Daljšanje osnove

Osnova se daljša z *j*, *t* ali *n* (razen v enakem tožilniku ednine, podaljšana osnova pa velja tudi za dvojino in množino).

780 1. Daljšanje z *j*

781 a) *Z j* daljšajo osnovo, in sicer v pisavi in govoru, samostalniki, katerih osnova se v govoru končuje na *-r*, *-i/-í* ali *-u/-ú*, *-ó* ali *-á* in na *-e/-é* (če se osnova ne podaljšuje s *t* in če seveda *-e* ni končnica):

<i>kolar</i>	<i>-ja</i>	<i>taksi</i>	<i>-ja</i>	<i>rolo</i>	<i>-ja</i>	<i>Zola</i>	<i>-ja</i>
<i>Sever</i>	<i>-ja</i>	<i>debi</i>	<i>-ja</i>	<i>Rousseau</i>	<i>-ja</i>	<i>Arne</i>	<i>-ja</i>
<i>Mostar</i>	<i>-ja</i>	<i>Galilei</i>	<i>-ja</i>	<i>Poe</i>	<i>-ja</i>	<i>komite</i>	<i>-ja</i>
<i>Schiller</i>	<i>-ja</i>	<i>Nehru</i>	<i>-ja</i>	<i>Crusoe</i>	<i>-ja</i>		
<i>gliser</i>	<i>-ja</i>	<i>intervjú</i>	<i>-ja</i>	<i>Curie</i>	<i>-ja</i>		

Vendar pa *Enescuja* in *Enesca*, *Čašuleja* in *Čašula* glede na to, ali sta nam *-u* ali *-e* del osnove ali pa končnica (boljša je druga možnost).

Podaljšave z *j* ne poznajo naslednje skupine samostalnikov z osnovo na *-r*:

– enozložnice: *mir, dar* (izjeme *car -ja, far -ja* ...);

– izglagolske izpeljanke in zložanke: *govor, vir, prodor, pomor, samomor, cvetožer*;

– osnove, ki se končujejo na neobstojni samoglasnik + *r*: *veter -tra, blagor -gra, Zadar -dra*;

– nekaj drugih besed: *Madžar, Alžir, sever*;

– sestavljenke in zložanke iz prejšnjih točk: *pravir, pododbor, dvogovor*.

Nekateri samostalniki glede daljšanja osnove z *j* še omahujejo (redko s pomenskim razločevanjem: *okvir -a* in *-ja*). Lastnoimenske zložanke tipa *Vladimir, Črtomir* čedalje pogosteje pregibamo s podaljšano osnovo: *Vladimirja, Črtomirja*. Tudi nekateri samostalniki na *r* + nemi *e*, posebno francoski, glede daljšanja osnove omahujejo: *Tesnière Tesnièrja/Tesnièra, Shakespeare Shakespearija/Shakespearea*.

782 Pomni

Če pisni dvoglasnik zaznamuje en sam govornjeni samoglasnik, se za takim *i* ali *y* piše govornjeni *j*: *Disney* [dízni] *Disneyja, Swansea -ja, Quai d'Orsay* [ké dorsé] *Quai d'Orsayja* proti *Broadway*

[bródvej] *Broadwaya*, *Lendvai* [léndvaj] *Lendvaia*. Črka *u* v zvezi *au* zmeraj zaznamuje *y* oz. *v*: *Dachau* [dáhaʉ] *Dachaua* [dáhava].

b) *Z* j daljšajo osnovo tudi iz grščine in latinščine prevzete besede, ki imajo končnice *-as*, *-es*, *-os*, *-us*, *-um*, če je pred njimi samoglasnik: *Eneas*, *Hosroes*, *Menelaos*, *Ovidius*, *Sirmium* – *Eneja*, *Hosroja*, *Menelaja*, *Ovidija* (poleg *Ovida*), *Sirmija*. Če imenovalnik končniško podomačimo, mu osnovo podaljšamo z *j*: *Enej -a*. 783

c) Samo v izgovoru svojo osnovo podaljšujejo z *j* samostalniki na govorjeni samoglasnik ali *r* in z nemim soglasnikom za seboj: *Dumas -a*, *Diderot -a*, *Macquart -a*, *Andrew -a* [dimá dimája, didró didrója, makár makár(j)a, éndru éndruja]. 784

2. Daljšanje s *t*

785

S t se podaljšujejo samostalniki, katerih osnova se končuje na *-e* (če ta *-e* izraža ljubkovalnost, majhnost ali domače lastno ime): *Tóne -ta*; enako *Náce*, *Stáne*, *Tíne*; *fantè*, *Francè*, *Petrè*, *Permè* itd.; tako še *óče -éta*. (Neknjžno se *s t* podaljšujejo tudi osnove na *-o*, npr. *Marko °-ta*, *sinko °-ta*; nekñžna ljudska je podaljšava *s t* pri imenih na *-a* (*Miha °-ta*) ipd.) *S t* se podaljšujejo tudi nekatera grška imena z imenovalnikom na soglasnik: *Ksenofon -ta*, *Ajas -anta*. Pri teh imenih je daljša osnova pogostna že v imenovalniku (*Ksenofont*, *Ajant*).

3. Daljšanje z *n*

786

Z n se podaljšujejo nekatere osnove s pripono *-əlj* (večkrat stilno zaznamovano), večinoma nemškega izvora, pa tudi latinska imena na *-o*: *nagelj -na*, *Francelj -na*, *Kato -na*. Morebitna stilna vrednost je v slovarju zapisana pri posamezni besedi; pri imenih, prevzetih iz latinščine, je daljša osnova mogoča že v imenovalniku (*Katon*).

Končnica *-á* ali *-ú* (in *-é*, samo pri *dán dné*) navadno kaže na posebno sklanjatev v množini (in dvojini): tip *tatovi tatov tatovom* ipd. oz. *zobjé zób zobém* itd.; taka množina je v slovarju nakazana z zapisom imenovalnika množine (npr. *tát -ú*, mn. *-ôvi* oz. *zób -á*, mn. *-jé*).

Dajalnik in mestnik

787

Starinske pesniške variantne oblike imajo končnico *-i*: *Domov je Bogomila šla k očeti, nič več se nista videla na sveti*.

Tožilnik

788

V primerih, ko je tožilnik enak rodilniku, je to v slovarju zaznamovano z živ.: *Hajduk -a m živ*. premagati Hajduka; *golf -a m*, tudi živ. kupiti golfa; *robot -a m živ*. narediti robota. Nasprotno so v slovarju zaznamovani z neživ. redki primeri, npr. *žerjav* neživ. 'naprava', če bi jim pomotoma lahko pripisovali kategorijo živosti.

Pomni

1. Kategorijo živosti imajo naslednje vrste moških samostalnikov:

789

- imena bitij: *človek*, *rak*, *Štefan*, *Francoz*, *duh*;
- imena, ki so prvotno pomenila ali lahko pomenijo bitja, pa (zdaj) zaznamujejo npr. vina, naprave, klube, bolezni, zemljepisne oblike ipd.: *vipavec*, *francoz*, *mariborčan*, *rak*, *Dedec*;

- nekatera druga imena, npr. kart, avtomobilov, gob ipd.: *as, pik, golf, goban*;
- beseda *duh* v pomenu 'duševnost';
- tudi drugi samostalniki v otroškem govorjenju, prim. *vzemi stolčka*.

790 2. Imena nebesnih teles, ki so prvotno pomenila božanstva moškega spola, v strokovni rabi obravnavamo tudi kot neživa: *raketa je dosegla Merkur* poleg *Venera je srečala Merkurja*.

791 Orodnik

Za govorjenim *c j č ž š dž* se namesto *-o-* v končnici *-om* rabi *-e-*: *s stricem, pred bojem, z bičem, z nožem, s košem, z bridžem*; prim. še drugačne zapise takih glasov: *s Franzem, s Fritzem, z Nestroyem, z Goyem, z Bartschem, z Boccacciem, s Pavlovičem, za Garmischem, z Bushem, s Fochem, z Eanesem, z Lajosem, za Clujem, z Lesageem, z Georgeem, z Nagyem, z Dorđem, z adagiem* itd. Pri besedah s končajem *-io* (*rádio* [rádijo]) pišemo navadno *-em*: *z radiem*.

To pravilo velja še za roditeljstvo in množine, za dajalnik/orodnik dvojine in za dajalnik množine: *stricev, stricema, stricem*.

Pomni

792 1. Končnice pri imenih na nemi soglasnik (in torej v odvisnih sklonih z osnovo na govorjeni *j*) imajo v pisavi obliko *-em* ali *-om*, govorjeno pa le *-em*: *z Maratem/Maratom* (v obeh primerih izgovorimo [marájem]). Podobno velja za besede, ki se končujejo na *r* + nemi soglasnik: *Macquartem/Macquartom* [makárjem].

793 2. Za črko *c*, če zaznamuje glas *k*, je končnica *-om*: *z Balzacom*.

794 3. V neknjižnem pogovornem jeziku se za *c j č ž š dž* rabi tudi končnica *-om*, npr. *z brucom*; knjižno je *brucem*.

795 Dvojina

Nekateri samostalniki osnovo podaljšujejo z *-ov-*, v roditeljstvu pa nimajo glasovne končnice: *grob – grobova grobov grobovoma* itd.; v slovarju je taka dvojina nakazana z zapisom imenovalnika množine *-ovi*.

Dvojinski roditeljstvo in mestnik sta enaka množinskima, zato zanju veljajo določila kot pri množini.

Glede končnice *-ema* namesto *-oma* za govorjenimi *c j č ž š dž* veljajo pravila kakor za orodnik ednine (*stricema ...*). Prim. § 791–794.

796 Množina

797 Imenovalnik

Nekateri enozložni samostalniki v množini osnovo podaljšujejo z *-ov-*, v roditeljstvu pa nimajo glasovne končnice, npr. *grob – grobovi grobov grobovom* itd.

Pri samostalnikih, ki imajo posebne končnice, so te zapisane v slovarju: *kmèt – kmétje, zób – zobjé*.

Rodilnik in dajalnik 798

Namesto končnice *-ov* imajo nekateri samostalniki le ničto končnico (*mož, zób, lás*), drugi pa tudi ničto (*vozôv, vóz*).

Glede končnic *-ev, -em* namesto *-ov* oz. *-om* za govorjenimi *c j č ž š dž* veljajo pravila kakor za orodnik ednine. Prim. § 791–794.

Posebnosti 2. moške (a-jevske) sklanjatve 799**Ednina 800****Imenovalnik 801**

Posebnost je končnica *-e* namesto končnice *-a*: *kamikaze*.

Tožilnik 802

Ti samostalniki imajo sicer tožilnik drugačen od roditelja, vendar se kategorija živosti kaže v ustreznem prilastku takega samostalnika: *pokličite našega delovodjo/pošljite delovodjo raznašalca; videti delovodjo zadovoljnega*.

Dvojina in množina 803

Samostalniki *z j* na koncu soglasniškega sklopa dobijo v roditelju dvojine in množine neobstojni *i*: *delovodje delovodij* (prim. § 732).

Posebnosti 3. moške sklanjatve 804

Samostalniki te sklanjatve se večinoma rajši sklanjajo po 1. moški sklanjatvi (npr. s *širokim e* ali s *širokim e-jem*).

Posebnosti 4. moške (i-/e-jevske) sklanjatve 805

Osnovnični (tematični) samoglasnik *e* se pojavlja pri nekaterih zaimenskih in števnih besedah: *ne govorite o tem, obema je dal, služiti dvema, smo v treh* (= trije, pokrajinsko).

Samostalniki, ki izražajo neživo, imajo tožilnik enak imenovalniku: *iti v Imotski*. Primeri kot *kupiti Nedeljskega* imajo t. i. navezovalni tožilnik enak roditelju.

806

Ženske sklanjatve

Sklanjatve ženskega spola so štiri; spoznamo jih po rodilniški končnici.

807

1. V prvo gredo samostalniki, ki imajo v rodilniku ednine končnico *-e*: *lipa -e* (izvzeti so samostalniki iz pridevnikov, ki imajo rodilnik množine na *-ih*; prim. točko 4); njena podtipa so samostalniki na *-əv* (*bukev*) ter samostalnika *mati* in *hči*; samomnožinski samostalniki te sklanjatve imajo v rodilniku neglasovno končnico: *vile vil*;

808

2. v drugo sklanjatev gredo samostalniki, ki imajo v rodilniku končnico *-i* (bodisi v ednini bodisi v množini): *perut -i*, *prsi -i*;

809

3. v tretjo sklanjatev gredo samostalniki, ki sklonov ne izražajo z glasovnimi končnicami; sem gredo:

810

a) ženski priimki, prvotno moškega spola: *Irena Srebotnjak*, *Ana Kopriva*, *Marta Zver* – *Irene Srebotnjak*, *Ane Kopriva* poleg *Ane Koprive*, *Marte Zver*;

811

b) ženska imena, ki v imenovalniku ednine nimajo končnice *-a* ali *-e* (razen večine grških in latinskih imen), npr. *Karmen*, *Kiti*;

812

c) kratice, ki ohranijo spol podstavne zveze in se ne končujejo na nenaglašeni *a*, npr. *SAZU*, *ZDA* (*SAZU* gre tudi po 1. moški sklanjatvi);

813

č) še nekatere druge besede, npr. *mami*, *Malči*, *species*;

814

4. v četrto sklanjatev gredo samostalniki, ki se sklanjajo kot pridevniške besede (*dežurna dežurne*); v slovarju jim je v zaglavju dodana rodilniška dvojinska oz. množinska končnica *-ih*.

815

Pomni

Samostalniki z nepopolnim ali mešanim sklanjatvenim vzorcem so obdelani posebej (gl. § 839–842).

816

Posebnosti 1. ženske (*a*-jevske) sklanjatve

817

Ednina

818

Imenovalnik

Namesto končnice *-a* so mogoče tudi drugačne: glasovne (*-o -e*: *Klio*, *Melpomene*) ali neglasovne (*Artemis*, *Ruth*); k neglasovnim gredo tudi primeri z nemim *e*: *Marguerite* (rod. *Marguerite*, daj. *Margueriti*). Ob njih navadno obstajajo podomačena ali domača imena na *-a*: *Melpomena*, *Artemida*, *Ruta*, *Margerita*.

Pri prevzetih imenih iz grščine in latinščine se osnova od rodilnika naprej lahko ali podaljša (*Juno Junone*) ali pa prvotni *s* premeni z *d* (*Artemis Artemide*) ali *n* (*Salamis Salamine*) ali *r* (*Ceres Cerere*); navadnejša je stalna osnova iz rodilnika: *Junona*, *Artemida*, *Salamina*, *Cerera*.

Samostalniki na *-ev* [-əv] se v ednini sklanjajo po vzorcu *bukev*: *bukev bukve -i bukev bukvi -ijo*. Podobno se v ednini sklanjata tudi besedi *mati* in *hči*: *mati matere -i mater -i -jo*. V dvojini in množini vse te besede v končnicah nimajo posebnosti.

Dvojina**819**

Oblika s končnico *-é* v imenovalniku je (poleg navadnejše oblike s končnico *-i*) v rabi le pri samostalnikih, ki imajo v edninskem rodilniku naglašeno končnico (npr. *dve vodé, v dve gubé*).

Rodilniška končnica *-á* ali *-í* je v slovarju zapisana hkrati s posebno množinsko (npr. *dveh vodá, dveh besedí*). Isto velja za premene tipa *metli metel* ipd.

Množina**820**

Samostalniki, ki imajo v rodilniku množine tudi končnico *-á* ali *-í*, imajo to obliko zapisano v slovarju (npr. *vodá, besedí*).

Samostalniki, ki se končujejo na določene soglasniške sklope, pred zvočnik oz. pred pisani *lj* in *nj* navadno vrivajo neobstojni samoglasnik v izgovoru in pisavi, v določenem glasovnem okolju pa le v izgovoru: *dekel, ladij, kamer, zemelj, sumenj; himn, sarm, tovarn, Karl* (podrobneje gl. § 732–737). Samostalniki tipa *oboa, Lea, Livia* imajo rodilnik dvojine in množine izpisan v slovarju: *Lea /.../ Lej*.

Posebnosti 2. ženske (i-jevske) sklanjatve**821**

Med nezvočnik in zvočnik se v imenovalniku/tožilniku ednine vriva polglasnik (*misel misli*), pred končnicami *-jo, -ma* in *-mi* pa imajo *-i-*: *mislijo, mislima, mislimi*; prim. še *svisli, svislimi*.

Če je rodilniška končnica naglašena, imajo taki samostalniki namesto končnic *-ih, -ma, -im* (*perutih, perutma, perutim*) končnice *-éh, -éma, -ém* (*stvaréh, stvaréma, stvarém*).

Posebnosti 3. ženske sklanjatve**822**

Nekatera ženska imena se lahko sklanjajo tudi po 1. ženski sklanjatvi: *Ruth Ruth Ruth* ali *Ruth Ruthe Ruthi, Marguerite Marguerite Marguerite* [margerít] ali *Marguerite* [margerít] *Marguerite* [margeríte] *Margueriti* [margeríti].

Posebnosti 4. ženske (i-/e-jevske) sklanjatve**823**

Vse posebnosti (prim. § 841) te sklanjatve so izpisane v slovarju.

Srednje sklanjatve**824**

Sklanjatve srednjega spola so štiri; spoznamo jih po rodilniški končnici.

1. V prvo (*o*-jevsko) sklanjatev uvrščamo načeloma vse samostalnike, ki imajo v rodilniku ednine končnico *-a* (*mesto -a*) in samomnožinske samostalnike, ki imajo neglasovno rodilniško končnico (*vrata vrat*); **825**

2. v drugo sklanjatev se uvrščajo osebne zaimenske besede za 1. in 2. osebo, npr. *jaz, mene -i ...*; **826**

- 827 3. v tretjo sklanjatev uvrščamo samostalnice, ki sklonov ne izražajo z glasovnimi končnicami; taki samostalniki so redki, v imenovalniku ednine pa nimajo končaja *-o* ali *-e*: *doma v ljubo doma*; prim. še *Novo vremeja Novega vremeja v Novem vremeja, tri* (v zvezah kot *tri deljeno s pet*);
- 828 4. v četrto (*i-/e-*jevsko) sklanjatev uvrščamo samostalnice, ki se sklanjajo kot pridevniki: *Krško -ega, Dovje -ega*; o zaimenskem *kar* prim. § 745.

829 **Pomni**

Samostalniki z nepopolnim ali mešanim sklanjatvenim vzorcem so obdelani v § 839–842.

830 **Posebnosti 1. srednje (o-jevske) sklanjatve**

- 831 1. Za govorjenimi *c j č ž š* so namesto končnic *-o*, *-oma* ali *-om* v rabi končnice *-e*, *-ema* ali *-em*: *polje, poljema, poljem*.
- 832 2. Samostalniki, ki od roditelja naprej (razen v imenovalniku in tožilniku) osnovo podaljšujejo s soglasnikom, v imenovalniku in tožilniku nimajo glasovne končnice (*têle -éta, vrême -éna, teló -ésa*).
- 833 3. Kakovost naglašene *e* in *o* v dajalniku in mestniku mešanega naglasnega tipa je zapisana v slovarju: *srebró – srêbru, mesó – v mêsu/mêsu*.
- 834 4. Starinsko pesniška je končnica *-i*: *k morji, po morji*.
- 835 5. Rodilnik in mestnik dvojine sta enaka množinskima.
- 836 6. Redki samostalniki s širokim *o* in *e* v ednini imajo v množini lahko tudi ozka *o* in *e*: *ôkno – ôkna/ókna, rêbro – rêbra/rébra*.
- 837 7. Pri samostalnikih, katerih osnova se končuje na nezvočnik + zvočnik (ali na zvočnik + *r, lj* ali *nj*), se ta sklop premenjuje z neobstoječim samoglasnikom (prim. § 731–738, 740–742, 744), npr. *okna oken, poslopja poslopij, ozemlje ozemelj*.
- 838 8. Druge premene osnov in končnic so zapisane v slovarju (prim. *tál, tléh, tlémi*). Za posebnosti 2. in 4. sklanjatve prim. še § 745 in § 841.

839 **Raznospolske in nepopolne sklanjatve**

- 840 1. Nekateri samostalniki moškega spola, prevzeti iz latinščine, s prvotno končnico *-um* ipd., se v množini včasih (stilno zaznamovano) sklanjajo tudi po 1. srednji sklanjativni: *frikativi -ov -om -e -ih -i* in *frikativa -tiv -om -a -ih -i*.
Take redke množinske oblike so v slovarju zmeraj posebej zaznamovane.
- 841 2. Pri nekaterih zemljepisnih imenih na *-sko* ali *-ško* (*Dolenjsko, Norveško*) se med oblike srednjega spola mešajo oblike 1. ženske sklanjatve (*Norveška – iz Norveške*); srednji spol prevladuje zlasti v mestniku in tožilniku (*na Dolenjskem, na Norveškem, na Dolenjsko, na Norveško*). Nemešane oblike imajo npr. *Kozjansko, Koprsko, Tržaško*.
- 842 3. V nekaterih krajevnih imenih je pri samostalnikih moškega spola imenovalniška množinska končnica *-e* namesto *-i* (prim. *Vrhé Vrhóv Vrhém*).

Večbesedna poimenovanja 843**Lastna imena** 844**Deli poimenovanj se ujemajo** 845

1. Če lastno ime sestoji iz besed, ki se slovnično ujemajo, se sklanja v obeh (vseh) delih; izjema (vsaj na zunaj) so priimki ob ženskem imenu (le priimki s končnico *-a* se tudi v tem primeru lahko sklanjajo z glasovnimi končnicami): 846

Moški spol 847

Ivan Cankar, Ivana Cankarja; Karel Veliki, Karla Velikega; Émile Zola, Émila Zolaja; Karel Destovnik - Kajuh, Karla Destovnika - Kajuha; Fran Ksaver Meško, Frana Ksaverja Meška; Rainer Maria Rilke, Rainerja Marie/Maria Rilkeja; Bob Dylan, Boba Dylana; Henry Moore, Henryja Moora – Novi Pazar, Novega Pazarja; Novi Vinodolski, Novega Vinodolskega; Sremski Karlovci, Sremskih Karlovcev – Primorski dnevnik, Primorskega dnevnika; Večernji list, Večernjega lista; Smelt Olimpija, Smelta Olimpije.

Pomni 848

Privedniških tipov *Slovenj* ... navadno ne sklanjamo z glasovnimi končnicami: *Slovenj Gradec, Slovenj Gradca; Ruperč Vrh, Ruperč Vrha. Slovenj Gradec* se vendarle sklanja tudi z glasovnimi končnicami: *Slovenjega Gradca.*

Ženski spol 849

Majda Vrhovnik, Majde Vrhovnik; Ana Kopriva, Ane Kopriva/Ane Koprive; Zofka Kveder - Jelovšek, Zofke Kveder - Jelovšek, manj navadno Zofka Kveder - Jelovškova, Zofke Kveder - Jelovškove; Melita Pivec - Stele, Melite Pivec - Stele; Union Olimpija, Ljubljana Bežigrad – Škofja Loka, Škofje Loke; Kamniške/Savinjske Alpe, Kamniških/Savinjskih Alp; Fruška gora, Fruške gore; Spodnje Danje, Spodnjih Danj; Sierra Nevada, Sierre Nevade – Naša žena, Naše žene; Literaturna gazeta, Literaturne gazete.

Pomni 850

Namesto tipa *Melita Pivec - Stele* se piše tudi *Melita Pivec Stele.*

Srednji spol 851

Mokro Polje, Mokrega Polja; Bijelo Polje, Bijelega Polja; Uršna sela, Uršnih sel – Slovensko pismo, Slovenskega pisma; Narodno sobranje, Narodnega sobranja.

2. Dvojna imena tipa *Šmarje - Sap, Kal - Koritnica* sklanjamo v obeh sestavinah: *Šmarje - Sap, Šmarja - Sapa; Videm - Dobropolje, Vidma - Dobropolja; Gozd - Martuljek, Gozda - Martuljka* (prim. § 35, 69, 427). 852

Deli poimenovanj se ne ujemajo 853

1. Če se del lastnega imena ne ujema, se ta sestavina ne sklanja, npr. *Hotel Turist, Hotela Turist*, ker to poimenovanje izvajamo iz zveze »hotel z imenom Turist«. Podob- 854

no še *Zlatarne Celje, Zlatarn Celje; Univerza v Mariboru, Univerze v Mariboru; Gimnazija Ivana Cankarja, Gimnazije Ivana Cankarja; Šmarje pri Jelšah, Šmarja pri Jelšah; Nová ves nad Nisou, Nove vesi nad Nisou; Lago di Como, Laga di Como; via Giuseppe Verdi, vie Giuseppe Verdi.*

Pomni

855 1. V nekaterih primerih se obe sestavini imena tipa *Hotel Turist* lahko sklanjata, npr. *Založba Lipa, Založbe Lipa/Lipe.*

856 2. Skladenjsko neprimerna so poimenovanja tipa *Gimnazija Ivan Cankar* (prav: ... *Ivana Cankarja*).

857 2. Če pri prevzetih lastnih imenih prvo sestavino občutimo kot pridevnik, ki se ne sklanja z glasovnimi končnicami, ali če ne občutimo samostojnosti sestavin, sklanjamo samo eno sestavino: *Downing Street, Downing Streeta; Kon Tiki, Kon Tikija; Quai d'Orsay, Quai d'Orsayja; Monte Carlo, Monte Carla; U Tant, U Tanta; Mao Cetung, Mao Cetungja.*

Če namesto celega imena uporabimo samo en del, ga sklanjamo: *Mao Maa* ipd.; prim. *Rio Ria* namesto *Rio de Janeira*.

858 **Pomni**

Nekatera večbesedna poimenovanja sklanjamo po točki 1 ali 2, in sicer glede na to, ali imamo pri njih občutek, da so sestavine imenovalniške ali ne: *Rio de Janeiro, Ria de Janeira/Rio de Janeira.*

859 3. Z glasovnimi končnicami ne sklanjamo nekaterih tujih večbesednih poimenovanj, ker imajo za določen spol ali število netipične končaje: *Pickwick Papers, École des Hautes Études – Pickwick Papers (so zanimivi), (s slavnimi) Pickwick Papers, (pri znani) École des Hautes Études.*

860 4. Ne sklanjamo tudi nekaterih delov lastnih imen (t. i. predimkov): *fra Bartolo, fra Bartola; Dos Passos, Dos Passosa; van Wijk, van Wijka; von Essen, von Essna; de Martino, de Martina; Don Carlos, Don Carlota.* Taki izrazi so še *di, O', Las, Los, La, M' ...* (prim. § 46).

861 **Deli poimenovanj se ujemajo oz. ne ujemajo**

Kadar ima občno ime ob sebi kot prilastek lastno ime, se to v nekaterih primerih sklanja, v drugih pa ne: *mesto Ljubljana, mesta Ljubljane; kraj Mostec, kraja Mostec; reka Soča, reke Soče; podjetje Iskra, podjetja Iskra; profesor Koren, profesorja Korena; profesorica Rezka Kržan, profesorice Rezke Kržan; doktorica Angela Piskernik, doktorice Angele Piskernik; lady Macbeth, z lady Macbeth; gostilna Gorjanc, v gostilni Gorjanc.* V tem tipu zvez se pojavljajo tudi dvojnice: *podjetje Iskra, podjetja Iskre/Iskra.*

862 **Pomni**

Izrazov *doktor, profesor* ipd. pred lastnim imenom neknjižno včasih ne sklanjamo z glasovnimi končnicami (oz. ne pregibamo s priponami): *z doktor Veselkom → z doktorjem Veselkom; s profesor Korenom → s profesorjem Korenom;* neknjižna je torej tudi moška oblika samostalnika namesto ženske v zvezah kot *doktor Marja Boršnik* ali *doktor Boršnikova* (prav je *doktorica Marja Boršnik, doktorica Boršnikova*). Neknjižno je tudi tako nesklanjanje pri dveh občnih imenih: *gospod profesorja, gospod inženirja* (prav je *gospoda profesorja, gospoda inženirja*).

Priredne zveze dveh imen in priimka **863**

Če je priimek ob moškem imenu, se sklanja z glasovnimi končnicami, če pa ob ženskem, z neglasovnimi: *Pia in Pino Mlakar, Pie in Pina Mlakarja* proti *Pino in Pia Mlakar, Pina in Pie Mlakar*.

Občna poimenovanja **864**

Večbesedna občna poimenovanja se sklanjajo po istih pravilih kakor lastnoimenska.

Domača in podomačena poimenovanja **865**

Primeri: *črno zlato, črnega zlata; človek žaba, človeka žabe (ljudje žabe, ljudi žab); ptica pevka, ptice pevke (ptice pevke, ptic pevk); epiteton ornans, epitetona ornansa*.

Pomni **866**

V primerih kot *vikend hiša* ali *žiro račun* gre le za narazen pisane dele besed, zato se njihov prvi del ne sklanja; take primere je bolje pisati skupaj (torej *vikendhiša, žiroračun*).

Polcitatna poimenovanja **867**

Polcitatne besedne zveze moškega spola navadno sklanjamo v obeh delih; pri ženskih poimenovanjih glasovno sklanjamo samo tisti del, ki se v imenovalniku ednine končuje na *-a*, pri moških pa tisti z ustreznim končajem: *nervus sympathicus, nervusa sympathicusa; opera buffa, opere buffe – alma mater, alme mater; Smilax aspera, Smilax aspere* (bot.) – *curriculum vitae, curriculuma vitae*.

Citatna poimenovanja **868**

Citatna poimenovanja sklanjamo in sploh pregibamo kakor v ustreznih tujih jezikih: *alma mater, almae matris; curriculum vitae, curriculi vitae* (rod.); *first lady* (ed.), *first ladies* (mn.).

Tako pregibanje je izobrazbeno stilno zaznamovano.

Samostalniški zaimki **869**

Samostalniški zaimki so: osebni, osebni povratni, vprašalni, poljubnostni, nedoločni, oziralni, nikalni, celostni idr. Posamostaljenih zaimkov je še več vrst, npr. tudi kazalni (*ta ta to*) ipd.

Sklanjatev osebnih zaimkov je obdelana v slovarju pri posameznih zaimkih (*jaz, ti, on*). Pri teh so posebnost t. i. naslonske oblike v roditeljskem, dajalniku in tožilniku vseh števil (npr. *mêne – me, náju – naju, nàs – nas*). Preostale zaimke sklanjamo samo po dveh sklanjatvah: po tipu *kdo* (to je zaimek za človeško) oz. *kaj* (zaimek za nečloveško).

Posamostaljene pridevniške zaimke sklanjamo po pridevniški sklanjatvi: *Katerega se bojiš, tega ne ljubiš*. Osebni zaimek je lahko moškega, ženskega in srednjega spola (npr. *on ona ono*; prim. še imenovalnik dvojine in množine, kjer se moška oblika razlikuje od ženske in srednje, ki sta enaki, npr. *midva, medve* in *mi, me*); le zaimka za 1. in 2. osebo ednine imata za vse spole enake oblike (*jaz, ti*). Osebni povratni zaimek je za vse spole, števila in osebe enak, imenovalnika pa nima; v slovarju je obdelan pod *se(be)*. Zaimki tipa *kdo* so moškega, tipa *kaj* pa srednjega spola, npr. *nekdo, vsakdo, kdor, nihče ...* oz. *nekaj, marsikaj, kar, nič ...*

870 Osebni zaimki

Osebni zaimki izražajo: *jaz* govorečega, *ti* ogovorjenega, *on ona ono* neudeleženca pogovora.

871 Imenovalnik

Imenovalnik osebnih zaimkov se uporablja:

- a) če je oseba poudarjena: *Ti mene ne boš učil!*;
- b) če ima ob sebi kakšno določilo: *Tudi jaz ne vem, kaj bi.* – *Jaz sam ne vem, kaj bi.* – *Jaz, knez Dobruški, naročam ...*;
- c) v protistavah: *Tam je bil on, ne ti.* – *Jaz sejem, ti pa žanješ*;
- č) če je v priredni zvezi: *Jože in jaz greva na grad.* Vendar: *Bil je tam.* – *Ne vem, kaj bi*; stilno zaznamovana je raba imenovalnika (in naglašene oblike dajalnika) v primerih kot *Le ti meni povedi, če bi morda še kaj rad* (Levstik); primeri kot *Jaz ne vem, kaj je temu otroku* so praktičnosporazumevalni.

872 Naglasne in naslonske oblike

Naglasne oblike so v rabi v takih primerih kot imenovalnik in ob predlogu, sicer pa naslonske:

- a) *Tebe sem videl!*
- b) *Še njega se bom bal!* – *Njemu samemu bom povedal.* – *Mene, kneza Modruškega ...*
- c) *Njega sem videl, tebe pa ne.*
- č) *Iskali so tebe in njo.*
- d) V zvezi s predlogi: *K tebi ne bom hodil.* Vendar: *Videl sem ga.* – *Ne bom se ga bal.* O zvezah tipa *náme* gl. § 873.

873 Navezna tožilniška oblika

Navezne oblike uporabljamo samo ob enozložnih predlogih za tožilnik ednine vseh treh oseb ter 3. osebe dvojine in množine. Navezne oblike so:

1. os.	-me	ali	mé		
2. os.	-te	ali	té		
3. os.	-nj/-enj [ə]			-nju ali njú	-nje ali njé
	-njo	ali	njó	-nju ali njú	-nje ali njé
	-nj/-enj [ə]			-nje ali njú	-nje ali njé
povratno	-se	ali	sé	-se ali sé	-se ali sé

Zgledi: *záme, záte, zánj; čézme, čézte, čézenj; prédme, prédte, prédenj; váme, váte, vánj.*

Naglašene navezne oblike so le malo v rabi, npr. v verzih: *Ti boš pozabil čisto na mé, jaz pa nikoli na té.*

Namesto oblik kot *name, podme, vame* ipd. so v rabi tudi oblike *na mene, pod mene, v mene* itd., vendar so manj navadne.

Pridevniška beseda

874

Pridevniške besede imajo v slovarju zapisane imenovalniške oblike za vse tri spole (npr. *ljubezniv -a -o, usahel -hla -o, ta ta to, dva dve dve*), pridevniki, ki se ne pregibajo z glasovnimi končnicami, pa imajo poleg osnovne oblike dvakrat po dve črtici (npr. *lila -- --, poceni -- --*). Te vrste števnikih imajo rodilniško obliko zapisano z dvema črticama, npr. *troje --, petero --*. Glavni števnikih tipa *pet* in tip *troje, petero* imajo pripisan rodilnik, kadar imajo glasovne končnice (*pét pêtih, petéro -ih*). Z neglasovnimi končnicami se sklanjajo tudi nedoločni števnikih: *nekaj --, več --, dosti --*, npr. *z nekaj ljudmi*. Podobno so zapisani pregibni povedkovnikih, npr. *râd râda -o* (vendar *všeč, tiho*).

Števnikih so v slovarju zaznamovani z besednovrstno oznako (npr. glav. štev.).

SKLANJATVI

875

Pridevniški sklanjatvi sta v vsakem spolu po dve. V prvo uvrščamo pridevniške besede z glasovnimi končnicami (*ljubezniv -ega*), v drugo pa pridevniške besede, ki vse sklone izražajo z neglasovnimi končnicami (*poceni /blago/, poceni /blaga/*).

Posebnosti

1. Glavne števnikih tipa *pet* navadno sklanjamo z glasovnimi končnicami (npr. *pet ljudi, petih ljudi*). Števnikih tipa *tisoč/milijon* večinoma sklanjamo z neglasovnimi končnicami (*s tisoč ljudmi, z milijon ljudmi*). *Milijarda* in *milijon* kot samostalnika sta obdelana v slovarju. V večbesednih količinskih števnikih pregibamo samo zadnjo sestavino (*s sto petimi/pet ljudmi*).

876

2. Nedoločne števnikih na *-o* (*koliko, toliko*) ter ločilne števnikih na *-o/-e* (*petero, dvoje*) praviloma sklanjamo z glasovnimi ali neglasovnimi končnicami (*s koliko/kolikimi težavami, po toliko/tolikih letih, s peterimi/petero možmi, s peterimi/petero grabljami*). Nedoločni števnikih na soglasnik ali *-i* imajo samo neglasovne končnice (*z nekaj/več/dosti ljudmi*). V zvezah kot *pri tolikih težavah* beseda *tolikih* lahko pomeni 'tako velik, tolikšen'. Pri števnikih samostalnikih je raba ločilnih števnikih namesto glavnih čedalje redkejša (*petero delavcev, dvoje kmetov*), pri množinskih in pri neštevnikih samostalnikih je edina dopustna (*dvoje vrat/dvoja*

877

vrata, dvoje grabelj/dvoje grablje, dvoje vino). Oblike kakor z *dostimi, z večimi, s parimi* so kot prilastki neknjižne.

878 3. Pridevniške besede *ta, ves, dva, oba, trije, štirje* so obdelane v slovarju.

879 4. Pridevniki, ki pomenijo lastnost, tj. kakovost ali mero (npr. *ljubezniv, velik*), in se končujejo na soglasnik, imajo v imenovalniku ednine in tožilniku, kadar je enak imenovalniku, poleg neglasovne končnice tudi končnico *-i* za določnost (*ljubezniv – ljubeznivi*).

880 **Pomni**

Določna oblika se od nedoločne loči sicer predvsem po končnici *-i* v imenovalniku ednine moškega spola, dostikrat pa tudi po samoglasniški kolikosti, kakovosti, premeni izglasja osnove, mestu naglase in tonemskosti: *stār : stāri, rděč : rděči, m̄rzel [-ŷ] : m̄rzli, mājhen -hna -o : mālī -a -o, dēbel -ēla -o : debēli -a -o, vēlik -īka -o : vēliki -a -o; mlād mlāda mlādo/mladō : mlādi mlāda mlādo; temēn -mnā -ò : tēmni -a -o*.

881 5. Pridevniki na *-ov/-ev* ali *-in*, pridevniški zaimki na soglasnik in pridevniške besede s končnico *-i* imajo samo nedoločno oz. samo določno obliko, npr. *bratov -a -o (stričev, sestrin; lipov, borovničev, limonin; moj, njen; tak, ves, vsak)* proti *slovenski -a -o (nemški, kmečki, božji, kraljévi (= kraljevski); desni, zgornji, včerajšnji, pravi; lažji, lepši; neki, kateri)*. Števniki tipa *pet, šest ...* imajo tudi v im. in tož. samo eno obliko: *pet hrastov/lip/dreves*.

882 6. O premenah soglasniških sklopov (*mrzel mrzla -o, mrzlega*) in o neobstoječem samoglasniku (*težek/težak težkega*) gl. § 708, 711, 717, 719, 722, 724, 725, 727, 730, 741.

883 7. Končnica *-ega* je v tožilniku ednine v rabi ob samostalnikih moškega spola s kategorijo živosti (*mladega moža*) oz. kot t. i. navezovalna končnica (*Kateri kruh hočete, črnega ali belega? – Črnega.*). Manj navaden je navezovalni tožilnik za srednji spol: *Katero vino želite, rdečel/rdečega ali belo/belega? – Belo/Belega.*

884 8. Za govorjenimi *c j č ž š dž* na koncu osnove v imenovalniku/tožilniku srednjega spola se namesto končnice *-o* rabi *-e* (*ljubeznivo* proti *vročē*); tako še posebnost *vse*.

885 9. Kadar pridevniške besede naglašujemo po mešanem naglasnem tipu (*mlād mlāda mladō*), imajo v imenovalniku/tožilniku dvojine ženskega ali srednjega spola lahko tudi stilno zaznamovano končnico *-é* (*té, mladé*).

10. O stopnjevanju pridevniške besede gl. § 990.

886 **Glagol**

887 **Zapis v slovarju**

V slovarju so glagoli načeloma zapisani samo v nedoločniku in sedanjiku, npr. *delati -am, klati koljem*. Glagoli se v nedoločniku končujejo na *-ati, -eti, -iti, -uti* in na *-sti* ali *-či*, v sedanjiku pa na *-am, -im, -jem, -em* in *-m*. Glede na te dvojice končaje jih delimo na vrste in razrede, npr. *delati -am* oz. *delam -ati*.

Po nedoločniški podstavi se ravna opisni deležnik na *-l*, deležnika na *-n* in *-t*, namenilnik, deležnik in deležje na *-(v)ši*, po sedanjiški pa velelnik in deležnik oz. deležje na *-č* in *-aje* (samo pri glagolih na *-ovati/-evati* in *-uvati* se deležje na *-aje* ravna po nedoločniški podstavi). Neosnovne oblike so v slovarju zapisane le, če imajo v podstavi drugačne glasove ali naglas kot nedoločnik oz. sedanjik, npr. *nosíti nosím* nedov. *nōsi -íte, nōsil -íla, nōšen -a; žréti žrèm* nedov. *žrl, žrt*. (Spregatvene premene tipa *žrèm žrēva -mo*

ali *žri -íva -mo* v slovarju niso izpisane.) Kadar imajo osnovne glagolske oblike dvojnice, so te zapisane: **hvalíti** in *hváliti -im*; **tréti** *trèm/tárem*.

Poleg posebnih oblik so v slovarju izpisane tudi tiste, ki so sicer predvidljive, vendar se ob njih vsiljujejo napačne: *pišoč* (ne *pisoč*), *zamegljen* (ne *zameglen*).

Zapis nedoločnika in sedanjika tipa *delati -am* je razumeti takole: Z enozložnim sedanjškim končajem, ki se začneja s samoglasnikom, zamenjujemo nedoločniški *-ti* in še samoglasnik pred njim (če obstaja), npr. *moriti -im*, *bledeti -im*, *giniti -em*, *sejati -em*, *nesti -em*. Z *-em* zamenjujemo tudi le končni *-i* pri glagolih na *-či* (*peči -em*). S končajem *-jem* zamenjujemo le *-ti* (*piti -jem*). Z dvozložnim sedanjškim končajem *-ujem* zamenjujemo nedoločniške *-ovati/-evati* ter *-uvati* (*kupovati -ujem*, *bojevati -ujem*, *bljuvati -ujem*). Če se sedanjška predpanska podstava od nedoločniške v čem loči, se zapis sedanjika začneja s korenskim delom (*prepisati -pišem*, *zatrei -trem/-tarem*, *zadeti -denem*). Ta pravila veljajo tudi za naglas (*nanosíti -nósím*).

Zaporedje izpisanih glagolskih oblik (kadar niso predvidljive iz osnovnih oblik) je takole: zapisu iztočnice in sedanjške oblike sledijo posebnosti sedanjika, oblike velelnika, deležja na *-č*, *-e* ali *-aje*, deležnika na *-č* (*-a -e*), opisnega deležnika na *-l*, namenilnika, deležnikov na *-n* in *-t*, deležja in deležnika na *-(v)ši*, glagolnika in knjižnopogovornega kratkega nedoločnika: **pêči** *-em* nedov., 3. os. mn., neobč. *pekó*, *pêci -íte*, *pekóč*; *pékel* *pêkla*, *pêč/pêč*, *pečèn -êna*; *rékši*; *pečênje*; (*pêč/pêč*).

Deležje in deležnik na *-(v)ši* sta zapisana, kadar sta dovolj pogosta, in sicer glede na posebnosti v glasovju in naglasu (*rekši*); prvotna deležja na *-e*, ki so v rabi le kot prislovi, imajo svoj slovarski sestavek (*grede*, *miže*, *hote*). Tudi deležniki stanja na *-l* oz. na *-n* ali *-t* so predstavljeni kot iztočnice (*usahel -hla -o*, *skisan*, *spočit*).

SPREGATVE

888

V knjižnem jeziku ločimo dve spregatvi sedanjika (*delam -š ... -te*; *vem veš ... -ste*), spregatev velelnika ter spregatvi prihodnjika in pogojnika. Sedanjška spregatev ima načeloma končnice za vse osebe in števila, velelniška (sem gredo tudi t. i. velelnice, prim. *na*, *nate*) načeloma le za 2. osebo ednine ter za 1. in 2. dvojine in množine, pogojniška spregatev pa se ne izraža z glasovnimi končnicami. (Druga sedanjška spregatev je v slovarju nakazana z drugo osebo množine *-ste*: *vem veste*, *grem greste*, *dam daste*; neknjižne so oblike kot *date* in *imaste* namesto *daste* in *imate*.) Prihodnjiška spregatev (*bom*) je enaka sedanjški tipa *vem*, le da ima v 3. osebi množine končaj *-do* samo nenačelna (knjižno pogovorno *bojo*).

Sedanjik

889

1. Namesto končajev *-íjo* in *-êjo* sta v 3. osebi množine v rabi tudi *-é* in *-ó*: *kosíjo -kosé*, *tréjo -tró*. Kadar je z *-ó* mogoče zamenjati nenaglašeni končaj *-ejo* (*nêsejo -nesó*), je to v slovarju posebej navedeno. Te kratke oblike za 3. osebo množine so stilno zaznamovane. 890

2. Ob končnici *-dó* za 3. osebo množine se v novejšem času (zlasti v knjižnem pogovornem jeziku) precej pogosto uporablja končnica *-jo* (*vedó -vêjo*, *gredó -grêjo*, *jedó -jêjo*). Te oblike na *-jo* so še bolj navadne v sestavljenkah: *prepovejo -povedo* ... Kakšno stilno vrednost imajo, je posebej povedano v slovarju. 891

3. Spregatev pomožnika *sem si* ... je izpisana v slovarju pri iztočnici *biti*. 892

893 Prihodnjik

Edini nezloženi prihodnjik je *bom*. Izpisan je v slovarju.

894 Velelnik

Raba velelnika za 1. in 3. osebo ednine je stilno zaznamovana. *Jaz delaj in garaj* (= naj bi delal in garal/naj delam in garam), *ti boš pa zapravljaj*. – *Pa bodi po tvojem* (= naj bo).

895 Zložene oblike

Zložene oblike, npr. *delal sem, delal bi, delal bi bil, naredil sem bil, ukazano je bilo*, obravnava slovnica.

Sedanji pogojnik lahko tako kot povedni sedanjik izraža preteklost. Kadar je dvoumen, je treba uporabiti pretekli pogojnik: *Pa bi ti šel*. – *Če bi imel, bi ti posodil* (= še obstaja možnost izvršitve dejanja); *Pa bi bil ti šel*. – *Če bi bil imel, bi ti bil posodil/bi ti posodil* (= ni več možnosti za izvršitev dejanja). V podobnem razmerju je tudi raba preteklika in predpreteklika: *Mati je bila vstala in je sedela za mizo* (Cankar).

Oblikoslovni naglas

896

V slovenščini je naglasno mesto le deloma predvidljivo. Določajo ga pravila: 1. o zmeraj (ali skoraj zmeraj) naglašanih končnicah, obrazilih in končajih; 2. o nenaglasljivih enotah; 3. o naglasnih tipih; 4. o predvidljivosti naglasa vseh oblik iz naglasa osnovnih oblik (npr. iz imenovalnika in roditelja pri samostalnikih, iz imenovalniških edninskih oblik pri pridevniku, iz nedoločnika in sedanjika pri glagolu).

Stalno naglašene enote

897

Stalno naglašene k o n č n i c e so:

898

1. -ú v roditelju ednine samostalnikov moškega spola: *tatú*;
2. -á v roditelju množine samostalnikov ženskega spola: *žená*;
3. -éma v dajalniku in orodniku dvojine 2. ženske sklanjatve in pri pridevniških besedah: *stvaréma, dvéma* (posebnost *vséma* [ə]);
4. -éh v mestniku dvojine oz. množine, pri pridevniških besedah tudi v roditelju: *zobéh, doléh, stvaréh – dvéh* (posebnost *vséh* [ə]);
5. -ém v dajalniku množine 1. moške in 2. ženske sklanjatve in pri pridevniških besedah: *lasém, stvarém – trém* (posebnost *vsém* [ə]);
6. -émi v orodniku množine pridevniških besed: *témi, trémi* (posebnost *vsémi* [ə]);
7. -mí v orodniku množine pri samostalnikih moškega spola: *možmí*;
8. -é v imenovalniku/tožilniku dvojine v 1. ženski sklanjatvi: *roké, mladé*;
9. -ó in -é kot končaja sedanjiske kratke oblike za 3. osebo množine: *nesó, lové*;
10. -dó v 3. osebi množine sedanjika: *jedó*.

Stalno naglašena o b r a z i l a o b l i k so:

899

1. -oč/-eč deležnikov: *nesóč -a -e, govorèč -éča -e*;
2. -oč/-eč kot obrazilo deležij: *gredóč, hotèč*;
3. -e/-aje deležij: *molčé, trepetáje*;
4. -ov- kot needninski podaljšek osnove: *sinôvi* (tako še -ev- pri samostalniku *dán dnéva -u* ipd.).

Stalno naglašena p r i p o n s k a o b r a z i l a besed so:

900

1. pri samostalniku, npr. -álec, -áč, -ánd ...;
2. pri pridevniški besedi, npr. -álen, -ér, -ovít ...;
3. pri glagolu, npr. -(iz)írati, -ávati, -ol-etáti oz. -(iz)íram, -ávam, -ól-éčem oz. -ol-etám.

Nekateri končaji (npr. -ovína, -ljív/-ljìv, -ováti) pa so le redko nenaglašeni: *búkovi-na, častítljiv, kmétovati*. Take posebnosti so navadno stilno zaznamovane (to je v slovarju tudi zapisano, npr. *kmetováti* in *kmétovati*).

901 Naglasni tipi v oblikoslovju

902 Pri sklanjanju, spreganju in pregibanju po spolu ali številu

Naglas osnovnih (oz. v slovarskem zaglavju navedenih posebnih) oblik nakazuje uvrščenost besede oz. oblike v katerega izmed štirih naglasnih tipov:

903 1. n e p r e m i č n i naglasni tip na osnovi; naglas ostane v vseh nadaljnjih oblikah na istem zlogu osnove, kakor je zaznamovan:

- pri samostalniški besedi v imenovalniku in rodilniku: *lípa -e*;
- pri pridevniški besedi in opisnem deležniku na *-l* v oblikah za vse tri spole: *lju-beznív -a -o, tèmen -mna -o; délal -a -o*;
- pri glagolih v nedoločniku in sedanjiku: *délati -am*;

904 2. p r e m i č n i naglasni tip; naglas je v ednini na predzadnjem zlogu osnove, čemur sledi glasovne končnice, sicer pa zmeraj na zadnjem zlogu osnove (posebnost je t. i. krajša oblika za 3. osebo množine pri glagolih):

- v imenovalniku in rodilniku ednine pri samostalniških besedah na raznih zlogih osnove: *jèzik -íka, zítel -éli, plême -éna* (prim. še *gròb grôba ...*, mn. *grobôvi*);
- pri pridevniški besedi in deležnikih na *-l* na raznih zlogih osnove: *vèlik -íka -o oz. vèlik velíkega; nôsil -íla -o, ponôrel -éla -o*; redko tudi pri deležniku na *-n*: *rôjen -éna -o*;
- v velelniku in sedanjiku na raznih zlogih osnove: *nôsi -íte; nêsem – nesó*;

905 3. k o n č n i š k i naglasni tip; naglas je na kratkem zadnjem samoglasniku v osnovnih oblikah:

- pri samostalniški besedi v imenovalniku in rodilniku: *temà -è, pès psà, dnò dnà*;
- pri pridevniški besedi in opisnem deležniku na *-l*: *temèn -mnà -ò, zèl zlà -ò; šèl šlà -ò*;
- v sedanjiku: *grèm grevà gremò* (navadnejši je nepremični naglasni tip: *grém gréva grémo*);

906 4. m e š a n i naglasni tip; naglas je v ednini v nekaterih oblikah na osnovi, v drugih na končnici, v množini pa se v 1. moški ter 1. in 2. ženski sklanjatvi posploši na končnici, v srednji na osnovi.

Pri samostalniku je naglas v rodilniku ednine na dolgem končniškem samoglasniku: *móž -á -u -á -u -em*, mn. *možjé*; *gôra -é -i -ó -i -ó*, mn. *goré*; *stvár -í -i stvár -i -jó*, mn. *stvarí*; *srcé -á sřcu -é -u -em*, mn. *sřca*.

Pri pridevniški besedi in opisnem deležniku na *-l* glagola *biti sem* je naglas na glasovni končnici v im. (in tož.) vseh števil, posebnost je le im. ed. ženskega spola: *mlád -a -ó, dv. mladá -í oz. -é* (za ženski in srednji spol), mn. *mladí -é -á*. Če ima moška oblika neobstojni samoglasnik, je ta dolg in naglašen: *težák težka -ó*.

907 Pomni

Glasovne posebnosti so zapisane v slovarju, npr. *daj./mest. nôči* v tipu *nóč -i*.

Posebnosti

908 1. Besede, ki se ne pregibajo z glasovnimi končnicami (*mámi mámi*; slovarski zapis *mámi --*), so le nepremičnega naglasnega tipa.

2. Samostalniko (ali določno) rabljene pridevniške besede poznajo samo nepremični tip na osnovi (izjema so le nezložne osnove): *vélíki -a -o, debéli -a -o, téžji -a -e, nàjtéžji -a -e; zlí -à -ò*. **909**

3. Kratka oblika 3. osebe množine na *-o* je pri glagolih na nenaglašeni *-em* (*plêtem – pletó*) zmeraj zapisana v slovarju; o naglasu kratkega nedoločnika gl. § 1051. **910**

4. Naglas besed *gospá -é, oné -á -ó* oz. *oné* za vse tri spole in za *tá tá tó* je podan v slovarju. **911**

5. V končniškem naglasnem tipu sta naglašena samoglasnika *-è* in *-ò* (ter *-jò*) tudi dolga: rod. *temè/temé*, tož. oziroma or. *temò/temó* (*debrijò/debrijó*). **912**

Pomni

V glavi in zaglavju slovarskega sestavka je pri posameznih enotah lahko nakazanih več naglasnih tipov, npr. *stezà -è, meglà -è* in *mègla -e* (ne *stèza, mègla*); *nôga -e/-é, vézati/vezáti véžem; trésti -em, trési -ite/-íte*.

913

Pri tvorbi glagolskih oblik

914

Osnovni obliki glagola v glavi slovarskega sestavka (nedoločnik in sedanjik) napovedujeta naglas drugih glagolskih oblik; niso pa v slovarju navedene stalno naglašene oblike deležja na *-je* ter deležja in deležnika na *-č* in na *-(v)ši*, ker imajo predvidljiv naglas neposredno pred temi končaji, npr. *deláje, delajóč, visèč, rékši*. Oblika deležnika na *-č* se končuje na *-óč* oz. *-éč* (zadnja v nadaljnjih oblikah *-éča* itd.). Tako so te oblike zaznamovane tudi v slovarju. Njihove dvojnice na *-òč -óča -e* oz. *-éč -a -e* v slovarju niso posebej zapisane. Kadar je deležnik na *-oč* postal pridevnik, je v slovarju iztočnica: *vròč -óča -e* in *vróč -a -e* (*vroč krompir, vročega krompirja*).

Oblikotvorni naglasni tipi

1. Če sta zapisani samo osnovni obliki in imata naglas na istem zlogu, so tako naglašene tudi vse druge oblike, npr. *délati -am, okopávati -am* (nepremični naglasni tip). **915**

Pomni

Če se kolikost ali kakovost naglašene samoglasnika v primeri z nedoločnikom oz. sedanjikom spreminja, so take oblike v zaglavju zapisane (*končáti -ám* dov., *končàj, končál; štíeti štêjem* nedov., *štèj/štèj, štèl/štél*).

916

2. Če sta nedoločnik in sedanjik naglašena na raznih zlogih (*nosíti nósim*) ali če ima nedoločnik dve naglasni možnosti (*zídati* tudi *zídáti zídám*), gre za premični naglasni tip. Vse oblike, ki se kot naglasni tip od izhodiščnih ločijo, so v slovarju zapisane, npr. *nosíti nósim* nedov., *nôsi -íte, nôsíl -íla, nóšen; kupováti -újem* nedov., *kupováł -ála*. – Primer za nepremični naglasni tip pri stopnjevanju pridevnika je npr. *číst -ejši, bogàt -êjši*.

3. Če imata nedoločnik in sedanjik naglas na istem zlogu, v kateri od drugih oblik pa kako posebnost, je to v zaglavju zapisano, npr. *bráti bêrem* nedov., *bêri -íte; vzéti vzámem* nedov., *vzèmi -íte; tréti trêm* tudi *tréti tárem* nedov., *trì -íte, tríl, trít*. **918**

919 **Namenilnik**

Naglas namenilnika se ravna po edninskem opisnem deležniku moškega spola (to ne velja za sestavljene glagole na *-íti -ím*), vendar je:

- pri dovršnikih naglašena pripona glagolov na *-íti -ím* dolga ali kratka (*pokosít/pokosìt*);
- pri glagolih na *-sti* ali *-či* naglašeni zlog korena dolg ali kratek (*strést/strèst, pèč/pèč*);
- namenilnik nesestavljenih glagolov, ki imajo v edninskem deležniku na *-l* moškega spola naglašeno kračino v korenu, ima naglašeno dolžino (*bìl, bít* proti sestavljenki *zabìl, zabít/zabìt, štèl/štél, štét* proti *preštét/preštèt*).

920 **Opisni deležnik na -l**

Predponski glagoli na *-íti -ím* (*pokosíti -ím*) imajo v opisnem deležniku na *-l* v moškem spolu ed. v nasprotju z nepredponskimi naglas premaknjen za eno mesto v levo (*pokósil -íla* proti *kosíl -a*; tako še *ustrélil, narédil, pogásil, umóril, odebélil* ...). Tudi nekateri glagoli z dvozložnim korenem imajo tak naglas (*govóril -íla*). Torej je naglaševanje kot *govoríl, pokosíl* nepravilno.

Splošno

Besedotvorje uči, kako besede delamo oz. kako tvorjenkam določamo podstavo in obrazilo ter jih ustrezno razumemo; tako pojem 'majhna hiša' lahko izrazimo s tvorjenko *hišica*. Ta sestoji iz podstave *hiš-* in priponskega obrazila *-ica*, ki pomeni 'majhno, ljubko', *majhna hiša* pa je besednozvezna podstava.

Besedotvorne vrste so štiri: izpeljava, zlaganje, sestavljanje in sklapljanje; ustrezne tvorjenke imenujemo izpeljanke, zloženke, sestavljenke in sklopi. Vse tvorjenke delamo iz besednih zvez.

I z p e l j a v a : eno sestavino dvodelne besednozvezne podstave zamenjamo s priponskim obrazilom ustreznega pomena: *majhna zastava* > *zastavica*, *izdelovalec dežnikov* > *dežnikar*, (**tak**) *pred pragom* > *predpražen*. 922

Z l a g a n j e : dve sestavini (včasih tudi več) besednozvezne podstave povezujemo samo z medponskim obrazilom; če je besed v podstavi več, preostalo izrazimo še s priponskim obrazilom: *zdravnik živine* > *živinozdravnik*; *zelen na sivo* > *sivozelen* proti *kdor vodi vlak* > *vlakovodja*, (**tak**) *hladne krvi* > *hladnokrven*. 923

S e s t a v l j a n j e : eno sestavino besednozvezne podstave zamenjamo s predponskim obrazilom, npr. *nžji kúhar* > *pòdkúhar*, *zeló stàr* > *prástàr*, *négativno morálen* > *nèmorálen*, *za poprèj datírati* > *ántedatírati*. 924

S k l a p l j a n j e : sestavine besednozvezne podstave združimo, npr. *dva in trideset* > *dvaintrideset*; *se ve, da* > *seveda*. Pri t. i. kraticah besede podstave pred sklapljanjem primerno krnimo, npr. *Teritorialna obramba* – *T, O*, *Tovarna motorjev Sežana* > *TO, MO, S*, *narodnoosvobodilni boj* > *N, O, B*, nato pa jih združimo v navadno besedo: *TÓMOS/Tómos*, *NÓB* ali *enobé* (zadnje iz črkovalnega [enóbé]). Prim. § 1021. 925

Zapis črkovalnih kratic je manj navaden (prim. *enobe*). Samostalniški sklopi se uvrščajo v določen spol in sklanjatev, črkovni npr. načeloma v prvo moško, razen če se končujejo na samoglasnik *-a*: *TOMOS* m, *NAMA* ž.

Podstava tvorjenke

926

Podstava tvorjenke je tisti njen del, ki mu dodajamo obrazilo (pri zloženkah lahko tudi po več); obrazilo je desno ali priponsko (*hišica*), levo ali predponsko (*prelep*), vmesno ali medponsko (*pravopis*). Podstavo tvorjenke dobimo:

– pri samostalniku iz oblike za rodilnik, npr. *pôtok potóka*: *potók-* + *-en* > *potóčen*; *Máli Málíja*: *Málij-* + *-ski* > *málijski*; *Papandréu Papandréuja*: *Papandréuj-* + *-ov/-ev* > *Papandréujev*; *Júno Júnóne*: *Junón-* + *-ski* > *junónski*; *deklè dekléta*: *deklét-* + *-ov* > *deklétov*;

– pri pridevniški besedi navadno iz edninske ženske oblike (ali rodilniške moške), npr. *dóber dôbra* *-ega*: *dôbr-* + *-ína* > *dobrína*, pa tudi *globòk -ôka -ôkega*: *glob-* + *-ína* > *globína*;

– pri glagolu iz nedoločnika (npr. *bráti*: *brá-* + *-lec* > *brálec*); redkeje iz sedanjika

(npr. *žéti ž(á)njem*: *ž(á)nj-* + *-íca* > *žanjíca*; *práti pèrem*: *pêr-* + *-íca* > *períca*); včasih kakor da iz moške oblike deležnika na *-l* (npr. *pêči pékel*: *pék-* + *-a* > *péka*).

927 Pomni

V tvorjenki se pogosto pokaže glas *j*, ki ga v podstavi sicer ne pišemo ali pa ga pišemo le v posameznem sklonu: *rádío* : *rádij-* + *-ski* > *rádijski*; *Píta* : *Píj-* + *-in* > *Píjin* (prim. rod. mn. *Píj*). (Prim. § 701.)

928 Premene v podstavi

Pri združevanju prvin tvorjenke v novo besedo prihaja dostikrat do glasovnih premen (prim. § 681–687, 689, 698, 699, 701–703, 713, 714, 719–722, 738, 740–745). Posebno pomembne so premene končnega soglasnika ali soglasniškega sklopa (če primerjamo besednozvezno podstavo in podstavo tvorjenke). Tu navajamo šest vrst glasovnih premen in še naglasne.

929 Palatalizacijske (nebnjenjske) premene

Soglasniki *k g h* in *c* se premenjujejo s *č ž š* in *č* pred priponskimi obrazili (ta se večinoma začenjajo z *i* ali z ničtim funkcijsko mehkim polglasnikom): *breg* – *brežec*, *članek* – *člančič*, *gobec* – *gobček*; *roka* – *ročica*, *noga* – *raznožka*, *vrh* – *površina*; *otrok* – *otročje*, *breg* – *obrežje*, *potepuh* – *potepuštvo*, *Hrastnik* – *hrastniški*, *ubog* – *ubožen*, *sneg* – *snežen*, *babica* – *babičin*, *Matica* – *matični*, *Marjanca* – *Marjančin*, *breg* – *brežnat*, *bralec* – *bralčev*, *cvrk* – *cvrčim/cvrčati*, *prha* – *pršim/pršeti*, *smeh* – *smešim/smešiti*, *hinavec* – *hinavčim/hinavčiti*.

930 Premene zaradi *j* (jotacijske)

Soglasniki *t k* in *c* se premenjujejo s *č*: *usmrtiti* – *usmrčen*, *Loka* – *Ločan*, *golobica* – *golobičji*; *s* in *h* s *š*: *visok* – *višji*, *polh* – *polšji*; *z* in *g* z *ž*: *nizek* – *nižji*, *vrag* – *vražji*; *d* z *j*: *roditi* – *rojen*; zvočniki *n r* in *l* dobijo še *j*: *goniti* – *gonjen*, *umoriti* – *umorjen*, *voliti* – *voljen*; ustničniki *p b m v* in *f* pa dobijo še *lj*: *potopiti* – *potopljen*, *ljubiti* – *ljubljen*, *lomiti* – *lomljen*, *loviti* – *lovljen*, *škof* – *Škofljica*.

Jotacijske premene so razvidne še iz naslednjih besednih dvojic: *mladiti* – *mlaj*, *grenek* – *grenčak*; *lagati* – *laž*, *duh* – *duša*, *visok* – *višava*; *nizek* – *nižavje*; *poroditi* – *porajati*, *pomladim* – *pomlajujem*. Prim. še tip *jajce* – *jajčar*, *cvetlica* – *cvetličarna*, *hlapec* – *hlapčev(ski)*, *trebuh* – *trebušast*, *luknjica* – *luknjičav*, *Matic* – *Matičev*, *Ferenčz* – *Ferenčev* (to se piše tudi *Ferenčzev*).

931 Pomni

Pri pridevniku (in primerniku) za šumevcem, nastalim po premeni, dodajamo še *j* (*nizek* – *nižji*).

932 Premene po naliki (analogiji)

Po naliki se *d* premenjuje z *j* v primerih kot *grad* – *grajski*, *Bled* – *blejski*; prim. še: *kratek* – *krajši* (po *sladek* – *slajši*); prim. še, sicer druge vrste, *nebesa* – *nebeški*.

Prilikovanjske (asimilacijske) premene**933**

Izgovorno ali slušno podoben soglasnik se priliči naslednjemu soglasniku, zlasti sičnik šumevcu ali sklopu *lj/nj*, zobni nosnik pa dvoustničnemu: *drevesce – drevešček, leska – leščevje; pomorski – pomorščak, gosposki – gospoščina, gost – goščava, pustiti – puščati, krstiti – krščevati, voziti – vožnja, prositi – prošnja, poslati – pošljem; shraniti – shramba, pomeniti – pomemben; agirati – akcija.*

Razlikovanjske (disimilacijske) premene**934**

Netrajni soglasnik se zamenja s trajnim: *gostač – gostaški, otrok – otroški, Hrvat – hrvaški, deklica – dekljstvo; k – hkrati*. Knjižni pridevnik na *-čki* je le *kmečki*, sicer še v redkih krajevnih imenih (*Donačka gora*).

Krnitvene premene**935**

V podstavi tvorjenke se izgubi kakšen soglasnik prvotne podstave: *gledališče – gledališki* (namesto **gledališčski*); *bogat – bogastvo* (namesto **bogatstvo*); *pritisk, pritiskati – pritisniti* (namesto **pritisniti*); *sklep, sklepati – skleniti* (namesto **sklepniti*); krnitev je včasih samo pisna: *alodij – alodialen; materija – materialen, materializem*. (Za nekrnjeni *j* prim. § 937.) Poleg soglasnika se lahko izgubi tudi samoglasnik: *usahnil -a – usahel -hla, minister – ministrski, ministrstvo*.

Pomni**936**

Izjemoma se opušča tudi *-d-* pred *-stvo*: *gospostvo* poleg *gospodstvo* in samo *predsedstvo, sorodstvo*.

Posebnosti**937**

Pisni *j* iz podstave se v nasprotju s krnitvijo po § 935 tudi v pisavi ohranja pred čisto domačimi obrazili (*Olimpija – olimpijski, olimpijec, olimpijstvo; Pitija – Pitijin, pitijski; Italija – Italijan; Arij – arijski; milijon – milijonar, milijonski*).

Tako je pred še nekaterimi iz grščine in latinščine (ali prek latinščine) prevzetimi priponskimi obrazili: *olimpijada, jeremijada; meridijan; salmijak, amonijak; Justinijan; Danijel, Gabrijel; arijanec, arijanski, arijanstvo; vegetarijanec; mesijanizem, italijanizem; misijon, legijon, lampijon* (vendar *anion, kation, Scipion* itd.); *azijat* (ko obrazilo pomeni tip človeka); *italijanist; mesijanstvo*; prim. še *revijalen* (po *revija*, prvotno iz francoščine prevzeta beseda).

Pomni**938**

Številne besede (tudi lastna imena) s prvotnim priponskim obrazilom *-ijan*, ki so čisto podomačene, se pišejo brez *i*: *Boštjan, kristjan*; nekatera taka imena (*Marjan, Damjan, Florjan*) imajo ohranjeno tudi dvojnico z *i* (*Marijan, Damijan, Florijan*).

Naglasne premene**939**

Pri tvorjenju besed lahko prihaja tudi do naglasnih premen: *dêbel – debelína, debelóst, debélkast, debelogláv*. O tem gl. § 1026–1038.

940

Težji primeri iz besedotvorja

V nadaljnjem so obdelane samo pravopisno zahtevnejše vrste tvorjenk, npr. samostalniki na *-(e)c* ali *-lec/-vec*, pridevniki na *-ski/-ški* iz domačih in tujih podstav, pridevniki na *-ov/-ev* ali *-in* ter tvorjenke s sopomenskimi obrazili, npr. *-ica, -ca* ali *-en, -ski* (*tehničen – tehniški*) ipd. Dodano je tudi navodilo za pisanje nekaterih vrst tvorjenk iz tujk in tujih (lastnih) imen. (Glede zloženek prim. poglavje Pisanje skupaj oz. narazen, § 485–598.)

941 Samostalnik

942 Obrazila *-ec, -lec, -vec*

943 1. Priponsko obrazilo *-ec* dodajamo korenu na soglasnik: *kositi – kosec, pisati – pisec, klopotati – klopotec*.

944 Pomni

V nekaterih soglasniških okoljih je polglasnik v *-ec* lahko obstojen: *jezdec -a, jazbec -a, mislec -a* (ali pa polglasnika ni, če je že pred njim: *igrac -a*).

945 2. Priponsko obrazilo *-lec* dodajamo:

a) glagolski osnovi na samoglasnik: *čistiti – čistilec, brati – bralec, nabirati – nabiralec, maščevati – maščevalec*; prim. še *plesti – pletilec*;

b) korenu na samoglasnik: *greti – grelec, vreti – vrelec* (takih primerov je malo).

Pomni

946 1. Priponsko obrazilo *-lec* ima prosto varianto *-vec*, če je na koncu korena *l* ali *lj*: *voliti – volivec/volilec, ponavljati – ponavljavec/ponavljalec*.

947 2. Nekateri primeri imajo podobne vzporednice, tvorjene iz pridevnika: *blebetati – blebetalec* proti *blebetav – blebetavec*.

948 3. Priponsko obrazilo *-vec* dodajamo:

a) korenu na samoglasnik: *klati – klavec, briti – brivec, peti – pevec* (večinoma pomeni vršilca dejanja, izjema pa je *števec*, kadar pomeni napravo);

b) osnovi na samoglasnik, če je pred glagolsko pripono *l* ali *lj*: *voliti – volivec, ponavljati – ponavljavec*. (O varianti na *-lec* prim. § 946.)

949 Obrazila *-ka, -ski, -stvo*

Enaka pravila veljajo tudi za pisanje tvorjenk s končnim *-ka* (*bralka – pevka, volivka/volilka*), *-ski* (*bralski – pevski, volivski/volilski*), *-stvo* (*bralstvo, pevstvo, volivstvo/volilstvo*) ter za izpeljanke iz tvorjenk na *-ec, -ka, -ski* in *-stvo* (*bralčev, pevčev, volivčev/volilčev, bralkin, volivkin/volilkin*).

O izgovoru črke *l* gl. § 641, 649–660, 1069.

Priponsko obrazilo -c**950**

Obrazilo -c uporabljamo, kadar se podstava končuje na polglasnik + zvočnik: *vetrc, Mandelc, Pavelc, jagenjc, kosemc, čeveljc, Šimenc, Mirenc*.

Pomni**951**

V nekaterih primerih se (zaradi razločevanja po pomenu ali česa drugega) namesto -c vendarle uporablja -ec (tak polglasnik je v določenem glasovnem okolju obstojen): *črnc -nca* proti *modrec modreca, mrtvec mrtveca* (gl. § 720–722, 741, 944).

Pridevnik**952****Priponsko obrazilo -len/-ven**

1. Pridevnike na *-ilen/-alen* oz. na *-iven/-aven* delamo iz glagolske podstave: *nositi* **953** – *nosilen, brati* – *bralen, likati* – *likalen; prekupčevati* – *prekupčevalen, plesti* – *pletilen, voliti* – *volilen*.

2. Če te pridevnike tvorimo iz korena na samoglasnik, uporabljamo načeloma pripono *-ven*, le izjemoma *-len*: *peti* – *peven, klati* – *klaven, šteti* – *števen* ipd.; *greti* – *grelen, vreti* – *vrelen*. **954**

Omejeno število podobnih pridevnikov se tvori s priponskim obrazilom *-aven*: *delaven, obetaven, mikaven*; pomenijo obilnost.

3. Izpeljanke iz pridevnikov točk 1 in 2 ohranjajo *l* oz. *v*: *hranilen* – *hranilnik, hranilnica, hranilništvo; likalen* – *likalnik* (izgovor *l* pri pridevnikih na *-ilen/-alen* in tvorjenkah iz njih je zmeraj [al, il]); *briven* – *brivnik, brivnica; števen* – *števnik; grelen* – *grelnik* oz. *delaven* – *delavnost, delavnik, delavnica*. **955**

Priponsko obrazilo -ov/-ev oz. -in**956**

S priponskim obrazilom *-ov/-ev* delamo svojilne pridevnike iz samostalnikov moškega in srednjega spola, če pomenijo bitje, ustanovo ipd.; iz drugih samostalnikov (tudi ženskega spola) delamo s tem priponskim obrazilom t. i. vrstne pridevnike:

Svojilni		Vrstni			
<i>brat</i>	– <i>bratov</i>	<i>dekle</i>	– <i>dekletov</i>	<i>bezeg</i>	– <i>bezgov</i>
<i>vojvoda</i>	– <i>vojvodov</i>	<i>tele</i>	– <i>teletov</i>	<i>ogljik</i>	– <i>ogljikov</i>
<i>Blaž</i>	– <i>Blažev</i>	<i>dete</i>	– <i>detetov</i>	<i>lipa</i>	– <i>lipov</i>
<i>jelen</i>	– <i>jelenov</i>	<i>Delo</i>	– <i>Delov</i>	<i>nagnoj</i>	– <i>nagnojev</i>
<i>Tam</i>	– <i>Tamov</i>			<i>jutro</i>	– <i>jutrov</i>
<i>Gradis</i>	– <i>Gradisov</i>			<i>Blaž</i>	– <i>blažev</i> (žegen)
<i>Pengov</i>	– <i>Pengovov</i>				

Posebnosti

1. Namesto *-ov* imamo *-ev*, če se podstava končuje na govornjeni *c j č ž š dž*: *Snoj* – **957** *Snojev, Moi* [moj] – *Moiev, Nestroy* – *Nestroyev, Zola(ja)* – *Zolajev, Kodrič* – *Kodričev, Skerlić* – *Skerličev, Bartsch* – *Bartschev, Boccaccio* – *Boccacciev, Lipuš* – *Lipušev, Janusz* –

Januszew, Matjaž – Matjažev; Lesage – Lesageev, George – Georgeev; Lukács – Lukácsev, Janos – Janosev (madž.), *Eanes – Eanesev* (portug.) ipd. Če se podstava končuje na govorjeni *c*, se uporablja priponsko obrazilo *-ev*, *c* pa se premenjuje s *č* (*Ipavec – Ipavčev*); v tujih besedah, kjer *c* ni priponsko obrazilo podstave, črke za *c* lahko tudi ostanejo: *Ferencz, Clausewitz – Ferencčev, Clausewičev* poleg *Ferenczev, Clausewitzev* (vendar tudi tu izgovor [fêrenčev-]). Za *ts* pišemo samo *-ov*: *Smuts – Smutsov*.

958 2. Svojljni pridevniki na *-ov/-ev* imajo poleg domačih tudi ustrezna tuja lastna imena 2. moške sklanjatve: *Strniša – Strnišev, Kaluža – Kalužev, Krleža – Krležev, Sterija – Sterijev, Goya – Goyev, García – Garcijev, Šenoa – Šenoov* (nepravilno *Krležin, Sterijin* itd.).

959 3. Črkovni sklop (tudi če je katera njegova črka nema) na koncu podstave pred *-ov* oz. *-ev* ohranjamo: *Marshall – Marshallov, Descartes – Descartesov, Corneille – Corneillev, Badoglio – Badoglijev, Verrochio – Verrochiev*. Tako je tudi s pisnimi dvoglasniki: *Poe* [pó] – *Poejev, Montegue – Monteguejev, Disney* [dízni] – *Disneyjev* (proti *May* [máj] – *Mayev*).

960 4. Pridevniki iz imen, ki se končujejo na nemi soglasnik (in od rodilnika naprej z osnovo na govorjeni *j*), imajo v pisavi svojljno obrazilo *-ev* ali *-ov*, govorno pa le *-ev*: *Manet – Manetev/Manetov* [mané manêjeu], *Dumas – Dumasev/Dumasov* [dimá dimájeu], *Andrew – Andrewev/Andrewov* [éndru éndrujev-]; *premier – premierjev/premierov* [premjé premjêjev-].

961 5. Pri rojstnih imenih iz dveh ali več enot tipa *Franc Jožef, Fran Ksaver, Lucijan Marija, Jean Paul* tvorimo svojljni pridevnik tako, da priponsko obrazilo dodajamo zadnji sestavini, neprvo sestavino pa pišemo z malo začetnico in strnjeno s prvo: *Francjožefov, Franksaverjev, Lucijanmarijev, Jeanpaulov*. Enako je z dvema priimkoma: (*Janko*) *Šolar Brilej – Šolarbrilejev*.

962 S priponskim obrazilom *-in* delamo svojljne pridevnike iz samostalnikov ženskega spola, ki pomenijo osebo, žival, ustanovo; če hočemo izraziti vrsto, jih delamo z obrazili *-ji, -ski, -ov ...* (redkeje *-in*) oz. z *i* iz pridevnikov na *-on*:

	Svojljni		Vrstni
<i>mama</i>	– <i>mamin</i>	<i>krava</i>	– <i>kravji</i>
<i>Anka</i>	– <i>Ankin</i>	<i>ovca</i>	– <i>ovčji</i>
<i>Liska</i>	– <i>Liskin</i>	<i>akademija</i>	– <i>akademijski</i>
<i>muca</i>	– <i>mucin</i>	<i>Slovenija</i>	– <i>slovenski</i>
<i>Sapfo</i>	– <i>Sapfin</i>	<i>lipa</i>	– <i>lipov</i>
<i>Beatrice</i>	– <i>Beatricin</i>	<i>limona</i>	– <i>limonin/limonov</i>
<i>Karmen</i>	– <i>Karmenin</i>	<i>puška</i>	– <i>puškin</i>
<i>Matica</i>	– <i>Matičin</i>	<i>Marija</i>	– <i>marijin</i> (npr. <i>laski</i>)
<i>mati</i>	– <i>materin</i>	<i>kokoš</i>	– <i>kokošin/kokošji</i>
<i>Mary</i>	– <i>Maryjin</i>	<i>miza</i>	– <i>mizni</i>
<i>mami</i>	– <i>mamin</i>	<i>matica</i>	– <i>matični</i>
<i>miš</i>	– <i>mišin</i>	<i>mati</i>	– <i>materni</i>

Posebnosti

963 1. Če se osnova v imenovalniku končuje na samoglasnik, se za *i*, *y* podaljša z *j*, za *e*, *a*, *o*, *u* pa ne obvezno, npr. *Livia – Livijin, Kitti – Kittijin, Jenny – Jennyjin; Tea – Tejin, boa – bojin, Minu – Minujin*; če ima tak samostalnik vzporednico s končnico *-a*, delamo pridevnike na *-in*, kakor da je tak *-i* končnica, npr. *mami – mamin* (kakor *mama – mamin*), *Mici – Micin*.

964 2. Pri ljubkovalnih imenih na *-ica* se *c* iz priponskega obrazila pri tem premenjuje s *č*: *mamica – mamičin* (prim. § 929).

965 3. Priimki ženskih oseb navadno ne tvorijo svojljnih pridevnikov z obrazilom *-in* (torej namesto *Kobilčine slike* ipd. rajši *slike Ivane Kobilca*).

4. Pri rojstnih imenih iz dveh ali več enot tipa *Roža Marija, Ana Marija* tvorimo svojilni pridevnik tako, da pripono dodajamo zadnji sestavini, neprvo sestavino pa pišemo z malo začetnico in strnjeno s prvo: *Rožamarijin, Anamarijin*. **966**

Pomni

1. Svojljnih pridevnikov ne delamo hkrati iz zveze imena in priimka ali iz naziva in priimka; ni mogoče npr. **Julesov Vernov* ali **doktorjev Prešernov*, tudi ne **Jules Vernov, *doktor Prešernov*. V takih primerih izražamo svojilnost z rodilnikom: *spisi Julesa Verna, Poezije doktorja Prešerna*. Če sestavljeno lastno ime iz takega imena in priimka sklanjamo samo v zadnji sestavini, je tak pridevnik vendarle mogoč: *Mao Cetungov, U Tantov*. **967**

2. Tvorimo pa take pridevnike iz priredno zloženih (v pisavi z vezajem povezanih) imen, npr. *Breznik-Ramovšev pravopis*. **968**

Namesto svojilnega pridevnika je v rabi rodilnik:

1. pri večbesednih poimenovanjih: (*hiša*) *mojega očeta; (priročnik) Angele Piskernik/A. Piskernik, slike Ivane Kobilca/Ivane Kobilce/I. Kobilca/I. Kobilce;* **969**

2. pri izpridevniških samostalnikih 4. ali 1. sklanjatve pri samostalnikih na *-ov/-ev*: *dela Koseskega, roman Dostojevskega, drame Čehova, romani Turgenjeva, stanovanje Kovačevih, zmaga Svetove;* **970**

Pomni

Kadar taka imena na govorni *-ski* iz neslovanskih jezikov osnovo podaljšujejo z *-j-* (*Closky -ja*), imajo praviloma tudi take pridevnike: *Closky – Closkyjev, Tedeschi – Tedeschijev*. **971**

3. pri samomnožinskih samostalnikih ali samostalnikih v množini: *svetloba Gostosevcev, hiša siromakov;* **972**

4. pri samostalnikih, ki sicer individualno lastnino izražajo s priponskimi obrazili *-ov/-ev* (ali *-in*), so pa v priredni zvezi z besedami, ki izražajo lastnost z rodilnikom, npr. *dela Koseskega in Detele*. **973**

Pomni

Rodilnik lahko dobi vrednost pridevnika, če je levi prilastek: *Puškinova, Tolstojeva in Dostojevskega pripovedna dela*. **974**

Priponsko obrazilo *-ski*

975

Tvorjenje

976

1. Če se podstava končuje na *m, n, r, l* ali *v, j, lj, nj*, pa tudi na *p, b, f* in *t, d*, se *-ski* samo dodaja (neobstojni samoglasnik se pri tem praviloma ne zapisuje): **977**

<i>zima</i>	–	<i>zimski</i>	<i>Doboj</i>	–	<i>dobojški</i>	<i>Štip</i>	–	<i>štipski</i>
<i>Lovran</i>	–	<i>lovranski</i>	<i>polje</i>	–	<i>poljski</i>	<i>Doberdob</i>	–	<i>doberdobski</i>
<i>minister</i>	–	<i>ministrski</i>	<i>konj</i>	–	<i>konjski</i>	<i>Britof</i>	–	<i>britofski</i>
<i>Mostar</i>	–	<i>mostarski</i>				<i>študent</i>	–	<i>študentski</i>
<i>Zadar</i>	–	<i>zadrski</i>				<i>Lapad</i>	–	<i>lapadski</i>
<i>Dol</i>	–	<i>dolski</i>						
<i>lov</i>	–	<i>lovski</i>						

Posebnosti

- 978** 1. Glas *t* na koncu podstave se včasih vendarle premenjuje: *Hrvat* – *hrvaški* (poleg *hrvatski*), *Murska Sobota* – *soboški* (*murskosoboški*), *kmet* – *kmečki* (poleg *kmetski*). V lastnih imenih je včasih knjižno uveljavljena slovenska narečna oblika na *-čki* (*Donačka gora*).
- 979** 2. Glas *d* na koncu podstave se včasih premenjuje z *j*, npr. *grad* – *grajski*, *Dravograd* – *dravograjski*, *Beograd* – *beograjski*, *Bled* – *blejski*, ali celo s *š*: *Šentvid* – *šentviški*, *Kobarid* – *kobariški*, *Medvode* – *medvoški* (poleg izjemoma *medvodski*).
- 980** 3. Dvojne soglasnike v tujih lastnih imenih pred *-ski* poenostavljamo; če črkovni sklopi zaznamujejo t. i. mehka *n* ali *l*, jih pišemo z *nj* oz. *lj*, če pa *j*, z *j*:
<i>Bonn</i> – <i>bonski</i>	<i>Sevilla</i> – <i>seviljski</i>	<i>Marseille</i> – <i>marsejski</i>
<i>Dieppe</i> – <i>diepski</i>	<i>Bologna</i> – <i>bolonjski</i>	<i>Versailles</i> – <i>versajski</i>
<i>Cannes</i> – <i>canski</i>	<i>Ventimiglia</i> – <i>ventimiljski</i>	<i>Keszthely</i> – <i>keszthejski</i>
- 981** 4. Če sta *j* ali *v* pisana npr. z *i/y* ali *u*, ju pred *-ski* pišemo po domače:
<i>Pistoia</i> [pistója] <i>Pistoie</i>	– <i>pistojski</i>
<i>Broadway</i> [bródvej] <i>Broadwaya</i>	– <i>broadwajski</i> [bródvejski]
<i>Lendvai</i> [léndvaj] <i>Lendvaia</i>	– <i>lendvaj(ev)ski</i>
<i>Allgäu</i> <i>Allgäu</i> [álgoj álgoja]	– <i>allgojski</i>
<i>Dachau</i> <i>Dachaua</i> [dáhaʊ dáhava]	– <i>dachavski/dahavski</i>
- 982** 5. Nemi *e* (*Verne*) ali nemi *e* + nemi soglasnik (*Arles*) pred *-ski* opuščamo:
<i>Shakespeare</i> – <i>shakespearski</i>	<i>Nantes</i> – <i>nantski</i>
<i>Le Havre</i> – <i>lehavrski</i>	<i>Arles</i> – <i>arlski</i>
- Nemi *e* kot del pisnega večglasnika ohranjamo: *Monroe* [monró] – *monroejski*.
- 983** 6. O vrivanju neobstojnega polglasnika pri pridevnikih na *-ski* (*Tuzla* – *tuzelski*, *Slatna* – *slatenski*, *Bojsno* – *bojsenski*, *Radlje* – *radeljski*) gl. § 741–744.
- 984** 2. Če se podstava končuje na govorjeni samoglasnik (zapisan lahko tudi z več črkami), se pred *-ski* podaljša z *j*; morebitni nemi soglasnik za tem samoglasnikom odpade:
<i>Tahiti</i> <i>Tahitija</i>	– <i>tahitijski</i>
<i>Sydney</i> [sídni] <i>Sydneyja</i>	– <i>sydneyjski</i>
<i>Borneo</i> <i>Bornea</i>	– <i>bornejski</i>
<i>Bilbao</i> <i>Bilbaa</i>	– <i>bilbajski</i>
<i>Waterloo</i> <i>Waterlooja</i>	– <i>waterloojski</i>
<i>Pavia</i> [pavíja] <i>Pavie</i>	– <i>pavijski</i>
<i>Bordeaux</i> <i>Bordeauxa</i> [bordója]	– <i>bordeaujski</i> (podomačeno <i>bordojski</i>)
<i>Calais</i> <i>Calaisa</i> [kalêja]	– <i>calaijski</i>
<i>Troyes</i> <i>Troyesa</i> [troája]	– <i>troyejski</i>
- 985** 3. Če se podstava končuje na govorjeni *s* z *c š ž č dž k g h*, se ti glasovi zamenjajo s *š*, *-ski* pa izgubi svoj *s* (tudi za prvotnim *š*); kako se ti glasovi prvotno pišejo, pri tem ni pomembno:
<i>s</i> – <i>vas</i> , <i>Celebes</i> , <i>Rodos</i>	– <i>vaški</i> , <i>celebeški</i> , <i>rodoški</i>
<i>z</i> – <i>vitez</i> , <i>Peloponez</i>	– <i>viteški</i> , <i>peloponeški</i>
<i>c</i> – <i>Ribnica</i> , <i>Linz</i>	– <i>ribniški</i> , <i>linški</i>
<i>š</i> – <i>Praše</i> , <i>Avranches</i>	– <i>praški</i> , <i>avranški</i>
<i>ž</i> – <i>mož</i> , <i>Lož</i> , <i>Limoges</i>	– <i>moški</i> , <i>loški</i> , <i>limoški</i>

č	–	<i>Loče, Greenwich, Nikšič</i>	–	<i>loški, greenwiški, nikšiški</i>
dž	–	<i>Dobrudža</i>	–	<i>dobruški</i>
k	–	<i>Loka, Timok, Šrilanka</i>	–	<i>loški, timoški, šrilanški</i>
g	–	<i>Log, Laforgue</i>	–	<i>loški, laforški</i>
h	–	<i>Lah, Toblach</i>	–	<i>laški, toblaški</i>

Primerjaj še premene soglasniških sklopov:

ck	–	<i>Polock</i>	–	<i>pološki</i>
st	–	<i>Novo mesto</i>	–	<i>novomeški</i>
sk	–	<i>Aljaska, Čerkask</i>	–	<i>aljaški, čerkaški</i>
šč	–	<i>Gradišče, gledališče</i>	–	<i>gradiški, gledališki</i>

Pomni

986

Nekaj primerov ne gre po teh pravilih: *Zagreb – zagrebški, Francoz – francoski, Rus – ruski*; tako večinoma tudi *Murmansk – murmanski* ipd.

Priponsko obrazilo -ovski/-evski

987

Take pridevnike delamo, kot da bi pridevnikom na *-ov/-ev* dodajali *-ski*; prim. *bratov – bratovski, stričev – stričevski, Krležev – krleževski, Goyev – goyevski, Manetev/Manetov – manetevski/manetovski, Poejev – pojevski, Descartesov – descartesovski*. Tako nekončno pripono dobivajo tudi nekateri drugi pridevniki zaradi lažjega izgovora: *Egip – egiptovski, študent – študentovski* poleg *študentski*.

Priponsko obrazilo -anski ipd.

988

Namesto nekončne pripone *-ov-* imajo nekateri pridevniki na *-ski* pripono *-an-* (zaradi naslonitve na imena prebivalcev), npr. *italijanski, javanski, samoanski* (po *Italijan, Javanec, Samoanec*). Tako ima npr. kraj *Brezje* obliko *brezjanski* ali *brezenski* po *Brezjan* ali *Brezenc*.

Pisanje

989

Pridevnike na *-ski* (in *-ovski/-evski*), tvorjene iz večbesednih podstav, pišemo skupaj: *Aix-les-Bains, Dos Passos, von Essen, U Tant, Franc Jožef – aixlesbainski, dospasosovski, vonessnovski, utantovski, francjožefovski*. Le če so sestavine povezane s t. i. prirednim vezajem, ta ostane: *Avstro-Ogrska – avstro-ogrski*. (Prim. § 517, 596.)

Priponska obrazila za stopnjevanje pridevnikov

990

Pri lastnostnih pridevnikih, ki jih stopnjujemo s priponskimi obrazili (kakovostni, merni), se primernik ne izraža z *bolj*, npr. *sladek – slajši, velik – večji* (vsi priponski primerniki so načeloma zapisani v zaglavju gesla v slovarju).

Prislovi iz primernikov so enaki obliki za srednji spol, če pa se končujejo na *-jše*, *-šje*, *-žje*, *-čje*, se zadnji soglasnik navadno lahko tudi izpušča: *ljubeznivejše/ljubezniveje*, *slajše/slaje*, *nižje/nize*, stilno *globočje/globoče* (vendar samo *krajše*, *jačje*).

991 Razno

992 Samostalniki s priponskim obrazilom *-stvo/-štvo*

Za samostalnike s priponskim obrazilom *-stvo/-štvo* veljajo enake premene kot pri pridevniki na *-ski/-ški* (prim. § 975–988, posebno 985):

<i>lov</i>	–	<i>lovstvo</i>	<i>Dachau</i>	–	<i>dahavstvo</i>
<i>mož</i>	–	<i>moštvo</i>	<i>Baudelaire</i>	–	<i>baudelaire(jev)stvo</i>
<i>vitez</i>	–	<i>viteštvo</i>	<i>Poe</i>	–	<i>poejevstvo</i>

Prim. tip *bralec* – *bralstvo* ipd. v § 649, 655. Oblika *dahavstvo* je po podomačenem *dahavec*, *dahavski*.

993 Priponska obrazila za ženski par moškemu

994 Občna imena

Izpeljanke za moške osebe ali živali imajo načeloma vzporednice za ženski spol. Delamo jih tako, da moškemu imenu dodamo ustrezno žensko priponsko obrazilo (*učitelj* – *učiteljica*, *Novomeščan* – *Novomeščanka*, *nemčur* – *nemčurka*, *knez* – *kneginja*, *prodekan* – *prodekanka*, *kustos* – *kustosinja/kustodinja*) ali pa moško priponsko obrazilo zamenjamo z ženskim (*Slovenec* – *Slovenka*, *knjigovodja* – *knjigovodkinja*).

995 Pomni

Ženskih poimenovanj, ki so parna moškimi, ne izpodrivamo z moškimi; govorimo torej: *višja bibliotekarka*, *gospa dekanka*, *vojakinja Lidija*, *profesorica Angela Piskernik*, *svética Ana Kopriva*.

996 Lastna imena

Posebnost so ženske oblike moškega priimka. Priimki so namreč načeloma moškega spola: *Prešeren*, *Detela*, *Potrata*, *Noč*, *Milost*, *Zdravje*. Kadar se nanašajo na ženske osebe, se obravnavajo na tri načine:

997 1. Spremenijo spol in preidejo v 3. žensko sklanjatev (navadno le v zvezi z imenom), imena s končnico *-a* pa tudi v 1. žensko sklanjatev:

<i>Kveder</i>	–	<i>Zofka Kveder</i>	<i>Zofke Kveder</i> itd.
<i>Bratina</i>	–	<i>Medana Bratina</i>	<i>Medane Bratina/Medane Bratine</i> itd.
<i>Kobilca</i>	–	<i>Ivana Kobilca</i>	<i>Ivane Kobilca/Ivane Kobilce</i> itd.

2. Kot priimek uporabljamo posamostaljeno obliko svojilnega pridevnika iz ustreznega lastnega imena, npr. pri priimku *Kveder*: **998**

Kvedrova, Kvedrove itd.

Zofka Kvedrova, Zofke Kvedrove itd. (neuradno)

3. Priimku dodamo samostalniško priponsko obrazilo ženskega spola oz. moško zamenjamo z ženskim (oboje je danes slengovsko, neknjižno ljudsko, pokrajinsko): **999**

<i>Kocmur</i>	–	<i>Kocmurka</i>	<i>Ogorelec</i>	–	<i>Ogorelka</i>
<i>Radman</i>	–	<i>Radmanca</i>	<i>Visočnik</i>	–	<i>Visočca</i>
<i>Kovač</i>	–	<i>Kovačica</i>	<i>Pozne</i>	–	<i>Poznela</i>
<i>Žibert</i>	–	<i>Žibertovka</i>	<i>Smole</i>	–	<i>Smoletovka</i>

Nekdaj tudi *Volk* – *Volkulja*.

4. Če je priimek posamostaljena pridevniška beseda, se ustrezna oblika za žensko lahko dela z zamenjavo sklanjatvenega vzorca za spol: *Matičetov* – *Matičetova* -e. **1000**

Priponska obrazila za manjšalnice (ljubkovalnice ipd.)

1001

1. Pri samostalnikih ženskega spola delamo manjšalnice ipd. načeloma s priponskim obrazilom *-ica*: *mama* – *mamica*, *roka* – *ročica/rokica*, *bukev* – *bukvica*; samostalniki z *-i* v rodilniku ednine (2. ženska sklanjatev) imajo večinoma obrazilo *-ca*: *stvar* – *stvarca*, *klop* – *klopca*, toda *vrv* – *vrvca* in (množinsko) *gosli* – *goslice*, *jasli* – *jaslice*. Kadar naglas ni na podstavi, se uporablja samo obrazilo *-ica* (*vas* – *vasica*, *kost* – *koščica*), le v krajevnih imenih najdemo tudi *vescà*. Za srednji spol prim. *vratca* (rod. *vratc*). **1002**

2. Osebna ženska imena imajo take tvorjenke na *-ca*, *-ica* ali *-i*: *Polona* – *Polonca/Polonica*, *Špela* – *Špelca/Špelica*, *Gita* – *Giti/Gitica*. **1003**

3. Namesto priponskih obrazil *-ica* ali *-ca* sta ob nekaterih podstavah v rabi *-ika* ali *-ka* (*Fani* – *Fanika*, *Franca* – *Francka*, *Urša* – *Urška/Uršika*). **1004**

4. Namesto priponskega obrazila *-ce* je v rabi *-ece* [əce], če bi sicer prišlo do težkega soglasniškega sklopa: *mesto* – *mestece*, *sonce* – *sončece*. (Slovarski zapis izgovora polglasnika je [əc].) Prim. še *grozdje* – *grozdjiče*. **1005**

Če se podstava samostalnika končuje na nezvočnik + zvočnik, tvorimo manjšalnico tako, da pred zvočnik vrinemo neobstojni samoglasnik: *pismo*, *posestvo*, *povesmo*, *bitje*, *morje* – *pisemce*, *posestevce*, *povesemce*, *bitijce*, *morijce*; po zgledu *sončece* napravljanim variantam, npr. *bitjece*, se izogibamo.

Priponsko obrazilo *-(č)an* za imena prebivalcev

1006

Imenom prebivalcev dodajamo priponsko obrazilo *-(č)an* ne glede na izglasje podstave: *Ljubljana* – *Ljubljančan*, *Logatec* – *Logatčan*, *Split* – *Splitčan*, *Dol* – *Dolan*. Starejše dvojnice so bile *Logačan*, *Splichan*.

1007 Glagoli na *-iti* in *-eti* iz pridevnikov

Glagoli na *-iti* (*-im*) iz pridevniške podstave, npr. *rumeniti -im*, označujejo dejanje, na *-eti* (*-im*) pa potek (ali stanje), npr. *rumeneti -im*; prvi pomenijo 'delati rumeno' ipd., drugi 'postajati rumen' ipd. Tako: *bogatiti – bogateti, noriti – noreti, jekleniti – jekleneti, živiti* 'ohranjati živega' – *živeti* 'biti živ'. Prim. še *ovdoveti* 'postati vdova/vdovec'.

1008 Tekmovalna (konkurentna) priponska obrazila

Izrazito konkurentna priponska obrazila, npr. *-ski* in *-en* (*gospodarski – gospodaren*), pa tudi *-ski* in *-ičen* (*demokratski – demokratičen*) ipd., imajo včasih lahko pomen-sko ali uporabnostno ločevalno vlogo; to v slovarju ponazarjajo ustrezni zgledi, izjemo-ma tudi slovnično-stilistične ali zvrstne oznake.

1009 1. Ob pojmovni enakovrednosti obrazil dajemo prednost domačemu: *gimnazijec – gimnazialec, recipročnost – reciprociteta, kurijski – kurialen, funkcijski – funkcionalen, kromati – kromirati*.

1010 2. Individualna svojina je včasih izražena z drugačnim priponskim obrazilom kot splošna:

<i>otrok</i>	–	<i>otrokov</i>	<i>otroci</i>	–	<i>otroški</i>
<i>mati</i>	–	<i>materin</i>	<i>matere</i>	–	<i>materinji, materen</i>
<i>sin</i>	–	<i>sinov</i>	<i>sinovi</i>	–	<i>sinovski</i>
<i>študent</i>	–	<i>šudentov</i>	<i>študenti</i>	–	<i>študentski, študentovski</i>
<i>Slovenec</i>	–	<i>Slovenčev</i>	<i>Slovenci</i>	–	<i>slovenski, slovenj(i)</i>
<i>jelen</i>	–	<i>jelenov</i>	<i>jeleni</i>	–	<i>jelenji</i>
<i>kralj</i>	–	<i>králjev</i>	<i>kralji</i>	–	<i>kraljévi, kraljévski</i>

1011 Pomni

Priponska obrazila za splošno svojino imajo lahko tudi različen pomen, npr. *otroški* (nanašajoč se na otroke) – *otročji* 'nezrel, neresen'. Tako se navadno loči *tehničen* (iz *tehnika*) in *tehniški* (iz *tehnik*). Prim. še *kemičen* (nanašajoč se na snov) in *kemijski* (nanašajoč se na stroko).

1012 3. Pri pridevnikih na *-ski* se lahko veliko podstav izenači (npr. *Loka, Loče, Log, Lož – loški; Jesenik, Jesenice – jeseniški*). Včasih se uporablja priponsko obrazilo, ki ohranja večjo razvidnost prvotne podstave: *Lašče – laščanski* proti *Laško – laški* proti *Laze – lazanski*; pri imenu *Čedad* sta v rabi pridevnika *čedajski* in *čedadski*.

4. O tipu *volivec/volilec* in izpeljankah iz tega gl. § 946, 948, 949.

1013 Tvorjenke iz tujk in tujih lastnih imen ter podomačevanje

Podstavo občnoimenskih tvorjenk iz tujk in tujih lastnih imen redko pišemo po domače, pri njih namreč navadno ohranjamo tujo pisavo: *Disney – disneyjevski* proti *Nietzsche – ničejanec* (posebnost so končaji podstav za pridevnike na *-ski, -stvo* in izpeljanke iz njih). Načeloma samo po domače pišemo:

1014 1. občna imena, nastala iz lastnih: *rentgen, dizel, vat, om*;

1015 2. imena rastlin, bolezní ipd., napravljena s priponskim obrazilom iz lastnih imen: *bazedovka, bemovec, verthajmovka*;

3. besede z zapleteno pisavo (izvzeti so svojilni pridevniki): *makiavelističen*, *ničejanec*; **1016**
4. zelo pogosto rabljene izraze, napravljene iz besed, ki jih sicer navadno še pišemo nepodomačeno: *marksizem*, *džezovstvo/jazzovstvo*; **1017**
5. vse glagole: *kseroksirati*, *koventrirati*. **1018**

Pomni

Tvorjenke iz že podomačenih besed ohranjajo domačo pisavo: *Petrarka* – *petrarkist*, *Petrarkov*. **1019**

Krajšave**1020**

Krajšave so kratice, formule, simboli in okrajšave.

Kratice, formule in simboli**1021**

Poleg navadnih besed ima slovenščina čedalje več kratičnih in simbolnih poimenovanj, domačih in prevzetih. Ta nastajajo tako, da besede ali stalne besedne zveze okrnimo, navadno prav do začetnih črk, npr. *meter* > *m*, *tempus* > *t*, *jug* > *J*, *Slovenska akademija znanosti in umetnosti* > *S, A, Z, U*. Tako dobljene krne iz besednih zvez nato strnemo v kratico (*S, A, Z, U* > *SAZU*) ali v formulo, npr. H_2O (vodikov oksid), *NaCl* (natrijev klorid); če pa je krn en sam, ga navadno uporabljamo le kot simbol, ne kot kratico, npr. *Na* (natrij), *H* (vodik), *t* (čas), *cm* (centimeter). Simbole za merske enote pišemo načeloma s presledkom za številko, npr. *35 m*, *5 a* (pet arov) proti *5a + 3b* (pet a + tri b) v algebri. (Prim. še simbole iz abecede: *A, B, C*, ali *a, b, c*.) O nečrkovnih znamenjih gl. § 11–18, 21–24.

Prvotne krne v kraticah načeloma pišemo z velikimi črkami, izjemoma tudi mešano: *TAM*, *SAZU*, *BiH*. Kratice beremo ali kakor druge besede, npr. *TAM* [tám], ali pa črkovalno, npr. *PTT* [pətətə], *SP* [espé], samo izjemoma s tujimi imeni črk, npr. *BBC* [bibisí], vendar *USA* [uesá]. Formule in simbole pišemo po dogovoru z velikimi in malimi črkami. Formule beremo črkovalno (*CO* [ceó]), simbole pa črkovalno le pri narekovanju, sicer jih razvezujemo v prvotna poimenovanja, dostikrat pa tudi prevajamo: *Na* = *natrij*, *H* = *vodik*, *t* = *čas*. Za kraticami, formulami in simboli ne pišemo krajšavnih pik. Dvo- in večzložne črkovalno brane (govorjene) kratice se naglašujejo samo na koncu: *SP* [espé], *RK* [erká], *RTV* [rtevé]. Nečrkovalno brane (in govorne) kratice s pogostno rabo prehajajo med navadno pisano besedje in se potem tako tudi pišejo: *sit*, *Unesco*, *Tam*.

Pomni**1022**

Z velikimi črkami pisane kratice pri likovnih stilizacijah lahko pišemo tudi z malimi črkami, npr. *ptt*, *rtv* ipd.

Kratice, formule in simboli so večinoma samostalniki moškega spola (*TAM*, *SIT*, *UNESCO*), ženskega spola pa so kratice na nenaglašeni *-a*, npr. *EFTA*, *INA*, *NAMA*, in redke druge, npr. *SAZU* (ta pa je tudi moškega spola). Le redko katera kratica ima množinsko vrednost (*ZDA*). Glede sklanjanja kratic gl. § 760, 804, 812, glede pisanja pa § 120, 121, 496, 521, 524, 594–598 (okrajšave), 925. **1023**

1024 Pomni

Kopičenje kratic ni priporočljivo. Nekatere zveze kratic se pišejo tudi narazen, npr. *MO RS* (Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije).

1025 Okrajšave

Okrajšave so okrajšano zapisane besede ali besedne zveze; znamenje okrajšanosti je pika: *oz.* = *oziroma*, *npr.* = *na primer*, *t. i.* = *tako imenovani*, *d. d.* = *delniška družba*. Okrajšave so samo pisne, v branem besedilu jih večinoma besedno razvezujemo: *prim.* beremo kot *primerjaj(te)*, ne kot *prim*; črkovalno branje okrajšav je izjemno (npr. *itd.* [itədò]), navadno pa pri narekovanju. O pisanju okrajšanih izrazov gl. § 521, 522, 594–598, 1031.

Naglas v besedotvorju

1026

Tvorjenke bodisi ohranjajo naglasne značilnosti svojih podstav (*mízica* kakor *míza*) ali pa imajo drugačne (*kôšnja* proti *kosím -íti*).

Pomni

1027

Nekatere tvorjenke imajo naglasne dvojnice, npr. *puščica* in *púščica*. Take dvojnice imajo včasih različen pomen: *kozica* (posoda), *kozíca* in *kôzica* (mala/majhna koza); *glávica* (majhna glava), *glavíca* (pri žeblju).

1. Stalno naglašena priponska obrazila (prim. § 900) svoji podstavi odvzemajo naglas: *dêbel -éla* > *debelúh*, *podájati* > *podajáč*, *mérim* > *merílo*, *intelektuálen* > *intelektualizírati*, *èn êna -o* > *enájst*.

1028

2. Pri izpeljankah z glagolsko podstavo se naglasno mesto zmeraj določa neodvisno od nje: *pogovorím se* > *pogôvor*, *umorím* > *umòr -ôra*, *kosím* > *kôšnja*. Dostikrat je tako tudi pri drugih besednovrstnih podstavah: *bóg -á* > *bogínja*, *mlád -a -o/ó* > *mladíca*. Naglasnost zloženke se v podstavi izpeljanke iz zloženke načeloma ohranja: *vrto-gláv/áv - vrto-glávica*.

1029

3. Zloženke

1030

Po dva naglasa (ali več) imajo zloženke, katerih drugi (zadnji) del je nespremenjen prevzet iz podstavne besedne zveze: *živínozdravník* < zdravník za živíno, *sívozelèn* < zelèn na sívo, *literárnozgodovínski* < zgodovínski, in sicer literárni, *zgórnjepolskávski* < zgórnji polskávski, *stáročerkvénoslovánski* < stári cerkvéni slovánski. Prim. še: *sámoobvládanje* < obvládanje sámege sêbe, *prvorojèn* < rôjen prvi, *drúgouvrščèn* < uvrščèn na drúgo (mésto), *stópêti* < stó in pét, *C-vitamín* [cévitamín] < vitamín C, *4-tónski* [štíritónski] < (ták) s štírimi tónami. Zloženke iz priredne besedne zveze imajo sploh po dva naglasa (ali več): *Bréznič-Ramôvš* < (pravopis) Brézniča in Ramôvša, *črno-bél* < črn in/ali bél. Dva naglasa imajo tudi zloženke, katerih prvi del je enak ime-novalniku: *brúcmajór*, *Slovénijacéste*, *vikendhúša* (redka izjema je *pikapolónica*).

1031

Zloženke s količinskim izrazom (tj. z glavnim ali nedoločnim števnikom v podstavi) imajo dva naglasa (ali več): *ênodnéven*, *dvódnéven*, *vêčdnéven*, *nékajdnéven*, *stódvájsetdnéven*, *stótrúndvájseti*, *trítisočér*; *trómêja*, *dvóbòj*, *ósemtisočák*; *dváinpôlkrat*.

Sem se uvrščajo tudi t. i. veleliške zloženke, npr. *kážipót*, *neprídipràv*, *lážistrokovnják*.

Po en naglas imajo zloženke:

1032

– kadar imajo v podstavni besedni zvezi glagol: *zobobòl*, *strelovòd*, *samogôvor*, *zemljevíd*, *nogomêt*, *svetobólje*, *tresorépka*; *miroljúben*, *dobrohòten*, *krvolóčen*, *samoljúben*, *samogòlten*, *samorásel*; *klečeplázim*, *dolgočásim se*; sem uvrščamo tudi zloženke kot *pravopís*, *zemljepís*, *naravoslòvje*, *pravosódje*, *imenoslòvje*, *pravoréčje*, *domoznánstvo* in njihove prevzete ustreznice: *geografíja*, *biologíja*, *geometríja*, *astronomíja*, *onomástika*;

– kadar podstavna besedna zveza ni v ime-novalniku, kakor npr. *dobrosrúčen* < (tak) dôbrega srcá/z dôbrim sícem; prim. še *debelogláv* in *-áv*, *rdečekljún*, *belozób*, *kratkokríl*, *dobrodúšen*, *širokolísten*, *cvetečelíčen*, *šesterokóten*.

4. Sestavljenke imajo poleg naglasa na podstavi tudi naglas na predpionskem obrazilu: *prásnòv*, *nàdučitelj*, *prèddélavec*, *nèmorálen*, *nèúmen*, *nàjlépši*, *prèdnaróčím*. Takaj predpona zamenjuje polnopomensko besedo prvotne podstavne besedne zveze: *prá-'prvoten'*, *nàd-'višji'*, *prèd-'vodeči'*, *nè-'nasprotno (od moralen)'*, *nàj-'glede na vse/*

1033

od vseh (lepši)', *prèd-* 'poprej'. Sestavljenke je treba ločiti od izpeljank iz besed s predslonko, ker imajo te en sam naglas: *Zagórje* '(področje) za gôro', *Podgôra* '(kraj) pod gôro', *Primórje* '(področje) pri mórju', *predprážen* '(tak) pred prágom', *neúmen* '(tak, ki) ne úme', *naskóčim* 'skóčim na (kaj)', *prebrêdem* 'brêdem čez (kaj)'. En sam naglas imajo torej tudi glagolske sestavljenke iz glagolov s predlogi.

- 1034** 5. Sklopi (tudi samo pisni) imajo navadno toliko naglasov, kolikor jih ima njihova podstava: *sevéda* < se vé, da; *ênaindvájset* < êna in dvájset; *nebódigatréba* < ne bódi ga tréba.
- 1035** 6. Za tvorjenke nadaljnjih stopenj veljajo ista pravila, tj. ali ohranijo naglas svoje podstave ali pa ga spremenijo: *bogínjin* kot *bogínja* proti *kovačica* nasproti *kováč*, *dvestotíca* nasproti *dvésto*.
- 1036** 7. Pri štetju se lahko poudari razločevalna enota sklopnega števnik: *pétmajst*, *šéstmajst*, *sédemnajst* ... namesto navadnega *petnájst* ...; podobno se lahko poudarjajo tudi predpone in predlogi: *seja bo dòpoldne*, *ne pòpoldne* (v slovarju zapisano *dopóldne*, *popóldne*); *seje bodo prèd kosilom*, *ne pò kosilu*. Tak poudarek lahko zapisujemo z naglasnimi znamenji ali pa poudarjeni zlog grafično posebej zaznamujemo, npr. z ležečo pisavo.
- 1037** 8. Včasih se sestavin zloženek, sestavljenk in sklopov ne zavedamo več, zato imajo lahko en naglas namesto dveh; prim. *dvolíčen* (*človek*), *neváren*, *očenàš*, *Šentvíd/Šentvìd*.
- 1038** 9. O naglasu pri krajšavah gl. § 1021.

Slovenski jezik ima več pojavnih oblik, imenujemo jih zvrsti. V slovenščini so tile zvrstni snopi:

– **s o c i a l n e** zvrsti: knjižni jezik (knjižna zborna zvrst, knjižna pogovorna zvrst), pogovorni jezik, pokrajinske narečne skupine, narečja in mestne govornice; socialne podzvrsti so še t. i. interesne govornice, tj. sleng, žargon in latovščina (argo) ipd.; **1040**

– **f u n k c i j s k e** zvrsti: jezik praktičnega sporazumevanja, strokovni jezik raznih vrst, publicistični, umetnostni; **1041**

– **č a s o v n e** zvrsti: sodobni ali pa pretekli (zgodovinski); **1042**

– **m e r n o s t n e** zvrsti: vezana ali pa nevezana beseda; **1043**

– **p r e n o s n i š k e** zvrsti: govorjeni ali pa zapisani jezik. **1044**

Vse te zvrsti se uresničujejo v besedilih, ta pa lahko obravnavamo z različnih stališč:

– kdo jih ustvarja (kdo je njihov tvorec),

– komu so namenjena (kdo je njihov naslovnik),

– v čem je njihova posebna vloga (umetnostna, neumetnostne),

– katere zgradbene (strukturne) značilnosti imajo (slovnica, poetika, stilistika) ipd.,

– ali so podana v govorni ali pisni podobi,

– ali so vezana ali nevezana,

– ali tvarino (snov) ubesedujejo neposredno ali pa so obnavljanje (reprodukcija) že danih besedil, itd.

Socialne zvrsti

1045

Knjižni jezik

1046

Knjižni jezik je najvišja in najbolj uzaveščena zvrst slovenskega jezika. Govorno in pisno ga gojimo kot vsenarodno sredstvo sporočanja, zato ima narodnozdrževalno in narodnopredstavno vlogo. Norma današnjega knjižnega jezika je zajeta v glasovju, pisavi, oblikah, zvezah in besedju ter predpisana za rabo v besedilih vseh knjižnih funkcij-skih zvrsti (umetnostna, strokovna in druge). Knjižni jezik ima strogo (t. i. zborna) in manj strogo (knjižno pogovorno) zvrst.

Po predknjižnem izročilu (od 10. do srede 16. stoletja) se je naš knjižni jezik začel z l. 1550 v osrednji Sloveniji. V 18. stoletju je dotlej splošnoslovenski knjižni jezik postal samo osrednjeslovenski, ker so se ob njem pojavili pokrajinski tipi knjižnega jezika, npr. v Prekmurju, na Koroškem in Štajerskem. Kot t. i. splošnoslovenski jezik je od srede 19. stoletja (z vpeljavo nekaj novih oblik) postopoma zajel celotno slovensko jezikovno ozemlje; ima ves čas naravno, živo govorno podstavo v osrednjem delu Slovenije s središčem v Ljubljani.

1047 Knjižna zborna zvrst

Knjižna zborna zvrst, zlasti njena pisna in bralna podoba, je namenjena predvsem za tiskana besedila vseh vrst, pa tudi za javno ustno sporočanje (za predavanja, slovesnejši govor, pridigo, nekatere vrste dramatike in recitacij); žive prvine v zbornosti lahko spremljajo tudi prvine knjižnojezikovnega izročila.

Vse oznake prvin jezikovne zgradbe so v pravilih pravopisa in v slovarju pravopisa podane glede na knjižno zborna zvrst.

1048 Knjižna pogovorna zvrst

Za knjižno pogovorno zvrst je značilno tvorjenje besedila v navzočnosti naslovni-ka, npr. predavanja in konference v manjšem krogu, intervjuji in okrogle mize na radiu in televiziji, uradovanje s strankami, seje, sestanki, lahko tudi zasebni pogovori, uporablja pa se tudi v nekaterih vrstah dramatike in filma. V tej zvrsti so načeloma samo žive jezikovne prvine, pogosteje se v njej uveljavljajo značilnosti vsakdanjega pogovornega jezika. Značilnosti knjižnega pogovornega jezika so v glasovju (in s tem v pisavi), naglaševanju, oblikah, skladnji in besedju.

Značilnosti, po katerih se razlikuje od zborne zvrsti knjižnega jezika, so:

1049 Glasovje

Glasovne značilnosti so predvsem posledica samoglasniškega upada:

- t. i. kratki nedoločnik (*delat, kosit, dvignit, peč*);
- množinska oblika deležnika na *-l*: *smo délal, prosíl, smo mérli*; v težjih soglasniških sklopih pa *smo nêšli, dvígnili*;
- posamezni primeri, npr. *je bla, blo, smo bli; prosim* [ə];
- izgovor nenaglašenelega deležniškega *-el* [əɥ], *-il, -el* (*e* iz jata) samo kot *-u*: *reku, peku; nosu; vedu, vidu*;
- izgovor prislova *sem* [səm] s polglasnikom;
- izgovor polglasnika ali *e*, kadar sta kratka, v primerih kot *videt, vedet, tega* in v težjih soglasniških sklopih (npr. *gladkega*);
- samo rahlo upadli (reducirani) kratki naglašeni *a* pred soglasnikoma: *pràv, žàl* in *kàj, zdàj; končàj, končàt, bràt; kàdar, kàkšen*;
- nekateri prislovi tipa *gor, dol* (za pomen 'gori', 'doli');
- izgovor *l* namesto *lj*, kadar bi moral stati pred samoglasnikom in hkrati za soglasnikom: *kluč, grable, zaljubljen* (namesto zbornih *ključ, grablje, zaljubljen*).

1050 Pisava

Ta manj stroga oblika knjižnega jezika se v umetnostnih besedilih in pri citiranju nezbornih lastnosti besedila lahko tudi zapisuje.

Naglas**1051**

Tu so opazne zlasti

– vse naglasne značilnosti kratkega nedoločnika: *nôsit, pêljat, krôžit, písat, krênit; morít/morìt, sedét/sedèt, dát/dàt, pobrát/pobràt, pást/pàst, góst/gòst, trést/trèst, pèč/pèč, nêst/nêst, grèt/grét; govorít/govorìt;*

– nepremični naglasni tip namesto mešanega pri samostalnikih tipa *gôra gôre*;

– nepremični naglasni tip pri nekaterih pridevnikih in zaimkih, npr. *tèmen tèmnega* proti *temnegà*; *tá téga* proti *tegà*.

Oblike**1052**

Značilne so zlasti oblike *jejo, vejo* (prim. § 891) in oblike, ki so posledica glasovnih posebnosti (prim. § 1049), npr. izgovor [réku] namesto [rékəu].

Skladnja**1053**

Skladenjsko je za manj strogo obliko knjižnega jezika značilna predvsem preprostejša zgradba stavka in povedi (npr. brezvezja) in večja pogostnost sredstev za vzdrževanje stika z naslovnikom.

Besedje**1054**

Marsikatera pogovorna beseda se laže uvrsti v to obliko knjižnega jezika kot pa v zborna, npr. *ja* proti *da*, *a* proti vprašalnemu *ali*, *adijo* proti *na svidenje*, *brigati se* ipd.

Neknjižne zvrsti**1055****Neknjižni pogovorni jezik****1056**

Slovenski pogovorni jezik je neknjižna socialna zvrst jezika, hkrati pa večinoma ne narečna, čeprav precej blizu jeziku večjih, zlasti pokrajinskih narečnih skupin. Najbolj se kaže v uporabi izposojenk, zlasti iz germanskih in romanskih jezikov, ki v knjižni jezik niso sprejete; ima preprostejšo skladnjo (npr. sopostavljanje skladenjskih enot namesto besednih in stavčnih zvez z veznikom). Na izrazni ravni je zanj zelo značilen tu večji, tam manjši upad (redukcija) kratkih samoglasnikov, posledica tega pa so raznovrstnejši soglasniški sklopi. Vse njegove prvine so žive v sodobni govorici (podobno kot pri knjižni pogovorni zvrsti). Prvine neknjižnega pogovornega jezika so ali splošne (vse-slovenske) ali pa pokrajinsko obarvane; zlasti izrazita pokrajinskost se kaže v naglaševanju in pri stavčni fonetiki. Uporablja se v sproti nastajajočih govornih položajih, kakor so: pogovor v ožjem krogu, na cesti, v družabnih stikih, večinoma pogovor na delovnem mestu, v družini, še posebno v mestnem okolju. Neknjižni pogovorni jezik se predvsem govori, za posebne namene pa lahko tudi zapiše.

1057 Narečja

Narečja so jezikovni različki na delih ozemlja kakšnega jezika. Slovenski jezik ima okrog 50 narečij in govorov (govor je različek na manjšem področju katerega od narečij). Narečja in govori imajo zelo značilno glasovno podobo, zlasti stavčnofonetično, v manjši meri pa lahko tudi poseben slovnični in slovarski sestav. Večinoma se le govori-jo, za umetnostne namene pa tudi pišejo.

1058 Mestne govorice

Mestne govorice so jezikovni različki jezika, večinoma nastali iz narečij v večjih mestih. V primeri z narečji so slovenske mestne govorice bližje zvrstem knjižnega, zlasti knjižnega pogovornega in neknjižnega pogovornega jezika (npr. ljubljansščina, mariborščina, koprščina). Njihova samosvojost je predvsem v besedju, skladnji in fonološkem naglasu (jakostni, tonemski) ter v splošnem slušnem vtisu.

1059 Oznake za zvrsti, stil in drugo

Besede, zveze, oblike in naglas so stilno ali zvrstno nevtralni ali pa zaznamovani. Zaznamovano ima v slovarju ob sebi stilne ali zvrstne oznake. Oznake so lahko tudi npr. ležeči tisk, puščica, krožec. Poleg teh oznak imamo še slovnične in posebne oznake. Pri večpomenskih besedah so po potrebi označeni tudi le posamezni pomeni. Sopomenke (sinonimi) brez oklepaja, dodane posameznim besedam, oblikam ali zvezam, nakazujejo nevtralno ali navadnejšo možnost, če pa je sopomenka v oklepaju, kaže samo enakovredno ali manj navadno domačo vzporednico prevzeti besedi.

Zvrstne, stilne in druge oznake v slovarju so:

– pri socialnih zvrsteh: (zborna) privzdig(njeno), knj(ižno) pog(ovorno), ljud(sko), (knjižno) neobč(evalno), neknj(ižno) pog(ovorno), neknj(ižno) ljud(sko), pokr(ajinsko pogovorno), nar(ečno), mestn(e govorice), izobr(azbeno), sleng(ovsko), žarg(onsko), latov(sko);

– pri funkcijskih zvrsteh: strok(ovno), nestrok(ovno), neurad(no), urad(ovalno), pesn(iško) ali umetn(ostno), publ(icistično), prakt(ično)sp(orazumevalno);

– za normativnost: • (prepovedano), ° (nepravilno), → (odsvetovano), *sopomenka* v ležečem tisku brez oklepaja, (*sopomenka*) v ležečem tisku v okroglem oklepaju, ⟨*sopomenka*⟩ v ležečem tisku v lomljenem oklepaju, |splošna pomenska uvrstitev| v pokončnem oklepaju;

– za čustvenost: čustv(enostno ali ekspresivno), ljubk(ovalno), slabš(alno), otr(oško), olupš(evalno), omilj(evalno), šalj(ivo), poud(arjalno), vnes(eno), iron(ično), zmer(jalno), nizk(o), kletv(ica);

– za čas: star(insko), zastar(elo), nov(ota ali neologizem);

– za pogostnost: redk(o), prilož(nostno);

– posebne oznake: ali, in, tudi; pešaj(oče), narašč(ajoče); neutr(alno).

Posamezne zvrstne, stilne in druge oznake besed, oblik in zvez so praviloma zapisane **za** oglavjem in napovedujejo njihovo nezaznamovano (nevtralno) različico (**drènj** drènja m ... neknj. pog. *gneča*, *prerivanje*); v notranjosti slovarskega sestavka pa stojijo

pred označeno prvino in prav tako napovedujejo njeno (nezaznamovano) ustreznico (**délati** -am nedov. ... žarg. glavo ~ *operirati*).

Socialnozvrstne oznake

1060

- privzdig. zborno privzdignjeno prvina knjižnega jezika, ki je privzdignjena dvojnica h knjižni nevtralni prvini: **globočina** -e ž ... privzdig. *globina*; **poslédnji** -a -e ... privzdig. ~ smisel življenja *bistveni*, *najgloblji*; **dà** soglaš. člen. ... privzdig. *ja*; **bráti** bêrem ... privzdig. *beró bêrejo*
- knj. pog. knjižno pogovorno prvina knjižnega jezika, ki je v rabi zlasti v bolj sproščeni govornih položajih: **kátrca** -e ž ... knj. pog. *avtomobil renault 4*; **enostáven** -vna -o ... knj. pog. *preprost*, *nezapleten*; **če** vpraš. člen. ... knj. pog. *ali*; **brígati se** -am se nedov. ... knj. pog. ~ ~ za podjetje *skrbeti*
- ljud. ljudsko **Déžmanica** -e (pri oznaki psp)
- neobč. knjižno neobčevalno prvina knjižnega jezika, ki je ne uporabljamo v navadnem sporočanju, ampak živi bolj iz izročila knjižnega jezika: **aléja** -e ž ... neobč. *drevored*; **rodbína** -e ž ... neobč. *družina*; **dráž** -í ž ... neobč. *privlačnost*, *mikavnost*; **beséditi** -im nedov. ... neobč. *pogovarjati se*; **nakàr** čas. prisl. ... neobč. *potem*, *nato*
- neknj. pog. neknjižno pogovorno splošnoslovenska ali pa predvsem osrednjeslovenska neknjižna prvina; uporabljamo jo zlasti v govornih stikih v okviru mestnega življenja: **drènj drénja** m ... neknj. pog. *gneča*, *prerivanje*; **púnca** -e ž ... neknj. pog. *dekle*; **bríhten** -tna -o ... neknj. pog. *bister*, *pameten*; **hotéti** hócem nedov. ... neknj. pog. *čem*
- neknj. ljud. neknjižno ljudsko navadno splošnoslovenska, vendar za višjo kulturno in izobrazbeno raven manj sprejemljiva neknjižna prvina: **brítov** -a m ... neknj. ljud. *pokopališče*; **héc** -a ... neknj. ljud. *šala*; **kráncelj** -clja m ... neknj. ljud. *venec*; **díla** -e ž ... neknj. ljud. *deska*; **štacúna** -e ž ... neknj. ljud. *trgovina*; **jámrati** -am nedov. ... neknj. ljud. *tožiti*, *tarnati*; **rátati** -am dov. ... neknj. ljud. ~ lačen *postati*; **magári** verjetn. člen. ... neknj. ljud. *tudi*, *celo*
- pokr. pokrajinsko pogovorno neknjižna prvina, značilna za večja področja slovenskega ozemlja, npr. za primorsko, štajersko, koroško, dolensko, rovtarsko, in tudi za manjša, npr. za belokranjski, celjski, koprski, tržaški okoliš ipd. (kjer je mogoče, je to v slovarju tudi nakazano): **debeláča** -e ž ... pokr. belokr. *koruza*; **déčva** -e ž ... pokr. kor. *dekle*; **deklína** -e ž ... pokr. vzh. *dekle*; **nóna** -e ž ... pokr. primor. *stara mati*, *babica*; **vígred** -í ž ... pokr. kor. *pomlad*; **gostívanje** -a s ... pokr. vzh. *gostija ob poroki*; **kožuháti** -ám nedov. ... pokr. vzh. *ličkati*; **ma** priir. prot. vez., pokr. primor. *ampak*; **hrvátski** -a -o ... pokr. *hrvaški*
- nar. narečno neknjižna prvina, značilna za manjša področja, predvsem na deželi: **drvo** -a s ... nar. *poleno*; **zjála** -e ž ... nar. *dekle*; **pôzre** -éta s ... nar. *dekle*; **čéhmiti** -em ... nar. *česniti*, *udariti*
- mestn. mestne govornice (neknjižna) prvina, značilna za večja mestna okolja: **táti** -ja m ... mestn. *oče*; **papá** -na m ... mestn. *oče*; **famílija** -e ž ... mestn. *družina*
- izobr. izobrazbeno knjižna prvina, značilna za ljudi, ki v svojem izražanju kažejo na določeno višjo izobrazbo; opazne prvine so lahko tudi citatne: **ántejevski** -a -o ... izobr.; **álias** nač. prisl. ... izobr. *drugače*, *sicer*, z *drugim imenom*; **vúlgo** nač. prisl. ... izobr. *po domače*; **Cartésius** -a m ... izobr. *Descartes*
- sleng. slengovsko jezikovna prvina, značilna za neformalne združbe, npr. mladostnikov; je zelo živa, vendar hitro zastara, nastopa pa lahko v vseh socialnih zvrsteh:

- grebátor** -ja m ... sleng. *stremuh*; **bêjba** -e ž ... sleng. *dekle*; **kěš** -a m ... sleng. *gotovina*; **žúrka** -e ž ... sleng. (*domača*) *zabava*; **nakládati** -am nedov. ... sleng. *preveč, nepomembno govoriti*; **težáčiti** -im nedov. ... sleng. *sitnariti, biti nadležen*; **odštékan** -a -o ... sleng. *čudaški, neprišteven*
- žarg. žargonsko jezikovna prvina, ki se v strokovnem izrazju uporablja namesto navadnega strokovnega poimenovanja: **fáks** -a m ... šol. žarg. *fakulteta*; **fúltájmovec** -vca m ... žarg. |znanstveni delavec s polnim delovnim časom|; **šús** -a m ... šol. žarg. *nezadostna ocena*; **bénd** -a m ... glasb. žarg. *glasbena skupina*; **délati** -am nedov. ... žarg. *glavo ~ operirati*; **Pletêršnik** -a m ... žarg. *kupiti ~a Pleteršnikov slovar*
- latov. latovsko jezikovna prvina, nastala (zaradi želje po nerazumljivosti zunaj določene združbe) s spremembo navadnih oblik kakega jezika ali pa z istim namenom izmišljena ali prevzeta: **mapámapa** -e ž ... latov. *mama*; **grílč** -a m, člov. ... latov. *birič*

1061 Funkcijskozvrstne oznake

- strok. strokovno jezikovna prvina (beseda ali besedna zveza) v kateri od strok; v vsakdanji jezikovni rabi ima nestrokovno vzporednico: **robínija** -e ž ... strok. |nestrok. akacija|; **jódov** -a -o ... strok. ~a tinktura |nestrok. jod|; **dícíán** -a m ... strok. |nestrok. cian|
- nestrok. nestrokovno jezikovna prvina (beseda ali besedna zveza), zunaj stroke v rabi namesto strokovnega izraza: **jód** -a m ... nestrok. |strok. jodova tinktura|; prim. še *akacija, asparagus*
- neurad. neuradno **Ljubljánsko bárje** ... neurad. *Bárje*
- urad. uradovavno jezikovna prvina, značilna za besedila uradov, ustanov, podjetij in na splošno za poslovanje, npr. **dán** dnéva m ... urad. *dopis z dne*; kadar je taka prvina manj primerna ali celo neustrezna, ima ob sebi priporočljivo vzporednico: **izogíb** -a m ... urad. v ~ posledicam → *da bi se izognili posledicam*
- pesn. pesniško jezikovna prvina, ki se lahko uporablja predvsem v umetnostnem izročilu, v pesmi, prozi ali drami; praviloma ima ob sebi nevtralnno vzporednico: **déva** -e ž ... pesn. *dekle*; **spéti** spèm nedov. ... pesn. *iti, hiteti*; nekateri namesto oznake pesn. uporabljajo umetn(ostno)
- publ. publicistično jezikovna prvina, značilna za sporočanje v časopisih, časnikih, na radiu ali televiziji, npr. **ókno** -a s ... publ. ~ v svet; v vsakdanji rabi ima lahko nevtralnno vzporednico: **Júg** -a m ... publ. |južni del večje zemljepisne enote|; italijanski ~; **Ótok** -óka m ... publ. *Velika Britanija*; kadar je taka prvina manj primerna ali celo neustrezna, ima ob sebi priporočljivo vzporednico: **beléžiti** -im nedov. ... *zapisovati*; publ.: ~ hud mraz → *opažati*; ~ uspehe → *dosegati*
- prakt.sp. praktičnosporazumevalno jezikovna prvina, značilna za vsakdanje sporazumevanje o praktičnih zadevah: **parketírati** -am dvovid. ... prakt.sp. *polagati parket*; **aparát** -a m ... vklopiti ~ |napravo|; prakt.sp.: briti se z ~om z *brivskim aparatom*; **máriborčan** -a m ... prakt.sp. |vlak|
- umetn. umetnostno, gl. pesn.

1062 Splošne normativne oznake

- prepovedano beseda ali besedna zveza, ki ne ustreza normi knjižnega jezika, ima pa knjižno vzporednico: **sredína** -e ž ... biti v ~i česa, priti iz vaške •sredine

iz vaškega okolja; **•svrha** -e ž ... namen; **zalágati ... •zalagati se za koga/kaj ... priza-devati si**; **•rokovati** -ujem ... z/s čim ~ s kamero ravnati, delati; **dogovoríti** -ím dov. ... •~ sestanek *dogovoriti se za sestanek*; **upórno** nač. prisl. ... ~ se vesti; •~ študirati *vztrajno*; **brez** predl. z rod. ... Vstopil je, •~ da bi potrkal *ne da bi potrkal*; **•Rebúlin** -a -o *Rebulov*

◦ nepravilno prvina izrazne ali oblikoslovne ali skladenjske ravnine, ki ne ustreza normi; ob sebi ima zmeraj pravilno dvojnico: **pokosíti** -ím dov., pokósil (°pokosíl); **prislòv** -òva m ... °príslov; **tólíko** prisl. zaim. ... °tolíko; **gospá** -é ž -é/°-êj -ó -é/°-êj -ó; **plesáti** pléšem nedov. ... plešoč (°plesoč); **°stavkujóč** -a -e ... *stavkajoč*; **vráta** vrát s mn., z vrati, °vratmi; **káj** ... po čem (po °čim); **kàr** ... s čimer (s °čemer); **òn** ... pri njem (pri °njemu); **Márko** -a, °-ta m ... **Márkov** -a -o, °-tov -a -o; **bogàt** -áta -o ... °**bogat na** bogat z rudami

→ odsvetovano jezikovna prvina (beseda, oblika, naglas, zveza), za katero je v knjižnem jeziku priporočljiva dvojnica: **bórba** -e ž ... → *boj*; **ádjektív** -a m, mn. ádjektíva s → *adjektivi*; **primér** ... na primér → *na prímer*; **dvómíti** -im nedov. ... dvomim, ali bo prišel; ~ v → *dvomíti o*

ležeče sopomenka v ležečem tisku brez oklepaja zaznamuje v knjižnem jeziku nevtralnó ali navadnejšo dvojnico: **plán** -a m ... *načrt*; **súbstantív** -a m ... *samostalnik*; **situácija** -e ž ... *položaj*; **bodóčnost** -i ž ... *prihodnost*; **priróda** -e ž ... *narava*; **históričen** -čna -o ... *zgodovinski*; **bakropís** -a m ... *bakrorez*; **barvárnica** -e ž ... *barvarna*; **bagáza** -e ž ... zastar. *prtljaga*

(ležeče) sopomenka v ležečem tisku v okroglem oklepaju zaznamuje enakovredno domačo vzporednico prevzeti besedi: **dialektologíja** ... (*narečjeslovje*); **bi-furkácija** ... (*viličenje*); **balansírka** ... (*ravnotežnica*)

(ležeče) sopomenka v ležečem tisku v lomljenem oklepaju zaznamuje manj navadno domačo vzporednico prevzeti besedi: **brikét** ... (*stisnjenec*); **bigamíst** ... (*dvoženec*); **bibliofil** ... (*knjigoljub*)

|pokončno| splošna pomenska uvrstitev, npr.: **bájen** -jna -o ... poud. ~a pokrajina |nenavadno lepa, čudovita|; **brizánten** -tna -o ... |rušilen, razdiralen|; **sínček** ... iron. mamin ~ |razvajen, nesamostojen otrok, fant|; **belič** ... |novec|; **bienále** ... |priredive|

Čustvenostne oznake

1063

Tako označene besede imajo v pokončnicah pripisano nečustveno vzporednico ali tak opis. To ne pomeni, da so čustveni izrazi odsvetovani.

čustv. čustvenostno, ekspresivno jezikovna prvina, izražajoča natančneje težje določljivo čustvenost; če je vrsto čustvenosti mogoče določiti natančneje, je zanjo uporabljena posebna oznaka, npr. ljubk(ovalno), slabš(alno) ipd.

ljubk. ljubkovalno jezikovna prvina, ki izraža naklonjeno, prisrčno razmerje do poimenovanega: **óči** -ja m ... ljubk. |oče|; **múcka** -e ž ... ljubk. |prikupna ženska, otrok|; **sřčkan** -a -o ... ljubk. |ljubek, prikupen|; **spánčkati** -am nedov. ... otr., ljubk. |spati|

slabš. slabšalno jezikovna prvina, ki izraža podcenjevalno ali zaničljivo razmerje do poimenovanega: **babjevérec** -rca m ... slabš. |praznoveren človek|; **nemčúr** -ja m ... slabš. |jezikovni in narodni odpadnik|; **madžarón** -a m ... slabš. |jezikovni in narodni odpadnik|; **bába** -e ž ... slabš. stara ~ |ženska|; **čvekáti** -ám nedov. ... slabš. |nespametno govoriti|

otr. otroško jezikovna prvina, značilna za izražanje otrok in za čustveni pogovor odra-

- slih z njimi: **médo** -ta m ... otr. |medved|; **hovhòv** -ôva m ... otr. |pes|; **prídkan** -a -o ... otr. |priden|; **čičati** -am nedov. ... otr. |sedeti|; **pàpà** pozdrav. medm. ... otr. |na svidenje|
- olepš. olepševalno jezikovna prvina, ki navadno poimenovanje zamenjuje z ugodnejšim: **dolgoprstnež** -a m ... olepš. |tat|; **hudír** -ja m ... olepš. |hudič|; **nelép** -a -o ... olepš. ~a misel |grda, slaba|; **iztegováti** -újem nedov. ... olepš. ~ roke po tujem imetju |krasti|; **odítí** -ídem dov. ... olepš. ~ za zmeraj |umreti|
- omilj. omiljevalno jezikovna prvina, ki kaj neugodnega imenuje prizanesljivo, kakor bi pričakovali: **barabín** -a m ... omilj. |baraba|; **barábica** -e ž ... omilj. |baraba|; **okajèn** -êna -o ... omilj. ~ človek |(nekoliko) pijan|; **pretéto** nač. prisl. ... omilj. |prekleta|
- šalj. šaljivo jezikovna prvina kot igriva zamena za čustveno nezaznamovano poimenovanje: **cmokljáj** -a m ... šalj. |poljub|; **čebúla** -e ž ... šalj. |žepna ura|; **odpeketáti** -am dov. ... šalj. ~ v službo |oditi|; **píhnutí** -em dov. ... **píhnutí ga** -em ga ... šalj. Ta ga pa ~e |je zabaven, domiseln|
- poud. poudarjalno jezikovna prvina, ki izraža večjo stopnjo pomenskih sestavin ali te vrste pomenski prenos poimenovanega: **bábilon** -a m ... poud. |velik nered, zmešnjava|; **bénjamin** -a m ... poud. |najmlajši v družini|; **dédec** -dca m ... poud. |lep, postaven moški|; **možákar** -ja m ... poud. izkušen ~ |moški|; **lomástiti** -im nedov. ... poud. |silovito, hrupno hoditi|; **čudovító** nač. prisl. ... poud. imeti ~ dober spomin |zelo|
- vznes. vzneseno jezikovna prvina, ki izraža spoštljivo, slovesno razmerje do poimenovanega: **grúda** -e ž ... domača ~ |domači kraj, domovina|; **obličje** -a s ... vznes. |obraz|; **dár** -ú m ... vznes. ~ovi zemlje |pridelki|; **ovénčati** -am dov. ... vznes. boj ~ z zmago |zmagati|; **preminíti** -mínem dov. ... vznes. |umreti|
- iron. ironično jezikovna prvina, ki sicer označuje kaj pozitivnega, vendar je s posmehljivim namenom uporabljena za poimenovanje negativnega: **govórník** -a m ... iron. veliki ~ *slab govornik*; **sínček** -čka m ... iron. mamin ~ |razvajen, nesamostojen otrok, fant|; **osrečeváti** -újem nedov. ... iron. ~ sodelavce s svojim duhovičenjem |nadlegovati|
- zmer. zmerjalno jezikovna prvina, s katero govoreči zanj neprijetno stvar ali dejstvo v ogovoru poimenuje grobo, žaljivo: **bík** bíka m ... zmer. Ti ~ prekleti; **kláda** -e ž ... zmer. ~ nerodna
- nizk. nizko jezikovna prvina, ki izraža družbeno (tudi moralno) nesprejemljivo, nekultivirano, prostaško raven medčloveškega sporočanja: **buzaránt** -a m ... nizk. |homoseksualec|; **sráti** ... nedov. ... nizk. |iztrebljati se|; **crkñiti** -em dov. ... nizk. Samo še ~em lahko |umrem|
- kletv. kletvica, kletev kulturno nesprejemljiva medmetna beseda ali besedna zveza, s katero navadno izražamo negativno razpoloženje ob čem: **hudíc** -a m ... kletv. ~ prekleti; prim. še *madona, strela*

1064 Časovne oznake

- star. starinsko jezikovna prvina, ki ima ali dobiva nadih preteklosti, v današnjem jeziku pa se tu in tam še srečuje; ob njej so navedene nezaznamovane vzporednice: **súšec** -šca m ... star. *marec*; **ljudomíl** -a -o ... star. ~ vladar *prijazen, dobrohoten*; **kítiti** -im nedov. ... star. *lepšati, krasiti*; **akorávno** podr. vez. ... star. *čepnav*; **gòltník** -a m ... star. *mehkonebnik*
- zastar. zastarelo jezikovna prvina polpretekle dobe, ki je danes praviloma ne uporabljamo več; ob njej so navedene nezaznamovane vzporednice: **brzopís** -a m ...

zastar. *stenografija*; **glasovír** -ja m ... zastar. *klavir*; **bukvárna** -e ž ... zastar. *knji-garna*; **adrijánski** -a -o ... zastar. *jadranski*; **filozófičen** -čna -o ... zastar. *filozof-ski*; **kritikováti** -újem nedov. ... zastar. *kritizirati*; **bíti** sem [sə] ... zastar. *bodem bom*; **li** vpraš. člen., zastar. *Je ~ težko ali*

nov. novota, neologizem jezikovna prvina, katere novost še čutimo; ob njej je lahko kako pojasnilo ali ustreznica: **slédje** -a s ... nov.; **narečjeslòvje** -a s ... nov.; **potrésnik** -a m ... nov. *potresni oškodovanec*; **utvaríniti** -im dov. ... nov. *tematizirati*

Pogostnostne oznake

1065

redk. redko jezikovna prvina, ki ima precej pogostnejšo vzporednico (ta je tudi navedena): **izstrížek** -žka m ... redk. *izrezek*; **dobrodúšje** -a s ... redk. *dobrodušnost*; **edínokrat** kratn. prisl. ... redk. *edinkrat*

prilož. priložnostno jezikovna prvina, zlasti beseda, ki jo kdo napravi iz trenutne potrebe pri izražanju, sicer pa ni v splošni rabi; ob sebi ima lahko vsebinsko pojasnilo: **usmetíščiti** -im dov. ... prilož. *zavreči, vreči v smeti*

Posebne oznake

1066

/ uvaja enakovredno dvojnico (prim. oznako ali), posebno pri oblikah in tonemskem naglasu

ali uvaja enakovredno dvojnico: **réz** -a m ... zdrav. carski ali cesarski ~; **tífus** -a m ... zdrav. pegasti ali pegavi ~

in uvaja nekoliko manj navadno dvojnico: **krožíti** in *króžiti*; **skákati** in *skakáti*; **bród** ... daj., mest. ed. bródu in brôdu; **pòd** ... daj., mest. pòdu in pódu; **orumenèl** in *orumenél*; **meglà** -è in *mègla -e*; **dèž** dežjà in *dèž dèžja*; **pokòp** -ópa in *pokòp -ôpa*; **tèžek** ... in težák *tèžka -ó*; **vròč** in *vróč*; **jàz** ... z menój in z máno; **lahkó** ... lážje in *láže*; **plèsti** ... plètel -tla in *plétel plétla*

tudi uvaja še dopustno knjižno dvojnico: **Horácij** -a ... im. tudi *Horácius*; **zapletèn** -èna -o ... bolj ~ tudi *zapletènejši -a -e*; **pomóč** -í tudi *pomóči*; **dròben** ... tudi *drobán dròbna -ó*; **kònj** kónja m ... mest. mn. tudi *kónjih*; **posípati** -am tudi *posípati -ljem*; **spektroskóp** -a tudi *spektroskòp -ópa m*; **tèmen** -mna -o tudi *temèn -mnà -ò*

pešaj. pešajoče jezikovna prvina, ki se umika močnejši dvojnici: **otvorítev** -tve ž ... pešaj. *odpríje*; **brodòvje** -a s ... pešaj. *ladjevje*; **bívati** -am nedov. ... pešaj. *prebivati, živeti*

narašč. naraščajoče jezikovna prvina, ki se uveljavlja nasproti dotlejšnjemu poimenovanju: **ljubíteljstvo** -a s ... narašč. *amaterstvo*; **zapletèn** ... narašč. *zapletènejši bolj zapleten*

nevtr. nevtr. jezikovna prvina, glede na označeni izraz stilno nezaznamovana, uporabljena za razveljavitev stilno zaznamovane: **čórba** -e ž ... slabš. |slaba jed ali pijača|; nevtr. |srbska juha|; **bába** -e ž ... slabš. ... nevtr. v strokovnem izrazju ~ pri kozolcu

1067 Razno

Citatnost kakšne besede, oblike ali zveze je označena z okrajšavo za ustreznimi tuji jezik; ob sebi ima navadno nezaznamovano vzporednico, npr. **êrgo** priir. vez. ... lat. cit., izobr. *torej*, **all right** nač. prisl. zv. ... angl. cit., sleng. v *redu*, *prav*.

Besede, oblike in zveze imajo lahko po več oznak. Nevtralnejša sopomenka ali (približen) pomenski opis je praviloma dodan v primerih, ko ga zahteva vsaj ena izmed oznak; te so podane brez vejice (podredno), npr. **kožuháti** -ám nedov. ... pokr. vzh. ali z vejico (priredno), npr. **bagáža** -e ž ... slabš., redk. |drhal, svojat| (beseda je slabšalna, in sicer redka glede na besede *sodrga*, *drhal*, *svojat*); prim. še **bedáček** -čka m ... manjš.; ljubk. moj mali ~ |otrok|; omilj. |bedak|

Simboli in okrajšave (m, dov., npr., oz.) so navedeni v § 3.

Tu so podane tri preglednice; pravorečna kaže glasovno vrednost črk, zapisovalna razmerja med glasovi in črkami, prevzemalna pa, kako ravnamo s pisnimi znamenji drugih jezikov pri prevzetih besedah. Pravorečna preglednica kaže le črke naše abecede, pravopisna pa le slovenske glasove.

Glasovna vrednost črk

1069

Črka Glas

- a* 1. kateri koli *a*: *mati, sam; brat, kakor; kaditi, riba*
 2. nenaglašeni *a*, če je besedilo opremljeno z naglasnimi znamenji: *planína*
- á* naglašeni dolgi *a*: *máti, sám*
- à* naglašeni kratki *a*: *bràt, dà, kàkor, nàdpastír*
- b* 1. glas *b* kakor v *biba* ali *rob drži* ali *ob očetu, ob materi, ob drevesu*
 2. glas *p* pred nezvenečim nezvočnikom (*robca, rob hiše, ob hiši*) in na koncu besede pred premorom (*rob, predlog ob*), pa tudi pred samoglasnikom ali zvočnikom naslednje besede (*rob*)
 3. glas *b* oz. *p*, izgovorjen z odporo skozi nos: *obme, ob meni – ljub meni, rob mesta*
- c* 1. glas *c* kot *cena* ali *stric teče, stric nosi, stric ima, stric Samo, stric Šeško* (zadnje neobvezno)
 2. glas *dz* pred zvenečim nezvočnikom: *Kocbek, stric gre*
 3. glas *č* ali *dž* pred šumevcem (neobvezno): *stric čaka, stric Šeško; stric žaga, klic džungle*
 4. prvi del podaljšanega ali navadnega zlitnika: *stric sedi, stric zna – stric šepa, stric žaga – klic džungle*
- č* 1. glas *č* kakor v *čelo* ali *peč* ali *Tinč teče, Tinč igra, Tinč je, Tinč šepa, Tinč čaka*
 2. glas *dž* pred zvenečim nezvočnikom: *odločba, Tinč gre*
 3. prvi del podaljšanega ali navadnega sičniškega ali šumevskega zlitnika: *Tinč šepa, Tinč želi, nič džusa*
- d* 1. glas *d* kakor v *dedje, sodba, ded bere* ali v *od očeta, od matere, od brata*
 2. glas *t* pred nezvenečim nezvočnikom (*sladka, ded piše*) in na koncu besede pred premorom (*ded, predlog od*), pa tudi pred samoglasnikom ali zvočnikom naslednje besede (*ded igra, ded je*)
 3. glas *d* oz. *t* z obstransko odporo pred *l*: *dleto – ded leži*
 4. glas *d* oz. *t*, izgovorjen z odporo skozi nos: *pod nos – ded noče*
 5. prvi del podaljšanega ali navadnega zlitnika: *ded sedi, predsednik, odziv, ded šepa, ded žaga, ded čepi, od džusa*
 6. glas *dž* v zvezi z *ž*, če sta v enem morfemu: *džungla, džus, Madžar*

Črka Glas

- e* 1. kateri koli *e* ali polglasnik: *leto, šest; sej, jej, Tonej; teta, seja; kmet; ribe – temen, pes*
2. nenaglašeni široki (ali srednji) *e* ali nenaglašeni polglasnik, če je besedilo opremljeno z naglasnimi znamenji: *leží, ríbe – Tónej, smejáti se – meglà, príden*
- é* ozki naglašeni dolgi *e*: *léto, šést*; pred *r* je navadno približan *i*-ju: *večér, méra*
- ê* 1. široki naglašeni dolgi *e*: *têta, šofêr, mêja, sêja**
2. srednji naglašeni dolgi *e*: *mêjni, sêj, sêjni* (samo pred *j*, ki ni pred samoglasnikom)
- è* 1. široki naglašeni kratki *e*: *kmèt*
2. srednji naglašeni kratki *e*: *jèj, lèjte* (samo pred *j*, ki ni pred samoglasnikom)
3. naglašeni polglasnik: *pès, tèmna*
- f* 1. glas *f* kakor v *frfrati* ali *Štef teče, Štef igra, Štef je*
2. glas *v* pred zvenečim nezvočnikom: *Afganistan, Štef dobiva*
- g* 1. glas *g* kakor v *glagol, rog doni*
2. glas *k* pred nezvonečim nezvočnikom (*krogca, rog poje*) in na koncu besede pred premorom (*rog*), pa tudi pred samoglasnikom ali zvočnikom naslednje besede (*rog odmeva, rog joče*)
- h* 1. glas *h* kakor v *hahljav* ali *meh počí, smeh odmeva, smeh joka*
2. zvoneči *h*, tj. [ɣ], pred zvonečim nezvočnikom: *strah ga je, h godu, Mahdi*
- i* 1. kateri koli *i*: *pika, sin; sit; ime, mati*
2. nenaglašeni *i*, če je besedilo opremljeno z naglasnimi znamenji: *imé, máti*
3. v nekaterih besedah *j* ob drugi črki za samoglasnik: *celuloid, premiera* (včasih le kot druga možnost, npr. *bo imela*); *i + j* v nekaterih pisnih zvezah *i + samoglasnik*, npr. *socialen*; o (ne)izpisovanju tega *j* gl. § 935, 937
- í* naglašeni dolgi *i*: *píka, sín*
- ì* naglašeni kratki *i*: *sìt*
- j* 1. glas *j* kakor v *jajce, polje, konji, alodij*; o krnitvi tega *j* gl. § 935
2. za *l* in *n* se ne izgovarja oz. ju ne pred samoglasnikom malo podaljša ali omehča: *polj, poljski – konj, konjski* (gl. še pri *l* točko 5 in pri *n* točko 3)
- k* 1. glas *k* kakor v *krik* ali *k tebi, pek odhaja, prek jezera*
2. glas *g* pred zvonečim nezvočnikom: *kday, k bratu, vsak dan*
- l* 1. glas *l* kakor v *likalnik, olje, ljub, izobraževalen -lna -o; grl* [gərl tudi gə̀rəl]
2. »dvo­glasniški« *u* za samoglasnikom (*tkal, tkalca*)
3. glas *w* za *ər* na koncu besede [tə̀rw]; namesto tega lahko izgovarjamo *u*: *trl* [tə̀ru]
4. glas *u* za *r* na koncu besede, kadar ga ne izgovarjamo kot *w*: *trl* [tə̀ru]
5. podaljšani ali mehčani *l*, če stoji pred *j*, ki je na koncu besede ali pred soglasnikom (tu se izgovarja tudi le navadni *l*): *polj, poljski*
6. polglasnik + *l* v ustreznem soglasniškem sklopu, kadar ne izgovarjamo [gə̀rl]: *grl, grlce* (prim. § 734, 744)

*O pisanju *é* pred *j* prim. § 619, 628.

Črka Glas

- m* 1. glas *m* kakor v *imam, samski*
 2. zobnoustnični *m* (tj. *ɱ*) pred *f* ali *v*: *simfonija, sem videl*
 3. polglasnik + *m* v ustreznem soglasniškem sklopu: *film, filmski* (prim. § 728, 744)
- n* 1. glas *n* kakor v *Ana, njen, nrvnost, tovarn*
 2. mehkonebni *ɲ*: *Anka, Angela, Anhovo*
 3. malo podaljšani ali omeščani *n*, če stoji pred *j*, ki je na koncu besede ali pred soglasnikom (podaljšanje ali mehčanje neobvezno): *konj, konjski*
 4. polglasnik + *n* v ustreznem soglasniškem sklopu: *tovarn, himnski* (prim. § 734, 744)
- o* 1. kateri koli *o*: *nos, sinov, sinovski, nov, bratov; voda, sinovi; snop; mesto*
 2. nenaglašeni široki *o* razen pred [ɥ], če je besedilo opremljeno z naglasnimi znamenji: *loví, ríbo*
 3. srednji *o* pred [ɥ]: *bratov, povzdigniti, dolžnik*
- ó* ozki naglašeni dolgi *o*: *nós, senó*
- ô* 1. široki naglašeni dolgi *o*: *vôda, sinôvi**
 2. srednji naglašeni dolgi *o*: *sôv, sôvji, sinôv, sinôvski, vólk, sôl* (pred črko *v*, ki ni pred samoglasnikom, oz. pred *l* [ɥ])
- ò* 1. široki naglašeni kratki *o*: *snòp*
 2. srednji naglašeni kratki *o*: *nòv, gòl* (samo pred *v* oz. *l* kot [ɥ])
- p* 1. glas *p* kakor v *pipa* oz. *snop stresí, snop odnesí, snop nesí*
 2. glas *b* pred zvnečim nezvočnikom: *snop dodaj*
 3. glas *p* z odporo skozi nos: *snop mi daj*
- r* 1. glas *r* kakor v *rudar* (nekateri tako izgovarjajo tudi tip *rjuha, rjav*)
 2. polglasnik + *r* v ustreznem soglasniškem sklopu: *smrt, rdeč, rjav, žanr, magistrski* (prim. § 620, 727–729, 734, 737, 742–744)
- s* 1. glas *s* kakor v *sesati* oz. *ris teče, ris odhiti, ris jé*
 2. glas *z* pred zvnečim nezvočnikom: *glasba, glas doni, s kdo ve kom*
 3. glas *š* ali *ž* pred sledečim šumevcem (če se ne izgovarja kot *s* ali *z*): *sčasoma, pes šepa – glas žene, glas džungle*
 4. drugi del podaljšanega ali navadnega zlitnika za *t d c*: *kot sonce, od sonca, stric Samo*
- š* 1. glas *š* kakor v *šumiš* oz. *veš to, veš ono, veš veliko*
 2. glas *ž* pred zvnečim nezvočnikom: *vešda, veš dovolj*
 3. drugi del podaljšanega ali navadnega zlitnika za *t d c* č *dž*: *tat šepa, pred šolo, stric Štefan, bič šviga, bridž še pride*
- t* 1. glas *t* kakor v *tat* oz. *tat pravi, tat ima, tat nosi*
 2. glas *d* pred zvnečim nezvočnikom: *svatba, svat bom*
 3. glas *t* z obstransko odporo: *tleti, tat laže*
 4. glas *t* z odporo skozi nos: *tnalo*
 5. prvi del podaljšanega ali navadnega zlitnika pred *s z š ž c* č *dž*: *tat sedi, tat zna, tat šepa, tat žanje, brat Cene, tat čaka, kot džungla*

*O pisanju *ó* pred *v* (in *v* zvezi *ól* pred soglasnikom ali pred premorom) gl. § 628.

Črka Glas

- u* 1. kateri koli *u*: *muha, luč; kruh, tule; uganka, ubiti, kmalu*
 2. nenaglašeni *u*, če je besedilo opremljeno z naglasi: *ugánka, ubíti, kmálu*
 3. v nekaterih besedah [u]: *nauk* (včasih le kot druga možnost, npr. *bo ubila*)
 4. glas *v* pred samoglasnikom v nekaterih tujkah in tujih lastnih imenih: *Dachaua* [dáhava]
 5. *w* ali *ɹ* na začetku besede, zlasti če je *u* predpona: *udariti, ukloniti* (ena od možnosti)
- ú* naglašeni dolgi *u*: *múha, lúč*
- ù* naglašeni kratki *u*: *krùh, tùle*
- v* 1. glas *v* kakor v *vidva*, tj. pred samoglasnikom iste besede
 2. »dvoglasniški« *u* za samoglasnikom in hkrati na koncu besede ali pred soglasnikom:
 a) v isti besedi: *siv, sivka, favl*
 b) med dvema besedama v primerih kot *bo vsak, bo vzela, bo vrela – bo v tebi, bo v domu, bo v redu, bo v očeh*
 3. obsoglasniški dvóustnični *v*, in sicer zveneči [w] oz. nezveneči [ɹ]*:
vzeti, drv, odvzeti, pot v zlo; vreti (navadneje *w*), *odvreči, črv, pod vrati* (navadneje *w*), *pot v reber – vse, predvsem, pot v temi* (neobvezno, prim. točko 4)
 4. glas *u* kot prosta varianta za *w* in *ɹ* v primerih kot *vzeti, drv, podvzeti, pot v zlo, v očeh, vreti, odvreči, črv, pod vrati, pot v reber – vse, predvsem, pot v temi* – podobno tudi *bo vsak, bo vzela* (navadneje *w*), *bo vrela* (navadneje *w*); *bo v tebi, bo v domu, bo v redu, bo v očeh* – redko tako še *favl*
- z* 1. glas *z* kakor v *zob* oz. *voz drči* ali *iz okna, iz mesta, iz doma*
 2. glas *s* pred nezvenečim nezvočnikom (*nizka, iz hiše*) in na koncu besede pred premorom (*mraz, predlog iz*), vendar tudi pred samoglasnikom ali zvočnikom naslednje besede: *voz odhaja, voz nese*
 3. glas *ž* oz. *š* pred šumevcem, če črke *z* ne izgovarjamo kot *z/s*: *izzeti, z žitom, iz džipa; izšolati, izčistiti*
 4. drugi del podaljšanega ali navadnega zlitnika za *t d c č dž*: *fant zna, ded zna, stric zna, bič zadene, bridž zabava*
- ž* 1. glas *ž* kakor v *žaga, nežna, jež bode*
 2. glas *š* pred nezvenečim nezvočnikom (*ježka; jež teče*), na koncu besede pred premorom (*jež*), vendar tudi pred samoglasnikom ali zvočnikom naslednje besede: *jež in, jež je*
 3. drugi del podaljšanega ali navadnega zlitnika za *t d c č dž*: *fant žaga, ded žaga, stric žaga, Tinč žaga, bridž že zna*

Pomni

1. V preglednici niso zajeti dvojni soglasniki. O tem gl. § 689.
  2. V medmetih označujejo te črke lahko tudi razne nejezikovne glasove, npr. tleske.
  3. V tujkah in tujih lastnih imenih zaznamujejo nekatere od teh črk še druge glasove.
  4. Črke, ki jih slovenska abeceda nima, izgovarjamo z najbližjimi knjižnimi glasovi slovenščine.
- Več o tem gl. v § 161, 222–225, 1071 in pri posameznih pisavah § 1072–1134.

* O posebnih jezikoslovnih znamenjih gl. § 19–23, 619.

Zapisovanje glasov

1070

V preglednici niso upoštevani dolgi soglasniki, prav tako večinoma ne zapisi polci-
tatnih besed. Od fonemskih variant so upoštevane samo najpomembnejše.*

Glas	Črka	Zgledi
[a] kateri koli	<i>a</i>	<i>sam, brat, riba</i>
['a:] dolgi naglašeni	<i>á</i>	<i>sám</i>
['a'ʌ] kratki naglašeni	<i>à</i>	<i>dnà, bràt</i>
[a] nenaglašeni	<i>a</i>	<i>riba</i>
[b]	<i>b</i>	<i>biba, objem, obdati, ob očetu/materi</i>
	<i>p</i> pred zvenečim nezvočnikom	<i>snop daj</i>
[c]	<i>c</i>	<i>Cene, stric, Micka</i>
[dz]	<i>c</i> pred zvenečim nezvočnikom	<i>Kocbek, stric Branko</i>
[č]	<i>č</i>	<i>peč, človek, pečka</i>
	<i>dž</i> pred nezvенеčim nezvočnikom	<i>bridžka, bridž prinesi</i>
	pred premorom	<i>bridž</i>
	pred samoglasnikom	<i>bridž igra</i>
	oz. pred zvočnikom	
	naslednje besede	<i>bridž je</i>
	<i>c</i> pred nezvенеčim šumevcem	<i>stric šepa</i>
[dž]	<i>dž</i>	<i>džungla</i>
	<i>č</i> pred zvenečim nezvočnikom	<i>odločba, proč daj</i>
	<i>c</i> pred zvenečima šumevcema <i>dž, ž</i>	<i>stric Džon, stric Žane</i>
	<i>d</i>	<i>dedje, odgnati, od očeta/matere</i>
	<i>t</i> pred zvenečim nezvočnikom	<i>svatba, svat bo</i>
[e] kateri koli	<i>e</i>	<i>kmet, ribe, pet, sej, sejni, mej, mejni, jej, Tonej, teta, seja</i>
['e:] dolgi naglašeni ozki	<i>é</i>	<i>pét</i>
	<i>é</i> pred <i>r</i> navadno približan <i>i</i> -ju	<i>večér, méra</i>
['e:] dolgi naglašeni srednji	<i>ê</i> pred <i>j</i> na koncu besede ali pred drugim soglasnikom	<i>sêj, mêj sêjni, mêjni</i>

* ' (resica pred zlogom) zaznamuje naglašenost, : (dvopičje) zaznamuje dolžino, ^ (strešica pod *e* ali *o*) zaznamuje srednjost *e* ali *o*.

Glas		Črka	Zgledi
[ɛ̞]	kratki naglašeni srednji	è	pred <i>j</i> na koncu besede <i>jèj, dèj</i> ali pred drugim soglasnikom <i>dèjte</i>
[ɛ]	nenaglašeni srednji	<i>e</i>	pred <i>j</i> na koncu besede <i>Tónej</i> ali pred drugim soglasnikom <i>mejník</i>
[ɛ:]	dolgi naglašeni široki*	ê	<i>têta, sêja</i>
[ɛ̞]	kratki naglašeni široki	è	<i>kmèt</i>
[ɛ]	nenaglašeni široki	<i>e</i>	<i>ríbe, eníca</i>
[ə]	polglasnik	<i>e</i>	<i>pes, temen</i>
		ø**	pred <i>r l m n v</i> ustreznem sklopu <i>rdeč, Vltava, Mboja,</i> <i>Nkrumah</i>
[ə]	naglašeni	è	<i>pès, tèma</i>
		ø	pred <i>r l m n v</i> ustreznem sklopu <i>íja, Vltava</i>
[ə]	nenaglašeni	<i>e</i>	<i>temà</i>
		ø	pred <i>r l m n v</i> ustreznem sklopu <i>žánr, zmrzál, fílm, továrn</i> <i>fant, Škofljica, Štefka, grof</i>
[f]		<i>f</i>	<i>glagol, Bogdan</i>
[g]		<i>g</i>	
		<i>k</i>	pred zvonečim nezvočnikom <i>kdaj, k domu, vsak dan</i>
[h]		<i>h</i>	<i>hahljati se, mehko, meh</i>
[ɣ]		<i>h</i>	pred zvonečim nezvoč- nikom <i>Mahdi, h gori, suh grm</i>
[i]	kateri koli	<i>i</i>	<i>pila, sit, mami</i>
[i:]	dolgi naglašeni	í	<i>píla</i>
[i̞]	kratki naglašeni	ì	<i>sìt</i>
[i]	nenaglašeni	<i>i</i>	<i>mámi</i>
[j]		<i>j</i>	<i>jajce</i>
		<i>i</i>	v polcitatnih besedah na začetku domače besede, če se prejšnja končuje na samo- glasnik <i>bo imela</i>
		ø***	med <i>i</i>
		+	samoglasnikom <i>pacient, sociala</i>
[k]		<i>k</i>	<i>krik, kura, pakt</i>
		<i>g</i>	pred nezvonečim nezvočnikom <i>bogca, rog toži</i>
			pred premorom <i>rog</i>
			pred samoglasnikom <i>rog odnesi</i>

* O posebnostih zaznamovanja širokega *e* pred *j* (*séja*) gl. § 619, 628.

** Znamenje ø tu zaznamuje polglasnik, ki ni zapisan s posebno črko.

*** Znamenje ø tu zaznamuje *j*, ki ni zapisan s posebno črko.

Glas	Črka	Zgledi
[k]	oz. pred zvočnikom naslednje besede	<i>rog nesi</i>
[l]	<i>l</i> <i>lj</i> na koncu besede ali pred soglasnikom	<i>labilnost, polje, ohol</i> <i>polj, poljski</i>
[l̄]	podaljšani <i>lj</i> na koncu besede ali pred soglasnikom	<i>polj, poljski</i>
[lʲ]	mehčani <i>lj</i> na koncu besede ali pred soglasnikom	<i>polj, poljski</i>
[m]	<i>m</i>	<i>imam</i>
[m̄]	zobnoustnični <i>m</i>	<i>simfonija, sem videl</i>
[n]	<i>n</i> <i>nj</i> ne pred samoglas- nikom	<i>Nina, njena</i> <i>sanj, sanjski</i>
[n̄]	<i>nj</i> ne pred samoglas- nikom	<i>sanj, sanjski</i>
[nʲ]	mehčani <i>nj</i> ne pred samoglas- nikom	<i>sanj, sanjski</i>
[ŋ]	mehkonebni <i>n</i> pred <i>k g h</i> <i>nj</i> pred <i>k g h</i>	<i>Anka, Angela, Anhovo</i> <i>manjkati</i>
[o]	kateri koli <i>o</i>	<i>nos, sinov, sinovski, gol,</i> <i>voda, sinovi, snop, mesto</i>
[o:]	dolgi naglašeni ozki <i>ó</i>	<i>nós</i>
[ȯ:]	dolgi naglašeni srednji <i>ô</i> pred <i>ɥ</i>	<i>sinôv, sinôvski, pôl, sôv*</i>
[o̘]	kratki naglašeni srednji <i>ò</i> pred <i>ɥ</i>	<i>gòl, lòv</i>
[o]	nenaglašeni srednji <i>o</i> pred <i>ɥ</i>	<i>brátov, govnač, pôln</i>
[o:]	dolgi naglašeni široki <i>ô</i>	<i>vôda</i>
[o̘]	kratki naglašeni široki <i>ò</i>	<i>snòp</i>
[o]	nenaglašeni široki <i>o</i>	<i>mésto, odíti</i>
[p]	<i>p</i> <i>b</i> pred nezvenečim nezvočnikom pred preporom pred samoglasnikom** oz. pred zvočnikom*** naslednje besede	<i>pipa, pnem, snop</i> <i>robca, rob strehe</i> <i>rob</i> <i>rob ima</i> <i>rob je</i>
[r]	<i>r</i>	<i>trava, morda, dar, rdeč</i>
[s]	<i>s</i> <i>z</i> pred nezvenečim nezvočnikom pred preporom pred samoglasnikom** oz. pred zvočnikom*** naslednje besede	<i>sila, sneti, stati, trs</i> <i>nizka, iz hiše</i> <i>niz</i> <i>niz ima</i> <i>niz je</i>

* O posebnostih zaznamovanja širokega *o* pred *v* (*sinóvi*) gl. § 619, 628.** Izjema so tu pravi predlogi, npr. *ob, iz: ob uri* [bu], *iz oči* [zo].*** Izjema so tu pravi predlogi, npr. *ob mostu* [bm], *iz mesta* [zm].

Glas	Črka	Zgledi
[š]	š	šumiš, smešna, štet
	ž	pred nezvonečim nezvočnikom ježka, jež spi pred premorom jež pred samoglasnikom* jež odhaja oz. pred zvočnikom**
	s	naslednje besede jež je pred nezvonečim šumevcem sčasoma
	z	pred nezvonečim šumevcem iz časov
[t]	t	tat, tnalo, tkati
	d	pred nezvonečim nezvočnikom gladka, rad hodi pred premorom glad pred samoglasnikom*** glad ubija oz. pred zvočnikom***
		naslednje besede glad je
[u]	u	kateri koli kruhu, kruh
['u:]	ú	dolgi naglašeni krúha
['u]	ù	kratki naglašeni krùh
[u]	u	nenaglašeni brátu
	v/l	v ustreznem zvočniškem okolju (neobvezno) bárv, trl
	v/l	ob nenaglašanih ə, i in e (večinoma v oblikoslovnih kategorijah) (neobvezno) nésel, búkev, nôsil, vídel
[v]	v	zobnoustnični síva, véva
	u	v polcitatnih besedah Dachaua
	f	pred zvonečim nezvočnikom Afgan, grof gre
[ǔ]	v	»dvočasniški« kadar se premenjuje z [v] (siva) siv(ka), avtor, evfonija
	l	kadar se premenjuje z [l] (brala) bral, bralca, kosil, topel, bel
	u	v redkih domačih besedah nauk, poudariti v besednih zvezah bo ušla, bo uran v polcitatnih besedah Dachau če je predpona bo ubila

* Izjema so tu pravi predlogi, npr. ob, iz: ob uri [bu], iz oči [zo].

** Izjema so tu pravi predlogi, npr. ob mostu [bm], iz mesta [zm].

*** Izjema so tu pravi predlogi, npr. od: od očeta [do], od matere [dm].

Glas		Črka	Zgledi	
[w]	zveneči dvoustnični nedvoglasniški	v	ne ob samoglasniku (neobvezno)	<i>vzeti, odvzem, barv, v zelju, v meni</i>
		v	kot predlog pred samoglasnikom če je predpona	<i>v očeh ubiti</i>
		l	na koncu besede in hkrati za r	<i>trl</i>
[ʌ]	nezveneči dvoustnični nedvoglasniški	v	ne ob samoglasniku in pred nezvenečim nezvočnikom	<i>vsak, predvsem ustrahiti se</i>
		u	če je predpona	<i>zet, zrelost, zdaj, čez očeta/mater</i>
		z		
[ž]		s	pred zvenečim nezvočnikom	<i>glasba, glas bobni</i>
		ž		<i>žaga, lažna, žgati</i>
		š	pred zvenečim nezvočnikom	<i>izvršba</i>
		z	pred zvenečim šumevcem	<i>iz džungle</i>
		s	pred zvenečim šumevcem	<i>kos džungle</i>

Pisave za posamezne jezike

Splošna načela za obravnavo pisav* pri prevzemanju poimenovanj iz različnih tujih jezikov so obravnavana spredaj (§ 163–225), ravno tako tudi načela o prevzemanju črk in pismenk, o reševanju tipografskih težav, o zamenjavanju knjižni slovenščini tujega glasovja in naglaševanja ter o oblikoglasnih prilagoditvah tujega slovenskemu knjižnemu jeziku.

Tukaj je obravnavanih okoli 50 posameznih tujih pisav. Na začetku so obdelane evropske pisave, izhajajoče iz latinice latinskega jezika. V tem okviru so najprej obravnavane slovanske latinične pisave, nato albanska, madžarska in finska, sledijo pa romanske in germanske pisave. Druga velika skupina so grško-cirilicne evropske pisave, tretja pa azijske in afriške. Posamezne teh večjih skupin se začenjajo takole: germanska z nemško, ugrofinska z madžarsko, azijska s turško; v nadaljnem si pisave sledijo po načelu zemljepisne bližine, pri azijskih npr. turška, hebrejska, arabska, perzijska, hindij-ska itn. Latvijska in litovska pisava sta na koncu evropskih pisav.

Pri latiničnih pisavah so pri vsaki najprej na vrsti tipografske zamenjave, nato pa glasovno in morebitno pisno domačenje. Kar je že podomačeno, je v zgledih pisano navadno, le da je zmeraj zaznamovan tudi naglas (npr. *Capua* – *Kápua*, *čevapčiči* – *čevápčiči*), pisno nepodomačenemu pa je izgovor, in sicer slovenski, dodan v oglatem oklepaju, npr. *Shakespeare*, *jazz* – [šékspir, džéz-]. Načeloma je tudi povedano, kako je v posameznih jezikih z besednim naglasom.

Pri nelatiničnih črkovnih pisavah je na začetku prečrkovanje, pri cirilici npr. *h* – *č*, *u* – *č*. Pri cirilicnih pisavah je prečrkovanje navedeno najprej za vsem pisavam skupne črke, pri vsaki izmed pisav pa še za posebne (lahko tudi le izgovorne).

Preglednice po abecedi podajajo glasovne ustreznike v navadnem slovenskem zapisu, npr. za latinsko *au* slovensko *av* (*augmentum* – *avgmènt*). Kadar ustrezna enota, prevzeta iz tujega jezika, pisno ni podomačena, pisavna slovenska ustreznica za tujo

---

* **Svetovalci za pisave:** T. Dietrich, univ. asist., za hindijsko pisavo, po *Načrtu pravil*; H. Faska, dr., red. univ. prof., za lužiški pisavi; E. Mihevc - Gabrovec, dr., red. univ. prof., za staro in novo grško pisavo; K. Gantar, dr., red. univ. prof., dopisni član SAZU, za latinsko pisavo, po *Načrtu pravil*; V. Gjurin, mag., za angleško pisavo, po *Načrtu pravil*; † V. Jagodic, viš. univ. pred., za albansko pisavo, za azijske in afriške pisave, izvemši hebrejsko in hindijsko; F. Jakopin, dr., znan. svet., redni član SAZU, za vzhodne cirilicne pisave; J. Krašovec, dr., izred. univ. prof., dopisni član SAZU, za hebrejsko pisavo, po *Načrtu pravil*; A. Lipovec, univ. lekt., za češko in slovaško pisavo, po *Načrtu pravil*; F. Mukics, prof., za madžarsko pisavo; P. Ondruš, dr., red. univ. prof., za slovaško pisavo; J. Orešnik, dr., red. univ. prof., redni član SAZU, za germanske in finsko pisavo; V. Pacheiner, strok. svet., za hindijsko pisavo, po *Načrtu pravil*; B. Perko, prof., za hindijsko pisavo; M. Skubic, dr., red. univ. prof., za romanske pisave; Ch. Shigemori-Bučar, univ. lekt., za japonsko pisavo, po *Načrtu pravil*; M. Stankovič, univ. lekt., za arabsko pisavo, po *Načrtu pravil*; D. Stefanija, dr., red. univ. prof., za makedonsko in bolgarsko pisavo; A. Stich, dr., red. univ. prof., za češko pisavo; R. Šuštaršič, mag., za angleško pisavo, po *Načrtu pravil*; † M. Tavčar, za novogrško pisavo (prvotno); J. Zor, strok. svet., za hebrejsko pisavo; N. Zrimec, prof., za portugalsko pisavo. Za litovščino, latvijščino in estonščino sta preglednice podala J. Toporišič in J. Moder. Pripombe glede posameznih pisav so dali posamezniki tudi v javni razpravi po izidu *Načrta pravil*. J. Toporišič, dr., red. univ. prof., dopisni član SAZU, je bil predlagatelj prvotnih osnutkov skoraj za vse pisave ter usklajevalec pri končnih odločitvah.

Končno besedilo je sprejela podkomisija F. Jakopin (predsednik), J. Moder, † S. Suhadolnik (razen za tri nove pribaltske pisave), J. Toporišič (člani).

črko ali dvočrkje velja le za izgovor, npr. slovensko *ej* za angleški *a* v besedah kot *Watergate* [vótərgêjt]. V oglatem oklepaju zapisana podomačena oblika predstavlja hkrati podstavo za morebitno tudi pisno podomačitev, npr. slovenski *o* za angleški *a* v besedi *baseball* – [bêjzbol ^{tudi} bézbol].

Za vse prevzeto veljajo slovenska oblikoglasna (morfonološka) načela: črtica na koncu besede v oglatem oklepaju zaznamuje izgovor zadnjega soglasnika v položaju pred samoglasnikom, npr. *Wedgwood* – [védžvud-], kar se glede na položaj v glasovnem okolju izgovarja [védžvut védžvuda], tj. tako, kakor slovenski oblikoglasniški tip *brod* z izgovorom [brót bróda]. Polglasnik je v preglednicah podan z [ə], npr. za angleško črko *e* slovensko [ə]: *Buster*, *westminstrski* – [bástər, véstmínstərski].

V preglednice posameznih jezikov niso zajete besede s posebnimi črkami iz drugih jezikov ali iz posebnega lastnega izročila.

V preglednicah je v prvem stolpcu zapis ustreznega tujega jezika, v drugem črka ali črkje za slovenski fonemski izgovor in zapis, kadar je beseda pisno podomačena, v tretjem pa je oboje ponazorjeno: podomačeni primeri so pisani navadno, nepodomačeni pa imajo v oglatem oklepaju zapisan še izgovor.

Latinične pisave

1072

Latinska pisava

1073

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Tipografskih zamenjav ni, združeni črki *æ* in *œ* pišemo razvezano *ae* in *oe*.

Zamenjave pri domačenju

Vse iz latinščine prevzeto v pisavi podomačujemo.

PREGLEDNICA

Lat.	Slov.	Zgledi
<i>a</i>	<i>a</i>	<i>Capua</i> – <i>Kápua</i>
<i>ae</i>	<i>e</i>	<i>praesens</i> – <i>prézent</i> , <i>Laelius</i> – <i>Lélij/Lélius</i>
	<i>ae</i>	<i>áer</i> – (<i>aerodróm</i>), <i>Aetius</i> – <i>Aétij/Aétius</i>
	<i>aj</i>	<i>Aeschylus</i> – <i>Ájshil</i>
<i>au</i>	<i>av</i>	<i>augmentum</i> – <i>avgmènt</i> , <i>Plautus</i> – <i>Plávt/Plávtus</i>
<i>c</i>	<i>k</i>	če ni pred <i>e</i> , <i>i</i> , <i>y</i> , <i>ae</i> , <i>oe</i> : <i>Capua</i> – <i>Kápua</i> , <i>credo</i> – <i>krédo</i>
	<i>c</i>	pred <i>e</i> , <i>i</i> , <i>y</i> , <i>ae</i> , <i>oe</i> : <i>Ceres</i> – <i>Cêrera</i> , <i>ciborium</i> – <i>cibórij</i> , <i>cynicus</i> – <i>cínik</i> , <i>Caesar</i> – <i>Cézar</i> , <i>caelibatus</i> – <i>celibát</i> , <i>Coelia</i> – <i>Célija</i>
	<i>g</i>	<i>Caius</i> – <i>Gáj(us)</i>
<i>ch</i>	<i>h</i>	<i>schema</i> – <i>shéma</i> , <i>Chiron</i> – <i>Híron</i>
	<i>k</i>	<i>charta</i> – <i>kárta</i> , <i>Christus</i> – <i>Krístus</i> , <i>chronica</i> – <i>krónika</i>
<i>ea</i>	<i>eja</i>	če je <i>e</i> naglašen (večinoma): <i>idea</i> – <i>idêja</i>
	<i>ea</i>	v drugih primerih: <i>alínea</i> (v imenih tudi naglašeni: <i>Réa</i>)
<i>eu</i>	<i>ev</i>	<i>eurythmia</i> – <i>evritmíja</i> , <i>Eugenius</i> – <i>Evgénij/Evgénius</i>
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>Laetitia</i> – <i>Letícija</i>
	<i>j</i>	<i>Iustus</i> – <i>Júst</i>

Lat.	Slov.	Zgledi
<i>i</i>	<i>ij</i>	pred drugim samoglasnikom v nekaterih končajih: <i>materia – matêrija, Maria – Maríja, Marianus – Márijan, Diocletianus – Diokleciján, Sextilius – Sekstílij</i> (na koncu osnove namesto <i>-us</i>); zelo podomačena imena imajo dvojnice brez <i>i</i> : <i>Florján, Márjan</i>
<i>oe</i>	<i>e</i>	<i>amoeba – améba, Phoebus – Féb/Fébus</i>
<i>ph</i>	<i>f</i>	<i>philosophia – filozofíja, Phormio – Fórmio</i>
<i>qu</i>	<i>kv</i>	<i>aqua – ákva, Quirinus – Kvirín/Kvirínus</i>
<i>s</i>	<i>s</i>	<i>summa – súma, Christus – Krístus</i>
	<i>z</i>	med dvema samoglasnikoma, v sklopu <i>ns</i> in v nekaterih redkih drugih primerih: <i>Caesar – Cézar, consonans – konzonánt, Cosma – Kózma</i>
	<i>š</i>	v zvezah <i>sp</i> in <i>st</i> (samo v nekaterih primerih, gl. Pomni)
<i>sp</i>	<i>sp</i>	<i>spectrum – spékter, sperans – Spêrans</i>
	<i>šp</i>	v nekaterih besedah: <i>spiritus – špírit</i>
<i>st</i>	<i>st</i>	<i>structura – struktúra</i>
	<i>št</i>	v nekaterih besedah: <i>studens studentis – študènt, institutum – inštítút</i>
<i>th</i>	<i>t</i>	<i>thorax – tóraks, Thisbe – Tísba</i>
	<i>th</i>	v besedah po močnem grškem vplivu: <i>theta – théta</i>
<i>ti</i>	<i>ci</i>	če je pred samoglasnikom: <i>ambitio – ambícija, Tertius – Têrcij/Têrcius</i> (vendar prim. <i>hostia, bestia, Sextius – hóstija, béstija, Sékstij</i>)
	<i>ti</i>	v nekaterih besedah: <i>ochlocratia – ohlokratíja</i> (po grški izgovarjavi)
<i>x</i>	<i>ks</i>	<i>ex libris – [eks líbris], Sextilius – Sekstílij/Sekstílius</i>
<i>y</i>	<i>i</i>	<i>cynicus – cínik, Lycurgus – Likúrg/Likúrgus</i>

Dvojne soglasnike izgovarjamo in pišemo enojno: *Commodus – Kómod(us), possessivum – posesív*. Besede grškega izvora naglašujemo po latinsko, če so prevzete prek latinščine.

Pomni

V nekaterih primerih sta *sp* in *st* nasproti *šp* in *št* v rabi za pomensko ločevanje: *instruírati – inštruírati, inspékcija – inšpékcija*; lahko sta tudi prosti ali drugačni varianti: *inštítút – instítút, instalácija – inštalácija, stádion – štádion, stárt – štárt, béstija – béstija, béstja*.

1074 Slovanske latinične pisave

1075 Srbska oz. hrvaška pisava

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Črko *ć* lahko zamenjamo s *č*, črko *đ* pa z *dj*: *Nikšić – Nikšič, Đorđe – Djordje*.

Zamenjave pri domačenju

Črki *ć* in *đ* zamenjujemo s *č* in *dž*: *čevapčići, đuveč – čevápčići, džíuveč*. To se deloma dogaja tudi z lastnimi imeni: *Pétrovič, Džákovo*.

PREGLEDNICA

Sr., hr.	Slov.	Zgledi
ć	č	ćevapčić, Marinković – čevápčić, [marínkovič]
đ	dž	đuveč, Đurđa – džúveč, [džúrdža]
lj	lj	Ljubo – [ljúbo]
nj	nj	Zrmanja – [zərmanja]

Črke za zvoneče nezvočnike na koncu besede izgovarjamo tako kot v slovenščini, npr. *Beograd Beograda* – [béograt béograda]. Črko *r* izgovarjamo kot *ər* v istih položajih kakor v slovenščini: *Zrmanja* – [zərmanja].

Češka pisava

1076

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Znamenji za dolžino nad samoglasnikom, tj. ostrivec in krožec, opuščamo: *ě, ě, d', ň, ř* zamenjujemo z *e, t, d, n, r/rž*: *Jičín, Králův Dvůr, Němcová, Radhošť, Dáblice, Plzeň, Litoměřice, Dvořák – Jičín, Kraluv Dvur; Nemcova, Radhošť, Dablice, Plzen, Litomerice, Dvorak/Dvoržak*.

Zamenjave pri domačenju

1. Znamenji za dolžino, tj. ostrivec in krožec, opuščamo: *Jičín, Králův Dvůr – Jíčin, Králův Dvůr*.

2. Črko *ě* podajamo z *e* (razen izjemoma): *Děčín, Těšín, Zdeněk, Litoměřice, Běhovice, Němcová – Děčín, Těšín, Zdeněk, Litomerice, Běhovice, Němcova* (v izgovoru tudi [njémcova]).

3. Črki *ť* in *d'* zamenjujemo s *t* in *d* (razen izjemoma): *Báťa, Dáblice – Báta, Dábllice*, vendar *Vláďa – Vládja*.

4. Črko *ň* zamenjujemo z *n*, izjemoma pred samoglasnikom z *nj*: *Plzeň – Plzen*, vendar *Máňa – Mánja*.

5. Črko *ř* zamenjujemo z *rž*, za nezvočnim soglasnikom s *š/ž*: *Dvořák, Jiří – Dvóřžak, Jírži; Přemysl, Příbor, Třeboň, Ostředek – Pšémisl* (vladarska rodovina), [pšíbor, tšébon, óštšedək]; *Březina – [bžézina]*.

Pomni

Izjemoma se v podomačenih imenih *ř* podaja z *r*: *Kroměříž, Přibyslav – Krómeriž, Príbislav*.

6. Črki *y* in *ch* zamenjujemo z *i* in *h*: *Hradčany, Chrudim – Hrádčani, [hrúdim]*.

7. Črko *h* ohranjamo in jo izgovarjamo po naše, izjema so le redka podomačena imena: *Hradčany – Hrádčani*, vendar *Praha – Prága*.

PREGLEDNICA

Češ.	Slov.	Zgledi
<i>ch</i>	<i>h</i>	<i>Chrudim</i> – [hrúdim]
<i>d'</i>	<i>d</i>	<i>Dáblice</i> – [dáblice]
<i>ě</i>	<i>e</i>	<i>Němcová – Němcova</i> , v izgovoru tudi [njémcova]

Češ.	Slov.	Zgledi
<i>h</i>	<i>h</i>	<i>Havránek</i> – [hávrənək]
<i>ň</i>	<i>n</i>	<i>Staňkovice, Plzeň</i> – [stánkovice], <i>Plzeň</i>
<i>ř</i>	<i>rž</i>	<i>Jiří – Jírži</i>
	<i>š</i>	za nezvenečim soglasnikom: <i>Přemysl – Pšémisl</i> [-səl]
	<i>ž</i>	za zvenečim soglasnikom: <i>Březina</i> – [bžézina]
<i>t'</i>	<i>t</i>	<i>Báťa – Báta</i>
<i>ů</i>	<i>u</i>	<i>Dvůr</i> – [dvúr]
<i>x</i>	<i>ks</i>	<i>Alexandr</i> – [áleksandər]
<i>y</i>	<i>i</i>	<i>Spytice, Hradčany, Masaryk</i> – [spítice], <i>Hrádčani, másarikovec</i>

Naglašen je zmeraj prvi zlog besede ali besedne zveze.

1077 Slovaška pisava

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Znamenja za dolžino nad samoglasnikom ipd. opuščamo, črke *ň, t', d', l', r, ä, ô* zamenjujemo z *n, t, d, l, r, e, o*: *Tomáš, Muráň, Važtan, Ďumbier, Hel'pa, Demänová, Bôrka* – *Tomaš, Muran, Važtan, Dumbier, Helpa, Demenova, Borka*.

Zamenjave pri domačenju

1. Znamenje za dolžino opuščamo: *Tomáš – Tómaš*.
2. Črke *ň, t', d'* in *l'* zamenjujemo z *n, t, d* in *l*: *Muráň, Hrochoť, Ďumbier, Topolčany* – [múran, hróhot, dúmbjer, tópolčani], vendar *Lubetová* – [ljúbetova].
3. Črki *ch* in *h* prepisujemo kot *h*: *Čachtice, Halič* – [čáhťice, hálič], vendar *Velehrad* – *Vélegrad*.
4. Črko *ä* zamenjujemo z *e* (pod naglasom v slovenskem izgovoru ozki *e*): *Demänova, Svätopluk* – [démenova], *Svétopolk*.
5. Črko *y* zamenjujemo z *i*: *Banská Bystrica* – *Bánska Bístrica*.
6. Črko *i* pred *a* zamenjujemo z *j*: *Matiáš* – *Mátjaš*.

PREGLEDNICA

Slš.	Slov.	Zgledi
<i>ä</i>	<i>e</i>	<i>Demänová</i> – [démenova]
<i>ch</i>	<i>h</i>	<i>Čachtice</i> – [čáhťice]
<i>d'</i>	<i>d</i>	<i>Mokrad'</i> – [mókrad-]
<i>h</i>	<i>h</i>	<i>Halič</i> – [hálič]
<i>ia</i>	<i>ja</i>	<i>Matiáš</i> – <i>Mátjaš</i>
<i>ie</i>	<i>je</i>	<i>Lietava</i> – [ljétava]
<i>l'</i>	<i>l</i>	<i>Hel'pa</i> – [hélpa]
<i>ň</i>	<i>n</i>	<i>Muráň</i> – [múran]
<i>ô</i>	<i>o</i>	<i>Pôtor</i> – [pótor]
<i>t'</i>	<i>t</i>	<i>Važtan</i> – [váštan]
<i>y</i>	<i>i</i>	<i>Bystrica</i> – <i>Bístrica</i>

Naglašen je zmeraj prvi zlog besede ali besedne zveze.

Poljska pisava**1078**

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Ločevalna znamenja pri *l*, *ń* in *ó* opuščamo (*Stanisław, Gdańsk, Łódź* – *Stanislaw, Gdansk, Lodz*), črke *ż*, *ź*, *ś*, *ć* zamenjujemo z *z*, *ž*, *š*, *č* (*Żeromski, Łódź, Zamość* – *Žeromski, Lodž, Zamošč*), črki *ą*, *ę* pa bodisi z *a*, *e* ali pa še rajši z *on/om*, *en/em* (*Śląsk, Dąbrowska, Dębicki* – *Šlask/Šlonsk, Dabrowska/Dombrowska, Debicki/Dembicki*).

Zamenjave pri domačenju

Podomačeno pišemo tako, kakor je pokazano v preglednici.

PREGLEDNICA

Polj.	Slov.	Zgledi
<i>ą</i>	<i>on</i>	<i>Śląsk</i> – <i>Šlónsk</i>
	<i>om</i>	pred <i>p</i> ali <i>b</i> : <i>Dąbrowska</i> – [dombrôuska]
<i>c</i>	<i>ć</i>	pred <i>i</i> : <i>Franciszek</i> – [frančišək]
<i>ć</i>	<i>č</i>	<i>Zamość</i> – <i>Zámošč</i>
<i>ch</i>	<i>h</i>	<i>Chmielnicki</i> – <i>Hm(j)elnícki</i>
<i>ci</i>	<i>č</i>	pred samoglasnikom: <i>Kościuszko</i> – <i>Koščúško</i>
<i>cz</i>	<i>č</i>	<i>Czartoryski</i> – [čartoríski]
<i>dz</i>	<i>dż</i>	pred <i>i</i> : <i>Zdzisław</i> – [zdžísław/ždžísław]
<i>dzi</i>	<i>dź</i>	pred samoglasnikom: <i>Dzierżyński</i> – [džeržínski]
<i>dź</i>	<i>dž</i>	<i>Łódź</i> – <i>Lódž</i>
<i>ę</i>	<i>en</i>	<i>Częstochowa</i> – <i>Čenstohôva</i>
	<i>em</i>	pred <i>b</i> ali <i>p</i> : <i>Zareba</i> – [zarémba]
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>Franciszek</i> – [frančišək]
	<i>j</i>	pred samoglasnikom: <i>Sobieski</i> – <i>Sobjéski</i>
<i>ł</i>	<i>l</i>	<i>Łódź</i> – <i>Lódž</i>
<i>ń</i>	<i>nj</i>	<i>Poznań</i> – <i>Póznanj</i>
	<i>n</i>	pred soglasnikom: <i>Gdańsk, Topolińska</i> – <i>Gdąnsk, [topolínska]</i>
<i>ó</i>	<i>o</i>	<i>Łódź, Kraków</i> – <i>Lódž, Krákov</i>
<i>s</i>	<i>ś</i>	pred <i>i</i> : <i>Sinko</i> – [šíŋko]
<i>si</i>	<i>ś</i>	pred samoglasnikom: <i>Siatkowski</i> – [šatkôuski]
<i>sz</i>	<i>š</i>	<i>Warszawa</i> – <i>Varšáva</i>
<i>ś</i>	<i>š</i>	<i>Zamość</i> – <i>Zámošč</i>
<i>w</i>	<i>v</i>	<i>Warszawa, Wrocław</i> – <i>Varšáva, Vróclav</i>
<i>y</i>	<i>i</i>	<i>Bydgoszcz</i> – <i>Bídgošč</i>
<i>ż</i>	<i>ž</i>	<i>Żeromski</i> – <i>Žerómski</i>

Dvojne soglasnike pišemo in izgovarjamo enojno: *Anna, Jagiełło* – [ána], *Jagelónci*.

Naglas je načeloma na predzadnjem zlogu imenovalniške oblike; pri pregibanju se v slovenščini ne premika: *Krákov -a, Taszycki Taszyckega* – [tašički tašičkega].

1079 Gornjelужиškoserbska pisava

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Ločevalna znamenja pri črkah *ć, dž, ń, ř, ł, ě* in *ó* opuščamo, *ć, dž* in *tř* pa rajši zamenjujemo s *č, dž* in *tr*: *Maćij, Wodźan, Lubań, Křižan, Třělany, Łužica, Brěznja, Hródk, Kopřin* – *Macij/Mačij, Wodzan/Wodžan, Luban, Križan, Trelany, Lužica, Breznja, Hrodk, Koprin*.

Zamenjave pri domačenju

Pri domačenju pišemo po izgovoru iz preglednice.

PREGLEDNICA

Gluž. Slov. Zgledi

<i>ch</i>	<i>h</i>	<i>Michał</i> – <i>Míhal</i>
	<i>k</i>	pred soglasnikom: <i>Chróst</i> – [króst]
<i>ć</i>	<i>č</i>	<i>Ćišinski</i> – [čišinski]
<i>dź</i>	<i>dž</i>	<i>Wodźan</i> – [vódžan]
<i>ě</i>	<i>e</i>	<i>Brězan</i> – [brézan]
<i>h</i>	<i>h</i>	<i>Hórnik</i> – [hórnik]
<i>kř</i>	<i>kš</i>	<i>Křižan</i> – [kšížan]
<i>ł</i>	<i>l</i>	<i>Łužica</i> – <i>Lúžica</i>
<i>ń</i>	<i>n</i>	<i>Lubań</i> – <i>Lúban</i>
<i>ó</i>	<i>o</i>	<i>Hórnik</i> – [hórnik]
<i>př</i>	<i>pš</i>	<i>Přibysław</i> – [pšíbislau]
<i>ř</i>	<i>š</i>	za <i>k, p</i> : <i>Křižan, Kopřin</i> – [kšížan, kópšin]
<i>tř</i>	<i>c</i>	<i>Třělany</i> – [célani]
	<i>č</i>	<i>Třělany</i> – [čélani]
<i>w</i>	<i>v</i>	<i>Wóspork</i> – [vóspork]; <i>Kulow, Nawka</i> – [kúlow, náuka]
<i>y</i>	<i>i</i>	<i>Budyšin</i> – <i>Búdišin</i>

Naglas je na prvem zlogu besede ali besedne zveze.

1080 Dolnjelужиškoserbska pisava

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Ločevalna znamenja pri črkah *ć, dž, ń, ř, ł, ś, ź* in *ě* opuščamo, *ć, dž, ś* in *ź* pa rajši zamenjujemo tudi s *č, dž, š* in *ž*: *Chość, Gozdź, Želm, Žergoń, Lutoboń, Łaz, Chośebuz, Ležiny, Lěsnica* – *Chośc/Chošč, Gozdz/Gozdž, Želm, Žergon, Lutobor, Laz, Chosebuz/Chošebuz, Leziny/Ležiny, Lesnica*.

Zamenjave pri domačenju

Pišemo po izgovoru v preglednici, npr. *Bela Gora*.

PREGLEDNICA

Dluž.	Slov.	Zgledi
<i>ch</i>	<i>h</i>	<i>Buchojc</i> – [búhojc]
<i>ć</i>	<i>č</i>	<i>Baršč</i> – [báršč]
<i>dź</i>	<i>dž</i>	<i>Gozdź</i> – [gózdž-]
<i>ě</i>	<i>e</i>	<i>Drěžnica</i> – [drěžnica]
<i>ł</i>	<i>l</i>	<i>Běła Gora</i> – <i>Béla Góra</i>
<i>ń</i>	<i>m</i>	<i>Radoń</i> – [rádom]
<i>ń</i>	<i>n</i>	<i>Wopaleń</i> – [vópalen]
<i>ń</i>	<i>r</i>	<i>Lutoboń</i> – [lútobor]
<i>ś</i>	<i>š</i>	<i>Chošebuz</i> – [hóšebuz-]
<i>w</i>	<i>v</i>	<i>Barklawa</i> – [bárklava]
	<i>u</i>	<i>Bělow</i> – [bélou]
<i>y</i>	<i>i</i>	<i>Boryn</i> – [bórin]
<i>ź</i>	<i>ž</i>	<i>Mlože</i> – [mlóže]

Naglas je na prvem zlogu besede ali besedne zveze.

Neslovanske evropske latinične pisave**1081****Albanska in ugrofinske pisave****Albanska pisava****1082**

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Črko *ë* zamenjujemo z *e*, *ç* pa s *č* ali *c*: *Përmet, Çaçi* – *Permet, Čaći/Caci*.

Zamenjave pri domačenju

Črka *ë* v končajih pri domačitvah je *a*: *Tiranë, Prishtinë* – *Tirána, Príština*. Sicer se ravnamo po izgovoru v preglednici.

PREGLEDNICA

Alb.	Slov.	Zgledi
<i>ç</i>	<i>č</i>	<i>Korçë, Çaçi</i> – [kórče, čaći]
<i>dh</i>	<i>z</i>	<i>Midhat</i> – [mízat]
<i>ë</i>	<i>e</i>	<i>Dejës</i> – [dêjes]
<i>gj</i>	<i>dž</i>	<i>Gjata</i> – [džáta]
<i>l</i>	<i>lj</i>	<i>Shala</i> – [šálja]
<i>ll</i>	<i>l</i>	<i>Munella</i> – [munéla]
<i>q</i>	<i>kj/č</i>	<i>Peqin</i> – [pekjín/pečín]
<i>r</i>	<i>r</i>	<i>Tiranë</i> – <i>Tirána</i>
<i>rr</i>	<i>r</i>	<i>Krrabe</i> – [krábe]
<i>sh</i>	<i>š</i>	<i>Peshkopi</i> – [peškopí]

Alb.	Slov.	Zgledi
<i>th</i>	<i>s</i>	<i>than</i> – [sán]
<i>x</i>	<i>dz</i>	<i>Hoxa</i> – [hódza]
<i>xh</i>	<i>dž</i>	<i>Hoxha, hoxha</i> – [hódža], <i>hódža</i>
<i>y</i>	<i>i</i>	<i>Gjyze</i> – [džíze]
<i>zh</i>	<i>ž</i>	<i>Lezhe</i> – [léže]

Naglas je večinoma na predzadnjem zlogu besede ali besedne zveze.

1083 Madžarska pisava

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

1. Črki *ű* in *ő* zamenjujemo z *ü* in *ö*, ti pa lahko z *ue* in *oe*: *Martfű, Mezőtúr* – *Martfü, Mezoetúr*.
2. Črki *ü* in *ö* zamenjujemo z *ue* in *oe*: *Sümeg, Körmend* – *Suemeg, Koermend*.
3. Ostrivec nad samoglasnikom opuščamo: *Pápa, Pécs, Mezőtúr* – *Papa, Pecs, Me-zotur*.

Zamenjave pri domačenju

Podomačeno pišemo po izgovorni preglednici; za *Szombathely* je podomačena oblika *Sómbotel*.

PREGLEDNICA

Madž.	Slov.	Zgledi
<i>á</i>	<i>a</i>	<i>Pápa</i> – [pápa]
<i>c</i>	<i>c</i>	<i>Miskolc</i> – <i>Míškolc</i>
<i>cs</i>	<i>č</i>	<i>Mohács, Csepel</i> – <i>Móhač</i> , [čépel]
<i>dzs</i>	<i>dž</i>	<i>lándzsa</i> – [lándža]
<i>gy</i>	<i>dž</i>	<i>magyar</i> – <i>Madžár</i>
<i>h</i>	<i>h</i>	<i>Huszár, Mohács</i> – [húsar], <i>Móhač</i>
	–	na koncu besede ali prvega dela tvorjenke se ne izgovarja: <i>Csehbánya</i> – [čebánja]
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>Miskolc</i> – <i>Míškolc</i>
	<i>j</i>	za samoglasnikom: <i>Jókai</i> – [jókaɟ]
<i>ly</i>	<i>j</i>	<i>Kodály</i> – [kódaj]
<i>ny</i>	<i>nj</i>	<i>Tatabánya, Harkány</i> – [tátabanja, hárkanj-]
<i>ö</i>	<i>e</i>	<i>Vörös</i> – [vèreš]
<i>ő</i>	<i>e</i>	<i>Petőfi</i> – [pétefi]
<i>s</i>	<i>š</i>	<i>Miskolc</i> – <i>Míškolc</i>
<i>sz</i>	<i>s</i>	<i>Szeged, Sziget</i> – ségedinski, Síget
<i>ty</i>	<i>tj</i>	<i>Getye</i> – [gétje]
<i>ü</i>	<i>i</i>	<i>Sümeg</i> – [šímeg-]
<i>ű</i>	<i>i</i>	<i>Martfű</i> – [mártfi]
<i>y</i>	–	gl. zveze <i>gy, ly, ny, ty</i>
<i>z</i>	<i>z</i>	<i>Zalavár</i> – <i>Zálavar</i>
<i>zs</i>	<i>ž</i>	<i>Kanizsa</i> – <i>Kaniža</i>

Dvojni soglasniki se zamenjujejo z enojnimi: *Bükk* – [bík].
Naglas je zmeraj na prvem zlogu.

Finska pisava

1084

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Črki *ä* in *ö* zamenjujemo z *ae* in *oe* ali z *a* in *o*: *Väinö* – *Vaeinoe/Vaino*.

Zamenjave pri domačenju

Pri morebitnem domačenju lastnih in drugih imen se držimo pravil, ki veljajo za izgovor finskih črk.

PREGLEDNICA

Fin.	Slov.	Zgledi
<i>ä</i>	<i>e</i>	<i>Sillanpää</i> – [sílänpe]
<i>i</i>	<i>j</i>	za samoglasnikom: <i>Karjalainen</i> – [kárjalajnen]
<i>ö</i>	<i>e</i>	<i>Väinö</i> – [vêjne]
<i>ou</i>	<i>ou</i>	<i>Oulujoki</i> – [ôulujoki]
<i>y</i>	<i>i</i>	<i>Jyväskylä</i> – [jívěskile]

Dvojne soglasnike in samoglasnike izgovarjamo enojno: *Sillanpää* – [sílänpe].
Naglas je zmeraj na prvem zlogu.

Estonska pisava

1085

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Črke *ä*, *ö* in *ü* zamenjujemo z *a*, *o* in *u*, črko *õ* pa z *o*.

Zamenjave pri domačenju

Pri morebitnem domačenju se držimo pravil, ki veljajo za izgovor estonskih črk, npr. *Tallinn* – *Talin*.

PREGLEDNICA

Est.	Slov.	Zgledi
<i>ä</i>	<i>ja</i>	<i>Pärnu</i> – [pjárnu]
<i>ö</i>	<i>jo</i>	<i>Õrdi</i> – [jórdi]
<i>õ</i>	<i>i</i>	<i>Võõpsu</i> – [víp̄su]
<i>ü</i>	<i>ju</i>	<i>Lümanda</i> – [ljúmanda]

Dvojne soglasnike in samoglasnike izgovarjamo enojno.
Naglas je zmeraj na prvem zlogu.

1086 **Romanske pisave**1087 **Romunska pisava**

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220, 1071)

Ločevalna znamenja pri *ă* in *î* ter pri *ș* in *ț* opuščamo: *ș* in *ț* zamenjujemo tudi s *ș* in *c*: *Brăila, Tîrnava – Braila, Tirnava*; vendar *Brașov, Bistrița – Brasov/Brașov, Bistrita/Bistrica*.

Zamenjave pri domačenju

Ločevalni znamenji pri samoglasnikih opuščamo, *ș* in *ț* pa zamenjujemo s *ș* in *c*: *București – Bukaréšta, Bistrița – Bístrica*; *România* imamo podomačeno v *Romúnija*.

PREGLEDNICA

Rom.	Slov.	Zgledi
<i>ă</i>	<i>a</i>	<i>Topolovăt – [topolôvac]</i>
<i>â</i>	<i>i</i>	npr. v besedi <i>România</i> in njeni družini – [rominíja] <i>Romunija</i>
<i>c</i>	<i>k</i>	<i>Constanța, Cluj – Konstánca, [klúz-]</i>
<i>ce</i>	<i>če</i>	<i>Cerna – [čérna]</i>
	<i>č</i>	pred <i>a</i> : <i>Ceauș– [čáuš]</i>
<i>ch</i>	<i>k</i>	<i>Chilia, Cheia – [kilíja, kêja]</i>
<i>ci</i>	<i>č</i>	na koncu besede in pred samoglasnikom: <i>Tecuci, Ciucaș – [tekúč, čúkaš]</i>
	<i>či</i>	pred soglasnikom: <i>cinci – [čínč]</i>
<i>g</i>	<i>g</i>	<i>Galați – [galác]</i>
	<i>dž</i>	pred <i>e, i</i> : <i>girafă, Argeș – [džiráfa, árdžeš]</i>
<i>ge</i>	<i>dž</i>	pred <i>a, o, u</i> : <i>gealat, George – [džalát, džórdže]</i>
<i>gh</i>	<i>g</i>	<i>Sighet, Sighișoara – [síget, sigișoára]</i>
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>Bistrița – Bístrica</i>
	<i>j</i>	če je ob samoglasniku: <i>Moinești, Craiova, Vaslui, Iasi – [mojněšt, krajôva, vaslúj, jáš]</i>
	<i>ij</i>	v končaju <i>-ia</i> : <i>Medgidia – [medžidíja]</i>
	<i>ji</i>	za samoglasnikom, če je <i>i</i> naglašen: <i>Brăila – [brajíla]</i>
	–	na koncu za soglasnikom se ne izgovarja: <i>Climăuți, Botoșani, București – [klimaúč, botošan, bukuréšt], Bukaréšta</i>
<i>î</i>	<i>i</i>	<i>Bîrsa – [bírsa]</i>
<i>j</i>	<i>ž</i>	<i>Cluj – [klúz-]</i>
<i>ș</i>	<i>š</i>	<i>Brașov – [brašôv-]</i>
<i>ț</i>	<i>c</i>	<i>Constanța – Konstánca</i>
<i>ți</i>	<i>c</i>	<i>Galați, Climăuți – [galác, klimaúč]</i>
	<i>cj</i>	pred samoglasnikom: <i>Galațiul – [galácjul]</i>
<i>u</i>	<i>u</i>	<i>Urlați, Radăuți – [urlác, radaúč]</i>
	<i>ȳ</i>	v zvezah <i>au</i> in <i>iu</i> : <i>Zalău, Sibiu – [zaláu, sibíu]</i>
<i>x</i>	<i>ks</i>	<i>Alexandria – [aleksandríja]</i>

Naglas je večinoma na predzadnjem ali zadnjem zlogu.

Italijanska pisava

1088

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Naglasno znamenje opuščamo: *Pietà, Cantù, Pitré – Pieta, Cantu, Pitre.*

Zamenjave pri domačenju

Pri domačenju se ravnamo po izgovoru v preglednicah.

Soglasnike večkrat pišemo po latinskem izgovoru: *Sicilija*. Močno podomačena so imena *Rím, Benétke, Ogléj*.

PREGLEDNICA

Ital.	Slov.	Zgledi
<i>c</i>	<i>k</i>	<i>Petrarca, endecasillabo – Petrárka, endekasilabo</i>
	<i>č</i>	pred <i>a</i> ali <i>i</i> : <i>Cervignano, Cimarosa, cicerone, Beatrice – Červinján, [čimaróza], čičeróne, Beatríče</i>
<i>cc</i>	–	se obravnava kot <i>c</i> : <i>Boccaccio, Lecce – [bokáčo, léče]</i>
<i>ch</i>	<i>k</i>	<i>Chigi, Franchetti, Schiapparelli, machiavellismo – [kídži, frankéti, skjaparéli], makiavelízem</i>
<i>ci</i>	<i>č</i>	pred samoglasnikom: <i>ciao, Ajaccio – čáo, [ajáčo]</i>
<i>e</i>	<i>e</i>	<i>Mestre, Palermo – Méstre, Palêrmo</i>
<i>g</i>	<i>g</i>	<i>Galvani, Glauco – galvánski, [gláũko]</i>
	<i>dž</i>	pred <i>e</i> ali <i>i</i> : <i>Gerolamo, giro, Gigi – [džerólamo, džíro], Džídži (vendar Genova – Génova)</i>
<i>gg</i>	–	se obravnava kot <i>g</i> : <i>ragguaglio, Foggia – [ragváljo, fódža]</i>
<i>gh</i>	<i>g</i>	<i>ghetto, Ghislanzoni – géto, [gizlancóni]</i>
<i>gi</i>	<i>dž</i>	pred samoglasnikom: <i>Gianni – [džáni], Džáni</i>
<i>gli</i>	<i>lj</i>	<i>Cagliari, Baglioni, bersagliere – [káljari, baljóni], bersaljêr</i>
	<i>lji</i>	na koncu: <i>Gigli – [džílji]</i>
<i>gn</i>	<i>nj</i>	<i>Bologna, Romagna, Legnano – [bolónja], Románja, [lenjáno]</i>
<i>h</i>	–	se ne izgovarja: <i>ho, hangar – [ó, angár]</i>
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>Rimini, triestino, seicento – Rímíni, triestínščina, [seičénto]</i>
	<i>j</i>	pred samoglasnikom: <i>Piacenza, condottiere – [pjačéncia], kondotjêr</i>
	<i>ij</i>	pred končnico: <i>Cronia, Lombardia, Sondrio, studio – [krónija], Lombardíja, [sóndrijo], stúdio [stúdiyo]</i>
	–	za <i>c</i> ali <i>g</i> pred samoglasnikom gl. pri <i>ci</i> oz. <i>gi</i>
<i>o</i>	<i>o</i>	naglašeni <i>o</i> je v slovenskem izgovoru načeloma ozek, le v položaju pred <i>v</i> tudi širok: <i>signora, Palmano – sinjóra, Palmano</i>
<i>q</i>	<i>k</i>	<i>cinquecentista, Quirinale – činkvečentíst, Kvirínál</i>
<i>s</i>	<i>s</i>	<i>signora, Ascoli, Mestre – sinjóra, [áskoli], Méstre</i>
	<i>z</i>	med samoglasnikoma ali pred zvenečimi soglasniki: <i>quasi, Slataper, Snia-Viscosa – kvázi, [zlátaper, zníja-viskóza]</i>
<i>sc</i>	<i>š</i>	pred <i>e</i> in <i>i</i> : <i>Scelba, scirocco – [šélba], širóko</i>
<i>sci</i>	<i>š</i>	pred <i>a</i> , <i>o</i> , <i>u</i> : <i>Sciascia – [šáša]</i>
<i>ss</i>	<i>s</i>	<i>Rossini – [rosíni]</i>
<i>u</i>	<i>u</i>	<i>Perugia – [perúdža]</i>
	<i>ũ</i>	če je nenaglašen za samoglasnikom in ne pred samoglasnikom: <i>Maura – [máũra]</i>

Ital.	Slov.	Zgledi
<i>u</i>	<i>v</i>	v dvočrkju <i>qu</i> in pred samoglasnikom: <i>cinquecentista</i> , <i>Guido</i> – čink-večentíst, <i>Gvído</i>
<i>z</i>	<i>c</i>	<i>scherzo</i> , <i>Firenze</i> , <i>Abruzzi</i> , <i>Fogazzaro</i> – skêrco, <i>Firénce</i> , <i>Abrúci</i> , [fo-gacáro]
	<i>dz</i>	v redkih primerih: <i>Gonzaga</i> – [gondzága]

Dvojni soglasniki se izgovarjajo kot enojni, *ss* pa kot *s*: *terra rossa*, *Raffaello*, *Appennini*, *baiazzo* – [têra rósa], *Ráfael*, *Apeníni*, *bajáco*.

Naglasno znamenje (ostrivec, še pogosteje krativec) je potrebno za zaznamovanje naglasa na zadnjem zlogu: *Pitré*, *Unità*, *Cantù*, pa tudi pri nekaterih enozložnicah: *più*, *è*.

1089 Furlanska pisava

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Ločevalni znamenji za dolžino in kračino, tj. strešico in krativec, opuščamo: *Cividât*, *Gervasûte* – *Cividat*, *Gervasute*. Piki nad *i* opuščamo: *Scial* – *Scial*.

Zamenjave pri domačenju

Ravnamo se po izgovoru v preglednici.

PREGLEDNICA

Furl.	Slov.	Zgledi
<i>ae</i>	<i>ae</i>	<i>Faedis</i> – [faédis]
<i>ai</i>	<i>aj</i>	<i>Faidel</i> – [fajdél]
<i>au</i>	<i>aù</i>	<i>Culau</i> , <i>Nicolau</i> – [kuláù, nikoláù]
<i>c</i>	<i>k</i>	razen pred <i>e</i> in <i>i</i> in v sklopu <i>cj</i> : <i>Cuc</i> , <i>Coccau</i> , <i>Cret</i> , <i>Lac</i> – [kúk, kokáù, krét, lák]
	<i>č</i>	pred <i>e</i> , <i>i</i> : <i>Tarcent</i> , <i>Cergneu</i> , <i>Cividât</i> – <i>Tarčént</i> , [černjéù, čividát]
<i>c'</i>	<i>č</i>	na koncu besede: <i>duc'</i> – [dúč] 'vsi'
<i>ch</i>	<i>k</i>	<i>marchês</i> – [markés]
<i>cj</i>	<i>č</i>	<i>Cjastel</i> – [častél]
<i>g</i>	<i>g</i>	razen v sklopu <i>gj</i> : <i>Gonars</i> , <i>Gleria</i> , <i>Gropada</i> , <i>Ghiran</i> – <i>Gónars</i> , [gleríja], <i>Gropáda</i> , [girán]
<i>gh</i>	<i>g</i>	<i>Ghiran</i> – [girán]
<i>gj</i>	<i>dž</i>	<i>Gjais</i> – [džájs]
<i>gn</i>	<i>nj</i>	<i>Cervignan</i> – Červinján
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>Nicolau</i> – [nikoláù]
	<i>j</i>	ob samoglasniku: <i>Iudri</i> , <i>Biele</i> , <i>Buie</i> , <i>S'cjavoi</i> – [júdri, bjéle, búje, sčavój/ščavój]
<i>ï</i>	<i>j</i>	pred samoglasnikom: <i>Scial</i> – [šjál]
<i>j</i>	<i>j</i>	<i>Jôf di Montás</i> – [jóf di montás] (slovensko <i>Špik nad Policami</i>)
<i>q</i>	<i>k</i>	<i>Quart</i> – [kvárt]
<i>s</i>	<i>s</i>	<i>Romans</i> , <i>gastald</i> – <i>Románs</i> , <i>gastáld</i>
	<i>z</i>	med samoglasniki: <i>Tresesim</i> – [trezézim]
<i>'s</i>	<i>z</i>	<i>'Sef</i> – [zéf]

Furl.	Slov.	Zgledi
š	s	pred nezvenečim soglasnikom: <i>S'cjavoi</i> – [ščavój], po slovenskem prilikovanju [ščavój]
sc	š	pred <i>i</i> : <i>Sciäl</i> – [šjál]
u	u	<i>Cuc</i> – [kúk]
	v	<i>Quart</i> , <i>'Zuan</i> – [kvárt, žván]
z	s	<i>Livenza</i> – [livénsa]
	c	na koncu besede: <i>Cedermaz</i> – <i>Čédermac</i>
'z	ž	<i>'Zuan</i> – <i>Žván</i>
zz	c	<i>Tolmezzo</i> – [tolméco]

Dvojni *s* se izgovarja kot enojni: *Strassolt* – [strasólt].

Naglas je na zadnjem ali predzadnjem zlogu.

1090

Francoska pisava

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

1. Naglasna znamenja, dve vzporedni piki (t. i. tremá) nad samoglasniki in kljukico (t. i. sedij) pod *c* opuščamo, namesto *ç* pa lahko pišemo tudi kar *s*, torej: *Héloïse*, *Noël*, *Staël*, *Vogüé*, *Besançon* – *Heloïse*, *Noel*, *Stael*, *Vogue*, *Besancon*/*Besanson* (ker pisava *Besancon* navaja k napačni izgovarjavi [bezankón], je boljša druga možnost).

2. Ločevalna znamenja opuščamo: *de Sévigné*, *Sèvres*, *Côte d'Or* – *de Sevigne*, *Sèvres*, *Cote d'Or*.

3. Črka *æ* se zamenjuje z *oe*: *Lebæuf* – *Leboeuf*.

Zamenjave pri domačenju

1. Črke, ki zaznamujejo nosne samoglasnike, zamenjujemo s črkami za ustrezni govornjeni samoglasnik + *n* (pred *p* in *b* pa se namesto *n* večinoma piše *m*): *Avignon*, *Provence*, *Champagne*, *dessin* – [avinjón], *avignónski*, *Provánsa*, *Šampánja*, *desén*.

2. Črke za zaokrožene prednje samoglasnike zamenjujemo s črkami za nezaokrožene: *buffet* – *bifé*, vendar *Bruxelles* – *Brúselj*.

3. Samoglasnike in soglasnike sploh pišemo po najbližjem slovenskem izgovoru takih besed: *Champagne*, *Bretagne*, *Lorraine*, *Picardie* – *Šampánja*, *Bretánja*, *Loréna*, *Pikardíja*.

Pomni

Namesto francoskega *Paris* pišemo *Pariz*.

PREGLEDNICA

Franc.	Slov.	Zgledi
<i>a</i>	<i>a</i>	za obe vrsti francoskega <i>a</i> : <i>journal</i> , <i>Versailles</i> – <i>žurnál</i> , [versáj], <i>versájski</i>
<i>ai</i>	<i>e</i>	<i>Calais</i> – [kalé]
<i>aim</i>	<i>em</i>	<i>Raimbaut</i> – [reimbó]
<i>ain</i>	<i>en</i>	<i>refrain</i> , <i>Saint-Malo</i> – <i>refrén</i> , [sen-maló]
<i>am</i>	<i>am</i>	<i>ampère</i> – <i>ampêr</i>

Franc.	Slov.	Zgledi
<i>an</i>	<i>an</i>	<i>grand prix, Renan</i> – [grán prí, renán]
<i>au</i>	<i>o</i>	<i>dauphin, faux pas</i> – dofén, [fo pá]
<i>ay</i>	<i>e</i>	<i>Vézelay</i> – [vezlé]
	<i>aj</i>	pred samoglasnikom: <i>Bayonne</i> – [bajón], <i>bajonét</i>
<i>c</i>	<i>k</i>	<i>coulomb, crétin</i> – kulón, kretén
	<i>s</i>	pred <i>e, i</i> ali <i>y</i> : <i>Cézanne, Cid, Cyrano</i> – [sezán, síd-, siranó]
<i>ch</i>	<i>š</i>	<i>chanson, Chirac, La Manche</i> – šansón, [širák, la mánš]
	<i>k</i>	v besedah grškega izvora: <i>Christophe, Chloé</i> – [kristóf, kloé]
<i>ç</i>	<i>s</i>	<i>garçon, Briçonnet</i> – garsón, [brisoné]
<i>cqu</i>	<i>k</i>	<i>jacquerie</i> – žakeríja
<i>ë</i>	<i>e</i>	<i>Citroën</i> – [sitroén]
	–	se ne izgovarja: <i>Staël</i> – [stál]
<i>é</i>	<i>e</i>	<i>Évian</i> – [eviján]
<i>ê</i>	<i>e</i>	<i>Angoulême</i> – [angulém]
<i>è</i>	<i>e</i>	<i>Megève</i> – [mežév-]
<i>e</i>	<i>e</i>	<i>bidet</i> – bidé
	<i>ə</i>	če bi sicer nastal težek soglasniški sklop: <i>Lemaître</i> – [ləmétõr]
	–	zlasti na koncu se ne izgovarja: <i>Lamartine, Tocqueville, Vincennes</i> – [lamartín-, tokvíl, vensén]
<i>ea</i>	<i>a</i>	<i>Jean</i> – [žán], <i>Žan</i>
<i>eau</i>	<i>o</i>	<i>chevreau, Fontainebleau</i> – ševró, [fontenbló]
<i>ei</i>	<i>e</i>	<i>beige, Seine, Marseille</i> – béž, Séna, [marsêj], <i>marsêjski</i>
<i>em</i>	<i>am</i>	ne pred samoglasnikom: <i>Embrun</i> – [ambrén]
<i>en</i>	<i>an</i>	ne pred samoglasnikom: <i>enjambement, genre</i> – anžambmá, žánr
	<i>en</i>	v posebnih primerih: <i>Stendhal</i> – [stendál]
	<i>a</i>	na koncu besede (večinoma): <i>abonnement</i> – abonmá
<i>er</i>	<i>e</i>	na koncu besede: <i>Berger</i> – [beržé]
<i>eu</i>	<i>e</i>	<i>Peugeot, liqueur, chauffeur</i> – [pežó], <i>likêr, šofêr</i>
<i>ey</i>	<i>e</i>	<i>Frey</i> – [fré]
	<i>ej</i>	pred samoglasnikom: <i>Meyer</i> – [mejé]
<i>g</i>	<i>g</i>	<i>grand prix, Gauguin</i> – [grán prí, gogén]
	<i>ž</i>	pred <i>e, i</i> ali <i>y</i> : <i>Genève, Giraudoux, gyroscope, Serge, rouge</i> – Ženéva, [žirodú], žiroskóp, [sêrž-], ruž
<i>ge</i>	<i>ž</i>	pred <i>o</i> : <i>Peugeot, bourgeoisie</i> – [pežó], buržoazíja
<i>gn</i>	<i>nj</i>	<i>Bretagne, cognac</i> – Bretánja, kónjak
<i>gu</i>	<i>g</i>	<i>Gauguin, Guy</i> – [gogén, gí]
<i>h</i>	–	se ne izgovarja pred samoglasnikom: <i>Henri</i> – [anrí], <i>Le Havre</i> – [lə ávər]
	<i>h</i>	redke izjeme v podomačenih besedah: <i>huguenot</i> – hugenót
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>Lille, vaudeville</i> – [líl], vodvíl
	<i>ij</i>	pred samoglasnikom, da se lažje izgovarja: <i>Chateaubriand</i> – [šato-briján]
	<i>j</i>	ob samoglasniku: <i>Piaff, Pierrot</i> – [pjáf], pjeró
<i>il</i>	<i>j</i>	<i>Raspail, Argenteuil</i> – [raspáj, aržantêj]
<i>ill</i>	<i>j</i>	<i>Versailles</i> – [versáj], versájski
<i>im</i>	<i>em</i>	ne pred samoglasnikom: <i>Rimbaud</i> – [rembó]
<i>in</i>	<i>en</i>	ne pred samoglasnikom: <i>dessin, Indre</i> – desén, [éndər]
<i>ï</i>	<i>i</i>	<i>Héloïse</i> – [eloíz-]
<i>j</i>	<i>ž</i>	<i>jour, Jaurès</i> – žúr, [žorés]

Franc.	Slov.	Zgledi
<i>ll</i>	<i>l</i>	<i>vaudeville</i> – vodvil
	<i>j</i>	<i>Meillet</i> – [mejé]
	<i>lj</i>	<i>billard</i> – biljárd
<i>o</i>	<i>o</i>	za obe vrsti francoskega <i>o</i> : <i>Peugeot, Pierrot, Rhône</i> – [pežó], <i>pjeró, Róna</i>
<i>oeu</i>	<i>e</i>	<i>Leboeuf</i> – [ləbéf]
<i>oi</i>	<i>oa</i>	<i>Boileau, Loire</i> – [boaló], <i>Loára</i>
	<i>ua</i>	<i>Boileau</i> – samo v izgovoru, ne tudi za pisno podomačevanje [bualó]
<i>oin</i>	<i>oen</i>	ne pred samoglasnikom: <i>Poincaré</i> – [poenkaré]
	<i>uen</i>	ne pred samoglasnikom: <i>Poincaré</i> – [puenkaré]
	<i>oan</i>	<i>Antoine</i> – [antoán]
	<i>uan</i>	<i>Antoine</i> – [antuán]
<i>ou</i>	<i>u</i>	<i>Rousseau, jour</i> – [rusó], <i>žúr</i>
<i>oy</i>	<i>oa</i>	<i>doyen</i> – doajén
	<i>ua</i>	<i>doyen</i> – [duajén]
<i>ph</i>	<i>f</i>	<i>Philippe</i> – [filíp]
<i>qu</i>	<i>k</i>	<i>boutique, Dunkerque</i> – butik(a), [denkêrk]
<i>r</i>	<i>r</i>	<i>jour, Reims</i> – žúr, [réms], vendar <i>Berger</i> [beržé]
<i>s</i>	<i>s</i>	<i>Sorbonne, Pasteur</i> – Sorbóna, [pastêr], <i>pasterizírati</i>
	<i>z</i>	med samoglasnikoma: <i>vis-à-vis, Toulouse</i> – vizaví, [tulúz-]
	–	se večkrat ne izgovarja: <i>Tesnière</i> – [tenjêr], pri vezanju pa kot <i>z</i> : <i>Les Aveugles</i> – [lezavégə̀l]
<i>u</i>	<i>i</i>	<i>menu, Tartuffe</i> – mení, [tartíf]
	–	se ne izgovarja za <i>q</i> in <i>g</i> : <i>Jacques, Marguerite</i> – [žák], <i>Margeríta</i>
<i>ui</i>	<i>vi</i>	<i>Cuiseaux</i> – [kvizó]
<i>um</i>	<i>um</i>	<i>parfum</i> – parfúm
	<i>om</i>	<i>album, rhum</i> – [albóm, róm]
	<i>em</i>	<i>parfum</i> – parfém (redko)
<i>un</i>	<i>en</i>	ne pred samoglasnikom: <i>Lebrun</i> – [lebrén]
<i>uy</i>	<i>vi</i>	<i>Le Puy</i> – [ləpví]
<i>x</i>	<i>ks</i>	<i>jour fixe, Maxime</i> – žúr fiks, [maksím]
	<i>gz</i>	<i>Saint-Exupéry</i> – [sent-egziperí]
	<i>z</i>	pri vezanju: <i>Beaux-Arts</i> – [boz-ár]
	–	se ne izgovarja: <i>Bordeaux</i> – [bordó], <i>bordójska brózga</i>
<i>y</i>	<i>i</i>	<i>jury, Orly</i> – žirí, [orlí]
	<i>ij</i>	pred samoglasnikom: <i>Lyon</i> – [lijón]

Večina končnih soglasnikov je nemih, npr. *Berger, bidet, boulevard, François* – [beržé], *bidé, bulvár*, [fransoá], vendar *chauffeur* – *šofêr*.

Dvojne soglasnike izgovarjamo enojno: *Ardennes, souffleur, Musset, dessert* – *Ardéni, suflêr*, [misé], *desêrt*.

Zvenci nezvočnik izgovarjamo po pravilih za slovenski jezik, npr. *rouge* – [rúž-]. Naglašen je zmeraj zadnji zlog (izjema je polglasnik).

1091 **Katalonska pisava**

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Ločevalna znamenja pri *ç, é, è, ó, ò, ï, ü* izpuščamo: *Llança – Llanca*.

Zamenjave pri domačenju

Črko *c* pred *e* ali *i* izgovarjamo kot *c*: *Barcelona, Valencija*.

PREGLEDNICA

Katal. Slov. Zgledi

<i>a</i>	<i>a</i>	<i>Andorra</i> – [əndórə], <i>Andora</i>
<i>c</i>	<i>k</i>	<i>Catalunya</i> – [kətəlúnjə], <i>Katalónija</i>
	<i>s</i>	pred <i>e</i> ali <i>i</i> (podomačeno <i>c</i>): <i>Barcelona</i> – [bərselónə], <i>Barcelóna</i>
<i>ç</i>	<i>s</i>	<i>Llança</i> – [ljənsá]
<i>ch</i>	<i>k</i>	<i>Bosch</i> – [bósk]
<i>e</i>	<i>e, ə</i>	<i>Ebre</i> – [ébrə], <i>Ébro</i>
<i>g</i>	<i>ž</i>	pred <i>e</i> in <i>i</i> : <i>Girona, la Seu d'Urgel</i> – [žiróna, lə séu diuržélj] (prim. še <i>ig</i> in <i>tg</i>)
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>Vich</i> – [vík]
	<i>j</i>	<i>Anoia</i> – [anója]
<i>ï</i>	<i>i</i>	<i>Montjuïc</i> – [mónžuík]
<i>ig</i>	<i>č</i>	<i>Puig-Reig</i> – [púč-réč]
<i>ix</i>	<i>š</i>	<i>Baix Camp</i> – [báš kám]
<i>j</i>	<i>ž</i>	pred <i>a, o, u</i> : <i>Montjuich, Yordi</i> – [monžújk, žórdi]
<i>ll</i>	<i>lj</i>	<i>Llobregat, Lleida</i> – [ljobrəgát, ljêjda]
<i>my</i>	<i>ny</i>	<i>Companys</i> – [kumpánjs]
<i>ó, ò</i>	<i>ó</i>	<i>Joan Miró, Besòs</i> – [uán miró, bəzós]
	<i>u</i>	<i>Osona</i> – [uzóna]
<i>qu</i>	<i>k</i>	pred <i>e, i</i> : <i>Queralós</i> – [kəralós]
	<i>kv</i>	<i>Quart</i> – [kvárt]
<i>r</i>	–	na koncu besede (tudi pred <i>s</i>) se večinoma ne izgovarja: <i>Muntaner, Calders</i> – [muntənə, kəldés]
<i>rr</i>	<i>r</i>	<i>serra</i> – [sêra]
<i>s</i>	<i>z</i>	med samoglasnikoma: <i>Osona</i> – [uzóna]
<i>ss</i>	<i>s</i>	<i>Terrassa</i> – [tərásə]
<i>t</i>	–	se ne izgovarja v <i>mont</i> kot v prvem delu zloženke: <i>Montjuich</i> – [monžújk]
<i>tg, tj</i>	<i>dž</i>	<i>Sitges, platja</i> – [sídžəs, pládžə]
<i>tx</i>	<i>š</i>	<i>Felanitx</i> – [fələníč]
<i>tz</i>	<i>dz</i>	<i>dotze</i> – [dódze]
<i>ts</i>	<i>c</i>	<i>tsar</i> – [cár]
<i>u</i>	<i>v</i>	za samoglasnikom: <i>Pau Casals</i> – [pav- kəzáls]
<i>x</i>	<i>ks, gz</i>	<i>taxi, examen</i> – [táksi, əgzámən]
	<i>š</i>	na začetku besede: <i>Xàtiva</i> – [šátive]
<i>y</i>	<i>ji</i>	<i>Companys</i> – [kompánjs]
	<i>j</i>	<i>cuynar</i> – [kujnár]

Naglas je na zadnjem, predzadnjem ali predpredzadnjem zlogu: *Joan Miró, Antoni*,

Tàpies – [žvan miró, antóni, tápies]. Naglas na predpredzadnjem zlogu je obvezno zapisan. Naglas je na predzadnjem zlogu, če se beseda končuje s samoglasnikom (ali s samoglasnikom + *s*) ter s končajema *-in*, *-en*. Na zadnjem zlogu so naglašene besede, ki se končujejo na soglasnik ali dvoglasnik *Vu/i*.

Španska pisava

1092

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Ločevalna znamenja izpuščamo, pri *ñ* pa tudi zamenjujemo z *nj*: *Jagüe, Pérez de Cuellar, Valdepeñas* – *Jague, Perez de Cuellar, Valdepenas/Valdepenjas*.

Zamenjave pri domačenju

Črko *ñ* zamenjujemo z *nj*, črko *c* pred *e* in *i* zamenjujemo s *s*, dvočrkje *ch* s *č*, črko *j* s *h* in črki *ll* z *lj*, *qu* s *k*, medtem ko druge dvojne soglasnike zamenjujemo z enojnimi: *doña, Cid, Cervantes, Juan, Sancho Pansa, don Quijote, Sevilla, guerilla – dónja, [síd, servántes, huán], Sánčo Pánsa, don Kihót, Sevílja, gveríla* (prim. še *donhuan* iz *don Juan*).

PREGLEDNICA

Špan. Slov. Zgledi

<i>b</i>	<i>b</i>	<i>Bilbao</i> – [bilbáo]
	<i>v</i>	v nekaterih besedah med samoglasnikoma: <i>Habana, Ibañez – Havána, [ivánjes]</i>
<i>c</i>	<i>k</i>	<i>Lorca, Ecuador</i> – [lórka], <i>Ekvadór</i>
	<i>s</i>	pred <i>e</i> ali <i>i</i> : <i>Cervantes, Cid</i> – [servántes, síd-]
<i>cc</i>	<i>ks</i>	<i>acción</i> – [aksjón]
<i>ch</i>	<i>č</i>	<i>Sancho, Chinchón – Sánčo, [činčón]</i>
<i>g</i>	<i>g</i>	<i>Granada – Granáda</i>
	<i>h</i>	pred <i>e</i> ali <i>i</i> : <i>Jorge, Gijón</i> – [hórhe, hihón]
<i>gu</i>	<i>gv</i>	pred <i>a</i> : <i>Guadalquivir, Guayana – Gvadalkivír, Gvajána</i>
	<i>g</i>	pred <i>e</i> in <i>i</i> : <i>Miguel, Guernica, Guillén</i> – [migél, gerníka, giljén], <i>vendor guerrilla – gveríla</i>
<i>gü</i>	<i>gv</i>	<i>lingüística – lingvístika</i>
<i>h</i>	<i>h</i>	<i>Habana, Honduras, Alhambra – Havána, Hondúras, Alhámbrá</i>
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>Bilbao – Bilbáo</i>
	<i>j</i>	nenaglašen pred samoglasnikom: <i>Sierra – Sjêra</i>
<i>j</i>	<i>h</i>	<i>Méjico, Guadalajara – Méhika, [gvadalahára]</i>
<i>ll</i>	<i>lj</i>	<i>Sevilla, Murillo – Sevílja, [muríljó]</i>
<i>ñ</i>	<i>nj</i>	<i>doña, Valdepeñas – dónja, [valdepénjas]</i>
<i>qu</i>	<i>kv</i>	pri nas v nekaterih besedah po latinskem branju, npr. <i>reconquista, conquistador</i> – <i>rekonkvísta, konkvistadór</i>
	<i>k</i>	<i>Quijote – Kihót</i>
<i>s</i>	<i>s</i>	<i>señorita, Burgos – senjoríta, Búrgos</i>
	<i>z</i>	pred zvonečim zvočnikom: <i>esloveno, Osmá, Cisneros</i> – [ezlovéno, ózma, siznêros]
<i>u</i>	<i>u</i>	<i>Burgos – Búrgos</i>
	<i>v</i>	<i>Duero, Ecuador, Nicaragua</i> – [dvêro], <i>Ekvadór, Nikarágva</i>
	–	se ne izgovarja za <i>g/q</i> pred <i>e</i> ali <i>i</i> : <i>Miguel, Querétaro, Quito</i> – [migél, kerétaro, kító]

Špan. Slo.	Slov.	Zgledi
y	i	<i>Ortega y Gasset</i> – [ortéga i gasét]
	j	ob samoglasniku: <i>Goya</i> – [gója]
z	s	<i>Zamora, Pizarro, Cruz</i> – [samóra, písáro, krús]

Dvojne soglasnike v slovenščini izgovarjamo enojno, *ll* pa kot *lj*: *Gasset, Guadarama, Sevilla* – [gasét, gvadaráma], *Sevilja*.

Na predzadnjem zlogu so naglašene besede, ki se končujejo na samoglasnik ali na *s* oz. *n*: *Picasso, Dolores, Esteban* – [pikáso, dolóres, estévan], druge so naglašene na zadnjem zlogu: *Santander, Jerez, Escorial* – [santandêr, herés, eskorjál]. Besede, ki se naglasno ne ravnaajo po teh pravilih, imajo v španščini naglasno mesto zaznamovano z ostrivcem: *Tolú, Velázquez, Jaén, Málaga, Pérez de Cuéllar, Cortés*. Pri samostalnikih na naglašeni končni *á* se naglas v slovenščini prestavlja proti začetku besede: *Bogotá, Paraná, Panamá* > *Bogóta, Parána, Pánama*.

1093 Ameriška španska pisava

Ameriška španščina ima v izgovoru nekaj posebnosti. Črke *g, ll* in *y* npr. v nekaterih deželah izgovarjajo kot ž: *Giralda, caballero, yareta* – [žirálda, kavažêro, žaréta]; *x* = [ks].

1094 Portugalska pisava

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

1. Naglasna in ločevalna znamenja izpuščamo, pri končajih *-ães* in *-ões* pa nosnost navadno zaznamujemo z *n* za samoglasnikom *e*: *Inès, Ílhavo, Argüedas, São Paulo* – *Ines, Ilhavo, Arguedas, Sao Paulo*, vendar *Guimarães, Camões* – *Guimaraes/Guimaraens, Camoes/Camoens*.

2. Ločevalno znamenje pod *c* lahko opustimo ali pa *ç* zamenjamo s *s*: *Bragança* – *Braganca/Bragansa*.

Zamenjave pri domačenju

Podomačenega imamo malo, vendar prim. *guitarra* > *kitára, Lisboa* [ližbóa] > *Lizbóna, Amazonas* > *Amazónka, Rio de Janeiro* > *Río*. Končni *o* za samoglasnikom zmeraj izgovarjamo kot *o* in ga imamo za končnico: *Rio* – *Ria*; prim. še *Porto*.

PREGLEDNICA

Port. Slo.	Slov.	Zgledi
<i>a</i>	<i>a</i>	za vse vrste portugalskega <i>a</i> , tudi ko se izgovarja polglasniško: <i>Braga, Benfíca</i> – <i>Brága</i> , [benfíka]
<i>ã</i>	<i>a</i>	na koncu besede ali pred <i>o</i> : <i>Sertã, Christovão</i> – [sêrta, kristováo]
<i>ãe</i>	<i>aj</i>	<i>mãe</i> – [máj]
	<i>ajn</i>	pred soglasnikom: <i>Guimarães</i> – [gimarájns]
<i>ão</i>	<i>ao</i>	<i>São Pedro</i> – [sáo pédru]
<i>c</i>	<i>k</i>	pred <i>a, o, u</i> ali soglasnikom: <i>Campilhas, Coimbra, Cutinho, Cruz</i> – [kampíljaš, kuímbra, kutínju, krúš]
	<i>s</i>	pred <i>e</i> ali <i>i</i> : <i>Vicente, Recife</i> – [visénte, resífe]

Port.	Slov.	Zgledi
<i>c</i>	–	se ne izgovarja v zvezi <i>ct</i> in navadno ne v zvezi <i>cç</i> : <i>actual</i> – [atuál], vendar <i>acção</i> – [asáo/aksáo]
<i>ç</i>	<i>s</i>	<i>Bragança</i> – [bragánsa]
<i>ch</i>	<i>š</i>	<i>Chaves, Funchal</i> – [šáviš, funšál]
<i>e</i>	<i>e</i>	<i>América, Serra, Madeira, Viseu, corte, Real</i> – [amêrika, sêra, madêjra, vizéu, kórte, reál]
	<i>i</i>	navadno nenaglašen: <i>Silva e Costa, Socrates</i> – [sílva i kósta, sókratiš]
	<i>je</i>	za samoglasnikom: <i>Gaetana</i> – [gajetána], vendar <i>mãe</i> – [máj]
	<i>jñ</i>	za nosnikom in pred <i>s</i> : <i>Guimarães</i> – [gimarájñš]
<i>g</i>	<i>g</i>	<i>Agostinho, Portalegre</i> – [agostínju, portalégre]
	<i>ž</i>	če je pred <i>e</i> ali <i>i</i> : <i>Gerez, Gil</i> – [žeréš, žíl]
<i>h</i>	–	se ne izgovarja: <i>Bahía</i> – [baíja]
	<i>j</i>	za <i>l</i> ali <i>n</i> : <i>Carvalho, Cunhal, Vinhais</i> – [karválju, kunjál, vinjájš]
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>Martins, limões</i> – [martínš, limójñš]
	<i>j</i>	ob samoglasniku: <i>Janeiro, Praia, Aveiro</i> – [žanêjro/žanêjru, prája, avêjru]
<i>j</i>	<i>ž</i>	<i>Janeiro, José, jornal</i> – [žanêjro/žanêjru, žozé, žornál]
<i>l</i>	<i>l</i>	<i>Leiria, Brasil, Estoril, Almeida</i> – [lejrija, brazíl, estoríl, almêjda]
<i>lh</i>	<i>lj</i>	<i>Covilhão, Carvalho, Ílhavo</i> – [koviljáo, karválju, íljavu]
<i>m</i>	<i>m</i>	pred samoglasnikom in za samoglasnikom pred <i>b</i> ali <i>p</i> : <i>Marinha, Pom- bal</i> – [marínja, pombál]
	<i>n</i>	za samoglasnikom in obenem pred soglasnikom, ki ni <i>b</i> ali <i>p</i> , ali na koncu besede: <i>um contendor, dom</i> – [un kontendór, dón]
<i>n</i>	<i>n</i>	<i>Santos</i> – [sántuš]
<i>nh</i>	<i>nj</i>	<i>Vinhais</i> – [vinjájš]
<i>o</i>	<i>o</i>	<i>Porto – Pórto</i>
	<i>u</i>	v nekaterih nenaglašenih zlogih: <i>Carvalho, Coimbra</i> – [karválju, kuímbra]
<i>õe</i>	<i>ojñ</i>	<i>Camões</i> – [kamójñš]
<i>ou</i>	<i>o</i>	<i>Douro</i> – [dóru]
<i>q</i>	<i>k</i>	<i>Taquari</i> – [takvári]
<i>qu</i>	<i>k</i>	pred <i>e</i> ali <i>i</i> : <i>Queluz, Quintanilha</i> – [kelúš, kintanílja]
<i>r</i>	<i>r</i>	<i>Abrantes, Torres</i> – [abrántiš, tóriš]
<i>s</i>	<i>s</i>	na začetku besede in za soglasnikom: <i>Serra, pulso</i> – [sêra, púlsu]
	<i>z</i>	med samoglasnikoma: <i>Viseu</i> – [vizéu]
	<i>š</i>	na koncu besede, sredi besede pa v sklopih <i>sc, sq, sf, sp, st</i> : <i>Santos, Cascais, Estremoz</i> – [sántuš, kaškájš, ištremóš]
	<i>ž</i>	pred zvenečimi soglasniki: <i>Lisboa</i> (port. izgovor [ližbóa]) – <i>Lizbona</i>
<i>sc</i>	<i>s</i>	pred <i>e</i> in <i>i</i> : <i>Nascimento</i> – [nasiméntu]
<i>u</i>	<i>u</i>	<i>Setubal, Funchal</i> – [setúbal, funšál]
	<i>v</i>	ob samoglasniku <i>a</i> ali <i>o</i> : <i>Guarda, Taquari</i> – [gvárda, takvári]
	<i>v</i>	v zvezi <i>üi</i> : <i>argüir</i> – [argvír]
	–	se ne izgovarja v zvezah <i>gu</i> ali <i>qu</i> pred <i>e</i> ali <i>i</i> : <i>Figueira, guitarra, Queluz, Quintanilha</i> – [figêjra, kitára, [kelúš, kintanílja]
<i>x</i>	<i>š</i>	praviloma <i>Xabregas, Felix, Baixo Douro</i> – [šabrégaš, féliš, bájšu dóru]
<i>y</i>	<i>j</i>	<i>Montemayor</i> – [muntimajór]
<i>z</i>	<i>z</i>	<i>Zêzere, Nazaré, Azevedo</i> – [zêzere, nazaré, azevédu]
	<i>š</i>	na koncu besede: <i>Cruz, Estremoz</i> – [krúš, ištremóš]
	<i>ž</i>	pred zvenečimi soglasniki: <i>Cruz da Legua</i> – [krúž da légva]

Dvojne soglasnike izgovarjamo enojno: *Pessoa, Torres* – [pesóa, tóriš].

Naglašen je večinoma predzadnji zlog, npr. *Pernambuco, Gonçalves*; naglas na drugih zlogih je navadno zaznamovan z naglasnim znamenjem: *Álvaro, Spínola, Mário, Belém, José*.

1095 **Brazilska portugalska pisava**

V brazilski portugalsščini se končni *-l* izgovarja *-u*: *Brasil* – [brazíu], *s* pred zvonečimi soglasniki je *z*.

Naglasno znamenje je strešica.

1096 **Germanske pisave**

Zloženske obdržijo naglas tudi na svojem drugem delu, če je osnova katere sestavine dvo- ali večzložna.

1097 **Nemška pisava**

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Črke *ü, ö, ä* in *ß* zamenjujemo z *ue, oe, ae* in *ss*: *München, Köln, Händel, Gauß* – *Muenchen, Koeln, Haendel, Gauss*.

Zamenjave pri domačenju

Pri domačenju se ravnamo po preglednici.

Posebnosti so npr. *Rhein, Westfallen, Sachsen* – *Rén, Vestfálíja, Sáška*. Prim. še slovenske priimke in občne besede nemškega izvora, npr. *Scheinigg* – *Šájnik*; *Heide*, *Rathaus* – *àjd, rótovej* ipd.

PREGLEDNICA

Nem. Slov. Zgledi

<i>a</i>	<i>a</i>	<i>Bamberg</i> – [bámberg-]
<i>aa</i>	<i>a</i>	<i>Aachen</i> – [áhøn]
<i>ae</i>	<i>e</i>	<i>Baedeker</i> – <i>bédeker</i>
<i>ai</i>	<i>aj</i>	<i>Waitzmann, Main</i> – [vájcmán], <i>Májna</i>
<i>au</i>	<i>au</i>	<i>Braunschweig, Pauschale</i> – [bráunšvajg-], <i>pavšál(en)</i>
	<i>av</i>	pred samoglasnikom: <i>Auerbach</i> – [áverbah]
<i>ä</i>	<i>e</i>	<i>Händel</i> – [héndəl]
<i>äu</i>	<i>oj</i>	<i>Allgäu, Fraülein</i> – [álgoj, frójlajn]
<i>c</i>	<i>k</i>	<i>Leica</i> – [lájka]
	<i>c</i>	pred <i>e, i, y, ä</i> : <i>Celle</i> – [céle]
<i>ch</i>	<i>h</i>	<i>Reichstag, Reichenburg</i> – [rájhstag-], <i>Rájhenburg</i>
	<i>k</i>	v glavnem na začetku besede: <i>Chur, Chemnitz, Sachsen</i> – [kúr, kémnic], <i>Saksóníja, Sáška</i>
<i>dt</i>	<i>t</i>	<i>Wundt</i> – [vúnt]
<i>e</i>	<i>e</i>	<i>Brecht, Hertz, Fichte</i> – [bréht, hêrc, fíhte]
	<i>a</i>	<i>Elbe</i> – <i>Élba</i>

Nem. Slov.	Zgledi	
<i>e</i>	<i>ə</i>	kjer izpada: <i>Basel Basla</i> – [bázəɫ]
	–	se ne izgovarja, kadar že v nemškem zapisu zamenjuje /r/ na prejšnjem samoglasniku: <i>Goetz</i> – [géc]
	–	se ne izgovarja za <i>i</i> : <i>Nietzsche</i> – [níče]
<i>ee</i>	<i>e</i>	<i>Seefeld</i> – [zéfəld-]
<i>ei</i>	<i>aj</i>	<i>Einstein, Reich, Wertheim</i> – [ájňštajn], <i>rájh, vêrthajm</i>
<i>eu</i>	<i>oj</i>	<i>Freud</i> – [frójd-]
<i>ey</i>	<i>aj</i>	<i>Heyse</i> – [hájze]
<i>h</i>	<i>h</i>	<i>Herder, Walhalla, Wilhelm</i> – <i>Hêrder, Valhála</i> , [vîlhelm]
	–	se ne izgovarja, če ni na začetku besede ali morfema: <i>Werther, Luther, Rheinmetall</i> – [vêrter], <i>Lúter</i> , [rájnmetál]
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>Berlin, Inge</i> – <i>Berlín</i> , [ínge]
	<i>j</i>	za samoglasnikom istega zloga: <i>Main, Einstein</i> – <i>Májna</i> , [ájňštajn]
<i>ie</i>	<i>i</i>	<i>Spiegel, Riegler</i> – [špígəɫ], <i>Rígler</i>
<i>ö</i>	<i>e</i>	<i>Förster, Göttingen</i> – [fêrster, gétingen]
<i>oe</i>	<i>e</i>	<i>Goethe</i> – [géte]
<i>qu</i>	<i>kv</i>	<i>Quargel</i> – <i>kvárgelj</i>
<i>r</i>	<i>r</i>	<i>Renner, Rheinmetall</i> – [réner, rájnmetál]
<i>s</i>	<i>s</i>	<i>Hans, Münster, Salzburg</i> – <i>Háns</i> , [mínstər], [sáldzburg-]
	<i>z</i>	pred samoglasnikom: <i>Saale, Raiffeisen</i> – [zále, rájfájzən]
	<i>š</i>	v dvočrkju <i>st, sp</i> na začetku besede ali na začetku prvega dela zloženke ali sestavljenke: <i>Stein, Einstein, Frankenstein, Spieler, Spandau</i> – [štájň, ájňštajn, fránkəňštájň], <i>Špíler</i> , [špándaʊ]
<i>sch</i>	<i>š</i>	<i>Schiller, Schwabe</i> – [šíler], <i>Šváb</i>
<i>ss</i>	<i>s</i>	<i>Essen</i> – [ésən]
<i>ß</i>	<i>s</i>	<i>Strauß</i> – [štráʊs]
<i>th</i>	<i>t</i>	<i>Thüringen</i> – [tíringen], <i>Turíngija</i>
<i>tsch</i>	<i>č</i>	<i>Deutschland</i> – [dójčland-]
<i>tz</i>	<i>c</i>	<i>Tirpitz, Pitzgau</i> – [tírpic], <i>píncgavec</i>
<i>tzsch</i>	<i>č</i>	<i>Nietzsche</i> – [níče], <i>ničejánec</i>
<i>ue</i>	<i>i</i>	kadar je v rabi namesto <i>ü</i> : <i>Huebner</i> – [híbner]
<i>ü</i>	<i>i</i>	<i>Bürger</i> – [bírger]
	<i>u</i>	<i>Brüssel</i> – <i>Brúselj</i> , <i>Bürger</i> – <i>púrgar</i> (zastar.)
<i>v</i>	<i>f</i>	<i>Volkswagen</i> – <i>folksvágén</i>
<i>w</i>	<i>v</i>	<i>Wagner, Volkswagen</i> – [vágner], <i>folksvágén</i>
<i>x</i>	<i>ks</i>	<i>Marx, Marxismus</i> – [márks], <i>marksízem</i>
<i>y</i>	<i>i</i>	<i>Sylt</i> – [zílt]
<i>z</i>	<i>c</i>	<i>Salzach, Ziel</i> – [zálcah], <i>cílj</i>

Dvojni soglasnik izgovarjamo enojno: *Essen, Wuppertal* – [ésən, vúpertal]; nezveneči nezvočniki v slovenskem izgovoru niso aspirirani, zveneči so zmeraj polnozvočni. Nezvočniki se prilikujejo kakor v slovenščini: *Salzburg* – [sáldzburg-].

Nizozemska pisava

1098

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Črko *æ* zamenjujemo z *oe*: *Dætinchem* – *Doetinchem*.

Zamenjave pri domačenju

Morebitno domačenje lastnih imen gre po pravilih za izgovor nizozemskih črk po preglednici, npr. *Utrecht* – *Utreht*, redko drugače (*Gouda* – *gávda*).

PREGLEDNICA

Niz.	Slov.	Zgledi
<i>a</i>	<i>a</i>	<i>Amsterdam</i> – <i>Ámsterdam</i>
<i>aa</i>	<i>a</i>	(v starejšem jeziku <i>ae</i>): <i>Haag</i> – [háɡ-]
<i>aai</i>	<i>aj</i>	<i>Kraainem</i> – [krájnem]
<i>ae</i>	<i>a</i>	<i>Ruisdael</i> – [rêjzdał]
<i>au</i>	<i>ou</i>	<i>Lauwers</i> – [lôuvers]
<i>c</i>	<i>k</i>	<i>Coevorden</i> – [kúvordən]
	<i>s</i>	pred <i>e</i> , <i>i</i> , <i>y</i> : <i>Fabricius</i> – [fabrísijus]
<i>ch</i>	<i>h</i>	<i>Utrecht</i> – [útreht]
	<i>k</i>	<i>Christoffel</i> – [kristófəl]
<i>ck</i>	<i>k</i>	<i>Blerick</i> – [blêrik]
<i>e</i>	<i>e</i>	<i>Delft, Bergen</i> – <i>Déłft, Bêrgen</i>
<i>ee</i>	<i>e</i>	<i>Steen, Meerhout</i> – [stén, mêrhoʊt]
<i>eeu</i>	<i>e</i>	<i>Leeuwarden</i> – [lévardən]
<i>eu</i>	<i>e</i>	<i>Leuven</i> – [lévən]
<i>ey</i>	<i>ej</i>	<i>Eyck</i> – [êjk]
<i>g</i>	<i>g</i>	<i>van Gogh, Groningen</i> – [van góg-], <i>Gróningen</i>
<i>h</i>	<i>h</i>	<i>Arnhem</i> – <i>Árnhem</i>
	–	se ne izgovarja: <i>van Gogh</i> – [van góg-]
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>Tilburg</i> – [tíłburg-]
	<i>j</i>	<i>Booischoot</i> – [bójshot]
<i>ie</i>	<i>i</i>	<i>Pieter</i> – [pítər]
<i>ieu</i>	<i>i</i>	<i>Nieuwe Maas</i> – [níve más]
<i>ij</i>	<i>ej</i>	<i>Katwijk</i> – [kátvejk]
<i>o</i>	<i>o</i>	<i>Groningen</i> – <i>Gróningen</i>
<i>oe</i>	<i>u</i>	<i>Goes</i> – [gús]
<i>oei</i>	<i>uj</i>	<i>Goeij</i> – [gúj]
<i>oo</i>	<i>o</i>	<i>Boom</i> – [bóm]
<i>ooi</i>	<i>oj</i>	<i>Booischoot</i> – [bójshot]
<i>ou</i>	<i>ou</i>	<i>Gouda</i> – [gôuda]
	<i>av</i>	(izjemoma) <i>Gouda</i> – <i>gávda</i> (sir)
<i>ouw</i>	<i>ou</i>	<i>Bouwman</i> – [bôuman]
<i>sch</i>	<i>sh</i>	na začetku besede ali drugega dela zložene besede: <i>Scheveningen</i> – [shéveningən]
	<i>s</i>	če ni na začetku besede ali drugega dela zloženke: <i>Friesche Wad, Hertogenbosch</i> – [fríse vád-, hêrtogənbós]
	<i>š</i>	na koncu besede, večinoma: <i>Mulisch</i> – [múliš]
<i>sj</i>	<i>š</i>	<i>meisje</i> – [mêjše]
<i>u</i>	<i>u</i>	<i>Rubens</i> – <i>Rúbens</i>
	<i>ʊ</i>	za samoglasnikom: <i>August, Gouda</i> – [ôugust, gôuda]
<i>ui</i>	<i>ej</i>	<i>Ruisdael</i> – [rêjzdał]
<i>uu</i>	<i>u</i>	<i>Buuren</i> – [búrən], <i>Bur</i>
<i>uy</i>	<i>ej</i>	<i>Camphuysen</i> – [kámphêjzən]

Niz.	Slov.	Zgledi
w	v	<i>Woestijne</i> – [vustêjne]
y	ej	v starejšem jeziku namesto sedanjega ij: <i>Weynen</i> > <i>Weijnen</i> – [vêjnen]
z	z	<i>Zwolle</i> – [zvóle]

Dvojne soglasnike izgovarjamo enojno: *Zwolle*, *Waddeneiland* – [zvóle, vádenêjland-].

Flamska pisava

1099

Je enaka nizozemski, le da je *ae* – *a*: *Maeterlinck*, *Claes* – [máterlink, klás].

Angleška pisava

1100

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Tipografskih zamenjav ni.

Zamenjave pri domačenju

Pri tem se držimo izgovora, kakor se je večinoma uveljavil pri naših izseljencih, npr. *Chicago* [čikágo]/*Čikágo*; sicer pa gre pri novejšem prevzemanju morebitno domačenje po pravilih za izgovor angleških črk, npr. *tramway*, *dancing* > *trámvaj*, *dáncing*/*dánsing*. Prim. še *dumping*, *cowboy*, *show* > *dámping*, *kávboj*, *šov*. V preglednici so podani najznačilnejši primeri.

PREGLEDNICA

Angl.	Slov.	Zgledi
a	a	<i>Barbara</i> , <i>Cardiff</i> – <i>Bárbara</i> , [kárdif]
	e	<i>Shakespeare</i> , <i>jazz</i> , <i>Brian</i> , <i>safe</i> – [šékspir, džéz-/džêz-, brájen], <i>džéz</i> , <i>sés</i>
	ej	<i>Watergate</i> , <i>lady</i> – [vótørgêjt], <i>lêjdi</i>
	o	<i>baseball</i> , <i>Wall Street</i> – [béjzbol tudi bészol, vól strít]
ai	aj	<i>aids</i> – <i>ájds</i> , <i>áids</i> [ájts]
	e	<i>Fairbanks</i> – [fêrbenks]
	ej	<i>container</i> – <i>kontêjner</i>
al	o	<i>walkie-talkie</i> – <i>vóki-tóki</i>
au	o	<i>Auchinleck</i> , <i>Maugham</i> – [okinlék, móm]
aw	o	<i>Dawson</i> , <i>Shaw</i> , <i>squaw</i> – [dóson, šó], <i>skvó</i>
ay	ej	<i>Wayne</i> – [vêjn]
	i	<i>Thackeray</i> – [tékeri]
c	k	<i>Carlyle</i> , <i>cowboy</i> – [karláj], <i>kávboj</i>
	s	pred <i>e</i> ali <i>i</i> : <i>Cecil</i> , <i>Joyce</i> , <i>Lucy</i> – [sésil, džójs, lúsi]
ch	č	<i>Chaucer</i> , <i>charter</i> , <i>charleston</i> – [čóser], <i>čárter</i> , <i>čárlston</i>
	k	<i>Christie</i> – [krísti]
	h	<i>yacht</i> – <i>jáhta</i>
ck	k	<i>Micky</i> , <i>puck</i> , <i>Dickens</i> – <i>Míki</i> , <i>pák</i> , [díkens]
dg	dž	<i>Wedgwood</i> , <i>bridge</i> – [védžvud-], <i>brídž</i>
e	i	<i>Pete</i> – [pít]
	e	<i>Jerry</i> , <i>charter</i> , <i>Kent</i> , <i>Mayflower</i> – [džêri], <i>čárter</i> , <i>Ként</i> , [mêjfláver]

Angl.	Slov.	Zgledi
<i>e</i>	<i>ə</i>	na koncu besede za pisno <i>-er</i> : <i>Booster</i> – [bústər]
<i>e</i>	–	se ne izgovarja: <i>Wilde, Pete, Poe, Mae, Leicester</i> – [vájld-, pít, pó, mêj, léstər]
<i>ea</i>	<i>i</i>	<i>Shakespeare, strip-tease</i> – [šékspir], <i>striptiz</i>
	<i>e(j)</i>	<i>Reagan, Pearl, Yeats</i> – [régan, pêrl, jêjts]
<i>eau</i>	<i>ju</i>	<i>Beauty</i> – [bjúti]
<i>ee</i>	<i>i</i>	<i>Beebe, meeting, Greenwich, feedback</i> – [bíbi], <i>mítíng</i> , [grínič], <i>fídbek</i>
<i>ei</i>	<i>i</i>	<i>Beith</i> – [bít]
	<i>e</i>	<i>Leicester</i> – [léstər]
	<i>aj</i>	<i>apartheid</i> – <i>apárthajd</i>
<i>er</i>	<i>er</i>	<i>Perth, service</i> – [pêrt], <i>sêrvis</i>
	<i>ər</i>	<i>Buster</i> – [bástər]
<i>ey</i>	<i>i</i>	<i>Sydney, sydneyjski</i> – [sídni, sídnijski]
	<i>e(j)</i>	<i>Eyre, Grey</i> – [êr, grêj]
<i>ew</i>	<i>(j)u</i>	<i>New York, Newton, Steward, Lewis</i> – [njú jork], <i>njúton</i> , [stjúard-, lúis]
<i>g</i>	<i>g</i>	<i>Garry, girl, grapefruit</i> – [gêri, gêrl, grêjpfрут]
	<i>dž</i>	pred <i>e</i> ali <i>i</i> : <i>Gerald, gin</i> – [džêrald-], <i>džín</i> , vendar tudi <i>g</i> : <i>girl, Twiggy, hamburger</i> – [gêrl, tvígi], <i>hámburger</i>
<i>ge</i>	<i>dž</i>	včasih na koncu besede: <i>George</i> – [džórdž-]
<i>gh</i>	<i>g</i>	<i>Edinburgh</i> – <i>Édinburg</i>
	<i>f</i>	<i>Clough</i> – [kláf]
	–	se ne izgovarja: <i>Laughton, lightshow</i> – [lóton, lájtšov-]
<i>gn</i>	<i>n</i>	<i>design</i> – <i>dizájn</i>
<i>gu</i>	<i>g</i>	pred samoglasnikom: <i>Guernsey</i> – [gêrnzi]
	<i>gu</i>	<i>Gulliver</i> – <i>Gúliiver</i>
<i>h</i>	<i>h</i>	<i>Hyde Park</i> – [hájt párk]
	–	je nem: <i>starfighter, whisky</i> – [stárfájter], <i>víski</i>
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>dancing</i> – <i>dánsing</i>
	<i>j</i>	<i>buick, Louis</i> – <i>bújk</i> , [lújs]
	<i>ij</i>	<i>Ian</i> – [íjan]
	<i>aj</i>	<i>Wilde, timer</i> – [vájld-, tájmer]
	–	se ne izgovarja: <i>business</i> – <i>bíznis</i>
<i>ie</i>	<i>i</i>	<i>Pierce, dixieland</i> – [pírs], <i>díksilend</i>
	<i>e</i>	<i>friend</i> – [frénd-]
	<i>aj</i>	<i>pie, tie-break</i> – <i>páj</i> , [táj-brejk]
<i>ir</i>	<i>er</i>	<i>girl</i> – [gêrl]
	<i>ir</i>	<i>sir, Kirk</i> – <i>sír</i> , <i>Kírk</i>
<i>ire</i>	<i>ajer</i>	<i>Firebird</i> – [fájerbòrd-]
<i>j</i>	<i>dž</i>	<i>James, jersey, jogging</i> – [džéms], <i>džêrsi</i> , <i>džóging</i>
<i>k</i>	<i>k</i>	<i>Kirk</i> – <i>Kírk</i>
	–	se ne izgovarja: <i>juke box</i> – <i>džúboks</i>
<i>kn</i>	<i>n</i>	na začetku besede: <i>knock down</i> – <i>nók davn</i>
<i>l</i>	<i>l</i>	<i>London</i> – <i>Lónndon</i>
	–	se ne izgovarja: <i>walkie-talkie, Holmes</i> – <i>vóki-tóki</i> , [hóms]
<i>ll</i>	<i>l</i>	<i>Lloyd, Hall</i> – [lójld, hól]
<i>n</i>	<i>n</i>	<i>Nelson</i> – [nêlson]
<i>ng</i>	<i>ng</i>	<i>bowling, dumping</i> – <i>bòvling</i> , <i>dúmping</i> [dámping-]
<i>o</i>	<i>o</i>	<i>jockey, Boston, cross-country</i> – <i>džókej</i> , <i>Bóston</i> , <i>krós</i>

Angl. Slov.	Zgledi	
<i>o</i>	<i>a</i>	<i>Donne, come back</i> – [dán, kám bek]
	<i>ou</i>	<i>Nome, Pope</i> – [nôum, pôup]
	<i>u</i>	<i>Wolfe</i> – [vúlf]
	<i>ju</i>	<i>Home</i> – [hjúm]
	<i>o</i>	na koncu besede: <i>San Francisco</i> – [san fransísko]
<i>oa</i>	<i>o</i>	<i>Oates</i> – [ôuts]
	<i>o</i>	<i>Broadway, broadwajski, roast beef</i> – [bródvej, bródvejski], <i>róstbij</i>
<i>oe</i>	<i>o</i>	<i>Joe</i> – [džó]
<i>on</i>	<i>on</i>	<i>Jackson, Clinton</i> – [džékson, klínton]
<i>oo</i>	<i>u</i>	<i>saloon, Booster, pool</i> – <i>salún</i> , [bústər], <i>púl</i>
	<i>o</i>	<i>Door</i> – [dór]
<i>ou</i>	<i>au</i>	<i>Bounty, out</i> – [báunti], <i>ávt</i>
	<i>a</i>	<i>Douglas</i> – <i>dáglas</i>
	<i>o</i>	<i>Gloucester</i> – [glóštər], <i>glóster</i> (jabolko)
	(<i>j</i>) <i>u</i>	<i>Houston, joule</i> – [hjúston], <i>džúl</i>
<i>ow</i>	<i>au</i>	<i>knock down, cowboy</i> – <i>nók dávn, kávnboj</i>
	<i>ou</i>	<i>show, bowl</i> – <i>šov, bôvla</i>
<i>ph</i>	<i>f</i>	<i>Phelps, Philadelphia</i> – [félps], <i>Filadélfija</i>
	<i>v</i>	<i>Stephen</i> – [stívən]
<i>r</i>	<i>r</i>	<i>Richard, Shakespeare, charter</i> – [ríčard-, šékspir], <i>čárter</i>
<i>qu</i>	<i>kv</i>	<i>Quebec</i> – [kvibék]
<i>s</i>	<i>s</i>	<i>Tennyson</i> – [ténison]
	<i>z</i>	<i>Elisabeth, leasing, blues</i> – [elízabet], <i>lízing, blúz</i>
	<i>š</i>	<i>sugar</i> – [šúgar]
	<i>ž</i>	<i>Measure for Measure</i> – [méžər for méžər]
<i>sc</i>	<i>s</i>	pred <i>e, i</i> : <i>Priscilla</i> – [prisíla]
<i>sh</i>	<i>š</i>	<i>Shelley, shopping, sheriff</i> – [šéli, šóping], <i>šérif</i>
<i>sion</i>	<i>šən</i>	<i>Mansion</i> – [ménšən]
<i>tch</i>	<i>č</i>	<i>match</i> – [méč]
<i>tion</i>	<i>šən</i>	<i>United Nations, public relations</i> – [junájtíd nêjšənz-, páblik rilêjšənz-]
<i>th</i>	<i>t</i>	<i>Thackeray, thriller</i> – [tékeri], <i>tríler</i>
	<i>d</i>	<i>Rutherford</i> – [ráderford-]
<i>u</i>	<i>u</i>	<i>Bull, Fulbright</i> – [búl, fúlbrajt]
	<i>ju</i>	<i>United, duty free</i> – [junájtíd-, djúti frí]
	<i>a</i>	<i>dumping</i> – <i>dámping</i>
	<i>e</i>	<i>bluff</i> – <i>blèf</i>
	<i>v</i>	<i>quiz, quaker</i> – <i>kvíz, kvéker</i>
	<i>i</i>	<i>business</i> – <i>bíznis</i>
<i>ue</i>	<i>u</i>	<i>blues, Sue</i> – <i>blúz</i> , [sú]
	–	se ne izgovarja: <i>cheque</i> – <i>ček</i>
<i>ui</i>	<i>u(j)</i>	<i>juice, Cruise, buick</i> – <i>džús</i> , [krúz-], <i>bújk</i>
	<i>i</i>	<i>body-building</i> – <i>bódbílding</i>
<i>ur</i>	<i>er</i>	<i>Churchill, Curtis</i> – [čērčíl, kêrtis]
<i>w</i>	<i>v</i>	<i>Wilde</i> – [vájld-]
	<i>u</i>	pred soglasnikom ali na koncu besede: <i>Bowles, know-how</i> – [bôulz-, nôu-háv-]
	–	se ne izgovarja: <i>Wright</i> – [rájt]
<i>wh</i>	<i>v</i>	<i>Whig</i> – [víg-], <i>vígovec</i>

Angl.	Slov.	Zgledi
<i>wh</i>	<i>h</i>	<i>Who is who</i> – [hu is hú]
<i>x</i>	<i>ks</i>	<i>xerography, dixieland, Nixon</i> – <i>kserografija, díksilend, [níkson]</i>
<i>y</i>	<i>i</i>	<i>Bounty, Mary, happy end</i> – [báunti, mêri], po domače <i>Mêri</i> , [hêpi end-]
	<i>j</i>	<i>Yellowstone, cowboy</i> – [jéloústón], <i>kávboj</i>
	<i>aj</i>	<i>Carlyle</i> – [karláj]

Pomni

1. Nekateri soglasniki so nemi: *wrestling* – [résling].
2. Nekateri samoglasniki se ne pišejo: *McCarthy, mccarthyism* – [mekárti], *makartízem*.

1101 Ameriška pisava

Ameriška izgovarjava ima nekaj značilnosti, npr. *dance* – [dêns].

1102 Danska pisava

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Črko *å* zamenjujemo z *aa* ali *a*; črko *æ* z *ae* ali *ä* ali *a*, črko *ø* pa z *œ*, *oe*, *ö* ali *o*: *Århus, Hornbæk, København* – *Aarhus/Arhus, Hornbaek/Hornbäk/Hornbak, Kæbenhavn/Koebenhavn/Köbenhavn/Kobenhavn*.

Zamenjave pri domačenju

Za *København* se uporablja tudi oblika *Kopenhagen*.

PREGLEDNICA

Dan.	Slov.	Zgledi
<i>a</i>	<i>a</i>	<i>Slagelse</i> – [slágelse]
<i>aa</i>	<i>o</i>	<i>Overgaard</i> – [ôvergór(d-)]
<i>å</i>	<i>o</i>	<i>Århus</i> – [órhus]
<i>æ</i>	<i>e</i>	<i>Skærbæk, Sjælland</i> – [skêrbek, sjélan(d-)]
<i>c</i>	<i>k</i>	<i>Carlsberg</i> – [kárəlbêrg-]
	<i>s</i>	pred <i>e, i, y, æ</i> in <i>ø</i> : <i>Cecilie</i> – [sesílje]
<i>ch</i>	<i>k</i>	<i>Christian</i> – [krístjan]
<i>d</i>	<i>d</i>	<i>Odense</i> – [ódense]
	–	večinoma se ne izgovarja v dvočrkjih <i>ds, ld, nd</i> in <i>rd</i> : <i>Knudsen, Roskilde, Randers, Kierkegaard</i> – [knúsen, róskíle, ráners, kírkegár(d-)]
<i>e</i>	<i>e</i>	<i>Gedser, Roskilde, øre</i> – [géser, róskíle, êre]
	<i>ə</i>	če je nenaglašen in pri nas neobstojen: <i>Baggesen</i> – [bágesən]
<i>eg</i>	<i>aj</i>	večinoma: <i>Regner</i> – [rájner]
<i>ei</i>	<i>aj</i>	večinoma: <i>Eigil</i> – [ájgil]
<i>ej</i>	<i>aj</i>	večinoma: <i>Vejle</i> – [vájle]
<i>g</i>	<i>g</i>	<i>Gedser, Køge</i> – [géser, kége]
	<i>j</i>	v zvezi <i>eg</i> : <i>Regner</i> – [rájner]
	–	končni <i>g</i> se včasih ne izgovarja: <i>Nyborg</i> – [níbor(g-)]

Dan.	Slov.	Zgledi
<i>h</i>	<i>h</i>	<i>Horsens, Århus</i> – [hórsens, órhus]
	–	se ne izgovarja pred <i>j</i> in <i>v</i> in ponekod med samoglasniki: <i>Hjelmslev, Hvalpsund, Brahe</i> – [jélmsleʷ, váłpsun(d-), bráe]
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>Roskilde</i> – [róskíle]
	<i>j</i>	pred samoglasnikom: <i>Christian</i> – [krístjan]
$\emptyset$	<i>e</i>	<i>Helsingør, Nexø</i> – [helsingêr, nékse]
<i>y</i>	<i>i</i>	<i>Nyborg</i> – [níbor(g-)]

Dvojne soglasnike izgovarjamo enojno: *Baggesen, Gjellerup, Kattegat* – [bágesən, gélerup, kátegat].

Glede nemih soglasnikov gl. pri *d, g, h*.

Naglas je v večini besed na prvem zlogu, vendar je zlasti pri imenih veliko izjem.

Norveška pisava

1103

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Črko *å* zamenjujemo z *aa* ali *a*; črko *æ* z *ae* in črko $\emptyset$ z *oe* ali *ö* ali *o*: *Ålesund, Jæren, Sørøy* – *Aalesund/Alesund, Jaeren, Soeroey/Söröy/Soroy*.

Zamenjave pri domačenju

Morebitno domačenje lastnih in drugih imen gre načeloma po pravilih za izgovor norveških črk, npr. *fjórd, krist(i)jánija*.

PREGLEDNICA

Norv.	Slov.	Zgledi
<i>å</i>	<i>o</i>	<i>riksmål</i> – [ríksmol]
<i>æ</i>	<i>e</i>	<i>Jæren</i> – [jêrən]
<i>au</i>	<i>ej</i>	<i>Haugesund</i> – [hêjgesún(d-)]
<i>c</i>	<i>k</i>	<i>Carl</i> – [kárl]
	<i>s</i>	pred naglašanim <i>i, e, æ, y</i> : <i>Cecilie</i> – [sesílje]
<i>d</i>	<i>d</i>	<i>Dalen, Sund</i> – [dálən], <i>Súnd</i>
	–	se v sklopu <i>nd</i> ne izgovarja, pri nas pa večidel vendarle: <i>Haugesund</i> – [hêjgesún(d-)]
<i>e</i>	<i>e</i>	<i>Skjeberg</i> – [šéberg-]
	<i>ə</i>	če je nenaglašen in pri nas neobstoje: <i>Dalen, Bergen</i> – [dálən, bêrgən]
	–	se za <i>i</i> ponekod ne izgovarja: <i>Trygve Lie</i> – [trígve lí]
<i>ei</i>	<i>ej</i>	<i>Norheim</i> – [nórhejm]
<i>g</i>	<i>g</i>	<i>Trygve, Giske, Gyldendal, Gjøvik</i> – [trígve], <i>Gíske</i> , [gíldendál, gjévik]
<i>h</i>	<i>h</i>	<i>Haugesund</i> – [hêjgesún(d-)]
	–	se ne izgovarja na začetku besede pred <i>j</i> ali <i>v</i> : <i>Hjerkinn, Hvittingfoss</i> – [jêrkin, vítinkfós]
<i>j</i>	<i>j</i>	<i>Jæren, Stjørdal</i> – [jêrən, stjêrdal]; prim. še <i>sj</i> in <i>skj</i>
<i>k</i>	<i>k</i>	<i>riksmål, Kirsten, Kjækan</i> – [ríksmol], <i>Kírsten</i> , [kjékan]; prim. še <i>sk</i> in <i>skj</i>
<i>o</i>	<i>o</i>	<i>Röros</i> – [rêros]
<i>u</i>		<i>Skoger</i> – [skúger]

Norv.	Slov.	Zgledi
ø	e	<i>Gjøvik, Stjørdal</i> – [gjevík, stjêrdal]
s	s	<i>riksmål, Stjørdal</i> – [ríksmol, stjêrdal]
sj	š	<i>Sjernerøy</i> – [šêrnarej]
sk	š	pred naglašanim <i>i, e, ei, y</i> : <i>Skibotn, Skedsmo</i> – [šíbótən, šétsmu]
skj	š	<i>Skjeberg</i> – [šéberg-]
u	u	<i>Sund</i> – <i>Súnd</i>
y	i	<i>Trygve Lie</i> – [trígve lí]

Dvojne soglasnike izgovarjamo enojno: *Hvitvingfoss* – [vítinkfós].

O nemih soglasnikih prim. pri *d, h*.

Naglas je v večini besed na prvem zlogu.

1104 Švedska pisava

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Črko *å* zamenjujemo z *aa* ali *a*, črko *ö* z *oe* ali *o*, črko *ä* z *ae* ali *a*: *Ångström, Hälsingborg* – *Aangstroem/Angstrom, Haelsingborg/Halsingborg*.

Zamenjave pri domačenju

Morebitno domačenje lastnih in drugih imen gre načeloma po pravilih za izgovor švedskih črk, kolikor ni že drugače prevzeto: *Ångström* – *ångstrem*.

PREGLEDNICA

Šved.	Slov.	Zgledi
ä	e	<i>Värmland</i> – [vêrmland-]
å	o	<i>Bråviken</i> – [brôvíkən]
c	k	<i>Ericsson</i> – [êrikson]
	s	na začetku besede pred <i>i, y, e, ö, ä</i> : <i>Cederskjöld</i> – [sédersêld-]
ck	k	<i>Stockholm</i> – [stókholm], podomačeno tudi [štókholm]
d	d	<i>Enskede</i> – [énšéde]
dj	j	<i>Djurgården</i> – [júrgórdən]
e	e	<i>Ericsson</i> – [êrikson]
	ə	če je v končaju neobstojen: <i>Djurgården</i> – [júrgórdən], <i>Oxenstierna</i> – [úksənšêrna]
g	g	<i>Djurgården</i> – [júrgórdən]
	j	pred <i>i, y, e, ö, ä</i> : <i>Göteborg</i> – [jétebórg-]
h	h	<i>Hamarskjöld</i> – [hámaršeld-]
	–	se ne izgovarja pred <i>j</i> na začetku besede ali drugega dela zloženke: <i>Hjalmar</i> – [jálmar]
j	j	<i>Jämtland</i> – [jémntland-]
	č	skupaj s <i>k</i> : <i>Kjellén</i> – [čelén]; prim. še <i>kj, sj, skj, ssj, stj</i> in <i>xj</i>
k	k	<i>Kalmar</i> – [kálmar]
	č	<i>Kil</i> – [číl]
	š	za <i>s</i> in pred <i>i, y, e, ö, ä</i> : <i>Enskede</i> – [énšéde]
kj	č	<i>Kjellén</i> – [čelén]; prim. še <i>skj</i>

Šved.	Slov.	Zgledi
<i>l</i>	<i>l</i>	<i>Hjalmar</i> – [jálmar]
	–	se ne izgovarja pred <i>j</i> na začetku besede: <i>Ljunga</i> – [júnga]
<i>o</i>	<i>o</i>	<i>Göteborg</i> – [jétebórg-]
	<i>u</i>	<i>Landskrona</i> – [lánckrúna]
<i>ö</i>	<i>e</i>	<i>Mölle</i> – [méle]
<i>s</i>	<i>s</i>	<i>Solna</i> – [sólna]
<i>sj</i>	<i>š</i>	<i>Eksjö</i> – [ékše]
<i>sk</i>	<i>š</i>	pred <i>i, y, e, ö, ä</i> : <i>Enskede</i> – [énšéde]
<i>skj</i>	<i>š</i>	<i>Hammar skjöld</i> – [hámaršeld-]
<i>ss</i>	<i>s</i>	<i>Ericsson</i> – [êrikson]
<i>ssj</i>	<i>š</i>	<i>Nässjö</i> – [néše]
<i>sti</i>	<i>š</i>	<i>Oxenstierna</i> – [úksənšêrna]
<i>stj</i>	<i>š</i>	<i>Stjernsted</i> – [šêrənsted-]
<i>t</i>	<i>t</i>	<i>Göteborg</i> – [jétebórg-]
<i>tj</i>	<i>č</i>	<i>Tjust</i> – [číst]
<i>u</i>	<i>i</i>	<i>Huskvarna</i> – [hískvárna]
<i>x</i>	<i>ks</i>	<i>Vaxholm</i> – [váksholm]
<i>xj</i>	<i>kš</i>	<i>Växjö</i> – [vékše]
<i>y</i>	<i>i</i>	<i>Sylarna</i> – [sílarna]
<i>z</i>	<i>s</i>	<i>Zorn</i> – [sórñ]

Dvojne soglasnike izgovarjamo enojno: *Mölle* – [méle]. O nemih samoglasnikih gl. pri *h, l*.

Naglas je večinoma na prvem zlogu.

Islandska pisava

1105

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Sicer obvezne ostrivce nad samoglasniki opuščamo: *Hjálmar* – *Hjalmar*. Črko *ð* pišemo z *dh* ali z *đ*: *-staður* – *-stadhur/-staður*. Črke *þ, æ, ö* pišemo z dvočrkji *th, ae, oe*: *Alþingi, Snæfell, Höfn* – *Althingi, Snaefell, Hoefn*.

Zamenjave pri domačenju

V podomačitvah ostrivce na samoglasnikih opuščamo, sicer pa se morebitno domačenje lastnih in drugih imen načeloma ravna po pravilih za izgovor islandskih črk: *Þór, geysir* – *gejzír*.

PREGLEDNICA

Isl.	Slov.	Zgledi
<i>á</i>	<i>aṷ</i>	<i>Hjálmar</i> – [hjáulmar]
<i>ang</i>	<i>aṷng</i>	<i>Drangey</i> – [dráungej]
<i>au</i>	<i>ej</i>	<i>Neskaupstaður</i> – [néskejpstáður]
<i>æ</i>	<i>aj</i>	<i>öræfi</i> – [êrajvi]
<i>ð</i>	<i>d</i>	<i>-fjörður</i> – [fjêrdur]
<i>é</i>	<i>je</i>	<i>Pétursson</i> – [pjéturson]

Isl.	Slov.	Zgledi
<i>eng</i>	<i>ejng</i>	<i>Engi</i> – [êjngi]
<i>ey</i>	<i>ej</i>	<i>Akureyri</i> – [ákurejri], <i>geysir</i> – <i>gejzír</i>
<i>f</i>	<i>f</i>	<i>-fjörður</i> – [fjêrður]
	<i>v</i>	navadno med zvenečimi glasovi: <i>öræfi</i> – [êrajvi]
<i>fl</i>	<i>bl</i>	<i>Gafl</i> – [gábəl]
<i>fn</i>	<i>bn</i>	<i>Hafnafjörður</i> – [hábnafjêrður]
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>Engi</i> – [êjngi]
	<i>j</i>	<i>Sveinn</i> – [svêjdən]
<i>ll</i>	<i>dl</i>	pogosto: <i>Snæfell</i> – [snájfedəl]
<i>nn</i>	<i>dn</i>	pogosto: <i>Sveinn</i> – [svêjdən]
<i>ó</i>	<i>ou</i>	<i>Hóp</i> – [hôup]
<i>ö</i>	<i>e</i>	<i>öræfi</i> – [êrajvi]
<i>rl</i>	<i>rđl</i>	<i>Sturlungaöld</i> – [stúrdlungaéld-]
<i>rn</i>	<i>rdn</i>	<i>Arnarson</i> – [árdnarson]
<i>p</i>	<i>t</i>	<i>Pingvellir</i> , <i>Alþingi</i> – [tíngvéđlir, áltíngi]
<i>y</i>	<i>j</i>	<i>Reykjavík</i> – [rêjkjavík]
	<i>i</i>	če je vrh zloga: <i>Mývatn</i> – [mívahtən]
<i>z</i>	<i>s</i>	<i>Gizur</i> – [gísur]

Črke *k*, *p*, *t* pred *l* in *n* izgovarjamo kot *hk*, *hp*, *ht*: *Hekla*, *Læknisstađir*, *Gripla*, *Vopnafjörður*, *Katla*, *Vatnajökull* – [héhkla], podomačeno tudi *Hékla*, [lájhknistádir, gríhpla, vóhpnafjêrður, káhtla, váhtnajékudl].

Dvojne *pp*, *tt*, *kk* izgovarjamo kot *hp*, *ht*, *hk*: *Hnappavellir*, *Lögrétta*, *Stykkishólmur* – [hnáhpavéđlir, légrjéhta, stíhkishôulmur]. Dvojne soglasnike izgovarjamo enojno, pri nekaterih so dodatne posebnosti, razvidne iz preglednice in te opombe.

Naglas je redno na prvem zlogu besede.

1106 Grško-cirilčne pisave

Grški pisavi

1107 Starogrška pisava

Prečrkovanje

α <i>A</i>	álfa	– <i>a</i>	ι <i>I</i>	jóta	– <i>i, j</i>	ρ <i>P</i>	ró	– <i>r</i>
β <i>B</i>	béta	– <i>b</i>	κ <i>K</i>	kápa	– <i>k</i>	σ ς Σ	sígma	– <i>s</i>
γ <i>Γ</i>	gáma	– <i>g</i>	λ <i>Λ</i>	lámdba	– <i>l</i>	τ <i>T</i>	táv	– <i>t</i>
δ <i>Δ</i>	délta	– <i>d</i>	μ <i>M</i>	mí	– <i>m</i>	υ <i>Υ</i>	ípsilon	– <i>y</i>
ε <i>E</i>	épsilon	– <i>e</i>	ν <i>N</i>	ní	– <i>n</i>	ϕ Φ	fí	– <i>ph</i>
ζ <i>Z</i>	dzéta	– <i>dz/z</i>	ξ <i>Ξ</i>	ksí	– <i>x</i>	χ <i>X</i>	hí	– <i>ch</i>
η <i>H</i>	éta	– $\bar{e}$	$\omicron$ <i>O</i>	ómikron	– <i>o</i>	ψ Ψ	psí	– <i>ps</i>
θ Θ	théta	– <i>th</i>	π <i>Π</i>	pí	– <i>p</i>	ω Ω	ómega	– $\bar{o}$

Dvočrkje *ov* je *ou* ali *u*: ἀκούω – ακούῶ/akúō (prim. **akustika**).

V starejši pisavi obstaja še *F* (digáma) – *w* [w].

Ločevalna znamenja za oba pridiha (spiritusa) in za naglase ostanejo in se tudi stavijo kot v grški pisavi; tako tudi jota subskriptum.

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Joto subskriptum izpuščamo, tako tudi ločevalna znamenja, ostri pridihi (´) pa zamenjujemo s *h*: Ἥρα, Ῥόδος, πάντα ῥεῖ – *Hera, Rhodos, panta rhei*.

Zamenjave pri domačenju

1. Črki *ε* in *η* zamenjujemo z *e*, črki *ο* in *ω* pa z *o*: Ἐρως, Ἥρα, Ἀρχίλοχος, Ζήνων – *Ēros, Hēra, Arhúlohos, Zénon*.

2. Črki *ν* in *ι* zamenjujemo z *i*: Κύρος, Διώνυσος – *Kír(os), Diónizos/Dioníz*; o zamenjavi teh dveh črk v dvoglasnikih gl. točko 3.

3. Črko *υ* za samoglasnikom (razen za *ο*, gl. točko 4) zamenjujemo z *v*, črko *ι* pa za vsemi samoglasniki z *j*: Ἄβλις, Ζεὺς, Ἄϊολος, Κροῖσος – *Ávliś/Ávlida, Zévs, Ájolos/Eól, Krójzos/Krész*. Kakor kažejo zgledi, namesto *aj* in *oj* pišemo v primerih, podomačenih po latinščini, kar *e*: *Eól, Krész*.

4. Dvočrkje *ov* za samoglasnik *u* zamenjujemo z *u*: Μοννιχία – *Munihíja*.

5. Črke *ζ*, *ξ*, *θ* in *ψ* zamenjujemo z *z* ali *dz*, *t* ali *th* (izjemno), *ks* in *ps*: Ζήνων, Ζεὺς, ζῆτα, Θαλῆς, θῆτα, Ξάνθος, Ὀψίγονος – *Zénon, Zévs, dzéta, Táles, théta, Ksántos, Opsígonos*.

6. Črki *σ* in *ς* zamenjujemo s *s*, medsamoglasniški *σ* v podomačenih imenih pa po latinski izreki z *z*: Διώνυσος, Σωκράτης – *Diónizos/Dioníz, Sokrátes/Sókrat*.

7. Znamenje za ostri pridihi, tj. (´), zamenjujemo s *h*, za blagi pridihi, tj. (˘), pa opuščamo: Ἥρα, Ἐρως – *Hēra, Ēros*.

8. Dvojne soglasnike zamenjujemo z enojnimi, le *γγ* z *ng*: Ἄμμων, Κνωσσός, Ἄγγαῖος – *Ámon, Knósos, Angájos*.

9. Črko *γ* pred *γ*, *κ*, *χ* in *ξ* zamenjujemo z *n*: Ἀγγελίδας, Ἄγκυρα, Ἀγχίσις, λάρυγγ – *Angenídas, Ánkira, Anhíses, lárinks*.

10. Naglasna znamenja pri podomačevanju izpuščamo oz. jih pišemo po zakonih slovenščine.

11. Prek poznejše grške, t. i. itacistične izgovarjave imamo *i* tudi za nekatere druge dvoglasnike: στοιχεῖα – *stihíja*.

Novogrška pisava

1108

Prečrkovanje

Posamezne črke zamenjujemo z latiničnimi tako kot pri stari grščini, le da je glasovna vrednost črk in črkovnih skupin precej drugačna kakor v stari grščini.

Zamenjave pri domačenju

Nekaj zamenjav je razvidnih iz preglednice.

PREGLEDNICA

Ngr.	Slov.	Zgledi
αι	e	Αἰτωλία – Etólíja
β	v	Γιουγκοσλαβία – Jugosláníja
γ	g	γίγας – gígánt
	j	pred govornjenim i ali e: γίγας, Γερμανός – [jígas], <i>Jermanós</i>
γγ	ng	Ἄγγελος – Ángelos
γι	j	pred samoglasnikom: Γιαννιτσά – [janíca]
γχ	nh	Ἀγχιάλος – Anhíalos
γκ	g	Γκάνα – Gána
	g/ng	Μαγκριώτης – Mangriótis
	g	v tujkah: Γιουγκοσλαβία – Jugosláníja
ει	i	Εἰρηνικός – Irinikós
	ij	pred samoglasnikom: Πήλειον, Ἀλεξάνδρεια – Pílijon, Aleksándrija
ζ	z	Ζάρκον – Zárkon
η	i	Πήλειον – Pílijon
	j	pred samoglasnikom: ἦός – [jós]
θ	t	Θεσσαλία – Tesálija
ι	i	γίγας, σκιάζω – [jígas], [skíázo] 'senčim'
κ	k	Ζάρκον – Zárkon; prim. še γκ in γχ
μ	m	οἰκονόμος – [ikonómos]
μπ	b	na začetku besede: Μπαλάνος – Balános
	mb	med samoglasniki: Καλαμπάκα – Kalambáka
ν	n	Ζάρκον – Zárkon
ντ	d	na začetku besede: Ντόγκα – Dónga
	nd	med samoglasnikoma: Διαμαντίς – Diamandís
οι	i	οἰκονόμος – [ikonómos]
	j	pred samoglasnikom: οἰακιστής – [jakistís]
ου	u	Λουτράκι – Lutráki
τ	t	Στύρα – Stíra
τζ	dz	τζάκι – [dzáki] 'dimnik'
τσ	c	τσακάλι – [cakáli] 'šakal'
υ	i	Στύρα – Stíra
	ij	pred samoglasnikom: ὑάκινθος – hijacínta
	v	za samoglasniki α, η, ε: Γλαυκός, Εὐρώπη – Glavkós, Evrópa (grški izgovor [f] pred nezvenečimi soglasniki in na koncu besede)
υι	i	υἱικός – [ijikós]
	j	pred samoglasnikom: υἴός – [jós]
φ	f	Φίλιπποι – Filípi
χ	h	Χανιά – [hanijá]

Dvojne soglasnike zamenjujemo z enojnimi: 'Ελλάς, Σάππε – [elás], Sápe; o γγ gl. v preglednici pri γ.

Cirilične pisave**1109**

Cirilične pisave za slovanske jezike imajo tele skupne črke s približno enako glasovno vrednostjo:

Prečrkovanje

<i>a</i> А – <i>a</i>	<i>κ</i> К – <i>k</i>	<i>n</i> П – <i>p</i>	<i>φ</i> Ф – <i>f</i>
<i>б</i> Б – <i>b</i>	<i>л</i> Л – <i>l</i>	<i>p</i> Р – <i>r</i>	<i>x</i> Х – <i>h</i>
<i>в</i> В – <i>v</i>	<i>м</i> М – <i>m</i>	<i>c</i> С – <i>s</i>	<i>ц</i> Ц – <i>c</i>
<i>д</i> Д – <i>d</i>	<i>н</i> Н – <i>n</i>	<i>т</i> Т – <i>t</i>	<i>ч</i> Ч – <i>č</i>
<i>ж</i> Ж – <i>ž</i>	<i>о</i> О – <i>o</i>	<i>y</i> У – <i>u</i>	<i>ш</i> Ш – <i>š</i>
<i>з</i> З – <i>z</i>			

Posebne črke te pisave so obravnavane na ustreznih mestih.

Srbsko-hrvaška pisava**1110**

Prečrkovanje

Posebne črke

<i>г</i> Г – <i>g</i>	<i>и</i> И – <i>i</i>	<i>њ</i> Њ – <i>nj</i>
<i>ђ</i> Ђ – <i>đ</i>	<i>ј</i> Ј – <i>j</i>	<i>ћ</i> Ћ – <i>ć</i>
<i>e</i> Е – <i>e</i>	<i>љ</i> Љ – <i>lj</i>	<i>џ</i> Џ – <i>dž</i>

<i>Београд</i> – <i>Beograd</i>	<i>Милош</i> – <i>Miloš</i>	<i>Црњански</i> – <i>Crnjanski</i>
<i>Ђорђе</i> – <i>Đorđe</i>	<i>Јован</i> – <i>Jovan</i>	<i>Пећ</i> – <i>Peć</i>
<i>Петро</i> – <i>Pero</i>	<i>Ваљево</i> – <i>Valjevo</i>	<i>Караџић</i> – <i>Karadžić</i>

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Če pri prečrkovanju nimamo vseh črk, *ć* zamenjujemo s *č*, *đ* pa z *dj*: *Никишић*, *Ђорђе* – *Nikišić*, *Djordje*.

Zamenjave pri domačenju

Črko *ћ* zamenjujemo s *č*, *ђ* in *џ* z *dž*, črki *љ* in *њ* pa z *lj* in *nj*: *ћеванчићи*, *ђувећ*, *мамија*, *Љубија*, *Врање* – *čevančići*, *džúveč*, *džátija*, *Ljubija*, *Vranje*.

Makedonska pisava**1111**

Prečrkovanje

Posebne črke

<i>г</i> Г – <i>g</i>	<i>e</i> Е – <i>e</i>	<i>и</i> И – <i>i</i>	<i>ќ</i> Ќ – <i>k</i>	<i>њ</i> Њ – <i>nj</i>
<i>ѓ</i> Ѓ – <i>đ</i>	<i>s</i> С – <i>dz</i>	<i>ј</i> Ј – <i>j</i>	<i>љ</i> Љ – <i>lj</i>	<i>џ</i> Џ – <i>dž</i>

Гевгелия – *Gevgelija*   *Урошевиќ* – *Uroševik*   *Љупка* – *Ljupka*
Ѓурѓовден – *Gurgovden*   *Јаневски* – *Janevski*   *кампања* – *katpanja*
село – *dzelo*   *Поленковиќ* – *Polenakovik*   *Мерџан* – *Merdžan*

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Če pri prečrkovanju nimamo *k* in *g*, ju zamenjujemo s *k'* in *g'* ali tudi s *k* in *g*: *Поленковиќ*, *Ѓурѓовден* – *Polenakovik'/Polenakovik*, *G'urg'ovden/Gurgovden*. Ločevalni znamenji pri *i* in *e* opuščamo: *ù, cè – i, se*.

Zamenjave pri domačenju

Pri morebitnem podomačevanju resice pri *k* in *g* ne pišemo.

1112 Bolgarska pisava

Prečrkovanje

Posebne črke

<i>г</i> – <i>g</i>	<i>и</i> <i>И</i> – <i>i</i>	<i>ъ</i> – <i>ǎ</i>
<i>ь</i> – <i>j</i>	<i>й</i> – <i>j</i>	<i>ю</i> <i>Ю</i> – <i>ju</i>
<i>е</i> <i>Е</i> – <i>e</i>	<i>щ</i> <i>Щ</i> – <i>št</i>	<i>я</i> <i>Я</i> – <i>ja</i>

<i>Габрово</i> – <i>Gabrovo</i>	<i>Гълъбина</i> – <i>Gǎlǎbina</i>	<i>България</i> – <i>Bǎlgarija</i>
<i>Кольо</i> – <i>Koljo</i>	<i>Стойков</i> – <i>Stojkov</i>	<i>Юрко</i> – <i>Jurko</i>
<i>Градище</i> – <i>Gradište</i>	<i>къща</i> – <i>kǎšta</i>	<i>София</i> – <i>Sofija</i>

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Če nimamo črke *ǎ*, jo zamenjujemo z *a*, le zveze *pъ*, *ъp* in *ъл* pred soglasniki zamenjujemo z *r*, *r* in *l*: *Gǎlǎbina*, *Tǎrnovo*, *Krǎstev*, *Vǎlko* – *Galabina*, *Trnovo*, *Krstev*, *Vlko*; na koncu besede tu namesto *r* pišemo *-er* [ǝr]: *Димитър* – *Dimiter*.

Pomni

V knjižničarskem prečrkovanju *ъ* zaznamujemo z dvema opuščajema: *Грамматика на българския език* – ... b”lgarskija ...

Zamenjave pri domačenju

Pri domačenju delamo tako kot pri tipografskih zamenjavah, le da namesto *ǎ* pišemo *a*. *България* je podomačena v *Bolgárija*.

1113 Ruska pisava

Prečrkovanje

Posebne črke

<i>г</i> <i>Г</i> – <i>g</i>	<i>ë</i> <i>Ë</i> – <i>ë/(j)o</i>	<i>й</i> <i>Й</i> – <i>j</i>
<i>е</i> <i>Е</i> – <i>e/je</i>	<i>и</i> <i>И</i> – <i>i</i>	<i>щ</i> <i>Щ</i> – <i>šč</i>

ъ	–	“/ъ	ь	–	’/ь	ю	Ю	–	ju	
ы	–	y	э	Э	–	è	я	Я	–	ja

<i>Пугачев</i>	–	<i>Pugačov</i>	<i>Толстой</i>	–	<i>Tolstoj</i>	<i>Тверь</i>	–	<i>Tver’</i>
<i>Есенин</i>	–	<i>Jesenin</i>	<i>Щерба</i>	–	<i>Ščerba</i>	<i>Эрмитаж</i>	–	<i>Ermitaž</i>
<i>Тёркин</i>	–	<i>Tjorkin</i>	<i>подъезд</i>	–	[<i>podjézd-</i>]	<i>Юрий</i>	–	<i>Jurij</i>
<i>Иванов</i>	–	<i>Ivanov</i>	<i>Крылов</i>	–	<i>Krylov</i>	<i>Яков</i>	–	<i>Jakov</i>

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Če pri prečrkovanju nimamo ustreznih črk, zamenjujemo črko *ë* z *e* ali (*j*)*o*, črko *э* pa z *e*: *Пугачёв* – *Pugačov/Pugačov*, *Тёркин* – *Tërkin/Terkin/Tjorkin*, *Эрмитаж* – *Ermitaž*.

Zamenjave pri domačenju

Nekaj zamenjav je razvidnih iz preglednice.

PREGLEDNICA

Rus. Slov. Zgledi

<i>e</i>	<i>e</i>	<i>Лермонтов</i> – <i>Lêrmonov</i>
	<i>je</i>	na začetku besede, za samoglasnikom ter za <i>ь</i> in <i>ъ</i> : <i>Есенин</i> , <i>Алексеев</i> , <i>Игнатъев</i> , <i>съезд</i> – <i>Jesénin</i> , <i>Aleksêjev</i> , <i>Ignátjev</i> , [<i>sjézd-</i>]; v končajih <i>-нев</i> , <i>-лев</i> , <i>-рев</i> ipd.: <i>Тургенев</i> , <i>Яковлев</i> , <i>Козырев</i> – <i>Turgénjev</i> , <i>Jákovljev</i> , <i>Kózirjev</i>
	<i>o</i>	<i>Пугачев</i> , <i>Стрижев</i> , <i>Хрущев</i> – <i>Pugačov</i> , <i>Strižov</i> , <i>Hruščov</i>
	<i>jo</i>	<i>Семен</i> , <i>Алеша</i> , <i>Тёркин</i> – <i>Setjón</i> , <i>Aljóša</i> , <i>Tjórkin</i>
<i>ë</i>	<i>o/jo</i>	prim. <i>e</i> , ki se izgovarja kot <i>o/jo</i>
<i>и</i>	<i>i</i>	<i>Иванов</i> – <i>Ivanov/Ivánov</i>
	<i>ji</i>	za <i>ь</i> in za samoglasnikom: <i>Ильич</i> – <i>Iljíč</i> , <i>Троицкое</i> – <i>Trójicko</i>
<i>ы</i>	<i>i</i>	<i>Крылов</i> – <i>Krilov</i>
<i>ь</i>	–	oruščamo: <i>Казань</i> , <i>Севастополь</i> , <i>Кольцов</i> , <i>Тверь</i> – <i>Kazán</i> , <i>Sevastópol</i> , <i>Kolcov</i> , <i>Tvér</i>
	<i>j</i>	za <i>l</i> na koncu besede (večinoma): <i>Гоголь</i> – <i>Gógolj</i>
<i>ъ</i>	–	oruščamo: <i>съезд</i> – [<i>sjézd-</i>]
<i>щ</i>	<i>šč</i>	<i>Щерба</i> , <i>борщ</i> – <i>Ščerba</i> , <i>bóršč</i>

1. Dvojne samoglasnike ohranjamo, podvojene soglasnike pa pišemo samo s po eno črko: *Белоозерск*, *Чаадаев* – *Beloózersk*, *Čaadájev*; *Анна*, *Одесса*, *Филипп*, *Новочеркасск* – *Ána*, *Odésa*, *Filíp*, *Novočerkásk*. Pri priimkih dvojni soglasniki pogosto ostajajo: *Spáski/Spáski*.

2. Ruske pridevniške končnice *-ij*, *-aja*, *-oje/-eje* (tudi če so pridevniki rabljeni samostalniško, npr. v imenih) zamenjujemo s slovenskimi *-i*, *-a*, *-o/-e* (prim. § 206, 213, 849): *Достоевский*, *Крунская*, *Троицкое* – *Dostojévski*, *Krúpska*, *Trójicko*, rod. *Dostojévskega*, *Krúpske*, *Trójickega*.

3. V ustreznem soglasniškem sklopu polglasnike zapisujemo kakor v slovenščini: *Кремль*, *Днепр*, *Ярославль* – *Krémelj*, *Dnéper*, *Jaroslávelj*.

Pomni

1. Pri že podomačenih imenih (lahko tudi na neruskem ozemlju) ohranjamo ustaljeno glasovje; tako pišemo in govorimo npr. *Kíjev, Onjégín, Onéško jézero*.

2. Samoglasnike nasploh izgovarjamo tako, kakor jih pišemo; ne upoštevamo redukcije, tj. niti ne akamo, niti ne ikamo, ne zaokrožujemo, ipd.: *Москва, москвич* je *Móskva, móskvič*, ne [maskvá, maskvíč], *Волгоград* – *Vólgograd*, ne [vəlgagrád-], *Ломоносов* je *Lomonósov* [lomonósoʋ], ne [lɔmanósɔf].

3. Namesto mehčanih soglasnikov govorimo navadne, slovenske (*Lénin, Negrásov*), namesto trdega *l* govorimo srednjega (*Vólga*). O končaju kot v imenu *Turgenjev* gl. v preglednici pri črki *e*.

1114 Ukrajinska pisava

Prečrkovanje

Posebne črke

з Г – *g**е* Е – *e**є* Є – *je**и* И – *y**й* Й – *j**і* І – *i**ї* Ї – *ji**щ* Щ – *šč**ю* Ю – *ju**я* Я – *ja, 'a**ь* – *'**'* – *''**Ужгород* – *Užgorod**Одеса* – *Odesa**Єфрем* – *Jefrem**Виниченко* – *Vynučenko**Хмельницький* – *Hmel'nyč'kyj**Чернігів* – *Černigiv**Україна* – *Ukrajina**Щорс* – *Ščors**Юшман* – *Jušman**Винниця* – *Vynnyč'a**Диканька* – *Dykan'ka**Куп'янськ* – *Kup''jans'k*

Zamenjave pri domačenju

Zamenjave so iste kot pri prečrkovanju, le da *u* zamenjujemo z *i*, *ь* in *ъ* za soglasniki opuščamo, samo za *l* in *n* ga (navadno) zamenjamo z *j*; *я* v obrazilu *-иця* zamenjamo z *a*: *Виниченко, Куп'янськ, Рильський, Хмельницький, Диканька, Винниця* – *Viničénko, Kupjánsk, Ríl'ski, Hmelnícki, Díkáńka, Vínica*.

Pomni

1. Pridevniške končnice slovenimo: *українс'кий* – *ukrajínski, Рильський* – *Ríl'ski*.

2. Dvojne soglasnike poenostavljamo, npr. *Винниця* – *Vínica*.

3. Rusko obliko ukrajinskega imena ohranimo, če je pri nas uveljavljena, npr. *Kíjev, Lvôv, Hárkov, Černobíl* (ukrajinsko *Чорнобиль*), *Zaporóžje*.

4. Samostalnikom moškega spola z naglašnim končnim *o* in *a* zaradi sklanjanja in tvorjenja besed naglas prenašamo na osnovo: *Potebnjá* – *Potébnja, Frankó* – *Fránko, Fránkovi romani*.

5. Tudi pri samostalnkih ženskega spola na naglašeni *-a* naglas prenašamo na osnovo: *Nová* – *Nôva, Zapadná* – *Zapádna, Krivá Vodá* – *Kríva Vôda*.

Beloruska pisava**1115**

Prečrkovanje

Posebne črke

г Г	– g	ы	– y	я Я	– ja
е Е	– e	і І	– i	ў Ў	– ŭ
ё Ё	– ě	й Й	– j	ь	– ’
э Э	– è	ю Ю	– ju	,	– ”

<i>Агняцвет</i>	–	<i>Аgnjacvet</i>	<i>Прыкузенне</i>	–	<i>Prykuzenne</i>	<i>Хацім’я</i>	–	<i>Насіт’я</i>
<i>Лёсік</i>	–	<i>Lěsik</i>	<i>Давідзюк</i>	–	<i>Davidzjuk</i>	<i>Яўгеньява</i>	–	<i>Jajgen’java</i>
<i>Брэст</i>	–	<i>Brest</i>	<i>Яйла</i>	–	<i>Jajla</i>	<i>Ельск</i>	–	<i>Jel’sk</i>

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Namesto črke ě je v rabi e ali jo, namesto è in ŭ pa e in v.

Zamenjave pri domačenju

Nekaj zamenjav je razvidnih iz preglednice.

PREGLEDNICA

Brus.	Slov.	Zgledi
e	e	<i>Некрашевич</i> – <i>Nekrašévič</i>
	je	na začetku besede: <i>Ельск</i> – <i>Jélsk</i>
ě	jo	<i>Лёсік</i> – <i>Ljósik</i>
э	e	<i>Брэст</i> – <i>Brést</i>
ь	–	se izpušča: <i>Пільна</i> – <i>Pílna</i>
	j	pred i: <i>Льін</i> – <i>Pjín</i>
ў	v	<i>Яўгеньява</i> – <i>Javgénjava</i>
,	–	izpuščamo: <i>Хацім’я</i> – <i>Насітja</i>

Pomni

1. Sklope z dvojnimi soglasnikom razvezujemo v ustrezni soglasnik + j: *-лле, -нне, -ссе, -це, -чча, -шиша, -жжа* – *-lje, -nje, -sje, -cje, -čje, -šje, -žje*: *Заселле, Прыкузенне, Залессе, Забалоце, Прыкузнічча, Узвышша, Узложжа* – *Zasélje, Prikúzenje, Zalésje, Zabalócje, Prikúzničje, Uzvíšje, Uzlóžje*; *-ддзе* zamenjamo z *-dje*: *Загароддзе* – *Zagaródje*.

2. Ruske oblike beloruskih imen ohranjamo, če so pri nas uveljavljene: *Vítebsk, Polésje*.

1116 **Baltski pisavi**

Latvijska pisava

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Ločevalna znamenja pri *ġ Ķ Ķ Ļ Ļ Ņ* in *ā, ē, ī, ū* opuščamo: *Kārsava, Cēsis, Rīga, Alūksne* – *Karsava, Cesis, Riga, Aluksne*.

Zamenjave pri domačenju

Pri morebitnem domačenju lastnih in drugih imen se držimo pravil, ki veljajo za izgovor latvijskih črk.

PREGLEDNICA

Latv.	Slov.	Zgledi
<i>ā</i>	<i>a</i>	<i>Kārsava</i> – <i>Kársava</i>
<i>ē</i>	<i>e</i>	<i>Cēsis</i> – <i>Césis</i>
<i>ī</i>	<i>i</i>	<i>Rīga</i> – <i>Ríga</i>
<i>ū</i>	<i>u</i>	<i>Alūksne</i> – <i>Áluksne</i>

Mehčane soglasnike zamenjujemo z nemehčanimi, npr. *deviņi* – *dévini*. Naglas je tonemski, z malo izjemami pri zloženkah je na prvem zlogu.

1117 **Litovska pisava**

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Črke *į, ū, q, ę, ě* in *ū* zamenjujemo z *i, u, a, e, e* in *u*, npr. *Įsė, Akmenė, Mūše* – *Ise, Akmene, Muše*.

Zamenjave pri domačenju

Pri morebitnem domačenju lastnih in drugih imen se držimo pravil, ki veljajo za izgovor litovskih črk.

PREGLEDNICA

Lit.	Slov.	Zgledi
<i>ė</i>	<i>e</i>	<i>Akmenė</i> – <i>Akmene</i>
<i>ū</i>	<i>u</i>	<i>Mūše</i> – <i>Muše</i>
<i>y</i>	<i>i</i>	<i>Panevėžys</i> – [panevežis]

Mehčane soglasnike izgovarjamo nemehčano. Namesto kljukice pri nosnikih pišemo *n*: *Įsė* – *Inse*.

Naglas je tonemski, podoben slovenskemu.

Azijske, afriške in druge pisave

1118

Med njimi so različne pisave: latinične, kakor je npr. indonezijska ali svahilijska, cirilske v nekdanji Sovjetski zvezi, samostojne črkovne, npr. arabska ali hebrejska, zlogovne, npr. japonska, in hieroglifske, npr. kitajska.

Nelatinične pisave prenašamo v slovensko po načelih za zapisovanje slovenskih glasov. Opuščamo prečkvalne ovinke prek pisav drugih jezikov, npr. angleščine, francoščine, portugalščine, španščine, ruščine. (Izjema so necirilske nelatinične pisave jezikov nekdanje Sovjetske zveze, ki jih v slovenščino prenašamo po ustrezni ruski obliki.) Po domače pišemo tudi imena plemen in imena ljudstev (Indijanci in Eskimi ipd.) ter poimenovanja pojmov in predmetov iz njihove kulture in civilizacije. Tudi zgodovinska lastna imena in poimenovanja pojmov in predmetov kulture in civilizacije vseh predkolombovskih ljudstev pišemo po domače; tako tudi imena predklasičnega kulturnega izročila, npr. egipčanska, babilonska, številna hebrejska. Nekaj primerov: *Džebel, Džida, Kolombo, Bejrut, Džakarta, Cejlon, Čang, Sečuan, Šantung, Tbilisi, Ordžonikidze, Taškent, Komanči, Sjuksi, Kjovi, Apači, Tutankamon, Ra, Izak* ipd.

Posebnost so le imena, ki so na to področja prišla iz evropskih jezikov, pisanih latinično; ta pišemo v skladu s pravili za pisavo ustreznih jezikov, npr. *New Delhi, Salisbury*.

Turška pisava

1119

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Ločevalna znamenja pri *ğ, ç* in *ş* opuščamo, zadnji dve črki pa tudi zamenjujemo s *č* in *š*; *ö* in *ü* zamenjujemo z *oe* in *ue*. Ločevalni znamenji ' in ^ opuščamo.

Zamenjave pri domačenju

Po domače pišemo npr. *Bajazít, jáničar* namesto *Bayazit, yeni çeri*.

PREGLEDNICA

Tur.	Slov.	Zgledi
<i>c</i>	<i>dž</i>	<i>Corlu</i> – [džorlú]
<i>ç</i>	<i>č</i>	<i>Çankiri, Çanakkale</i> – [čankirí, čanakalé]
<i>ğ</i>	<i>g</i>	<i>Muğla, Egridir</i> – [múgla, egridír]
<i>ğh</i>	<i>g</i>	<i>Ereğh</i> – [erég-]
<i>j</i>	<i>ž</i>	<i>jandarma</i> – [žandárma]
<i>ö</i>	<i>e</i>	<i>Inönü</i> – [inení]
<i>ş</i>	<i>š</i>	<i>Keşan, Alişehir</i> – [kešán, ališehír]
<i>ü</i>	<i>i</i>	<i>Atatürk</i> – [atatírk]
<i>y</i>	<i>j</i>	<i>Bayazit, Amasya</i> – <i>Bajazít</i> , [amásja]

Naglas je skoraj zmeraj na zadnjem zlogu.

1120 Hebrejska pisava

Prečkovanje

Soglasniki						Samoglasniki		
A	B	C	Ime	Prečkovanje	Č	Značenje	Ime	Prečkovanje
א	𐤀	א	álef	ʾ	1	𐤀	kamác gadól	ā
ב	𐤁	ב	bét	b	2	𐤁	patáh/pátah	a
ג	𐤂	ג	gímel	g	3	𐤂	hatáf patáh	ǎ
ד	𐤃	ד	dálet	d	4	𐤃	ceré malé	ê
ה	𐤄	ה	hé	h	5	𐤄	ceré hasêr	ē
ו	𐤅	ו	váv	w	6	𐤅	segól	e
ז	𐤆	ז	zájin	z	7	𐤆	hatáf segól	ě
ח	𐤇	ח	hét	ḥ	8	𐤇	ševá ná (móBILE)	ě
ט	𐤈	ט	tét	ṭ	9	𐤈	hirík malé	î
י	𐤉	י	jód/júd	y	10	𐤉	hirík hasêr	i
כ	𐤊	כ	káf	k	20	י	holám malé	ô
ל	𐤋	ל	lámed	l	30	𐤋	holám hasêr	ō
מ	𐤌	מ	mém	m	40	𐤌	kamác katán	
נ	𐤍	נ	nún	n	50		(hatúf)	o
ס	𐤎	ס	sámeh	s	60	𐤎	hatáf kamác	o
ע	𐤏	ע	ájin	ʿ	70	𐤏	šurúk	û
פ	𐤐	פ	pé	p	80	𐤐	kubúc/kibúc	u
צ	𐤑	צ	cáde/cádi	ṣ	90			
ק	𐤒	ק	kóf/kúf	q	100			
ר	𐤓	ר	rész	r	200			
ש	𐤔	ש	sín	ś	300			
ש	𐤕	ש	šín	š				
ת	𐤕	ת	táv	t	400			

A – kvadratna pisava, B – stara hebrejska pisava, C – sodobna rokopisna pisava, Č – števska vrednost soglasnikov. Pomen samoglasniških znamenj: ^ dolžina, ˇ srednja dolžina, ˘ kračina pri polglasniških samoglasnikih (ǎ, ě, ô) in polglasnik ševa. Samoglasniki *a e i o u* brez ločevalnega znamenja so kratki. Polglasniški samoglasniki in polglasnik ševa se pišejo tudi privzdignjeno.

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Tipografskih zamenjav ni.

Zamenjave pri domačenju

Nekaj zamenjav je razvidnih iz preglednice.

PREGLEDNICA

Hebr. Slov. Zgledi

<i>a</i>	<i>a</i>	<i>krml</i> > <i>karmel</i> – <i>Karmél</i>
<i>ā</i>	<i>a</i>	<i>dwyd</i> > <i>dāwīd</i> – <i>Dávid</i>
<i>ǎ</i>	<i>a</i>	<i>'hrwn</i> > <i>'ahārôn</i> – <i>Áron</i>
<i>b</i>	<i>b</i>	na začetku besede in zloga: <i>bqbyr</i> > <i>baqbaqqar</i> – <i>Bakbakár</i>
	<i>v</i>	<i>tl 'byb</i> > <i>tēl 'ābīb</i> – <i>Tel Avív</i>
<i>e</i>	<i>e</i>	<i>mlk</i> > <i>melek</i> – <i>Méleh</i>
<i>ê</i>	<i>e</i>	<i>byt lḥm</i> > <i>bēt leḥem</i> – <i>Bétlehem</i>
<i>ē</i>	<i>e</i>	<i>rḥl</i> > <i>rāḥēl</i> – <i>Rahéla</i>
<i>ě</i>	<i>e</i>	<i>'lwl</i> > <i>'ēlūl</i> – <i>elūl</i> (ime meseca)
<i>ě</i>	<i>e</i>	<i>mtwš'l</i> > <i>mētūšā'ēl</i> – <i>Metušaél</i> ; <i>mtwšlh</i> > <i>mētūšelah</i> – <i>Metúzalem</i> / <i>Matúzalem</i>
<i>h</i>	<i>h</i>	<i>'brhm</i> > <i>'abrāhām</i> – <i>Ábraham</i>
	–	na koncu besede izpuščamo: <i>śrh</i> > <i>śārāh</i> – <i>Sára</i>
<i>ḥ</i>	<i>h</i>	<i>ḥbqwq</i> > <i>ḥābaqqūq</i> – <i>Hábakuk</i>
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>yśr'l</i> > <i>yīsrā'ēl</i> – <i>Ízrael</i> ; <i>ytrn</i> > <i>yitrān</i> – <i>Jitrán</i>
<i>î</i>	<i>i</i>	<i>'lhym</i> > <i>'ēlohîm</i> – <i>Elohím</i>
<i>k</i>	<i>k</i>	na začetku besede in zloga: <i>krkmyš</i> > <i>karkēmîš</i> – <i>Kárkemiš</i>
	<i>h</i>	<i>mlk</i> > <i>melek</i> – <i>Méleh</i> ; <i>'kys</i> > <i>'ākîš</i> – <i>Ahîš</i>
<i>o</i>	<i>o</i>	<i>'tny'l</i> > <i>'otnî'ēl</i> – <i>Otniél</i>
<i>ô</i>	<i>o</i>	<i>šlwm</i> > <i>šālôm</i> – <i>šalóm 'mir'</i> ; <i>ywntn</i> > <i>yônātān</i> – <i>Jónatan</i>
<i>ō</i>	<i>o</i>	<i>dtn</i> > <i>dōtān</i> – <i>Dótan</i> ; <i>'lhym</i> > <i>'ēlohîm</i> – <i>Elohím</i>
<i>õ</i>	<i>o</i>	<i>n'my</i> > <i>nā'ômî</i> – <i>Naomí</i>
<i>p</i>	<i>p</i>	na začetku besede ali zloga: <i>psh</i> > <i>pesah</i> – <i>pasha 'velika noč'</i> ; <i>'rph</i> > <i>'orpāh</i> – <i>Órpa</i>
	<i>f</i>	<i>'prym</i> > <i>'eprayim</i> – <i>Éfraim</i> ; <i>'prth</i> > <i>'eprātāh</i> – <i>Efráta</i>
<i>q</i>	<i>k</i>	<i>qyn</i> > <i>qayin</i> – <i>Kájn</i> ; <i>qyšwn</i> > <i>qîšôn</i> – <i>Kišón</i>
<i>s</i>	<i>s</i>	<i>syny</i> > <i>sînay</i> – <i>Sínaj</i> ; <i>snḥryb</i> > <i>sanḥērîb</i> – <i>Sanherîb</i>
<i>ş</i>	<i>c</i>	<i>şdwq</i> > <i>şādôq</i> – <i>Cadók</i> ; <i>şprh</i> > <i>şippōrāh</i> – <i>Cipóra</i>
<i>ś</i>	<i>s</i>	<i>śtn</i> > <i>śātān</i> – <i>sátan</i> ; <i>śrh</i> > <i>śārāh</i> – <i>Sára</i>
<i>š</i>	<i>š</i>	<i>šbt</i> > <i>šabbāt</i> – <i>šabát 'sobota'</i> ; <i>šdy</i> > <i>šadday</i> – <i>Šadáj</i>
<i>t</i>	<i>t</i>	<i>tbwr</i> > <i>tābôr</i> – <i>Tábor</i> ; <i>twrh</i> > <i>tōrāh</i> – <i>tóra 'postava'</i>
<i>ṭ</i>	<i>t</i>	<i>ṭwbyh</i> > <i>ṭōbiyyāh</i> – <i>Tobíja</i>
<i>u</i>	<i>u</i>	<i>skwt</i> > <i>sukkôt</i> – <i>Sukót</i>
<i>û</i>	<i>u</i>	<i>brwk</i> > <i>bārûk</i> – <i>Báruh</i> ; <i>yrwšlym</i> > <i>yērûšālayim</i> – <i>Jerúzalem</i>
<i>w</i>	<i>o</i>	<i>'mws</i> > <i>'āmôs</i> – <i>Ámos</i> ; <i>šlwm</i> > <i>šālôm</i> – <i>šalóm 'mir'</i>
	<i>u</i>	<i>brwk</i> > <i>bārûk</i> – <i>Báruh</i> ; <i>tmwz</i> > <i>tammûz</i> – <i>Tamúz</i>
	<i>v</i>	<i>dwyd</i> > <i>dāwīd</i> – <i>Dávid</i> ; <i>lwy</i> > <i>lēwî</i> – <i>Lévi</i>
<i>y</i>	<i>e</i>	<i>byt lḥm</i> > <i>bēt leḥem</i> – <i>Bétlehem</i>
	<i>i</i>	<i>qyš</i> > <i>qîš</i> – <i>Kiš</i> ; <i>qyšwn</i> > <i>qîšôn</i> – <i>Kišón</i>
	<i>j</i>	<i>bnymyn</i> > <i>binyāmîn</i> – <i>Bénjamin</i> ; <i>ywm kpwr</i> > <i>yôm kippûr</i> – <i>jóm kipúr</i>
<i>z</i>	<i>z</i>	<i>zawlwn</i> > <i>zēbûlûn</i> – <i>Zábulon</i>

Znamenji ' (*alef*) in ˘ (*ajin*) upoštevamo pri strokovnem prečrkovanju, pri podomačenju ju opuščamo.

Soglasnik *he* se na koncu besede pogosto ne izgovarja; v takih primerih ga pri po-

domačenju opuščamo. Soglasniki *kaf*, *mem*, *nun*, *pe* in *cade/cadi* se na koncu besede drugače pišejo.

Soglasniki *b g d k p t* (mnemotehnično *begadkefat*) imajo dvojno izgovarjavo: zaporniško in priporiško. Zaporniška je skoraj samo na začetku besede in zloga. V takih primerih pišemo v hebrejskih znamenjih piko (*dageš lene*). Zaporniška izgovarjava ne dopušča tipografskih zamenjav.

Večina soglasnikov je v nekaterih oblikah podaljšana ali podvojena. Tudi v takih primerih pišemo v hebrejskih znamenjih piko (*dageš forte*). V strokovnem prečrkovanju jih podajamo podvojeno, pri podomačenju enojno.

Podomačena imena pišemo in izgovarjamo v sprejeti obliki: *Ízrael*, *Jerúzalem*, *Sálo-mon*. Tako sploh znana svetopisemska imena.

Člen *ha* pišemo skupaj z besedo, ki jo določa: *h'rs* > *hā'āreš* – *Haárec*.

Naglas je v hebrejskih besedah pogosto na zadnjem zlogu, redkeje na predzadnjem: *Menahém*, *Méleh*.

1121 Arabška pisava

Prečrkovanje

Soglasniki

Znamenje			
Samostojna črka	Črka na koncu, v sredi in v začetku besede	Ime	Ustreznik
ا	ا ا ا	alif	<i>a</i>
ب	ب ب ب	ba	<i>b</i>
ت	ت ت ت	ta ¹	<i>t</i>
ث	ث ث ث	sa	<i>s</i>
ج	ج ج ج	džim	<i>dž</i>
ح	ح ح ح	ha ¹	<i>h</i>
خ	خ خ خ	ha ²	<i>h</i>
د	د د د	dal	<i>d</i>
ذ	ذ ذ ذ	zal	<i>z</i>
ر	ر ر ر	ra	<i>r</i>
ز	ز ز ز	zaj	<i>z</i>
س	س س س	sin	<i>s</i>
ش	ش ش ش	šin	<i>š</i>
ص	ص ص ص	sad	<i>š</i>
ض	ض ض ض	dad	<i>d</i>
ط	ط ط ط	ta ²	<i>t</i>
ظ	ظ ظ ظ	za	<i>z</i>
ع	ع ع ع	ajn	<i>e</i>
غ	غ غ غ	gajn	<i>g</i>

Zamenjave pri domačenju

Zamenjave pri domačenju so razvidne iz preglednice.

PREGLEDNICA

Arab.	Slov.	Zgledi
<i>q</i>	<i>a</i>	<i>Bájt ad Dín</i>
	<i>e</i>	<i>Bêjt ad Dín</i>
<i>'a</i>	<i>a</i>	<i>Ánvar</i> (prvi <i>a</i>)
<i>dž</i>	<i>dž</i>	<i>Džamál, Džíze</i>
<i>h</i>	<i>h</i>	<i>Hurgáda</i>
<i>ḥ</i>	<i>h</i>	<i>Hásan</i>
<i>ḥ̣</i>	<i>h</i>	<i>Hájbar</i>
<i>ḥ̣</i>	–	se na koncu besede ne izgovarja: <i>Gizeh – Gíze</i>
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>Rída</i>
	<i>e</i>	<i>Réda</i>
<i>j</i>	<i>j</i>	<i>Jémen</i>
<i>k</i>	<i>k</i>	<i>Kerbéla</i>
<i>ḵ</i>	<i>k</i>	<i>Kúrna</i>
<i>s</i>	<i>s</i>	<i>Asuán</i>
<i>š</i>	<i>s</i>	<i>Sána</i>
<i>ṣ̌</i>	<i>s</i>	<i>Sarvát</i>
<i>u</i>	<i>u</i>	<i>Hurgáda</i>
	<i>o</i>	<i>Hodájda</i>
<i>v</i>	<i>v</i>	<i>Sarvát, vádi</i>
<i>z</i>	<i>z</i>	<i>Zófar</i>
<i>ẓ</i>	<i>d</i>	<i>Madkúr</i>
<i>z</i>		<i>Zéki</i>

Znamenji ' in ° pri domačenju opuščamo: *Ánvar, Ómar*.

Namesto *dž* imajo v egiptovski arabščini *g*: *Gamál, Gíze*.

Črko *i* po arabskem izgovoru pišemo z *i* (*Saíd*) ali z *j* (*Lájla/Lêjla*).

Črko *u* po arabskem izgovoru pišemo z *u* (*Daúd*) ali z *v* (*Sávt al Aráb*).

Namesto dvojnih soglasnikov jemljemo enojne: *Mahalla – Mahála*.

Prevzete zapise s *sh*, *y* in *q* podajamo s *š*, *j* in *k*: *Šárif, Júsuf, Abdelkáder*.

V podomačenih imenih pišemo in govorimo, kakor je že ustaljeno, npr. *Korán, Ómar, Granáda*.

Naglas je v arabskih besedah navadno na predzadnjem ali edinem zlogu; če je ta kratek, se naglas umakne na prejšnji zlog: *kitábun, fêriha*.

Člena *al* v arabskih zemljepisnih imenih navadno ne pišemo; pri osebnih imenih ga pišemo z veliko začetnico in ločeno od imena; pred *d t s z r* in *š* namesto *l* v *al* izgovarjamo kar te glasove, pišemo pa *al* ali pa *l* priličimo naslednjemu zobniku ali šumevcu: *Al Šáms, Aš Šáms*.

Perzijska pisava**1122**

Zamenjave pri domačenju

Pri domačenju se ravnamo po preglednici; namesto z *ov* ali *ou* pišemo ime znanega pesnika z *u*: *Firdúzi*. Prim. še *Téheran* nam. *Tehrán*.

PREGLEDNICA

Perz.	Slov.	Zgledi
á	a	Ábádán – Abadán
a	a	Bááh
h ¹	h	Hajderabád
h ²	h	Horosán
h ³	h	Herát
	–	na koncu izpuščamo: Šahnameh – Šahnamé
j	j	Jézd
	i	Nišapúr
	ej	Rêj
q	k	Kazvín
	g	Gazvín
ġ	g	golam [golám]
k	k	Kermán
p	p	Pehleví
t	t	Turán
í	t	Tehrán
v	v	Nehavénd
	u	Mehranrúd
	ov	Ferdôvsi; podomačeno Ferdúzi/Firdúzi
z ¹	z	Zendžán
z ²	z	Réza
z ³	z	Háfez
z ⁴	z	záílil

Podaljšane soglasnike, v glavnem v besedah arabskega izvora, pišemo in izgovarjamo kot navadne: Šatt – Šát.

Hamzo in ajn opuščamo: 'Ardabil, 'Iraq – Ardabíl, Irák.

Namesto kratkih perzijskih *i* in *u* pišemo v sodobnem jeziku *e* in *o*: Hafiz, Bustan – Háfez, Bostán.

Naglas je večinoma na zadnjem zlogu.

Hindijska pisava**1123**

Prečrkovanje

Pri prečrkovanju se drsnika (*j* in *v*) ob samoglasniku pišeta z *i* in *u*, npr. Jaipur, Ghaziabad.

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Piko pod soglasniki, resico nad *s* in znamenja za dolžino opuščamo, *ś/š* pa pišemo tudi *š*.

Zamenjave pri domačenju

Pri domačenju se ravnamo po preglednici.

PREGLEDNICA

Hind. Slov. Zgledi

<i>au</i>	<i>av</i>	<i>Aurangabad</i> – <i>Avrángabad</i>
<i>bh</i>	<i>bh</i>	<i>Bhiwani, Bhopal</i> – <i>Bhiváni, Bhopál</i>
<i>c</i>	<i>č</i>	<i>Canda</i> – <i>Čánda</i>
<i>ch</i>	<i>č</i>	<i>Ranchi</i> – <i>Rančí</i>
	<i>čh</i>	<i>Chappahuda</i> – <i>Čhapáhuda</i>
<i>dh</i>	<i>dh</i>	<i>Ludhiana</i> – <i>Ludhjána</i>
<i>gh</i>	<i>gh</i>	<i>Ghaziabad</i> – <i>Gházjabad</i>
<i>h</i>	<i>h</i>	<i>Hathras</i> – <i>Hathrás</i>
	–	ne izgovarjamo v nekaterih sodobnih zemljepisnih in osebnih imenih: <i>Brahmaputra, Nehru</i> – <i>Bramapútra, [néru], Néhru</i>
<i>ḥ</i>	<i>h</i>	<i>Jaśaḥpāla</i> – <i>Jaśahpála</i>
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>Shiva</i> – <i>Šíva</i>
	<i>j</i>	ob samoglasniku: <i>Ghaziabad, Jaipur</i> – <i>Gházjabád, Džájpur</i>
<i>j</i>	<i>dž</i>	<i>Jaipur</i> – <i>Džájpur</i>
<i>jh</i>	<i>džh</i>	<i>Jhansi</i> – <i>Džhánsi</i>
<i>kh</i>	<i>kh</i>	<i>Kharagpur</i> – <i>Kharágpur</i>
<i>m</i>	<i>m</i>	<i>Kanchipuram</i> – <i>Kánčipurám</i>
<i>ṃ</i>	<i>n</i>	pred ustničniki: <i>Samsāra</i> – <i>Sansára</i>
<i>n</i>	<i>n</i>	<i>Anantpur</i> – <i>Ánantpur</i>
<i>ñ</i>	<i>nj</i>	<i>Paññasāmi</i> – <i>Panjasámi</i>
<i>ṇ</i>	<i>n</i>	<i>ṇirvana</i> – <i>nirvána</i>
<i>ph</i>	<i>ph</i>	<i>phalgun</i> – [phalgún]
<i>rh</i>	<i>r</i>	<i>Garhwal</i> – <i>Garvál</i>
<i>sh</i>	<i>š</i>	<i>Shiva</i> – <i>Šíva</i>
<i>ṣ</i>	<i>š</i>	<i>ṣaṣṭhi</i> – [šášthi]
<i>ś</i>	<i>š</i>	<i>Śiva</i> – <i>Šíva</i>
<i>th</i>	<i>th</i>	<i>Hathras</i> – <i>Hathrás</i>
<i>w</i>	<i>v</i>	<i>Gwalior</i> – <i>Gváljor</i>
<i>y</i>	<i>j</i>	<i>Rāmāyana</i> – [ramájana], podomačeno <i>Ramájana</i>

Soglasnike *t*, *ṭh*, *ḍ*, *ḍh* zamenjujemo z navadnimi *t*, *th*, *d*, *dh*.

Dvojne soglasnike zamenjujemo z enojnimi: *Uttar Pradesh* – *Útar Praděš*.

Naglašen je edini ali prvi dolgi samoglasnik oz. prvi kratki, če v besedi ni dolžin; pri zloženkah je lahko po več naglasov: *Ajmēr, Etāvāh, Jhānsī, Anantpur* – *Adžmer, E/Itávah, Džhánsi, Ánantpur*.

Nasprotje po dolžini poznajo *a*, *i*, *u*, medtem ko sta *e* in *o* zmeraj le dolga.

Pomni

Moderni indoarijski knjižni jeziki indijske podceline, npr. bengalščina, nepalščina, pandžabščina, maratščina, urdujščina, imajo nekaj svojih posebnosti; podobno velja za staro indijščino (sanskrt), npr. *r – ṛ*: sanskrt *kr̥ṣṇa* [kr̥ṣna], slovensko [kôršna].

Indonezijska pisava**1124**

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Tipografskih zamenjav ni.

Zamenjave pri domačenju

1. Dvočrkja *dj, sj, tj* zamenjujemo z *dž, š, č*: *Djakarta, Sjarif, Tjilatjap – Džakárta, [šárif, čilačáp]*.

2. Zvezo *au* zamenjujemo z *av*: *Krakatau – Krákatav*; tudi drsni *k* v zvezah *ai, oi* pišemo z *j*: *Kroi – [krój]*.

3. Črko *w* zamenjujemo z *v*: *Jawa – Jáva*.

PREGLEDNICA

Indon. Slov. Zgledi

<i>ch</i>	<i>h/k</i>	po izgovoru: <i>chabar – [hábar/kábar]</i>
<i>dj</i>	<i>dž</i>	<i>Djakarta – Džakárta</i>
<i>e¹</i>	<i>e</i>	<i>Sulavési</i>
<i>e²</i>	<i>e</i>	<i>Kepulávan</i>
<i>h¹</i>	<i>h</i>	<i>Halmán</i>
<i>h²</i>	<i>h</i>	<i>Labúhan</i>
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>Wonogiri – [vonogíri]</i>
	<i>j</i>	v zvezah <i>ai, oi</i> : <i>Kroi – [krój]</i>
<i>j</i>	<i>j</i>	<i>bujung – [bújung-]</i>
<i>sj</i>	<i>š</i>	<i>Sjarif – [šárif]</i>
<i>tj</i>	<i>č</i>	<i>Tjilatjap – [čilačáp]</i>
<i>u</i>	<i>u</i>	v zvezah <i>ua, iu</i> in <i>ui</i> : <i>Kuala Lumpur, liuk, bui – Kuála Lumpúr, [líuk, búi]</i>
	<i>v</i>	za <i>a</i> : <i>Krakatau – Krákatav</i>
<i>w</i>	<i>v</i>	<i>Wonogiri, Jawa – [vonogíri], Jáva</i>

Nekatera imena pišemo tudi po nizozemskem ali angleškem pravopisu z ustrezno vrednostjo črk, npr. nizozemski *oe – u*, angleški *j – dž*: *jazz – [džáz-]*.

Malajska pisava**1125**

Sorodna je indonezijski, ravna se pa po angleški pisavi.

1126 **Vietnamska pisava**

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Polkrožec nad samoglasnikom opuščamo: *Soc-trăng* – *Soc-trang*; ravno tako tudi ločevalna znamenja za vseh šest tonemov.

Zamenjave pri domačenju

1. Svetli drsnik pišemo z *j*, dvočrkje *ph* pa s *f*: *Hanoi*, *Hai-phong* – *Hanój*, *Hajfóng*.
2. Črko *đ* zamenjujemo z *d*: *Đa-nang* – *Danáng*.
3. Črki *nh* izgovarjamo po slovensko: *Ho-Si-Minh* – *Hošimính*.

PREGLEDNICA

Viet.	Slov.	Zgledi
<i>a</i> ¹	<i>a</i>	<i>Hanoi</i> – <i>Hanój</i>
<i>a</i> ²	<i>a</i>	<i>Soc-trăng</i> – [sókčang-]
<i>c</i>	<i>k</i>	<i>Ca-mau</i> – [kámav-]
<i>d</i>	<i>z</i>	<i>Hai-duong</i> – [hájzvang-]
<i>đ</i>	<i>d</i>	<i>Đa-nang</i> – <i>Danáng</i>
<i>e</i> ¹	<i>e</i>	<i>Hue</i> – <i>Hué</i>
<i>e</i> ²	<i>e</i>	<i>Kien-an</i> – [kjénan]
<i>gi</i>	<i>z</i>	<i>Gianh</i> – [zán]
<i>gh</i>	<i>g</i>	<i>Ghine</i> – [gíne]
<i>h</i>	<i>h</i>	<i>Hue</i> – <i>Hué</i>
	<i>j</i>	<i>nha</i> – [njá]
	–	<i>Ghine</i> , <i>Khanh-hoa</i> , <i>My-tho</i> – [gíne, kánkoa, míto]
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>Ghine</i> – [gíne]
	<i>j</i>	če je naglašen sosednji samoglasnik: <i>Kien-an</i> , <i>Hanoi</i> – [kjénan], <i>Hanój</i>
<i>k</i>	<i>k</i>	<i>Kito</i> – <i>Kító</i>
<i>kh</i>	<i>k</i>	<i>Khanh-hoa</i> – [kánhoa]
<i>nh</i>	<i>nj</i>	<i>nha</i> – [njá]
	<i>n</i>	<i>Gianh</i> – [zán]
<i>o</i> ¹	<i>o</i>	<i>Thanh-hoa</i> – <i>Tanhóa</i>
<i>o</i> ²	<i>o</i>	<i>Pha-guoc</i> – <i>Fágvok</i>
<i>o</i> ³	<i>o</i>	<i>Truong-son</i> – <i>Čvóngson</i>
<i>ph</i>	<i>f</i>	<i>Hai-phong</i> – <i>Hajfóng</i>
<i>qu</i>	<i>kv</i>	<i>Quang-binh</i> – [kvángbin]
<i>s</i>	<i>s</i>	<i>Soc-trăng</i> – [sókčang-], vendar <i>Ho-Si-Minh</i> – <i>Hošimính</i>
<i>tr</i>	<i>č</i>	<i>Soc-trăng</i> – [sókčang-]
<i>u</i>	<i>u</i>	<i>Phu-yen</i> , <i>Trung-bo</i> – [fújen, čúngbo]
	<i>v</i>	če je naglašen sosednji samoglasnik: <i>Quang-binh</i> , <i>Ca-mau</i> – [kvángbin, kámav-]
<i>y</i>	<i>i</i>	<i>My-tho</i> – [mító]
	<i>j</i>	če je naglašen sosednji samoglasnik: <i>Vinh-yen</i> – [vinjén]
<i>x</i>	<i>s</i>	<i>Long-xuyen</i> – [lóngsujen]

Ločevalna znamenja za nobenega od šestih tonemov v preglednici niso upoštevana.

Kitajska pisava

1127

Kitajščina ima ideografsko pisavo. V latinico jo prepisujejo na več načinov: v LR Kitajski se današnji uradni latinični prepis imenuje pinjin, med drugimi prepisi pa je najbolj razširjen angleški. V prvi preglednici je podan pinjinski, v drugi pa razlikovalni angleški latinični prepis.

Pinjinski in naš latinični zapis

1128

Pinjin		Slovenski ustrezniki		
Pisava	Izgovor	Zgled	Zapis in izgovor	Zgled
<i>a</i>	<i>a</i>	<i>Henan</i>	<i>a</i>	<i>Hénan</i>
<i>ai</i>	<i>aj</i>	<i>Enlai</i>	<i>aj</i>	<i>Enláj</i>
<i>ao</i>	<i>aŋ</i>	<i>Mao</i>	<i>ao</i>	<i>Máo</i>
<i>b</i>	<i>p</i>	<i>Beijing</i>	<i>b</i>	<i>Bèjdžing</i>
<i>c</i>	<i>c'</i>	<i>Cunzhen</i>	<i>c</i>	<i>Cúndžen</i>
<i>ch</i>	<i>č'</i>	<i>Changsha</i>	<i>č</i>	<i>Čángša</i>
<i>d</i>	<i>t</i>	<i>Deng Xiaoping</i>	<i>d</i>	<i>Déng Šjaopíng</i>
<i>e</i>	<i>e</i>	<i>Huang he</i>	<i>e</i>	<i>Hváng/Huáng hé</i>
<i>ei</i>	<i>ej</i>	<i>Hebei</i>	<i>ej</i>	<i>Hébej</i>
<i>f</i>	<i>f</i>	<i>Fuzhou</i>	<i>f</i>	<i>Fúdžov</i>
<i>g</i>	<i>k</i>	<i>Guizhou</i>	<i>g</i>	<i>Gvídžov</i>
<i>h</i>	<i>h</i>	<i>Hangzhou</i>	<i>h</i>	<i>Hángdžov</i>
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>Li</i>	<i>i</i>	<i>Lí</i>
<i>ia</i>	<i>ja</i>	<i>Chang Jiang</i>	<i>ja</i>	<i>Čáng Džjáng</i>
<i>iao</i>	<i>jaŋ</i>	<i>Piao</i>	<i>jao</i>	<i>Pjáo</i>
<i>ie</i>	<i>je</i>	<i>Lie</i>	<i>je</i>	<i>Ljé</i>
<i>iu</i>	<i>joŋ</i>	<i>Liu</i>	<i>ju/iu</i>	<i>Ljú/Liu</i>
<i>j</i>	<i>ć</i>	<i>Jiangsu</i>	<i>dž – [dž]</i>	<i>Džjangsú</i>
<i>k</i>	<i>k'</i>	<i>Kunming</i>	<i>k</i>	<i>Kunmíng</i>
<i>l</i>	<i>l</i>	<i>Luoyang</i>	<i>l</i>	<i>Lvojáng/Luojáng</i>
<i>m</i>	<i>m</i>	<i>Mao</i>	<i>m</i>	<i>Máo</i>
<i>n</i>	<i>n</i>	<i>Nanjing</i>	<i>n</i>	<i>Nandžíng</i>
<i>ng</i>	<i>ŋ</i>	<i>Deng</i>	<i>ng</i>	<i>Déng</i>
<i>o</i>	<i>o</i>	<i>Suzhou</i>	<i>o</i>	<i>Súdžov</i>
<i>ong</i>	<i>o</i>	<i>Shandong</i>	<i>ung</i>	<i>Šándung</i>
<i>ou</i>	<i>oŋ</i>	<i>Manzhou</i>	<i>ov</i>	<i>Mándžov</i>
<i>p</i>	<i>p'</i>	<i>Piao</i>	<i>p</i>	<i>Pjáo</i>
<i>q</i>	<i>ć'</i>	<i>Qingdao</i>	<i>ć – [č]</i>	<i>Číngdáo</i>
<i>r</i>	<i>ř</i>	<i>Renmin ribao</i>	<i>ž/r</i>	<i>Ž/Renmín ž/ribáo</i>
<i>s</i>	<i>s</i>	<i>Suzhou</i>	<i>s</i>	<i>Súdžov</i>
<i>sh</i>	<i>š</i>	<i>Shanghai</i>	<i>š</i>	<i>Šánghaj</i>
<i>t</i>	<i>t'</i>	<i>Taiwan</i>	<i>t</i>	<i>Tájvan</i>
<i>u</i>	<i>u</i>	<i>Wuhan</i>	<i>u</i>	<i>Vúhan</i>
<i>ua</i>	<i>ŋa</i>	<i>Xinhua</i>	<i>va/ua</i>	<i>Šínhva/Šínhua</i>
<i>uai</i>	<i>ŋai</i>	<i>Kuai</i>	<i>vaj/uaj</i>	<i>Kváj/Kuáj</i>

Pinjin		Slovenski ustrezniki		
Pisava	Izgovor	Zgled	Zapis in izgovor	Zgled
<i>ui</i>	<i>uí</i>	<i>Anhui</i>	<i>vi/ui</i>	<i>Ánhvi/Ánhui</i>
<i>uo</i>	<i>uó</i>	<i>Guo-feng</i>	<i>vo/uo</i>	<i>Kvófeng/Kuófeng</i>
<i>ü</i>	<i>ü</i>	<i>Lüshun</i>	<i>ü – [i]</i>	<i>Lűšun</i>
<i>w</i>	<i>w</i>	<i>Wuhan</i>	<i>v</i>	<i>Vúhan</i>
<i>x</i>	<i>ś</i>	<i>Xinhua</i>	<i>ś – [š]</i>	<i>Śínhva/Śínhua</i>
<i>y</i>	<i>j</i>	<i>Yunnan</i>	<i>j</i>	<i>Jűnnan</i>
<i>yu</i>	<i>jü</i>	<i>Yunnan</i>	<i>jü – [ji]</i>	<i>Jűnnan</i>
<i>z</i>	<i>c</i>	<i>Zijiqu</i>	<i>dz</i>	<i>Dzídžicü</i>
<i>zh</i>	<i>č</i>	<i>Zhou</i>	<i>dž</i>	<i>Džóv</i>

V podomačenih besedah mehke šumevce *ć, ś, dž* pišemo in izgovarjamo *č, š, dž*, samoglasnik *ü* pa kot *i*.

Naglas je na prvem zlogu, v podomačenih besedah pa večinoma na (pred)predzadnjem: *Péking, Nánking, Henán, Śánghaj, Sěčuan*.

Pri osebnih imenih je prvo priimek, drugo pa ime, npr. *Deng Xiaoping*.

1129 Angleški latinični zapis

V primeri s pinjinom ima nekaj posebnosti. Pinjinske pare po zvonečnosti podaja preglednica z nasprotjem tipa *p' – p*:

$$\begin{array}{lll}
 p - b = p' - p & q - j = k' - k & c - z = ts' - z \\
 t - d = t' - t & ch - zh = ch' - ch &
 \end{array}$$

Poleg tega prim. še: *x – hs, r – rh, s – ss/sz*, npr. *P'an = Pan, Pin = Bin, Hsinhua = Xínhua*.

1130 Japonska pisava

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Ločevalna znamenja za dolžino na samoglasnikih opuščamo: *Kōbe/Kôbe – Kobe*.

1131 Hepburnovo latinično prečrkovanje

PREGLEDNICA

Jap.	Slov.	Zgledi
<i>ch</i>	<i>č</i>	<i>Choshi, Hitachi – [čóši, hitáči]</i>
<i>j</i>	<i>dž</i>	<i>Honjo – Hóndžo</i>
<i>r</i>	<i>r</i>	<i>Sapporo – Sapóro</i>
<i>sh</i>	<i>š</i>	<i>Shikoku, Hiroshima, Honshu – [šikóku], Hirošíma, Hónšu</i>

Jap.	Slov.	Zgledi
<i>ts</i>	<i>c</i>	<i>Tsu, Tsushima, tsunami</i> – [cú], <i>Cúšima, cunámi</i>
<i>w</i>	<i>v</i>	<i>Wakayama, Kawasaki</i> – [vakájama], <i>Vakajáma, Kavasáki</i>
<i>y</i>	<i>j</i>	<i>Kyoto, Yashika</i> – Kjóto, [jášika]

Pomni

Tokyo pri nas navadno pišemo *Tokio* [tókijo].

Vsi naglašeni samoglasniki so v našem izgovoru dolgi.

Dolge soglasnike izgovarjamo kot navadne: *Sapporo* – *Sapóro*.

Tonemskega naglasa ne prevzemamo. V poslovenjeni obliki je naglas večinoma na predzadnjem ali predpredzadnjem zlogu, redko tudi na zadnjem zlogu (npr. *marú* v zloženkah).

Japonska domača latinična pisava (kunreišiki)

1132

PREGLEDNICA

Jap.	Slov.	Zgledi
<i>h</i>	<i>f</i>	pred <i>u</i> : <i>Huzi</i> – [fúdži]
<i>s</i>	<i>š</i>	pred <i>i</i> : <i>Sikoku</i> – [šikóku]
<i>sy</i>	<i>š</i>	<i>Honsyu</i> – [hónšu]
<i>t</i>	<i>č</i>	pred <i>i</i> : <i>Tatikawa</i> – [tačikáva]
<i>t</i>	<i>c</i>	pred <i>u</i> : <i>Tu</i> – [cú]
<i>ty</i>	<i>č</i>	<i>Tyoshi</i> – [čóši]
<i>z</i>	<i>dž</i>	pred <i>i</i> : <i>Huzi</i> – [fúdži]
<i>zy</i>	<i>dž</i>	<i>Honzyo</i> – [hóndžo]

Svahilijska pisava

1133

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Tipografskih zamenjav ni.

Zamenjave pri domačenju

Pri domačenju pišemo po slovenskem izgovoru, npr. *khaki, Nyasa* – *káki, Njása*; namesto dvojnega samoglasnika pišemo enojnega.

PREGLEDNICA

Svah.	Slov.	Zgledi
<i>ch</i>	<i>č</i>	<i>Udachi</i> – [udáci]
<i>dh</i>	<i>d</i>	<i>kudhani</i> – [kudáni]
<i>gh</i>	<i>g</i>	<i>ghiliba</i> – [gilíba]
<i>j</i>	<i>dž</i>	<i>Jinja</i> – [džíndža]
<i>kh</i>	<i>k</i>	<i>khaki</i> – <i>káki</i>
<i>m</i>	<i>əm</i>	pred soglasnikom na začetku besede: <i>Mbeja</i> – [əmbēja]

Svah. Slov. Zgledi

<i>n</i>	<i>ən</i>	pred soglasnikom na začetku besede: <i>Ngong</i> – [əngóng-]
<i>n'g</i>	<i>əng</i>	<i>N'ganda</i> – [əngánda]
<i>th</i>	<i>t</i>	<i>themanini</i> – [temaníni]
<i>w</i>	<i>v</i>	<i>wizi</i> – [vízi]
<i>y</i>	<i>j</i>	<i>Nyasa, yeye</i> – <i>Njasa</i> , [jêje]

Zaporedna različna samoglasnika beremo kot posebna glasova, enaka samoglasnika pa zaznamujeta en glas: *leo* – [léo], *Maangukoya Victoria* – [mangúkoja viktórija].

1134 Havška pisava

Tipografske zamenjave (gl. § 217–220 in 1071)

Tipografskih zamenjav ni.

Zamenjave pri domačenju

Enaka samoglasnika zamenjujemo z enim: *Harunaa* – *Harúna*.

PREGLEDNICA

Havš. Slov. Zgledi

<i>c</i>	<i>č</i>	<i>ci</i> – [čí]
<i>j</i>	<i>dž</i>	<i>Ijebu</i> – [idžébu]
<i>y</i>	<i>j</i>	<i>Yola</i> – [jóla]

Enaka samoglasnika zamenjujemo z enim: *Harunaa* – *Harúna*.

akut

1. tonemski naglas; uresničuje se kot nizki ton, v starejšem pojmovanju tudi rastoči oz. potegnjeni; 2. naglasni znamenji /' / oziroma /˘ / za akut

alegorična poosebitev

poosebitev abstraktnega pojma s konkretno podobo

alinejni pomišljaj

gl. *odstavčni pomišljaj*

antikadenca

zadnji del končnega (edinega) člena stavčne intonacije, nasproten zaključku pripovednih povedi (pri teh gremo z glasom navzdol); lahko je rastoča, visoka ali stopničasta

antikadenčna intonacija

stavčna intonacija z antikadenco na koncu

beseda

gl. *iztočnica*

besedna zveza

dve besedi (ali več), med seboj slovnično povezani, npr. *lepa hiša*; *govoriti razločno*; *lačen slave, blaga*; *oče in mati*; *po mojem*

besednozvezni predlog

predlogi, ki povezujejo dve besedi (besedni zvezi), npr. *mislimi na vse, najlepša od deklic, od jutra do večera*

cev

gl. *govorna cev*

cifra

gl. *števka*

cirkumfleks

1. tonemski naglas; uresničuje se kot visoki ton, v starejšem pojmovanju tudi padajoči oz. potisnjeni; 2. naglasno znamenje /˘ / oziroma /˘˘ /; prim. še *dvojni gravis*

citna beseda

beseda ali besedna zveza, ki ni del danega (npr. slovenskega) jezika, vendar se pojavlja v besedilih tega jezika, npr. *sprejem pri novi first lady* [ˈfɛ:st ˈlɛɪdi]

členek

beseda, ki je že sama lahko stavek (npr. *nè*) ali pa v stavku zastopa kakšen drug stavek (npr. *samo*): *Prišli so samo trije* (*Prišli so trije, pričakovali pa smo jih več*)

človeško, človeškost

slovnična lastnost (podspol) samostalniške besede, po kateri se sprašujemo s *kdo* (ne s *kaj*)

črkovalna kratica

poimenovanje, navadno iz samih začetnic besedne zveze, npr. *AGRFT = Akademija za gledališče, radio, film in televizijo*, ki jo beremo z imeni črk [agərɔfətə], ne pa z njihovo navadno glasovno vrednostjo (prim. nečrkovalno *TOMOS* – [tómos])

črkovje

skupno ime za več črk

črkovni sklop

kakršna koli zveza črk, npr. *ao* ali *vzv* v primerih kot *São Paolo*, *vzvod*

daljši pomišljaj

gl. *dolgi pomišljaj*

deležje

nepregibna glagolska oblika na *-č*, *-e* ali *-ši*, npr. *delajoč/delaje, sedeč/sede, rekši, videvši*; v nasprotju z deležnikom, ki je pregiben, npr. *delajoč -a -e*

deležnik stanja

deležnik na *-l*, ki ob pomožniku sedanjega časa pomeni sedanjost (*je osivel = je siv*) proti opisnemu deležniku (*je osivel = je postal siv*); obstaja tudi oblika na *-n/-t* (*skisan, utrujen, spočit*): *je/je bil spočit*

deljaj

levostična kratka črtica na koncu vrstice; zaznamuje deljenost besede; zlasti pri pisanju z roko se namesto ene rabita tudi dve vzporedni črtici

desni prilastek

določilo odnosnice na desni strani, npr.

vznožje *gore*, France *Prešeren*; v nasprotju z levim prilastkom

desnostičen

brez presledka pred začetkom besede, npr. prvi del narekovaja

dolgi pomišljaj

črtica, daljša od navadnega pomišljaja

dolgi soglasnik

v slovenščini soglasnik, ki se piše z dvema črkama, izjemoma tudi s tremi: *izza*, *vas s stolpom*

domišljijsko ime

ime kakor npr. *Orhideja* (cvetličarna), *miksal* (prašek), *kokta* (pijača)

dostavek

dodani del stavka, ki bi ga neopazno lahko navedli že v njegovi glavnini, npr. *Prinesi tudi kruha*, *črnega* (proti *Prinesi tudi črnega kruha*)

drsnik

zvočnik *v* ali *j*; prvi je temen, drugi svetel

dvočrkje

črki, ki zaznamujeta en glas, npr. *zh* za *č* v bohoričici ali *oe* v nemščini (*Goethe*) za *ö*

dvodelni enojni narekovaj

zaznamuje pomen, npr. *pot* 'znoj'

dvodelni pomišljaj

pomišljaj, ki zaznamuje npr. začetek in konec vrivka

dvodelni veznik

veznik iz dveh delov, ki stojita na ločenih mestih besedne ali stavčne zveze, npr. *ne – ne*, *ne – ampak*, *ne samo – ampak tudi*

dvodelno ime

ime, sestoječe iz (rojstnega) imena (ali imen) in priimka (ali priimkov) npr. *Jernej Kopitar* ali *Ana Marija Vrstovšek - Kovač*

dvodelno ločilo

ločilo, sestoječe iz dveh delov, ki se pišeta na dveh ločenih mestih besedila, npr. oklepaj, narekovaj; prim. še *dvodelni pomišljaj*

dvoglasnik

1. zveza dveh glasovnih prvin z vrednostjo enega glasu (fonema), npr. *ei* ali *ou* v prekmurščini: *leipa*, *mesou*; 2. zveza samoglasnika in zvočnika, zlasti obeh drsnikov, npr. *daj*, *prāv*

dvoglasniški v

varianta glasu *v* v položaju za samoglasni-

kom, npr. *prav* [prau̯], *pravda* [aʉ], *da vsak* [aʉ]

dvojni deljaj

krajši črtici /=/ druga nad drugo za deljenje besede

dvojni gravis

vzporedni črtici z leve zgoraj na desno navzdol kot znamenje za cirkumfleks na kratkem zlogu pri tonemskem naglaševanju, npr. *brät*

dvojno ime

zemljepisno ali stvarno ime npr. dveh krajev (*Šmarje - Sap*, *Baden - Württemberg*), ki sestavljata upravno, gospodarsko ipd. enoto; oba dela se pregibata, pišeta pa se z nestičnim vezajem

eksponentno število

gl. *izpostavno število*

enakoglasno ime

ime, ki se glasi kakor katero drugo, pa se lahko različno piše, npr. *Golja* in *Golia*

enakozvočnica

je *enakoglasnica*, če se enako izgovarja, ali *enakopisnica*, če se piše enako kot katera druga, npr. *beg* 'bežanje' in *beg* 'muslimanski plemič', *Komár – komár*, *kót – kód*, *sól – sôv*

enobesedno ime

ime iz ene same besede, npr. *Triglav*, *Portugalska*, *Ford*, v nasprotju z izrazom *enodelno ime*, ki je lahko tudi iz več besed (*Valjhun*, *Sokolje oko*)

enodelno ime

ime iz ene ali več besed, npr. *Valjhun*, *Litostroj*, *Sokolje oko*, *Šmarje pri Jelšah*, *Pri Treh Hišah*

enostavčna poved

poved, ki sestoji iz enega samega stavka: navadnega glagolskega (*Danes je lep dan.*), polstavčnega (*Čakajoč na Godota.*) ali pastavčnega (*Jo!*)

favkalni soglasnik

zobni ali ustnični zapornik, izgovorjen z odporo skozi nos, npr. v besedah ali besednih zvezah *dno*, *tnalo*, *obme*, *zob me* (*boli*)

figurativni medmet

medmet z glasovnim sestavom po kakšnem vzorcu, npr. ponovitvenem (*ha ha*), stopnjevalnem (*joh prejoh*)

fonem

glas (ali skupina glasov), ki v danem jeziku

ločuje pomene besed ali morfemov, npr. *t* in *d* v besedah *ta – da*, *i* in *e* v besedah *pít – pét*; prim. še *mladica – mladika*; za po en fonem gre pri glasovnih parih *n* in *ŋ* ali *v* in *ǰ* v primerih *Ana – Anka*, *siva – siv*, ker *n* in *v* nasproti *ŋ* in *ǰ* ne razločujeta pomenov

geselska beseda

gl. *iztočnica*

geselski članek

gl. *slovarski sestavek*

glasovna končnica

končnica, izražena z glasom, npr. *-a* v besedni obliki *lipa* ali *-m* v besedni obliki *delam*, kot nasprotje neglasovni (ničti) končnici v besednih oblikah *lip*, *dela* (v jezikoslovju pisano tudi *lip-φ*, *dela-φ*)

glava slovarskega sestavka

del oglavja v slovarskem sestavku, obsegajoč osnovne oblike besede ali besedne zveze, izgovor in morebitno slovnično oznako, npr. *sív* *-a -o*; *mlád* *-a -o* tudi *mlád* *-a -ó*; *vôlk* *-a* [uk] m; *delíti* *-ím* nedov.; *a prióri* prisl. zv.

govorna cev

vsa govorila od glasilk do konca ustne (in nosne) votline; v širšem smislu obsega tudi dihala

govorna veriga

strnjeno daljše ali krajše zaporedje besed v govoru

gravis

krajša črtica nad črko z leve zgoraj na desno navzdol kot znamenje za akut na kratkem samoglasniku, npr. *mègla*

ideografska pisava

pisava, ki ima znamenja za pomene, npr. staroegipčanska, kitajska; pri nas so taka znamenja npr. + (*plus*), 3 (*tri*), = (*je*), npr. v zvezi $3 + 2 = 5$

ideogram

pisno znamenje za pomen, npr. hieroglif, pri nas npr. % (*odstotek*), + (*plus*)

imenovalni prilastek

nepregibni prilastek desno od odnosnice, npr. *hotel Turist* (rod. *hotela Turist*), *zdravilišče Radenci* (rod. *zdravilišča Radenci*), črka *b* (rod. *črke b*), *število 3/tri* (rod. *števila 3/tri*)

imenovalniška medpona

morfem med deloma zloženke, enak imeno-

valniški končnici, npr. *-a-* v *Slovenijales*, *-φ-* v *pedenjčlovek*

intonacija

1. potek osnovnega tona v stavku, uresničen pri tonskih oblikah samoglasnikov, redkeje tudi zvočnikov; 2. tonem

intonacijski člen

samostojni del intonacije kakšne povedi, npr. prvega ali drugega stavka iste povedi (*Vem, a ne povem*) ali edinega stavka povedi (*Kam greš?*)

istoglasen

izgovorjen z istim glasom, npr. črka *d* v besedi *sladka* in *t* v besedi *potka*

izposojenka

iz drugega jezika (redko iz narečja) v dani (knjižni) jezik prevzeta beseda, popolnoma prilagojena temu jeziku, npr. *čarter* iz angl. *charter*, *vojak* iz češ. *voják* [vóják]

izpostavek

ponovljeni ali ponovitev napovedujoči del stavka, ki se nanaša na isto predmetnost, npr. *Ne bojim se ga, Rudija; Janez, ta pa zna*

izpostavno število

privzdignjeno pripisano število ob drugem številu, npr. 2 oz. *x* v številih 3^2 ali a^x

izpostavno znamenje

privzdignjeno pripisana številka, črka ali črkovni sklop ob zapisu na osnovnici, npr. 2, *x*, *h*, 1, *ab* v primerih kot 3^2 , a^x , 17^h , *jeziti*¹, *jeziti*² (različni besedi), x^{ab} ; pred zvočnikom*

izpustne tri pike

tri pike, zaznamujoče izpuščeni del besedila; so nestično ločilo

izpustni pomišljaj

pomišljaj, zaznamujoč izpuščeni, navadno končni del skladijske enote, npr. *Saj bi šel, pa –*

iztočnica

prva (edina), navadno (pol)krepko tiskana sestavina kakšnega poimenovanja na čelu slovarskega sestavka ene ali več besed, npr. *lipa* *-e*, *tak* *-a -o*, *delati* *-am*, *poceni*, *à propos*, *jota subskriptum*

jakostni naglas

naglas, ki naglašene zloge loči od nenaglašanih z večjo glasnostjo (z močnejšim izdihom); v nasprotju s tonemskim naglasom

jezičkov r

zvočnik *r*, izgovorjen z jezičkom ali z zadnjim delom mehkega neba

jezičnik

zvočnik, izgovorjen z zaporo z jezičnim vencom in odporo na sredi (*r*) ali ob straneh (*l*) jezične ploskve

jezični venec

sprednji rob jezika skupaj z jezično konico

kadena

zadnji del pripovedne končne stavčne intonacije, usmerjen proti spodnji tonski legi (»ko gremo z glasom navzdol«)

kakovost samoglasnika

barvna lastnost samoglasnika, odvisna od mesta največjega pridviga jezične ploskve proti raznim točkam trdega ali mehkega neba, npr. pri ozkem in širokem *e*, pri *i* in *u*

končaj

končni del besede ne glede na morfemskost: besede *kost*, *most* in *mladost* imajo isti končaj *-ost*, besedi *kri* in *oči* pa *-i*

končnica

1. del pregibne besede, ki loči sklon (*lip-a -e -i*), spolsko obliko (*mlad -a -o*), število (*delal-a -i -e*, *dela-m -va -mo*), osebo (*dela-m -š -o*), določnost (*mlad-o -i*); 2. končaj

krajšava

ohranjeni del zapisane besede, okrnjene v nezčetnem delu; skrajšano besedo (ali besedno zvezo) imenujemo simbol, če jo beremo črkovalno (npr. *s* [es] iz *spatium* 'pot' ali 'srednji spol'); če jo beremo, kakor da je izpisana v celoti, jo imenujemo okrajšava (na primer *t. i.* za *tako imenovani*); prim. *kratrica*, *skrajšanka*

krajši pomišljaj

navadni pomišljaj v nasprotju z dolgim in v nasprotju z vezajem

kratrica

samostalnik, nastal iz začetnih delov večbesednega poimenovanja, npr. *TOMOS/Tomos* iz *Tovarna motorjev Sežana*, *KOS/Kos* iz *Kontraobveščevalna služba*, *WC* iz *water closet*

krativec

naglasno znamenje v obliki krajše črtice nad črko od leve zgoraj navzdol, npr. *bòb*, *tèma*; prim. še *gravis*

kratki nedoločnik

nedoločnik brez končnega *-i* (npr. *delat*, *nest*, *peč*), pogosto naglasno različen od dolgega (*nòsit* – *nosíti*, *nèst/nêst* – *nêsti*, *trèst/trést* – *trésti*)

kreпки položaj

položaj glasu, v katerem se ohranjajo pomenško razločevalne lastnosti zelo bližnjih glasov, npr. *t* in *d* pred samoglasnikom ali zvočnikom (*tam* – *dam*, *tréti* – *dréti* proti *krátka* – *sládka*) ali samoglasnikov *ó/é* ali *ô/ê* (*nósi/žéni* proti *nòsi/ženi*) povsod, razen (po starejših določilih) *ó* in *ô* pred glasom *v* ter *é* in *ê* pred *j*

kryn

to, kar ostane po odvzemu kakšnega dela navadne besede (besed), npr. *izem* iz besed kot *naturalizem*, *simbolizem* ali *Bogo* iz *Bogomir*

levi pridevnik

pridevnik na levi npr. *dobri stari časi*

levi prilastek

določilo odnosnice na levi strani, npr. *njeni pogledi*, *nje pogledi*, *trije mušketirji*, v *nekaj urah*, v nasprotju z desnim prilastkom

levostičen

pisan brez presledka za koncem besede, npr. vejica, klicaj, zaklepaj, sploh večina ločil

ločevalni dodatek

desni prilastek tipa *mlajši* (*ml.*), *starejši* (*st.*), *oče*, *sin*, npr. *Plinij ml.* (v nasprotju s *Plinij st.*), *Dumas oče* (v nasprotju z *Dumas sin*)

ločevalno znamenje

pika, kljuka, črtica ipd. pri črki za razločevanje sorodnih glasov; prim. *o* (ozki *o*), *ê* (široki dolgi naglašeni *e*), *l* (trdi *l*), *ô* (dolgi *o*)

medpona

morfem med sestavinama zloženke, npr. *trdosrčen*, *kolovrat*, *jajcevod*, *dveleten*, *trileten*, *Slovenijales*, *pedenjôčlovek*

medponsko obrazilo

medpona v vlogi obrazila, npr. *živinozdravnik*, *Slovenijales*; v nasprotju npr. s priponskim *lipica*

mehkonebnojezičen

izgovorjen z jezično ploskvijo proti mehke-mu nebu, npr. *k*, *g*, *h*, *ŋ*

množinski samostalnik

samostalnik, ki ima v množini tudi drugačen

pomen, npr. *ribe* kot snovno ime, *metuljnice* kot ime za vrsto; prim. še *samomnožinski samostalnik*

morfem

glas ali najmanjša skupina glasov, ki ima svoj pomen, npr. *lip-* in *-a* v besedi *lipa*; morfem ima lahko različice, npr. *rêč-*, *rêc-*, *rec-*, *rêk-*, *rék-*, *rek-* v oblikah besede *rêčem/rêči*, *rêci*, *recíte*, *rêkla*, *rêkel*, *rekóč*

morfologija

jezikoslovna veja, ki proučuje glasovne in naglasne značilnosti morfema oziroma morfemov besede; prim. *pêč-em pêc-i*, *pek-óč*, *peč-èn* oziroma *pêč-em*, *pék-el*, *peč-èn*

nadomestno ime

ime, ki zamenjuje navadno uradno ime, npr. *Otok za Velika Britanija*; *Prerok za Mohamed*

narekovajni pomišljaj

pomišljaj, ki zamenjuje dvodelni narekovaj; piše se samo na začetku dobesednega navedka premege govora na začetku odstavka

naselbinsko ime

ime naselja, tj. mesta, trga, vasi, zaselka, npr. *Novo mesto*; *Šmarje pri Jelšah*; *Kranjska Gora*; *Dobova*; *Miklavž na Dravskem polju*; *Lome*

naslonka

beseda ali njena oblika, ki ni naglašena, npr. predlog, veznik, členek, pomožniške oblike *sem*, *bi*, *bom*, zaimenske oblike *me*, *mi*, *te*, *jo*, *nas*, *naju*

naslovitveni nagovor

zvalniško poimenovanje ogovorjenega, kot del povedi ločeno od sobesedila z vejico (vejjicama), kot samostojna poved zaznamovano s klicajem, npr. *Dragi prijatelj!* ali *Kakor veste, dragi prijatelji, je ...*

navezna oblika

oblika osebnega zaimka, ki se z enozložnim predlogom s tožilniško vezavo družijo v pisno enoto, npr. *me* v *náme*, sicer pa je naglašena (*na mé*, vendar samo *nánj* ipd.)

navezni členek

morfem, ki se besedi dodaja na koncu, npr. *-r* (*kamor*, *kogar*, *s čimer*) ali *-le* (*tule*, *sedajle*)

navezovalni tožilnik

oblika pridevniške besede, enaka rodilniški moškega/srednjega spola, kadar ne stoji ob

odnosnici, ampak sama, npr. *Kateri kruh hočete, črnega ali belega?*, *Katero vino ste naročili, črno/črnega ali belo/belega?*

nečloveško

slovnična lastnost (podspol) samostalniške besede za vse, kar ni človeško ali počlovečeno bitje; razkriva ga zaimek *kaj*; nasprotje je človeško, razkriva pa se z zaimkom *kdo*

neglasovna končnica

končnica, ki ni izražena z glasom, npr. ime-novalniška pri samostalnikih *korak* ali *perut*, pri pridevniških besedah kot *ljubezniv*, pri deležnikih kot *delal*, v 3. os. kot *teče/teko* ipd.; v pregibalnih vzorcih se piše s prečrtano ničlo (-ø) v nasprotju z glasovnimi končnicami, npr. *sluga*, *lipa*, *slovenski*, *delala*, *tečem*, *tečejo*; neglasovno je npr. lahko tudi obrazilo za namenilnik *peč-ø* proti *nes-t*

nemi samoglasnik

samoglasnik, ki se piše, pa ne izgovarja, npr. *e* v besedi *Lassalle*

nemi soglasnik

soglasnik, ki se piše, pa ne izgovarja, npr. *t* ali *x* v imenih *Manet*, *Bordeaux* ali *st*, *h* v imenih *Prevost*, *Sarah*

neobstojni samoglasnik

samoglasnik, ki iz morfema izginja ali se v njem pojavlja glede na glasovno okolje, oblikoslovno ali besedotvorno kategorijo, npr. *ə* (*posel posla*, *pasma pasem/pasemski*), *i* (*ladja ladij/ladijski*, *Primic Primca*), *a* (*Jakac Jakca*, *težák težki*, *ovca ovac*), *o* (*blagor blagra*, *Nikaragva nikaragovski*)

neobvezno

kar je mogoče, lahko pa je tudi drugačno, npr. starejši izgovor ozkega *ó* pred *v* (*sinóvi sinóv sinóvski*) poleg navadnejšega širokega ali srednjega *sinóvi* [õv], *sinóv* [qu] *sinóvski* [qu]

nepravi premi govor

premi govor z dobesednim navedkom, zapisanim brez narekovajev oz. brez narekovajnega pomišljaja

nestavčen

tak, ki nima lastnosti stavka, polstavka ali pastavka, npr. členek *ne* v stavku *Tega ne vem* (nasproti *Ne, to bomo naredili drugače*), prilastek *mlado* v zvezi *mlado drevje* (nasproti *drevje, ki je še mlado*)

nestični vezaj

vezaj, ki se ne dotika besede ne na levi ne na desni, npr. pri dvojnih imenih kot *Šmarje - Sap* (v nasprotju s stičnim vezajem, na primer *črno-bel*)

netrajni soglasnik

soglasnik, ki se ne da »vleči«, v slovenskem knjižnem jeziku *p t k, b d g, c č dž*; sopomenka *netrajnik*

nezvočnik

soglasnik manjše zvonkosti/odprtostne stopnje; v slovenskem knjižnem jeziku vsi soglasniki razen *m n, r l, v j* (zvočnik *v* ima tudi nezvočniški varianti *w* in *ʌ*, npr. v besedah *vzeti* in *vsak*)

ničta končnica

gl. *neglasovna končnica*

ničti polglasnik

polglasnik, ki ni izražen z glasom, ima pa na glasovno okolje enak vpliv kakor *i* ali *e*, npr. *-ɸski* v primerih kot *junak - junaški < *junačɸski < *junakɸski*

občnoimenski izraz

beseda ali besedna zveza, ki zaznamuje vrsto stvari, pojavov, npr. *človek, domači pes, lep, doma*; nasprotje je lastnoimenski izraz, npr. *Triglav, Slovenska matica, Prešernov*

oblikoglasen

nanašajoč se na glasovno-naglasno podobo morfema ali besede; sopomenka *morfonološki*

obrazilo

morfem (ali morfemska zveza), s katerim delamo novo besedo (npr. *-ica, pre-, -o-, -o-, -ɔn, -ø, -a* v besedah *mizica, prelep, živinozdravnik, dobrsrčen, skok-ø, bera*) ali novo obliko (npr. *-ti, -l, -ejši, -a* v *delati, delal, modernejši, lepa*)

obrnjeni besedni red

zamenjano zaporedje danega (znanega) in novega, jedra in določila (npr. *dni mojih lepša polovica*), besedne zveze, spremenjeno zaporedje naslonk, npr. *Kam greš, vprašal jo je; bi naj, še pa* namesto *naj bi, pa še*

obstojni polglasnik

polglasnik, ki pri pregibanju in pri tvorbi besed ne izginja, npr. *jezdec -a* [əç] ali *jezdečev* [əč], *mislec -a* [əç], *mislečev* [əč]

odnosnica

samostalniška beseda ali prislov kraja/časa, kadar ima ob sebi prilastek, npr. *mama, Ivan, številka, tam, včeraj* v besednih zvezah *naša mama, Ivan Cankar, številka tri, tam zgoraj, včeraj zjutraj, jaz sam*

odprtostna stopnja

razdalja med zgornjim in spodnjim delom govorne cevi; največjo odprtostno stopnjo imajo samoglasniki, srednjo zvočniki, najmanjšo nezvočniki

odstavčni pomišljaj

pomišljaj, ki zaznamuje vsebinske odstavke daljše, večinoma naštevalne povedi; piše se na levem robu besedila; sopomenka *alinejni pomišljaj*

oglavje

glava in zaglavje slovarskega sestavka; prim. *slovarski sestavek sestoji iz oglavja in razlage*

oklepajni pomišljaj

pomišljaj, ki je v rabi namesto oklepaja, zlasti pri vrivanju v bolj zapleteno zložene povedi

okrajšava

ohranjeni del zapisane besede (besedne zveze), okrnjene v desnem delu, recimo *prim. (primerjaj), t. i. (tako imenovani), npr. (na primer)*; na koncu okrajšave pišemo piko

okrnjenka

krn kot beseda, npr. *ízem ízma*

osnova

del pregibne besede pred končnico ali del glagola vključno z glagolsko pripono, npr. *lép-o -ega -emu, pračlovek -a, delal -a -o* oz. *kupova-ti -l kupuje-m -š kupuj -te*; pri glagolih (ali oblikah), ki nimajo glagolske pripone, je glagolska osnova hkrati lahko tudi podstava, npr. *zaplet-la, proda-m*

osnovna oblika

besedna oblika (zlasti pri pregibnih besedah več oblik) na čelu slovarskega sestavka: pri samostalniku imenovalniška in roditeljska, pri pridevniški besedi za vse tri spoje, pri glagolu za nedoločnik in sedanjik ipd. (*včeraj, korák -a, prvi -a -o, delati -am*); velja tudi za večbesedne iztočnice

ostrivec

naglasno znamenje v obliki krajše črtice nad

črko od desne zgoraj levo navzdol, npr. v besedi *pét*

pastavek

stavek, sestojč iz členka, medmeta ali zvalnika oz. vzklika; nastopa sam ali v zvezi z drugimi stavki, npr. *Da.*; *Oh!*; *Tone!*; *Strela jasna!* oz. *Da, tako je*; *Oh, saj se ne mudi*; *Tone, kam greš*; *Strela jasna, kako je vpil*; *O domovina, ti si kakor zdravje*

podredna besedna zveza

zveza neodvisne in odvisne besede, npr. *lepa hiša*, *govoriti laži*, *tam zgoraj*

podredna zloženka

zloženka iz podredne besedne zveze, v kateri so med seboj odvisne besede, npr. *živinozdravnik* < *zdravnik za živino*, *domoljuben* < *tak, ki ljubi dom*

podspol

slovnična lastnost samostalniške besede: 1. živost, 2. človeškost

podstava

del besede ali oblike pred obrazilom, npr. *lip*- v besedi *lipica* ali *kup*- v obliki *kupujem*

podstavna zveza

besedna zveza, iz katere delamo novo besedo (tvorjenko), npr. *majhna hiša* > *hišica*

poimenovanje

beseda ali besedna zveza kot izrazilo pojma, npr. *dekle* 'mlajša neporočena oseba ženskega spola' ali *delovni čas* 'čas, v katerem opravljamo redno delo'

pokončnica

ravna pokončna črta od osnovnice do zgornje meje visokih črk

polcitatno ime

ime, pisano po pravilih tuje pisave, vendar s slovenskimi končnicami, npr. rod. imena *Goethe*, tj. *Goetheja*, ali tudi imenovalnik imena *Boccaccio*, ker je *-o* že pojmovan kot slovenska končnica

polkadenca

zadnji del tonskega poteka nekončnega člena stavčne intonacije; kakor antikadenca je lahko rastoča, visoka ali stopničasta

polpremi govor

poročani govor brez spremnega stavka in z zamenjavo prve oz. druge osebe s tretjo: *Pa ne bi šel na sprehod z njim*; prim. *poročani govor*

polprevzeta beseda

beseda, sestavljena iz prevzetega in iz domačega dela, npr. *dekadent-en*, *anti-pesem*, *Nietzsche-jev*

polstavek

stavek, v katerem je osebna glagolska oblika zamenjana z neosebno, ali stavek, nastal z opustitvijo pomožnega glagola v povedku, npr. *Sedeč za mizo*, *so se pogovarjali* (= *Sedeli so za mizo in se pogovarjali*) ali *mladost*, *polna ponižanja* (= *mladost, ki je polna ponižanja*)

pomišljaj

črtica, daljša od vezaja ali deljaja

pomožni glagol

glagol nepopolnega pomena, ki je v povedku vez; ob sebi ima povedkovnik, ki je povedkovo določilo: *biti*, *postati*, *začeti*, *morati*

ponavljaj

navpični črtici pod besedo ali zvezo: zaznamujeta ponovitev ustrezne enote pod že izpisano

poročani govor

obnovitev prvotnega govornega dogodka, npr. pogovora, tako, da govorjeno ob spremnem stavku navedemo dobesedno (premi govor), ali v odvisniku (odvisni govor), ali pa brez spremnega stavka in z zamenjavo prve oz. druge osebe s tretjo (polpremi govor), npr. *Jaz pa ne grem s teboj na sprehod* > (1) *Rekel je: »Jaz pa ne grem s teboj na sprehod.«*; (2) *Rekel je, da on ne gre z njim na sprehod*; (3) *Pa ne bi šel na sprehod z njim*

posamostaljen

z drugotno pridobljenimi lastnostmi samostalnika, npr. prvotni pridevnik (*dežurni -ega*), števnik (*tri*), nedoločnik (*Imaš kaj jesti*), kar koli drugega (*Njegovi da-ji so neprepričljivi*)

poševnica

ravna od spodaj v desno nagnjena črta od osnovnice do višine visoke oz. velike črke

poved

del besedila (ali besedilo), ki se v pisanju na začetku zaznamuje z veliko začetnico, na koncu s piko, klicajem ali vprašajem; v govoru ima razmeroma visok začetek intonacije, na koncu pa kadenco ali antikadenco: *Do-*

bro jutro! ali Lepo je, da ste prišli. Pa žene niste pripeljali s seboj?

povedkovnik

besedna vrsta, katere (edina ali posebna) skladenjska vloga je povedkovo določilo, npr. *všeč, rad -a -o, lepó, mraz*; kot povedkovnik pojmuje tudi opisni deležnik in nedoločnik (*odšel, oditi*)

povedkovo določilo

del povedka ob pomožnem glagolu (vezi), npr. *mlad, pravi junak, všeč* v stavkih *Konj je še mlad, Ti si pravi junak, Film mi je všeč*

povedkov prilastek

prosto določilo osebkov ali predmeta, nastalo z zlitjem dveh stavkov, npr. *Sava teče motna* < *Sava teče, je motna*

praktičnosporazumevalen

nanašajoč se na vsakdanje sporočanje (v nasprotju z umetnostnim, strokovnim ali publicističnim)

predimek

besedica pred priimkom, npr. *von, van, de, De, O'* v imenih *von Essen, van Beethoven, de Musset, De Gasperi, O'Connor*

predložna zveza

zveza predloga in samostalniške besede ali besedne zveze, npr. *na lestvi, pred kratkim, do sem, na vse kriplje*

predložni glagol

glagol, ki svojo vezavo izraža s predlogom, npr. *govoriti o, hoditi za*

predložni morfem

predlog kot sredstvo vezave pri glagolu, pridevniku, samostalniku, povedkovniku, npr. *misliti na, nor na, strah pred, v strahu za*

predložni pomišljaj

navadni pomišljaj, ki zamenjuje predlog, v primerih kot *Odprto: 8–9, proga Ljubljana–Trst*; je stičen

predložno ime

lastno ime, katerega prva sestavina je predlog, npr. *Pod skalco, Pri Treh Farah* (ime naselja), *Pri slepem Janezu* (v nasprotju s primeri kot *Šmarje pri Jelšah*)

predpona

morfem levo od podstave, npr. *pra-, ne-, od-, proti-, o-ne-, pri-za-* v besedah *prajezik, nesrečen, odvihati, protimaterija, onemoči, prizanesti*

predslonka

nenaglašena/i beseda/i pred drugo naglašeno, npr. *pred, ne, za na* v zvezah *pred hišo, ne vémo, za na glávo*

pregibanje

1. sklanjanje (*lipa -e ...*), spreganje (*delam -š ...*); izražanje določnosti (*mlad -i, majhen mali*); izražanje spola (*delal -a -o*); 2. tvorjenje glagolskih oblik (*delam -aj -ati*), vidskih parov (*stopiti -ati*), pridevniških idr. stopenj (*lep lepši najlepši, moder premoder*)

premena

zamenjava ene pojavne oblike jezikovne prvine z drugo, npr. *pečem – peči, prenesem – prenašam, sína – sinú, gôre – goré*

premenilni medmet

medmet, v katerem se glasovje vzorčno premenjuje, npr. *pika poka, bim bam bom, aj jaj, st pst, cigu migu*

premenjevati se

zamenjavati se na istem mestu jezikovne enote, npr. *lezem – lesti, premisliti – premišljati, pēče – péka, na vse kriplje – na vse pretege*

premi govor

poročani govor, v katerem je ohranjenemu besedilu prvotnega govornega dogodka dodan spremni stavek, npr. *Rekel je: »Jaz pa ne grem s teboj na sprehod.«*; prim. *poročani govor*

premolck

zastoj v govorni verigi sicer v celoti izpeljanega skladenjskega vzorca, npr. *Težko je ... gotovo je to težko vprašanje*

preteklik

glagolska oblika s (sedanjiško) obliko pomožnika *biti* in z opisnim deležnikom, npr. *delal sem, bil je (nagnjen), bil je (čevljar)*; po starejšem poimenovanju tudi *pretekli čas*

prevzeta beseda

beseda, ki pride v dani jezik (ali njegovo socialno zvrst) od drugod; temu jeziku se bodisi povsem prilagodi (izposojenka), npr. *sprej, čarter, materija*, ali pa le delno (tujka), npr. *premiera, materialen*; k prvi vrsti prištevamo tudi podomačena lastna imena (*Petrarka, Kalvin, Ren*), k drugi pa polcitatna, npr. *Shakespeare Shakespear(j)a*

pridevniška beseda

beseda, ki v samostalniški zvezi stoji pred

samostalnikom (členki, vezniki, predlogi, medmeti so izvzeti): *lepa hiša, trije mušketirji, pet delavcev, nekaj hiš, poceni blago, vsak bedak, nje pogledi, zanič predstava*

pripona

morfem desno od korena, npr. *miz-ic-a, kupov-a-ti, drob-c-en-a*

priponsko obrazilo

prvina za tvorbo nove besede ali oblike; dodaja se desno od podstave, lahko ima tudi končnico, npr. *-ic-(a)* v besedi *mizica*, *-en* v obliki *pletan* (v nasprotju s sklanjatvenim obrazilom, ki je hkrati obrazilo in končnica, npr. *-a* v besedi *zapora* iz *zapreti*)

priredna zloženska

zloženska iz besedne zveze, v kateri sta enoti (ali tudi več enot) enakovredni, npr. *vzgojno-izobraževalen, belo-modro-rdeč, Anglo-Američani, Avstro-Ogrska*

pristavčno pojasnilo

dodani pristavek, npr. v povedi *Roman S poti je napisal Cankar, Izidor, ne Ivan*

pristavek

drugo poimenovanje iste predmetnosti v neposrednem zaporedju, npr. *France Prešeren, največji slovenski pesnik; eden najboljših slovenskih piscev heksametrov, Koseski; tam, doma pri starših*

protipomenka

beseda (besedna zveza) z nasprotnim pomenom, npr. *črno – belo; dan – noč, gori – doli, sem – tja, leči – vstati, imeti rad – sovražiti, biti všeč – ne ugajati*

protistava

skladenjsko vzporedno razvrščanje pomenko neenakih jezikovnih prvin, npr. *Ančka seje endivijo, Tone pa kosi deteljo; Ti boš mlinar, jaz pa ti bom gospodinjala*

prva sklanjatev

najznačilnejša sklanjatev za določeno množico besed, pri samostalnikih npr. *korak, lipa, mesto*, pri pridevniških besedah *mlad mlada mlado* ali *tak taka tako*

razlaga

del slovarskega sestavka za oglavjem

redukcija

gl. *upad samoglasnika*

register

tonska lega stavčne intonacije v govorčevem

glasovnem obsegu, npr. znižani register pri vrinjenih stavkih, zvišani pri vabnih klicih

samomnožinski samostalnik

samostalnik, ki ima samo množino, npr. *možgani, jasli, vrata, Vevče*; samomnožinska je tudi oblika *ljudje*; prim. še *množinski samostalnik*

samostalniška beseda

beseda, ki ji je lasten spol in je v stavku lahko npr. osebek ali predmet, v besedni zvezi pa ima prilastek, npr. samostalnik (*korak*), samostalniški zaimek (*kdo, jaz*), vse posamostaljene besede (*Jasna, Meden, a, AGRFT, H₂O – dežurni, nobeden, trije, kateri, pet*)

samostalniška zveza

samostalnik z levim ali desnim prilastkom, npr. *lepa hiša, prelep spomin na mater, odhod vlaka*

sestavljena

beseda, katere predpona zamenjuje odvisni del podstavne besedne zveze; npr. *prásnôv* (*prvotna snov*), *próti*kandidát (*nasprotni kandidat*), *nè*umen (*nasprotno od umen*); *prè*dnaróčiti (*poprej naročiti*); posebnost je *odstopiti* iz *stopiti od*; loči se od izpeljank iz predložnih zvez ali zvez z drugo predslonko, npr. *predpražen, nevéden* (za *tak pred pragom; tak, ki ne ve*)

simbolno ime

z veliko začetnico pisano občno ime kot poimenovanje za vso predmetnost določene vrste, npr. *Človek* (človeštvo), *Cerkev* (cerkveno občestvo), *Denar* (vse vrste imetja/dobrin)

sklop lj/nj

črkovni sklop zvočnikov *l* ali *n + j*; pred samoglasnikom označuje oba glasova, drugače le prvega (ki pa je lahko tudi malo omehčan ali podaljšan); v ustreznem glasovnem okolju je deljiv (*z vol-jo*), se pa lahko tudi premenjuje (*okolij, ostenij – polj, konj*)

skrajšanka

skrajšana beseda kakor *bio-* v zvezi *bio- in bibliografija*

slovarski sestavek

sestavek v slovarju, ki se začinja z iztočnico

soglasniški sklop

zveza več soglasnikov v isti besedi ali na sti-

ku besed, npr. *past*, *strah*, *oddati*, *podse*, *od hiše*, *prav k prepadu*

sopomenka

beseda (ali besedna zveza), ki pomeni (približno) isto kakor katera druga, npr: *vpiti* in *kričati*, *napraviti* in *narediti* in *storiti*, *povedek* in *predikat*, *na vse kriplje* in *na vse pretege*; pogosto ima drugačno stilno vrednost, npr. *dekle* in *dečva*

sopomensko ime

drugo poimenovanje istega, npr. *Nizozemska* in *Holandija*, *Združene države Amerike* in *Amerika*; včasih ima različno stilno in vsebinsko vrednost, npr. *Velika Britanija* in *Anglija*

soredje

zveza dveh skladenjskih enot, zlasti stavkov in povedi, ki ni ne priredna ne podredna, npr. *Janez, kam odhajaš?*; *Hej, Janez*; *O domovina; Janez! Kam odhajaš?*

spremní stavek

stavek (tudi več stavkov) ob dobesednem navedku premege govora, npr. »*Hm, to bi pa kar šlo!*« *je zadovoljen godel predse*; kadar je pred dobesednim navedkom, ga imenujemo tudi napovedni stavek, npr. *Vprašali so ga*: »*Kam pa Vi tako zgodaj?*«; prim. še *poročani govor*

srednjejezičnik

1. zvočnik *r*, izgovorjen s srednjim delom jezikovega hrbta; 2. kateri koli glas, izgovorjen s tem delom jezika, npr. *j*, *a*, *ə*

stalna (besedna) zveza

zveza besed, ki obstaja kot celota že v spominu govorečega, npr. *črni petek*, *povedkov prilastek*, *kriliti z rokami*, *vstati z levo nogo*, *na vse kriplje*, in torej ne nastaja po skladenjskem vzorcu med govorjenjem

stalni pridevek

prilastek v vlogi priimka v imenih, npr. *Aleksander Makedonski*, *Rihard Levjesrčni*, *Petar Petrović Njegoš*

stavčna fonetika

veja glasoslovja, ki proučuje slušne lastnosti skladenjskih enot, tj. besednih zvez, stavkov, povedi; te lastnosti so poudarjanje, členitev s premori, intonacija, register, hitrost in glasovno barvanje

stavčna intonacija

podoba tonskega poteka v povedi (ali njenem delu); končna se končuje s kadenco ali antikadenco, nekončna pa s polkadenco

stičen

v zapisu približan besedi (njenemu delu) na levi, desni ali na obeh straneh; stična so npr. ločila, in sicer skoraj redno na levo (npr. *vejica*, *pika*, *klicaj*, *vprašaj*), redkeje na desno (npr. *prvi narekovaj*), še redkeje pa so nestična (npr. *večinoma pomišljaj*)

stilna oznaka

zaznamba stilne vrednosti jezikovnega sredstva, npr. *čustvenostna*, *časovna*

stranjenje

zaznamovanje zaporedja strani s številkami (arabskimi ali rimskimi), redkeje s črkami

strešica

1. naglasno znamenje nad črko (za zaznamovanje dolgega naglašenege širokega *e* ali *o*), npr. v besedah *têta* ali *gôra*; 2. ločevalno znamenje pod *e* ali *o* (za zaznamovanje srednjih *e* in *o*), npr. [štěj, nõu]

števska podstava

števka kot podstava (ali del podstave) tvorjenke, npr. *30-krat*, *10-tonski* namesto *tridesetkrat*, *desettonski*

števka

znamenje za števila od *nič* do *devet*, tj. *0*, *1*, *2*, *3*, *4*, *5*, *6*, *7*, *8*, *9*; npr. *15* sestoji iz dveh števč, tj. iz *1* in *5*

šumevec

nezvočnik, izgovorjen s hrbtom jezika, približanim trdemu nebu in v paru s sičnikom; v slovenskem knjižnem jeziku so šumevci *š* *ž* *č* *dž*

šumni j

svetli drsnik, izgovorjen s prednjo jezično ploskvijo, močno približano trdemu nebu; v slovenskem knjižnem jeziku ga ni, je pa v nekaterih slovenskih narečjih

tonalnost

slušna lastnost glasovja, npr. svetlost ali temnost (*i – u*, *s – v*), strnjenost ali razpršenost (*a – i/u*, *š/k – s*)

tonem

pomenskorazločevalni ton v besedi (v slovenščini le naglašeni); prim. *circumfleks* in *akut*

tonemski naglas

naglas, pri katerem se ustrežna izrazitost dosega s tonom (različnim številom tresljajev glasilk); v nasprotju z *jakostnim naglasom*

trajnik

soglasnik (zvočnik ali nezvočnik), ki se da »vleči«; v slovenskem knjižnem jeziku so *m n v j r l – f s z š ž h*; nasprotje *netrajnik*

trdi l

jezičnik, izgovorjen z jezično konico, oprto na zobe, ob obstranskih režah med jezikom in zobmi in s hrbtno jezika, visoko privzdignjenim proti mehkeemu nebu; (znanstveno) ga zapisujemo z *l*; slovenski knjižni jezik ga ne pozna

tujka

prevzeta beseda, ki se ni povsem prilagodila lastnostim slovenskega jezikovnega ustroja, zlasti ne v pisavi (*premiéra*) ali oblikoslovju (*adjektivna* namesto *adjektivni* kot množina *k adjektiv/um/*)

tvorjenka

beseda, napravljena iz podstave in obrazila, npr. *mizica, peka, nadučitelj, živinozdravnik, toplokrven, razbiti se, nato*

ujemati se

ravnati se v spolu, sklonu, številu ali osebi po lastnostih skladenjsko nadrejene enote, npr. *lepa hiša oz. Hiša je lepa oz. Hiše so lepe oz. Pet hiš-ø je bilo porušenih*

uklepaj

prvi (levi) del oklepaja kot dvodelnega ločila

upad samoglasnika

izguba prvotne izrazitosti samoglasnika; v skrajnem primeru tudi izgine iz besede, prim. *tudi > tudø > tud*; sopomenka *redukcija*

ustničnik

soglasnik, pri katerega izgovoru so udeležene ustnice

ustničnoustničen

izgovorjen s primikom spodnje ustnice k zgornji; v slovenskem knjižnem jeziku *m* in nepredsamoglasniške variante *v*-ja, tj. *u*, *w* in *Λ*

uvularni r

gl. *jezičkov r*

večbesedni veznik

veznik iz več besed, npr. *medtem ko, ne samo – ampak tudi*

večbesedno ime

lastno ime iz več besed, npr. *Janez Trdina, Orlovo pero; Novo mesto, Atlantski ocean, Šmarje pri Jelšah, Primorski dnevnik, Slovenska matica*; prim. še *dvodelno ime*

večdelni veznik

veznik, ki nastopa v več delih (navadno v dveh) vezniške zveze, npr. *niti sestra niti brat; ne oče, ampak mati; ne samo ves dan, ampak tudi ponoči; niti oče, niti mati, niti vila iz goščav*

velelnica

okrnjeni glagol v obliki velelnika, npr. *ná náte, lèj lèjte*

velika poved

poved iz dveh precej razčlenjenih delov, imenovanih prorek in porek (v prvem so podane istovrstne enote, v drugem pa miselni sklep); sopomenki *veliki stavek* ali *perioda*

vez

jedrni del povedka, npr. glagolskoimenskega: *je lepa, je bila lepa, postal je učitelj, mora delati*

vezava

vplivna moč jedra besedne zveze (npr. glagolske, pridevniške besede) na izbiro sklona samostalniških dopolnil, npr. *govoriti resnico, misliti na domovino, lačen pravice; biti mar za resnico, strah pred starostjo*

vpona

morf, ki nima razvidnega pomena, ima pa izgovorno olajševalno vlogo, npr. *-ov-* v primerih kot *študentovski, -al-* v *diluvialen, -k-* v primerih kot *tikati, onikati*

vrivek

beseda, besedna zveza ali stavek, ki stoji znotraj povedi, pa z njo skladenjsko ni tesneje povezana, npr. *Moj prijatelj – tudi jaz ga imam – živi zelo srečno; Sosed, ta silak, seveda ni stal križem rok*

vrstni pridevnik

pridevnik, s katerim odgovarjamo na vprašanje *kateri*, npr. *slovenski, nižji, tukajšnji, lanski, vodikov, semanji; prvi, zadnji*; vrstno se uporablja tudi lastnostni pridevnik v določni obliki, npr. *mali ljudje, črni kruh* (sem spadajo tudi pridevniški zaimki tipa *kateri, neki, vsak, noben*)

vrstno poimenovanje

poimenovanje vsakega izmed enakih pojavov, ne enega samega, npr. *kovač, vrh, vrt, jurček, železo, lepota* (občna imena), *lep, tržaški* (občnoimenski pridevnik); protipomenka *lastnoimensko poimenovanje*, npr. *Marko, Trst, Prešernov*

vzdevek

večinoma šaljivo poimenovanje kakšne osebe, npr. v šolskem žargonu *Vejica* za učitelja ali *Grebator* za učenca; sem spadajo tudi stalni pridevki kot *Veliki, Grozni* v imenih *Aleksander Veliki, Ivan Grozni*

vzključna poved

poved, ki je čustveno obarvana; zapisana se zaznamuje s klicajem

vzpostavljena beseda

beseda, ki ji je s sklepanjem določena domnevna glasovna podoba ali pomen, npr. **səničəstvo* v Brižinskih spomenikih za pomen 'nečistovanje' ali **vemdaže* kot izhodišče za *vendar*

zaglavje

del oglavja v slovarskem sestavku po slovnicihni oznaki oz. (pri pridevniku) po zadnji osnovni obliki; prim. *oglavje*

zaimenska beseda

beseda splošnega pomena, ki zamenjuje samostalniško, pridevniško, prislovno ali povedkovniško poimenovanje, npr. *on, kdo, kaj – kateri, vsak, neki – tu, povsod, tako, nikjer – nekako, kar*; sem štejemo tudi os. zaimke za 1. in 2. osebo (*jaz, ti*)

zamolk

figura, za katero je značilno, da se začeti skladenjski vzorec ne izpelje do konca, npr. *Naj bo za danes, ampak –; Tiho bodi, če ne ...*

zaznamovan (stilno)

tak, ki ob predmetnem pomenu dodatno izraža še kakšno okoliščino, npr. čustvenost, časovnost, zvrstnost; te lastnosti so v slovarju nakazane s posebno oznako, npr. *pokr(ajinsko) vz(odno)* pri *beteg, ljubk(ovalno)* pri *srčkan*

združena črka

iz dveh dotikajočih se ali deloma prekrivajočih se črk sestavljeno črkovno znamenje, npr. *æ* (za *e*, izgovorjen z zaokroženimi ustnicami)

zlitnik

nezvočnik, pri katerem je govorna cev naj-

prej zaprta, nato pa se počasi odpira, v slovenskem knjižnem jeziku *c, č, dž*

zložena (glagolska) oblika

oblika za čas, naklon, način ... iz pomožnega glagola *biti* in (opisnih) deležnikov, npr. *predelal sem (bil), predelal bom; predelal bi (bil); spoštovan je (bil), spoštovan bo; spoštovan bi bil; spoštovan bodi; biti spoštovan*

zloženska

beseda iz dveh ali več besed, povezanih z medpono; nekatere zloženske imajo hkrati še priponsko ali sklanjatveno obrazilo, npr. *zobozdravnik (zdravnik za zobe), vročekrvnen (tak vroče krvi), strelovod-ø (naprava, ki vodi strelo), tridneven, Slovenijales*

zobnojezični r

r, izgovorjen s tresljajem jezične konice ob zobeh

zobnoustničen

izgovorjen s spodnjo ustnico ob zgornjih sekalcih; v slovenskem knjižnem jeziku *f, v, m*

zobnovenčen

izgovorjen z jezičnim robom (vencem) ob zgornjih sekalcih; v slovenskem knjižnem jeziku *t d s z c*

zvenečnost

lastnost glasu, dosežena s tresenjem glasilk; v slovenskem knjižnem jeziku so zveneči vsi samoglasniki in zvočniki (od teh ima samo *v* nezvenečo varianto, tj. [ʌ], ter nezvočniki *b d g dž z ž*)

zvočnik

soglasnik srednje odprtostne stopnje, srednje zvonkosti, trajen, brez pomensko razločevalnih parov glede na zvenečnost; v slovenskem knjižnem jeziku so zvočniki nosnika *m n*, jezičnika *r l* in drsnika *v j*

zvrst

vrsta jezika glede na družbenost, funkcije, prenosnika, metrum in časovnost; določa se na podlagi izgovornih, besednih, oblikoslovnih, skladenjskih idr. posebnosti

živost, živo

slovnicihna lastnost (podspol) samostalniških besed moškega spola, ki pomenijo bitja; kaže se skoraj izključno v tožilniku, ki je enak rodilniku (*videti jelena/ga; srečati našega pismonošo*), in sicer načeloma le v ednini

Priprava tipkanega besedila za tisk

1137

1. Piši na močnejše in neprozorne liste papirja (ne na mehke in/ali prozorne).
2. Vsak list naj ima na levi vsaj 3 cm praznega roba, na desni pa naj ne bo izpisan do roba.
3. Vrstice piši z dvojnimi razmikom.
4. Na listu naj bo po trideset vrstic.
5. Sprememba vrste pisave – če ni izpeljana že s programom za tiskalnik – se zaznamuje s podčrtavanjem (ali barvanjem) ustreznega mesta v tipkopisu (glede vrst podčrtavanja prim. § 24). Zlasti pri pisanju z roko ali na navadni pisalni stroj imajo ti velikostni tipi podčrtovalne ustrezničke, kakor je prikazano spodaj:

(1) osnovna velikost		brez podčrtavanja	
(2) krepko	=====	manjše polkrepko	== == == == == ==
(3) petit	. . . . .	manjši petit	: : : : : : : :
(4) ležeče	—————	oz.	
(5) modificirano ležeče			
		navadno	
		polkrepko	
		petitno	
		manjše petitno	

6. Pri prečrkovanju tujih pisav upoštevaj prečrkovalna pravila (prim. § 215–225 in 1071).

7. Za podčrtne opombe piši izpostavna znamenja (številke, zvezdice ipd.) privzdignjeno stično na koncu ustrezne enote (npr. *in sicer*³; *odšel »domov.«*³; *odšel »domov«*³; *odšel »domov«*³;) glede na različne vrednosti.

8. Besedilo (podčrtnih) opomb mora biti tipkano prav tako kot glavno besedilo, najbolje na koncu glavnega besedila (ne na vsaki strani posebej). Opomba se začenja z izpostavnim znamenjem levo zgoraj čisto na začetku vsake opombe (npr. ³ *F. Ramovš* /.../).

9. Fotografije, skice ipd. za preslikanje (tj. vse, kar ni namenjeno stavljenju) je treba priložiti na posebnih listih, vsako enoto s svojo številko, v tipkopisu pa mora biti zaznamovano, kam naj kaj pride.

10. Podnapisi k fotografijam, skicam ipd. naj bodo že v tipkopisu glavnega besedila.

11. Literaturo lahko navajamo v tekočem razpravnem besedilu (tj. v isti vrsti), pod črto na isti strani ali v seznamih literature na koncu besedila.

Kadar imamo na koncu posebej izpisano literaturo, v tekočem razpravnem besedilu navedemo v okroglem oklepaju najprej avtorjev priimek in letnico izida ustreznega dela, za vejico pa stran, na katero se podatek nanaša, npr. (*Breznik* 1934, 213). Pri večkratnem zapovrstnem navajanju iz enega samega dela zadošča navedba strani, npr. (213). Kadar na koncu razpravnega besedila nimamo seznama literature, vse potrebne bibliografske podatke v oklepaju izpišemo kar v tekočem besedilu ali pod črto, npr. *A. Breznik, Slovenska slovnica, Ljubljana 1934, str. 213.*

Pod črto takoj za izpostavno številko (ali drugim znamenjem) navedemo avtorja, in sicer ime (lahko tudi okrajšano) navadno, priimek lahko tudi razprto, potem pa sledijo z vejico ločene enote naslova (lahko tudi ležeče ali okrajšano) ter zadevna stran, npr. ³ *A. BREZNIK, Slovenska slovnica, Ljubljana 1934, 16–18.* Če navajamo vse podatke po naslovni strani, za posameznimi povedmi naslova stavimo pike, za avtorjevim imenom pa dvopičje, npr. *A. BREZNIK: Slovenska slovnica za srednje šole.* Spisal dr. Anton Breznik. Četrta, pomnožena izdaja. Odobrena z odlokom ministrstva prosvete S. n. br. 17857 z dne 10. avgusta 1932. 1934. Založila Družba sv. Mohorja v Celju. 261 + (5) str. (Če v isti opombi navajamo več takih bibliografskih enot, pišemo med njimi pomišljaj.)

V seznamu literature na koncu sestavka navajamo tako: *Breznik, A. 1934: Slovenska slovnica* (in naprej kakor v opombah pod črto).

Kadar navajamo več del istega avtorja, pri vseh neprvih delih namesto priimka in imena postavimo dva krajša pomišljaja, nato pa letnico naslednjega dela in naprej tako kakor pri prvi enoti; kadar na isto leto istega avtorja pride več del, letnici na desni dodajamo male črke slovenske abecede (a b c d . . .), npr.:

Breznik, A. 1934: Slovenska slovnica /.../; tudi BREZNIK, A. /.../.

– – 1935: *Slovenski pravopis.* Priredila A. Breznik in F. Ramovš. Ljubljana. XXIV + 300 str.

– – 1944a: *Jezik naših časnikarjev in pripovednikov /.../*

– – 1944b: *Zloženke v slovenščini. RAZU Filozofsko-filološko-historičnega razreda.* II. Ljubljana, (str.) 53–76. (Tudi posebni odtis. 24 str.)

SLOVAROPISNA PRAVILA

1138

Splošno

1139

Število slovarskih sestavkov

1140

Ta pravopisni slovar obsega 92.591 slovarskih sestavkov, tj. enot z iztočnico; veliko sestavkov ima tudi eno ali več podiztočnic – skupno število podiztočnic je 38.863. Skupno število iztočnic in podiztočnic je 131.454.

Viri iztočnic in podiztočnic

1141

Glavni viri občnoimenskih iztočnic in podiztočnic so Slovar slovenskega knjižnega jezika in zbirka besedja v Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša, specializirani leksikoni in slovarji, npr. Enciklopedija slovenskega jezika, Pravopis medicinskih izrazov, Pravni slovar in zbirka leksikonov Cankarjeve založbe; lastnoimensko besedje pa je nabrano (in izbrano) iz enciklopedij, izdanih v slovenščini (Leksikon Cankarjeve založbe, Veliki splošni leksikon, Enciklopedija Slovenije, Slovenska krajevna imena, Leksikon imen). Vse enote so nekako iz obzorja absolventa srednjih šol in nekoliko čez.

Vrste prikaza slovarskih enot

1142

Zbrano besedje je v slovarskih sestavkih prikazano s pisnega, glasovno-naglasnega, oblikoslovnega, skladijskega in zvrstno-stilnega stališča, pri manj znanih enotah tudi z identifikacijskega in deloma s pomenskega stališča.

Zvrstna in stilna zaznamovanost

1143

Preneseno rabljene in zvrstno ali stilno zaznamovane besede in besedne zveze imajo pripisane nezaznamovane (nevtralne) ustreznice.

Nekaj zgledov za § 1142 in 1143

1144

PISANJE: *kovač* – *Kovač*, *Luter* – *Luther*, *New York* – *London*, *Pariz* – *Avignon*, *Désirée* – *Manet*, *avt* – *out*, *bestija* – *bestialen*; 1145

PISAVE: *vrč*, *zima*, *a*, *b*, *c*, *č* – α , β , γ , δ , ϵ – *a*, $\bar{o}$, $\bar{e}$, $\bar{z}$, $\bar{d}$ – 3, 4, 5 – *I*, *II*, *V*, *X*; 1146

GLASOVNOST: *lépa*, *in*, *têta*, *bràt*, *brálka* [ʉk], *Wall Street* [vól strít], *Wales* [véls], *Wártburg* [vardburg-]; 1147

- 1148** **NAGLASNOST:** *máčka* (â), *máslo* (á), *bràt* (à), *pòdpredsédnik* (öê), *sívozelèn* (iè), *in, nad, še*;
- 1149** **OBLIKOSLOVJE:** *lípa* -e ž; *jèrmen* -éna m; *dnò* -à s; *móž* -á m, člov.; **člòvek** -éka m; dv. človéka ljudi človékoma človéka ljudéh človékoma; mn. ljudjé ljudí -ém -í -éh -mí člov.; **vesél** -a -o; **délati** -am nedov.; **všéc** povdk.; **ràd** ráda -o povdk.; **domá** mestov. prostor. prisl.; **pred** pred.; **in** vez.; **še** poudar. člen.; **òj** medm.; **raz.** predp.; **ràz.** predp. obr.; **..k.** glag. prip. obr.; **..ka** ž. prip. obr.; **rádio.** prvi del podr. zlož.; **slovénsko-** prvi del prii. zlož.; **..slòvje** drugi del podr. zlož.; vse iztočnice in podiztočnice imajo ustrezne besednovrstne oznake; vlogo te oznake pri pridevniku ima trospolskost osnovnih oblik;
- 1150** **SKLADNJJA:** **vídeti** /.../ *koga/kaj* ~ sosedo, novi film; **všéc** /.../ *komu/čemu* ~ vsakemu človeku, tudi živalim; **pozóren** /.../ *do koga/česa* ~ ~ starejših; **láčen** /.../ *česa* ~ kruha, slave; **stráh** /.../ ~ pred boleznijo; **pred** /.../ ~ nekaj dnevi; **mlád** -a -o /.../ ~o drevo; biti še ~; **včéráj** /.../ ~ zjutraj; **domá** /.../ ~ v Murski Soboti; **lepó** /.../ zelo ~;
- 1151** **IDENTIFIKACIJA:** **Spacál** /.../ |slovenski slikar|; **Móskva** /.../ |glavno mesto Rusije|; **Péntagon** /.../ |poslopje ameriškega obrambnega ministrstva|; **Los Angeles** /.../ |mesto v ZDA|; **RS** /.../ |Republika Slovenija|;
- 1152** **POMENSKOST:** Ta se deloma nakazuje že v besednovrstnih oznakah za predmetnopomenske besede, tj. za samostalniške in pridevniške besede, glagole, prislovne besede, povedkovnike: samostalniki kažejo na predmetnost v širšem smislu, pridevniki pa na lastnosti te predmetnosti; glagoli imenujejo dejanja, stanja ali poteke, in podobno povedkovniki, prislovi pa okoliščine (prostor, čas), lastnostnost, vzročnost; pomožni glagoli izražajo naklonskost in faznost; zaimki vso predmetnopomenskost prenašajo v splošnost in besedilnost. Slovnične besede (veznik, predlog, členek; medmet) imajo pomene prikazane kar podrobno; vezniki kažejo razmerja skladijske neodvisnosti (priredni) oz. podrejenosti (podredni); predlogi kažejo na podredna razmerja med stvarmi samimi oz. njihovo zvezo z dejanji, poteki, stanji; členki so ustrezniki ali nakazovalci sovsebnopovedanega; medmeti so pastavčna sredstva za izražanje razpoloženja, posnemanja (gibanja ali oglašanja stvari) in velevanja. Pomenskost je dosledno upoštevana tudi pri morfoloških besedotvornih enotah, tj. pri predponah, predpinskih in pripinskih obrazilih ter delih zloženek. – Splošni ali približni pomen manj znanih besed ali njihove rabe je podan v pokončnih oklepajih.
- 1153** **ZVRSTNO-STILNO OZNAČEVANJE:** Pri tem se pravopisni slovar ravna po ponazarjalno prenovljenem poglavju Oznake za zvrsti, stil in drugo v Pravopisnih pravilih, § 1059–1067. Zveza »in drugo« meri na § 1066, naslovljen s Posebne oznake (ali, in, tudi, pešaj., narašč., nevtr.), oz. na § 1067, kjer so navedeni zgledi za jezike (npr. lat. = latinščina) in opozorilo na slovnične oznake v § 3.

I. Slovarski sestavek 1154

Slovarski sestavki se začenjajo z iztočnico, podiztočnico ali malo podiztočnico. 1155

Iztočnični sestavek 1156

Iztočnični sestavek sestoji iz oglavja in razlage.

Oglavje 1157

Oglavje sega od iztočnice do zapisa tonemskega naglasa (pri breznaglasnicah pa do besednovrstne oznake). Deli se na glavo in zaglavje.

Glava 1158

Glava sestoji iz osnovnih oblik, zapisa težje predvidljivega ali nepredvidljivega izgovora in besednovrstne oznake.

Iztočnica in osnovne oblike 1159

Glava se začenja z iztočnico (krepkeje tiskano besedo, besedno zvezo ali morfe-
mom), iztočnici pa pri pregibnih besedah večinoma sledi še katera na končaj skrajšana
osnovna oblika: pri samostalniški besedi je to roditeljska končnica s premenilnim delom
osnove (**lípa** -e; **mísel** -sli), pri pridevniški besedi sta to končaja za ženski in srednji spol
(**míád** -a -o; **príden** -dna -o), pri glagolu sedanjik (**délati** -am; **zaspáti** -spím; **prodáti** -dám).
Nepregibne besedne vrste imajo navadno navedeno le iztočnico, npr. **počáši** /.../, **hudó**
/.../ **húj(š)e** (prislov), **in** (veznik), **pri** (predlog), **samó** (členek), **òh** (medmet). Osnovne
oblike imajo lahko dvojnice, npr. **akrostíh** -a tudi **akróstih** -a, **gôra** -e in **gôra** -é, **míníkrílo** -a tudi
míni krílo ~ -a, **spréngerjev** in **Spréngerjev** -a -o, **písati** in **pisáti** píšem, **škripati** tudi **škripáti** -ljem in
škripáti tudi **škripáti** -am in **škripati** -ljem in **škripáti** -am.

Iztočnica in druga osnovna oblika (pri pridevniku drugi dve) je večinoma enobe- 1160
sedna (dosedanji zgledi), redkeje dvo- ali celo večbesedna, npr. **Bábno Pólje**, **Črna prst**,
Šentvid pri Stični, **bóg védi**, **pokrónati ga**, **fair play**, **Wólfram von Éschenbách**, **Wálter von der**
Vógelweide.

Pridevniške besede imajo v glavi poleg iztočnice izpisani še preostali dve osnovni 1161
obliki, npr. **pámeten** -tna -o, **èn** èna -o, **dvój** -a -e, **dvójen** -jna -o, **pocéni** -- --.

Števniki: glavni tipa *pet*, količinski ločilni tipa *dvoje* in nedoločni tipa *dosti* imajo zapi- 1162
sano samo iztočnico in roditeljsko obliko: **pét** pètih oz. **pét** --, **dvóje** -ih oz. **dvóje** --, **dôsti** --.

Besednovrstna oznaka 1163

Osnovnim oblikam (oz. le iztočnici, če nima še drugih osnovnih oblik) sledi besed-
novrstna oznaka; samostalnik je označen s spolom (m, ž, s), glagol z vidsko oznako (dov.,

nedov., dvoovid.), pridevnik s trospolskostjo (**slovénski** -a -o; druge pridevniške besede imajo posebne oznake, npr. števniki, zaimki), prislov *prisl.*, povedkovnik *povdk.*, veznik *vez.*, členek *člen.*, medmet *medm.* Te oznake imajo lahko desne prilastke (*predl. z rod. = predlog z roditeljsko*) ali pristavke (*m, člov. = moškega spola, človeško*), leve prilastke (*os. zaim. = osebni zaimki, m. prip. obr. = moško priponsko obrazilo*), lahko tudi na levi in desni (*svoj. zaim. za 3. os. ž. sp. = svojilni zaimki za 3. osebo ženskega spola*).

1164 Besednovrstne oznake so pripisane tudi priponskim obrazilom: **..áč** m. prip. obr., **..èn** -èna -o prip. obr. deležnika.

1165 Druge morfemske iztočnice nimajo besednovrstne oznake (npr. **prá.** predp. obr., **..bus** drugi del podr. zlož.).

1166 Zapis izgovora

1167 Če izgovor iztočnice ali druge osnovne oblike ni predvidljiv (ali pa je predvidljiv le s težavo), je pred besednovrstno oznako zapisan izgovor v oglatem oklepaju: **stòl** stòla [-u] m, **žòlna** -e [ɯn] ž.

1168 Zapis druge ali tretje osnovne oblike se krajša, kolikor le gre in je smiselno: če je izglasje samostalniške ali pridevniške iztočnice končnica, jo končnica neiztočniške oblike zamenja, tako da se npr. **lípa** -e bere polno (= lípa lípe); enako **slovénski** -a -o (= slovénski slovénka slovénsko). Če se pri tem premeni še soglasniški sklop (prim. **smísel** -sla), se druga osnovna oblika zapiše na prikazani način, tretja pa po splošnem pravilu, tj. samo z zamenjavo končnice: **ráhel** -hla -o. Glagolska neiztočniška (sedanjiška) oblika, tj. **-am, -im, -jem** oz. **-ujem, -em**, zamenjuje nedoločniške končaje **-ati, -iti, -eti/-a)ti** oz. **-ovati/-evati, -tí**, npr. **délati** -am, **moríti** -ím, **sedéti** -ím, **ležáti** -ím, **trésti** -em, **sejáti** sêjem, **pítí** píjem, **kupováti** -újem/hlapčeváti -újem (tip **sejáti** -em se navadno zapisuje **sejáti** sêjem, vendar **pre-sejáti** -sêjem, **zasijáti** -sšijem). Glagolski končaji **-ávati, -évati, -íratí, -izírati** so podtip glagolov na **-ati -am**.

1169 Glava slovarskega sestavka se končuje z besednovrstno oznako (oz. s tretjo obliko pridevniške besede ali pa z oznako morfemske iztočnice, npr. **..bus** drugi del podr. zlož.).

1170 Zaglavje

1171 Zaglavje se imenuje preostali del oglavja. V njem se najprej zapisujejo težje predvidljive oz. nepredvidljive oblike dane iztočnice (prim. § 1173); nekatera zaglavja pa se začenejo z oznakovnimi okrajšavami za vrstnost oz. podspol, npr. zem. i., psp, poj.: **Ptúj** -a m s -em zem. i., **kónj** /.../ m s -em živ., **sêstra** /.../ ž, člov.

1172 Zaglavja veliko samostalniških in pridevniških besed nima, ker je tvorba preostalih oblik iz iztočnice in nadaljnjih osnovnih oblik predvidljiva: npr. **korák** -a m; **slovénski** -a -o; zaglavje pa imajo skoraj vsi glagoli, npr. **délati** -am nedov. -ajóč, -áje; -an -ana; délanje; **nasnúti** -snújem dov., nam. nasnút/nasnút; nasnútje; drugo gl. snuti (ú).

1173 Težje predvidljive in nepredvidljive oblike

Dolga zaglavja imajo imenske besede mešanega naglasnega tipa: če so samostalniki, imajo na roditeljski končnici ostrivec (**móst** -ú, **gòra** -è), samostalniki srednjega spola pa tudi že v imenovalniku (**srcé** -á); pridevniki imajo ostrivec na končnici za srednji spol

(**mlád** -a -ó). Glagoli imajo najdaljša zaglavja, če imajo v nedoločniku in sedanjiku naglas na različnih zlogih (npr. **nosíti** nósim, **króžiti** in króžiti -im, **kupováti** -újem). Zaglavje je daljše tudi zaradi zapisovanja deležnika na -č in -n, glagolnika ter pogovornega nedoločnika (zadnji v oklepaju): **délati** -am nedov. -ajóč, -áje; -an -ana; délanje; **něsti** nêsem nedov., 3. os. mn. tudi nesó, -i -íte, -óč; nésel nésla, nêst/nêst, nesên -êna; nesênje; (nêst/nêst); **preněsti** -nêsem dov.; drugo gl. nesti; **prezímiti** -im dov. prezímljen -a; prezímljenje; **pěči** pêčem nedov., 3. os. mn., neobč. pekó, pěci -íte, pekóč; pékel pěkla, pèč/pèč, pečèn -êna; pečênje; (pèč/pèč). Tretja (srednjepolska) osnovna oblika deležnikov vseh vrst v zaglavju glagolov ni izpisana, njen izpust pa tudi ni posebej zaznamovan: **pěči** pêčem /.../ pékel pěkla, -èn -êna, **vrníti** vrnem /.../ star. vrnívši; tudi deležnik na -oč/-eč ima izpisani samo dve obliki, npr. **hotěti** hócem /.../ hotèč -éča, deležnik na -oč pa celo samo eno, npr. **plěsti** plêtem /.../ pletóč. Prva ali edina oblika na -č zaznamuje tudi deležje. Deležnika na -èč in -óč imata tudi naglasni dvojnici -éč oz. -òč, vendar v slovarju nista izpisani.

1174

Zapis tonema

Zadnji del zaglavja (in s tem oglavja) slovarskega sestavka je zapis tonema v okroglem oklepaju (o normativnosti tonemskega naglasa v slovenskem knjižnem jeziku gl. § 622), npr. **hrúška** -e ž (û); **lípá** -e ž (í); **brát** bráta m, člov., im. mn. brátje tudi bráti (â á); **nosíti** nósim nedov. nôsi -íte /.../ (í/î ó); (če iztočnica ni naglašena, se oglavje končuje že z besednovrstno oz. morfemsko oznako, npr. **do'** [poudarjeno dò] predl. z rod.). Zapis tonemskega naglasa nakazuje naglasni tip; če se beseda tonemsko naglašuje po dveh tipih, je med zapisoma podpičje. Če imajo vse osnovne oblike isti tonem, je v okroglem oklepaju ena sama enota, npr. pri **lípá** (í), če pa je katera osnovnih oblik tonirana drugače kot iztočnica, je za vsako naveden poseben tonem, npr. pri **brát**, **nosíti**; prim. še naglasno zapleten pridevnik: **mlád** -a -o tudi mlád -a -ó; mlájši -a -e (â á á; â á ô; â), **pôzen** -zna -o; -êjši -a -e (ó; ó ó ó; ê). – Nenaglašene besede ali morfemi seveda tudi tonemskosti nimajo.

1175

Jakostni in tonemski naglasni tipi

1176

Zapisi osnovnih oblik (iztočnice in ene oz. dveh spremnih oblik) nakazujejo cele naglasne tipe – naj bo jakostne ali tonemske. Tako roditeljska končnica pri samostalnikih, če je nenaglašena, nakazuje naglas v vsej sklanjatvi na istem zlogu osnove; če ima krativec, to pomeni, da gre za končniški naglasni tip: npr. zapis **stebèr** -brá tudi stèber -bra [tə] pomeni, da se glavna varianta dalje sklanja -ù stebèr -ù -òm; -à -òv/-òv -omà -à -ih -omà; -ì -òv/-òv -òm -è -ih -ì (dajalnik in orodnik dvojine imata lahko naglas tudi na osnovi, tj. stèbroma). Če ima roditeljska končnica ostrivec, nakazuje mešani naglasni tip – ta pa je zaradi zapletenosti v zaglavju izpisan v celoti: **móž** -á m -u -á -u -em; -á móž -éma -á -éh -éma; možjé móž -ém -é -éh -mí. Naglas na različnih zlogih osnove (**jěcmen** -éna) zaznamuje premični naglas – od roditeljske ednine dalje je sicer enak nepremičnemu tipu, le da je pri neživem tožilnik enak imenovalniku. Vse, kar od te tipologije odstopa, je v slovarskem sestavku posebej zapisano, npr. **gròb** gròba m, mest. ed. tudi gròbu, mn. grobòvi -òv tudi gròbi, mest. mn. tudi grobèh.

1177

Tipološkost zapisa naglasa velja tudi za tonemskost, tako npr. iz oblik **brát** bráta /.../ (â á) sledi brátu/k brātu bráta brātu brátom; bráta brátov brátoma -a brátih brátoma; brátje brátov brátom -e brátih bráti. (Tako tudi: **médved** -éda → médved -éda -u/k medvèdu medvèda medvèdu medvèdom; -éda -èdov -édoma -a -èdih -édoma; -édi -èdov -édom -e -èdih -èdi.)

1178

Zgledi oglavij

Za primer vzemimo nekaj samostalnikov, pridevnikov, glagolov, prislovov in drugih besednih vrst:

kóst -í ž kôsti kóst kôsti -jó; -í -í -éma -í -éh -éma; -í -í -ém -í -éh -mí (ô î)

stríc -a m s -em člov. (í)

hláden -dna -o tudi hladán hládna -ó; -êjši -a -e (á; â á ô; ê)

zapét -a -o; bolj ~ (ê)

dóber dôbra -o; bôljši -a -e (ó ó ó; ô)

nosíti nòsim nedov. nòsi -íte, -èč -éča; nòsil -íla, nòsit, nòšen -a; nòšenje; (nòsit) (í/î ó)

glédati -am nedov. glèj/glèj glèjte, star. glédi -te, -ajóč, -áje; -an -ana; glédanje; (-at) (é ê)

petpedíkati -am nedov. -ajóč, -áje; petpedíkanje (í; î)

pokosíti -ím dov. pokósil -íla, nam. pokosít/pokosit; drugo gl. kosíti (í/î í)

rodíti -ím dvovoid. rôdi -íte, nedov. -èč -éča; -íl -íla, -ít; rôjen -êna; (-ít/-it) (í/î í)

hládnó¹ tudi hladnó nač. prisl. -ej(š)e (á; ô; ê)

vèč² mer. prisl. (è)

ináko povdk. (á/â)

in¹ [poudarjeno ín] prir. vez.

čepřav podr. vez. (â)

do¹ [poudarjeno dô] predl. z rod.

na [poudarjeno nâ] predl. I. z mest., II. s tož.

tudi [poudarjeno túdi] dodaj. člen.

òj razpolož. medm. (ò)

pst [pšt in pšt] velel. medm. (š; š)

kúkú posnem. medm. (ûû)

1179

Podrobneje o tonemskih tipih

1180

Zapisovanje tonemskosti v SSKJ in SP ter tipološka predvidljivost

1181

V pravopisnem slovarju se tipologija tonemskosti besedja ravna po Slovarju slovenskega knjižnega jezika. Zapis tonemov v slovarju SP 2001 se od Riglerjevega v SSKJ loči najprej po tem, da SP naglasne tipe zapisuje neokrajšano, hkrati pa Riglerjevo dvojnično naglasno črtico razvezuje v akut in cirkumfleks. Zgledi:

	SSKJ (Rigler)	SP 2001 (Toporišič)
1. kupíti in kúpiti -im	(ī ú)	(í/î/ú ú)
2. grênek in grenák grênka -o in -ó	(é â é)	(é; â é ô)
3. študènt -ênta in -énta	(è é, é)	(è é; è é)
4. bêdro -a stíl. -ésa	(é, ê)	(é; é ê)
5. ápnar tudi apnár -ja	(â; á)	(â; á)
6. horoskóp tudi horoskòp -ópa	(ô; ò ó)	(ô; ò ó)

1182

V zvezi s tem se tudi glava sestavka prilagodi zapisu tonemskosti:

1. **kupíti** in kúpiti -im (í/î/ú ú)
2. **grênek** -nka -o; grenák grênka -ó; -êjši -a -e (é; â é ô; é)
3. **študènt** -ênta in študènt -énta (è é; è é)
4. **bêdro** -a stíl. bêdro -ésa (é; é ê)
5. **ápnar** -ja tudi apnár -ja (â; á)
6. **horoskóp** -a tudi horoskòp -ópa (ô; ò ó)

Tonemi v oklepajih si sledijo tako: cirkumfleksu na dolžini sledi akut na dolžini (pôt, 1183 pôť) ali obratno (pôt/pôt, káj/kâj), tema dvema pa cirkumfleks na kračini (kâj, sâj). Nedvojnične enakopisnice imajo prednost pred dvojničnimi: **kolár**¹ -ja m (á), **kolár**² -ja m (â; â).

Če imajo vse osnovne oblike v glavi isti tonem, se ta zapiše samo enkrat. Vse osnovne oblike določenega naglasnega tipa so (primerno okrajšane) izpisane (gl. § 1159). Tonem primernika je zapisan za tonemi osnovnih oblik, npr. **lép** -a -o tudi lép -a -ó; -ší -a -e (ê é é; ê é ê; ê). Zgleda za prislov: **óstro** tudi ôstro tudi ostró /.../ -ej(š)e tudi -êjše (ô; ó; ô; ô; ó; ô; ê); **sladkôbno** /.../ -ej(š)e (ó; ó). Zgled za povedkovnik: **râd** ráda -o; rájši -a -e, tudi ráje povdk. (â á á; â; â). Še zgled za bolj zapleten glagol: **dajâti** dájem tudi dájati in dajâti -em, star. dajâti -em /.../ (á á; á/á á; á è). Zgledi za veznik, predlog, členek, medmet: (1) **čepràv** /.../ (â); (2) **v** [poudarjeno ú] I. z mest. /.../ II. s tož., v sklopu z navezno obliko os. zaim. Vá.. (â); (3) **samó** (ô); (4) **ùh** (ü); **ú** (û).

Oblikoslovni tonemski tipi samostalnika 1185

Cirkumfleksni tip 1186

Moški spol 1187

I. Nepremični naglasni tip

korâk -a, blagoslôv -ôva, vôjvoda -e

II. Premični naglasni tip

Kâton -ôna

IV. Mešani naglasni tip

Ed.

lâs -û -u -- -u -om

svêť -â -u -- -u -om

gnôj -â -u /k/o gnóju/gnôju

Dv.

-a -ov -oma ...

-ôva -óv -ôvoma

Mn.

lasjê lás -é/ê̄m -ê̄ -êh -mí

-ôvi -óv -ôvom

Ženski spol 1188

I. Nepremični naglasni tip

slûžba -e, dêska -e [dɔ]; pošâst -i, nîť nîti, podražîtev -tve

II. Premični naglasni tip

Jûno -ône

IV. Mešani naglasni tip

Ed.

stvâr -î stvári stvâr stvári -jô

Dv.

-î -i/-î -é/-ê̄ma

Mn.

-î -i/-î -é/-ê̄m -î -êh -mí

Srednji spol 1189

I. Nepremični naglasni tip

sônce -a, kolô -ê̄sa

IV. Mešani naglasni tip

Ed.	Dv.	Mn.
<i>blagô -â blágu -ô blágu -om</i>	<i>blâgi -- -oma ...</i>	<i>blâga -- -om ...</i>
<i>srebrô -â srébru/srêbru/srêbru/srêbru</i>		
<i>prosô -â prósu/prôsu/prôsu/prôsu</i>		

1190 Akutski tip

1191 Moški spol

I. Nepremični naglasni tip

Ed.		Mn.		
<i>kováč -a ...</i>	<i>h/o ková/áču</i>	<i>ková/áčev</i>	<i>ková/áčih</i>	<i>ková/áči</i>
<i>stèber -bra ...</i>				
<i>brät bráta ...</i>	<i>k/o brá/átu</i>	<i>brá/átov</i>	<i>brá/átih</i>	<i>brá/áti</i>
<i>fantë -éta ...</i>				
<i>kõnj kónja ...</i>	<i>o kônju</i>	<i>kõnj</i>		<i>s kõnji</i>
<i>slúga -e ...</i>	<i>s slú/úgo</i>	<i>slúg</i>		

II. Premični naglasni tip

rázred -éda (sicer kot *brät bráta*)

III. Končniški naglasni tip*

stebër -brä [tə] ...

pěs psä (tako tudi sicer, razen *daj.*, or. dv. *-óma*)

1192 Ženski spol

I. Nepremični naglasni tip

Ed.		Dv.	Mn.
<i>lípa -e ...</i>	<i>z lípo</i>		<i>líp</i>
<i>míza</i>	<i>prisl. tož/or. za mízo</i>		
<i>kóšnja -e ...</i>	<i>s kó/ôšnja</i>		
<i>žéna -e ...</i>	<i>z žé/éno</i>		
<i>vóda -e ...</i>	<i>prisl. tož/or. pod vôdo</i>		
<i>óvca -e ...</i>		<i>ová/ác</i>	<i>ová/ác</i>
<i>dèska -e [də] ...</i>	<i>z dè/ěsko</i>		
<i>stárost -i ...</i>	<i>s stá/árostjo</i>		
<i>lúč -i ...</i>	<i>z lúčjo</i>	<i>lú/účma</i>	<i>lú/úči -ih -mi</i>

nít níti (posebnost, ker so vse oblike metatonirane, im./tož. ed. pa kažeta na nekdanji akut)

II. Premični naglasni tip

senóžet -ěti (dalje kot *nít níti*)

* Prvotno akutski tip: **pěs psá > pès psà > pěs, psä; stezá > stezà > stezä; dnò dná > dnò dnà > dnò dnä.*

III. Končniški naglasni tip*

stezä -ë [tə] ... (tako tudi sicer, razen stëz -âma -âmi)

IV. Mešani naglasni tip

Ed.	Dv.	Mn.
<i>góra -é/-ê -i -ô -i -ô</i>	<i>-i/-ê -á/-â -âma</i>	<i>-ê -á/-â -âm -ê -äh -âmi</i>

Srednji spol

1193

I. Nepremični naglasni tip

Ed.	Dv.	Mn.
<i>kopíto -a ...</i>	<i>kopíti/-îti -- -oma ...</i>	<i>kopîta -- -om</i>
<i>ókno -a ...</i>	<i>ókni/ókni</i>	<i>ókna / ó/ôkna</i>
<i>rešéto -a ...</i>	<i>rešéti/êti/éti/êti</i>	<i>rešéta/êta/éta/êta</i>
<i>deklë -éta ... k/o -étu/êtu</i>	<i>dekléti/êti</i>	<i>deklêta</i>

II. Premični naglasni tip

téle -éta ... (dalje kot deklë)

III. Končniški naglasni tip*

sencë -ä [sə] ... (tako tudi sicer, razen sënc sencêma)

Ed.	Dv.	Mn.
<i>tlö -ä ...</i>	<i>tlï tál -é/êma tléh</i>	<i>tlä tál tlöm -ä -éh tlé/êmi</i> <i>drvä drv drvöm -ä -éh -mi</i>

Tonemski pregibnostni vzorci

1194

Samostalnik

1195

Moški spol

1196

IV. Mešani naglasni tip

<i>môž</i>	<i>-â</i>	<i>-u</i>	<i>-â</i>	<i>-u</i>	<i>-em</i>
<i>-â</i>	<i>môž</i>	<i>-êma</i>	<i>-â</i>	<i>-éh</i>	<i>-êma</i>
<i>-jê</i>	<i>môž</i>	<i>-êma</i>	<i>-ê</i>	<i>-éh</i>	<i>-mi</i>

Ženski spol

1197

I. Nepremični naglasni tip

<i>lípa</i>	<i>-e</i>	<i>-i</i>	<i>-o</i>	<i>-i</i>	<i>lípo</i>
<i>-i</i>	<i>líp</i>	<i>lípama</i>	<i>-i</i>	<i>-ah</i>	<i>-ama</i>
<i>-e</i>	<i>líp</i>	<i>lípam</i>	<i>-e</i>	<i>-ah</i>	<i>-ami</i>

II. Premični naglasni tip

<i>zíbel</i>	<i>-êli</i>	<i>-i</i>	<i>zíbel</i>	<i>-êli</i>	<i>-jo</i>
<i>zíbeli</i>	<i>-i</i>	<i>-(i)ma</i>	<i>-i</i>	<i>-ih</i>	<i>-(i)ma</i>
<i>-i</i>	<i>-i</i>	<i>-im</i>	<i>-i</i>	<i>-ih</i>	<i>-mi</i>

* Prvotno akutski tip: *päs psá > pès psà > pës, psä; stezá > stezà > stezä; dnò dná > dnò dnà > dnö dnä.

III. Končniški naglasni tip

<i>stezä</i>	-ë	-ï	-ö	-ï	-ö
-ï	-á/-â	-âma	-ï	-äh	-âma
-ë	-á/-â	-äm	-ë	-äh	-âmi

IV. Mešani naglasni tip

<i>góra</i>	-é/-ê	-i	-ô	-i	-ó
-i/-ê	-á/-â	-âma	-i/-ê	-äh	-âma
-ê	-á/-â	-äm	-ê	-äh	-âmi

<i>väs</i>	-î	<i>vási</i>	<i>väs</i>	<i>vási</i>	-jó
<i>vasî</i>	-í/-î	-é/-êma	-î	-éh	-é/-êma
-î	-í/-î	-é/-êm	-î	-éh	-mí

1198 Srednji spol

I. Nepremični naglasni tip

<i>mésto</i>	-a	-u	-o	-u	-om
<i>mé/êsti</i>	-ø	-oma	-i	-ih	-oma
<i>mêsta</i>	-ø	-om	-a	-ih	-i

II. Premični naglasni tip

<i>téle</i>	-éta	-u	-e	-é/-êtu	-étom
-é/-êti	-ø	-oma	-i	-ih	-oma
-êta	-ø	-om	-a	-ih	-i

III. Končniški naglasni tip

<i>dnö</i>	-ä	-ü	-ö	-ü	-öm
-ï	<i>dán</i>	-óma	-ï	-ih	-óma
-ä	<i>dán</i>	-öm	-ä	-ih	-i

IV. Mešani naglasni tip

<i>srcê</i>	-â	<i>sřcu</i>	-ê	<i>sřcu</i>	-em
<i>sřci</i>	-ø	-ema	-i	-ih	-ema
-a	-ø	-em	-a	-ih	-i

1199 Akutirane končnice, ki (lahko) povzročajo metatonijo:

or. ed. 1. in 2. ž. sklanjatve -ó, -jó: *goró* : *vasjó*

or. mn. -mí: *lasmí*, *vasmí*, *drvmí*

mest. dv. in mn. -éh: *stoléh*, *vaséh*, *tléh*

rod. dv. in mn. -á/-â, -i/-î: *gorá/gorâ*, *vasí/vasî*

1200 Pred zgornjimi končnicami se akutirane osnove lahko premenjujejo s cirkumfleksom, cirkumfleksirane mešanega naglasnega tipa pa z akutom (končnica -ih v teh primerih je iz nekdanjega -éh):

or. ed.: *lípo*

mest. dv. in mn.: *brâtih*

rod. dv. in mn.: *móž*, *brâtov*

daj., or. dv. in mn. *nogâma*, *nogâmi*

Pridevnik**1201**

	Nedoločne oblike			Določne oblike
ed.	<i>lísast</i>	<i>lísasta</i>	<i>lísasto</i>	<i>lísasti -a -o</i>
	<i>stär</i>	<i>stára</i>	<i>stáro</i>	<i>stâri -a -o</i>
	<i>stárega</i>	<i>-e</i>	<i>-ega</i>	
	⋮	⋮	⋮	
	<i>mlâd</i>	<i>mláda</i>	<i>-o</i>	<i>mládi -a -o</i>
	<i>mlâd</i>	<i>mláda</i>	<i>mladô</i>	<i>mládi -a -o</i>
	<i>mládega</i>	<i>-e</i>	<i>mládega</i>	<i>mládega -e -ega</i>
	⋮	<i>-i</i>	<i>-emu</i>	
		<i>-ô</i>	<i>-ô</i>	
dv.: im./tož.	<i>mladâ</i>	<i>-î/-ê</i>	<i>-î/-ê</i>	
	<i>mládih</i>	<i>mládih</i>	<i>mládih</i>	
	⋮	⋮	⋮	
mn.: im.	<i>mladí</i>	<i>mladê</i>	<i>mladâ</i>	
tož.	<i>mladê</i>	<i>mladê</i>	<i>mladâ</i>	
	<i>mládih</i>	<i>mládih</i>	<i>mládih</i>	
	⋮	⋮	⋮	

Glagolski oblikotvorni naglasni tipi**1202**

Prikazani so samo glagoli z *i*-jevsko pripono in pomožnik *bíti*.

I.	<i>mériti mêrim -š ...</i>	<i>méri -íte</i>	<i>méril -a -o</i>	<i>mérit</i>	<i>mêrjen -a -o</i>
II. A	<i>prosíti/-îti prósím -š ...</i>	<i>prósi -íte</i>	<i>prósil -îla -ilo</i>	<i>prósit</i>	<i>prôšen -a -o</i>
II. B	<i>krožíti/-îti, króžiti króžim -š ...</i>	<i>króži -te/-íte</i>	<i>króžil -îla -ilo</i>	<i>króžit</i>	<i>króžen -a -o</i>
III. A	<i>kosíti/-îti kosím -š ...</i>	<i>kósi -íte</i>	<i>kosil -îla -îlo</i>	<i>kosît</i>	<i>košên -éna -o</i>
III. B	<i>poglobíti/-îti poglobím -š ...</i>	<i>poglóbi -íte</i>	<i>poglôbil -îla -îlo</i>	<i>poglobît</i>	<i>poglobljên -éna -o</i>
	<i>bíti sêm sí</i>	<i>bódi -íte</i>	<i>bîl -à -ô</i>		
			<i>bilä -î -î</i>		
			<i>bilî -ê -ä</i>		

Še podrobneje o naglasnih tipih učita SSKJ 1970–1991 in SS 1976 (ter obojega nadaljnje izdaje).

Predvidljivi tonemi**1203****Akut****1204**

samostalniške končnice: or. ed. *-ô*; mest. mn. *-êh*; or. mn. *-mí*
 glagolski krajši obliki 3. os. mn.: *-é*, *-ô*
 sedanjiki na *-im*: v vseh osebah in številih
 sedanjiki na *-êm*: v dv. in mn.: *žgéva ...*; *žgémo ...*
 glagolske nedoločniške pripone: *-á(ti)*, *-e/ová(ti)*, *-é(ti)*
 deležniški končaj na *-êč*: *-êča -e*, *-êčega -e -ega*
 vse oblike glagolov na *-évati -am*

1205 Cirkumfleks

sedanjiki na *-âm* (*-a-* je glagolska pripona), *-ûjem*
 vse oblike glagolov na *-âvati -am, -îrati -am, -izîrati -am*
 deležje na *-âje, -(â/ê/î/û)vši*
 primerniki pred *-ši, -ji* in na *-êjši*
 naglašene končnice mešanega naglasnega tipa v rod. ed. *o*-jevskih in *i*-jevskih sklanjatev: *možâ, lasû; srcâ; kostî*

1206 Akut ali cirkumfleks

nedoločniški na *-i/îti: mori/îti, toni/îti*
 deležje na *-č oz. -e: -êč/-êč, -ôč/-ôč, -é/-ê*

1207 Povedkovna raba**1208 Akutski tip**

<i>bogât</i>	<i>bogâta</i>	<i>bogâto</i>
<i>končâl</i>	<i>končâla</i>	<i>končâlo</i>
<i>nósil</i>	<i>nosîla</i>	<i>nosîlo</i>
<i>dâl</i>	<i>dâla</i>	<i>dâlo</i>
<i>kosîl</i>	<i>kosîla</i>	<i>kosîlo</i>
<i>pobrâl</i>	<i>pobrâla</i>	<i>pobrâlo</i>

1209 Po obliki za srednji spol se naglašujejo vse preostale oblike. Posebnost je deležnik na *-l* pomožnega glagola:

ed.	<i>bîl</i>	<i>bilä</i>	<i>bilô</i>
dv.	<i>bilä</i>	<i>-î</i>	<i>-î</i>
mn.	<i>bilî</i>	<i>-ë</i>	<i>-ä</i>

1210 Ločila v oglavju

V oglavju se uporabljajo ločaj, vezaj, podpičje, vejica, vijuga, dve piki, poševnica ter oglati in okrogli oklepaj.

1211 **LOČAJ** (<-): nakazuje krajšanje obravnavanih besed, npr. **lipa** -e -i -o (= lipa lipe lipi lipo); **misel** -sli -i -- -i -ijo (podvojeni ločaj zaznamuje neglasovno, tj. ničto končnico). Prim. še ločaj v oglatem oklepaju pri zapisu izgovora (**Aarau** -a [árav-], tj. [árau árava]).

1212 **VEZAJ** (<-): stični zaznamuje prirednost sestavin pri zloženkah (**črno-bel**), nestični pa se rabi med deloma dvojnega priimka (**Tomšič - Srebotnjak**).

1213 **PODPIČJE** (<): ločuje večje skupine oblik oz. morfemov v zaglavju. Pri samostalniku ločuje oblike za slovnična števila: **gròb** grôba m, daj. in mest. ed. tudi grôbu; dv. -ôva -ôv /.../; mn. -ôvi

-ôv /.../. Pri pridevniku ločuje osnovne oblike od primerniških: **príden** -dna -o; -ejši -a -e. Pri glagolu ločuje velelnik in deležnik na -č od nedoločniških oblik: **nosítí** nósím nedov., nôsi -ite, nosèč -éča; nôsíl -íla, nôsít, nóšen -a; nóšenje; (nôsít); pri drugih nedoločniških glagolskih oblikah pa ločuje še oblike deležnika in namenilnika od glagolnika ter tega od pogovornega nedoločnika. Podpičje ločuje tudi tonemske oblikotvorne naglasne tipe v okroglem oklepaju.

VEJICA ⟨,⟩: ločuje pri pridevniku dvojnici primernika (**bléd** -a -o /.../; bolj ~, tudi -êjši -a -e), pri glagolu pa obliki velelnika od deležnika na -č ter deležnik na -l od deležnika na -n/-t oz. od namenilnika (**nosítí** nósím nedov. nôsi -íte, -èč -éča; nôsíl -íla, nôsít, nóšen -a). **1214**

VJUGA ⟨~⟩: v glavi je znamenje za nepregibno besedno enoto iztočnice (**Šentvid pri Stični** -a ~~, **bog ve kaj** ~ ~ česa, **Walter von der Vogelweide** -ja ~ ~ -ja, **faux pas** ~ -a). **1215**

DVE PIKI ⟨..⟩: levostični zaznamujeta predponsko obrazilo ali konec prvega dela podredne zloženke (**pòd..** predp. obr., **državo..** prvi del podr. zlož.); desnostični zaznamujeta priponsko obrazilo ali zadnji del sklopa oz. zloženke (**..áč** m. prip. obr., **..íca** ž. prip. obr., **..deset** del sklopa, **..bus** drugi del. podr. zlož.); stični piki na obeh straneh pa stojita ob glagolskih priponah in medponah zloženk (**..á..** glag. prip., **..o..** medp. zlož.). **1216**

POŠEVNICA ⟨/⟩: zaznamuje variantno obliko tonema posamezne iztočnice ali vseh njenih osnovnih oblik (**nosítí** nósím /.../ (i/î ô), **kakó** /.../ (ô/ô̂); podobno **vôda** -e tudi vôda -é ž /.../ (ô; ó é/ê); **jezikôvno..** prvi del podr. zlož. (ô/ô), **štírítákten** -tna -o /.../ (i/iâ)). Zaznamuje tudi nomeniški knjižnopogovorni nedoločniški dvojnici (**pítí** /.../ pít/pít, **pocedití** /.../ pocedit/pocedit) oz. dvojnični orodnik ednine pri besedah z nemim pisnim soglasnikom (**Bordeaux** /.../ z -em/-om [em]). **1217**

OGLATI OKLEPAJ ⟨[ ]⟩: zaznamuje težje predvidljiv (ali nepredvidljiv) izgovor osnovnih oblik oglavja (**Wérther** -ja [verter]). **1218**

(1) En sam glas se piše samo za izgovor končne črke -l (npr. **gòl** gòla -o [-u]).

(2) Za umestitev izgovora glede na črkovni zapis sicer služi oporni soglasnik: **molčáti** -ím [uč], **žólič** -a [uč], **tólst** -a -o [us]; **temá** -è in tēma -e [tə], **pòlavtomát** -a [ou], **pòlbél** -a -o [ub -u], **polnílka** -e [un ŋk].

(3) Pri prevzetih besedah je nepredvidljivi izgovor vedno zapisan: **Clínton** -a [kl], **Wíldé** -da [vájld-]; v lastnoimenskih sestavkih s podiztočnicami je zapisan samo pri iztočnicah: **München** -chna [mínhən] /.../ **münchenski** /.../ **Münchenčan** /.../ **Münchenčanka**. O posebnostih pri zapisovanju izgovora podiztočnic gl. še pri podiztočnicah, § 1247.

(4) Če sta v zapisu prevzete besede glede izgovora dve (ali več) prostorsko ločeni težavi, se načeloma zapiše izgovor cele iztočnice: **Aarau** -a [árav-], **Aconcágua** -e [akonkagva].

(5) Nemost končnega soglasnika oz. glasovnega sklopa ali izgovor *j* namesto njega se zaznamuje z zapisom izgovora zadnjega glasu in opornega soglasnika pred njim: **Descártes** -a [dekart], **Godárd** -a [ar -ja].

(6) Protizevni *j* med *i* in kakim samoglasnikom se zmeraj zapisuje: **nacionálen** -lna -o [ijo], **diagrám** -a [ija], **Mário** -a [ijo].

(7) V oglatem oklepaju se zapisuje poudarjenost nenaglašene iztočnice: **čez** [poudarjeno čéz].

OKROGLI OKLEPAJ ⟨( )⟩: zaznamuje tonemske tipe, pri glagolu pa tudi pogovorni nedoločnik. **1219**

1220 VEČJI PRESLEDEK: Kadar je pri dvo- ali večbesednih iztočnicah tonem v odvisnih sklonih drugačen od imenovalniškega, je za lažje razumevanje presledek nekoliko povečan: **Křška vás** -e -í (ř â ř í), **Bégunje na Gorénjskem** -unj ~ ~ in Bégúnje na Gorénjskem -únj ~ ~ ž mn., zem. i. (ě ě ê ě; ú ě û ě). Tonemski oblikotvorni naglasni tipi so med seboj ločeni s podpičjem: **zaškřipati** tudi zaškřipáti -ljem in zaškřipati tudi zaškřipáti -am in zaškřipati -ljem in zaškřipati -am dov. /.../ (í/á í; í/á í; í; í); prim. še tip **zaškľopotáti** -ám tudi zaškľopotáti -óčem dov. /.../ (á â; á ó).

1221 IZPOSTAVNA ŠTEVILKA ⟨⟩: se piše pri enakopisnih iztočnicah: **bajadéra**¹ /.../ |plesalka v templju ali zabavišču|, **bajadéra**² /.../ |čokoladni bombon|; **kód**¹ /.../ zapisati v ~u, **kód**² /.../ prisl. zaim. O zaporedju enakopisnic gl. še § 183 in 1256.

1222

Naglasna znamenja

Zapisovanje naglasa – jakostnega z ⟨ ^ ^ ` ⟩, tonemskega pa z ⟨ ^ ^ ` ^ ` ^ ` ⟩ – pri slovenskih besedah v navadnem pisanju ni obvezno, v nekaterih drugih jezikih pa za nekatere besede je obvezno, npr. it. *Pietà*, *Pitré*. Isto velja za ločevalna znamenja sploh, npr. v francoščini, češčini, madžarščini ali poljščini: fr. *Litré*, *Évian*, *Megève*, *Angoulême*, *à propos* – češ. *Němcová*, *Těšín* – madž. *Mohács*, *Petőfi* – polj. *Łódź*, *Kraków*. Tudi druga ločevalna znamenja nad črko ali pod njo so v nekaterih jezikih obvezna, npr. v nemščini ali francoščini, poljščini, češčini in še kje: *München*, *Schönbrunn* – *Citroën*, *Besançon* – *Gdańsk*, *Dąbrowska* – *Dvůr*, *Jiří* – *Vörös*. Na take črke v iztočnici ne smemo pisati še naših naglasnih znamenj, zato pri njih naglas zapisujemo v oglatem oklepaju, npr. **Désirée** -- [deziré], **Němcová** -e [němcova], **Mohács** -a [móhač], **Łódź** -a [lódź-], **Kraków** -a [krákov-], **Pietà** -- [píjetá], **Pitré** -ja [pitré -éja], **München** -chna [mínħən], **Citroën** -a [citróén], **Śląsk** -a [šlónsk]; prim. še **Gdańsk** -a [gdáńsk].

1223

Razlaga

1224 Splošno

Razlaga je del slovarskega sestavka, ki sledi oglavju. Ima jo skoraj vsak iztočnični sestavek, četudi le kazalčno (gl., prim.) oz. oznakovno (jezikosl., kem.). Brez razlage so npr. priimkovni sestavki, ti pa imajo okrajšano vrstno oznako že takoj za slovnično: **Pájk** -a m, oseb. i., psp (= moškega spola, osebno ime, pogost slovenski priimek). Včasih je v razlagi samo kazalka ali razvezava okrajšave, npr. **wátt** -a [vat] m (â); gl. vat, **pal**. okrajš. paleontologija. Redkejši tip "razlage" je tudi samo zgled rabe v besedni zvezi, pripis nadpomenke ali t. i. identifikacija, npr. **pájkov** -a -o (â) ~a mreža; **pájkice** -ic ž mn. (â) |hlače|; **Pákistan** -a m, zem. i. (â) |azijska država|; **patronáža** -e ž, poj. (â) |zdravstveno varstvo na domu|. Zapisi v pokončnem oklepaju so splošne narave in ne nadomeščajo pomenskih opisov v specialnih slovarjih in leksikonih.

Pri besedah, ki so za sporočanje pomembnejše, so razlage daljše, npr. **prosíti** prósim nedov. /.../ (í/í ô) koga česa ~ prijatelja odpuščanja; **prosití** koga za kaj ~ očeta za denar; Prosim, odprite okno |izraža vljudnost|; trg. žarg. Prosim, že dobite? |Ali vam že strežejo?|.

Členjenost

1225

Problemsko obsežnejši sestavki so členjeni s številkami: rimske uvajajo širše razdelke, arabske pa ožje; ožji razdelki so nadalje lahko členjeni še s črkami. Za zgled si oglejmo sestavek pri predlogu, ki se veže z dvema sklonoma:

v /.../ predl. /.../ nasprotnosti par je iz I. z mest. **1.** mestov. prostor. stanovati ~ bloku /.../ **2.** čas. ~ prihodnjem letu /.../ **3.** povedkovniški biti ~ stiski /.../ **4.** vzročn. ~ jezi si puliti lase /.../ **5.** lastn. /.../ umirjen ~ vedenju /.../ **II.** s tož., v sklopu z navezno obliko os. zaim. Vá.. **1.** smer. prostor. priti ~ hišo /.../ **2.** mestov. prostor. rdeč ~ obraz /.../ **3.** čas. vrniti se ~ soboto /.../ **4.** vezljivostni zaljubiti se ~ sošolko /.../ **5.** povedkovniški spremeniti se ~ žabo /.../ **6.** vzročn. povedati ~ opravičilo /.../ **7.** lastn. igrati ~ troje /.../. Za členitev s črkami prim. **biti**² sem **II.** kot pomožnik **1.**

Vsebina razlage

1226

V najpreprostejšem primeru se bralec z gl. napotuje k sestavku s pomensko razlago (**wátt** /.../ gl. vat); navadno se podaja zgled rabe; razvezuje se okrajšava ali simbol (za drugo prim. **P²** -- [pé] m, simb. (ê) kem. fosfor); podaja se približna pomenska uvrstitev ali identifikacija (zgledi **pájkice**, **patronáža**, **Pákistan**); podaja se vezljivost (**právit**i; v I., II.) in pomenskost (**pred I.**: 1.–4., II.: 1.–2.); daje se zvrstna (**právit**i /.../ nevtr. Pri hiši se ~i pri Stoparju) ali čustvenostna oznaka (**počésten** -tna -o; bolj ~ (ê) poud. ~e besede [nespodobne, prostaške]).

Takih oznak je pri isti iztočnici lahko več, npr.: **pôln** -a -o [ɥn] -ejši -a -e (ô ó ó; ó) ~ lonec; publ.: edina ~a oseba v romanu *prepričljiva, živa*; plačati ~o vsoto *celotno*; udeležiti se seje v ~em številu *vsi*; nevtr.: Vreča je ~a; zvrhano ~; do polovice ~; omilj. biti ~ v obraz [debel]; **poln** česa vrč, ~ vina; zvezd ~o nebo; leto, ~o dogodkov; poud. biti ~ načrtov [imeti dosti načrtov] **pôlni** -a -o [ɥn] (ó) geom. ~ kot; ~a luna **pôlno** -ega [ɥn] s, poj. (ó) izprazniti kaj ~ega; poud.: dajati iz ~ega [veliko, radodarno]; Njegove sodbe zadenejo v ~ [so točne, pravilne; so učinkovite] **pôlnost** -i [ɥn] ž, poj. (ó) ~ posode; publ. v ~i se zavedati česa v *celoti, popolnoma*. (Prim. še sestavke **pót** -í in **rôka** -e.)

Ločila v razlagi

1227

Ta ločila so: podpičje, dvoپیčje, pika, vprašaj, klicaj, desnostični vezaj, vijuga, lomljeni, pokončni in okrogli oklepaj ter vejica.

PODPIČJE ⟨;⟩ se uporablja za vsakim zgledom: **pôln** -a -o /.../ ~ lonec; publ.: edina ~a oseba *prepričljiva, živa*; plačati ~o vsoto *celotno*. Stavi se tudi pred malo podiztočnico ali pred oznako (do polovice ~; **poln** česa), vendar ne pred (prvo) malo podiztočnico za stalne zveze (npr. poud. biti ~ načrtov **pôlni** -a -o /.../ ~ kot) in ne čisto na koncu iztočničnega ali podiztočničnega sestavka. Prim. še: **priségati** -am /.../ (ê; ê) Priče ~ajo; poud. ~am, da ni res [z odgovornostjo trdim]; poud. **prisegati** komu kaj ~ dekletu zvestobo [obljubljati]; poud. **prisegati** kaj komu/čemu ~ zvestobo domovini [obljubljati]; **počasí** nač. prisl. (â) Megla se ~ dviga; ~ govoriti; Spomin ga ~ zapušča; ~ obogateti; **pst** /.../ (š; š) ~, tu počakaj; Položil je prst na usta: ~. Prim. še podpičje med dvema prirednima oznakama (manjš.; ljubk.), ker samo druga zahteva nevtralni ustreznik v pokončnem oklepaju: **bolniček** /.../ manjš.; ljubk. [bolan otrok].

DVOPIČJE ⟨;⟩ se uporablja za oznako, ki ji sledi več zgledov ali pomenov:

1229

pôln -a -o /.../ ~ lonec; publ.: edina ~a oseba v romanu *prepričljiva, živa*; plačati ~o vsoto *celotno*; udeležiti se seje v ~em številu *vsi*; nevtr.: Vreča je ~a; zvrhano ~; do polovice ~.

- 1230** **PIKA** ⟨.⟩ se uporablja samo za zaznamovanje konca pripovedne povedi v večgovornem oz. večpovednem navedku (**kám** /.../ ~ odhajaš? -Še sam ne vem.; Odgovoril sem: Ni me bilo tam. Zamudil sem vlak.), sicer se ne piše (**plahutáti** /.../ Ptiči ~ajo; poud. Plašč mu ~a okrog nog |opleta|).
- 1231** **VPRAŠAJ** ⟨?⟩ se uporablja v dvogovornem besedovanju, kadar vprašalnost povedi ne bi bila zlahka razpoznavna (npr. Mir na Bližnjem vzhodu?, Doma si bil?), sploh pa pri odločevalnih vprašanjih brez vprašalnega členka (Si res to rekel?).
- 1232** **KLICAJ** ⟨!⟩ se uporablja redko, pri vzkličnih stavkih (Na zdravje!, Juhu, naša je zmaga!).
- 1233** **DESNOSTIČNI VEZAJ** ⟨-⟩ se piše v dvogovornem besedovanju pred odzivom na sobesednikov izrek, če bi se tak odziv sicer lahko pripisoval prvemu sobesedniku (Si bil tam? Kaj? → Si bil tam? -Kaj?).
- 1234** **VIJUGA** ⟨~⟩ v razlagi zaznamuje neizpisano iztočnično ali podiztočnično besedo ali njen neizpisani prvi del. Zgledi:
 (1) Zamena besede: **à bas** [a bá] /.../ ~ ~ z izdajalcem *dol, proč*; **câf** posnem. medm. /.../ ~, je zasadił nož v meso; **cedíti jo** /.../ ~ ~ za zajcem |teči|; **smejáti se** /.../ ~ ~ klovnu; **smukati se okoli, okrog koga/česa** ~ ~ ~ deklet. Če prosti morfem besede ne stoji takoj za svojim besednim jedrom, se izpisuje: **vrtneti se okoli, okrog koga/česa** Rad se ~i okrog deklet.
 (2) Zamena prvega dela besede: **Šentrúpert** /.../ v ~u (zgleđ se bere v *Šentrupertu*); tako še: **skaljàn** -êna -o /.../ ~o razpoloženje; **gláva** /.../ fant bistre ~e; **dvájset** -ih /.../ ~im so dali odpoved.
 (3) Obojna raba vijuge: **Šentjúr pri Cêlju** -ja ~ ~ /.../ v ~u ~ ~.
- 1235** **Pomni**: Pri krajšanju slovničnih oblik v oglavju se vijuga ne rabi; tam to vlogo opravlja ločaj: **škrabljàti** -ám nedov. -áj -ájte, -ajóč, -áje; -ál -ála, -át; škrabljànje; (-át); tako še: **drevó** -ésa /.../ , **pravíčen** -čna -o /.../ , **ljubeznívo** nač. prisl. -ej(š)e.
- 1236** **LOMLJENI OKLEPAJ** ⟨⟨ ⟩⟩ zaznamuje nelatinične črke in simbole, npr. **pi** /.../ (i) mat. ⟨π⟩; **álfa** /.../ (â) ⟨α⟩; **paragráf** /.../ (â) določba ~a 10 slovenske ustave ⟨§ 10⟩; **êna** -- s (é) Ena in ena je dve ⟨1 + 1 = 2⟩. Lomljeni oklepaj zaznamuje tudi še ne povsem uveljavljeno slovensko ustreznico prevzete besede: **antropologíja** -e ž, poj. (i) ⟨človekoslovje⟩.
- 1237** **POKONČNI OKLEPAJ** ⟨| ⟩ zaznamuje približni pomen (**oksímóron** tudi oksímoron /.../ (ô); (i) |bistroumni nesmisel|), identifikacijo (**Cánnes** /.../ (â) |francosko mesto|), usmerjevalno razlago (**cankarjànec** /.../ (â) |posnemovalec|), čustveno nevtravno vzporednico (**hahljàti se** /.../ |smejati se|).
- 1238** **OKROGLI OKLEPAJ** ⟨( )⟩ v razlagi zaznamuje opustljivi del besede ali besedne zveze: **kompeténca** -e ž /.../ poj. , jezikosl. (jezikovna) ~; **čvéka** -e tudi čvêka -e ž /.../ člov. Ta ~ bo vse izklepetal(a); **bíks** /.../ (i) *loščilo (za čevlje)*; **terminologíja** /.../ (i) *(strokovno) izrazje*.
- 1239** **VEJICA** ⟨,⟩ se v razlagi rabi le v zgledih, torej nejezikoslovno.

Podiztočnični sestavek**1240**

Podiztočnični sestavek je besednodružinska enota, pridružena iztočničnemu sestavku. Podiztočnice so tiskane v krepkem serifnem tisku velikosti 8 pik. Imajo jih lahko samostalniške, pridevniške in prislovne besede, pa tudi glagoli.

Vrste podiztočničnih sestavkov pri samostalniku:

1241

a) imena prebivalcev celin, držav, pokrajin, naselbin: **Afričan, Kitajec, Dolenjec, Novo-meščan, Blejec, Blejka** ipd.; imena pripadnikov ljudstev pa so iztočnice: **Avar, Got**;

b) feminativi vseh vrst: **Avstrijka, Štajerka, Judinja, Železnikarica, Ivana**; delavka, čarovnica, levinja, psica; pač pa so samostojne iztočnice pri parih kot *lisica* in *lisjak*, *srna* in *srnjak*, ker je njihova tvorba manj predvidljiva oz. nepredvidljiva;

c) pridevniki na *-ski* oz. *-ev* in *-in*: **evropski, avstrijski, angleški, gornjeradgonski, avarski, judovski – prijatelj, igralčev, Štajerčev, Curiejev, Štefančičev – čarovničn, Aničin, Železnikaričin**. Svoji pridevniki na *-ov* in *-in* se ne zapisujejo, če pri njihovi tvorbi ni nobenih premen podstave. Če pa je taka tvorba posebnost, se vendarle izpisujejo: **Delov, Matičin**.

Samostalniški zaimki nimajo podiztočnic (prim. **jáz**² mène).

1242

Podiztočnice pri pridevniških besedah:

1243

a) iz pridevniške besede sprevrženi samostalniki: **pečeno** -ega s; **vróča** -e ž, **vróče** -ega s; **dóbri** -ega m, **bóljši** -ega, **dóbra** -e ž, **dóbro** -ega s, **bóljše** -ega s; **prvi** -ega m, **prva** -e ž, člov.; **trije** tudi **trijé** tréh m mn., **trí** tréh ž mn.; **pét** pêtih m, ž, s mn.; **tá** téga m, **tá** té ž, **tó** téga s; **njena** -e ž, **njeno** -ega s; **nekatéri** -ega tudi **nekatêri** -ega m, **nekatéra** -e tudi **nekatêra** -e ž; **vsák** -ega m, **vsáka** -e ž, člov.; **mnógi** -ega m, **mnóga** -e ž, člov.;

b) pojmovne izpeljanke na *-ost*: **velikost, zrelost, učénost (učénost je iztočnica), pečenost, nikogaršnjost**;

c) stalne predložne zveze: **na veliko, po velikem, po večjem, v prvo, v drugo, po njeno**.

Podiztočnice pri prislovih so redke:

1244

a) stalne predložne zveze: **malo po malem**;

b) iz prislovov sprevržene samostalniške besede: **zakáj** -a m z -em poj. (á; â) postavljati ~e; **jútri** -- m, poj. (û) poskrbeti za boljši ~.

Podiztočnice glagolskih iztočnic so glagoli s prostim morfemom:

1245

a) *se*: **dati se, lomiti se, motiti se**;

b) *si*: **dopisovati si, misliti si**;

c) *ga*: **kronati ga, lomiti ga**;

č) *jo*: **brisati jo, udreti jo**;

d) *jih*: **dobiti jih, razdirati jih**.

Neglagolski povedkovniki so zmeraj iztočnice, npr. tudi sprevrženi iz medmeta ali prislova (**smúk, hudó**²).

1246

Podiztočnični sestavek ima glede oglavja načeloma iste značilnosti kot iztočnični, le njegov razlagalni del je precej krajši; pogosto pa ni potreben: tj. tedaj, če določitev iztočničnega sestavka veljajo tudi za podiztočnico, npr. pri nekaterih lastnih imenih ali pri pridevniku. **1247**

1248 **Zgledi slovarskih sestavkov s podiztočnicami**1249 **Samostalnik**

Frànc Fránca m s -em oseb. i. (â á) **Fránca** -e ž, oseb. i. (â) **Fránčev** -a -o (â) **Fránčin** -a -o (â)

Zájec -jca m z -em oseb. i., psp (â) **Zájčevka** -e ž, oseb. i. (â) ljud. **Zájčev** -a -o (â)

Kobilca -e in Kobilca -a m, druga oblika s -em oseb. i. (í; í) **Kobilca** -- in Kobilca -e ž, oseb. i. (í; í) |slovenska slikarka| **Kobilčev** -a -o (í), **Kobilčin** -a -o (í; í) **Kobilčin** -a -o (í; í) ~e slike *slike Ivane Kobilca*

Curie -ja [kirí] m s -em oseb. i. (í) |francoski fizik| **Curie** -- [kirí] ž, oseb. i. (í) |francoska kemičarka poljskega rodu|: odkritja Marie ~ **Curiejev** -a -o (í)

Manet -a [mané -êja] m z -em/-om [em] oseb. i. (ê ê) |francoski slikar| **Manetev** -a -o in Manetov -a -o [-ev-] (ê; ê)

Slován -a m, preb. i. (â) |pripadnik indoevropske skupine ljudstev| **Slovánka** -e ž, preb. i. (â) **Slováni** -ov m mn., preb. i. (â) |ljudstvo| **slovánki** -a -o (â)

Dóbova -e ž, zem. i. (ô) v ~i **dóbovski** -a -o (ô) **Dóbovčan** -a m, preb. i. (ô) **Dóbovčanka** -e ž, preb. i. (ô)

München -chna [mínħøn] m, zem. i. (í) |nemško mesto|: v ~u **münchenski** -a -o [hə] (í) **Münchenčan** -a [hə] m, preb. i. (í) **Münchenčanka** -e [hə] ž, preb. i. (í)

Dánska -e ž, zem. i. (â) |evropska država|: v ~i na *Danskem dánski* -a -o (â) **Dánc** -nca m z -em preb. i. (â) **Dánka** -e ž, preb. i. (â) **Dánčev** -a -o (â)

Wall Street ~ -a [vól strít] m, zem. i. (ô í) |newyorška ulica|: na ~u **wallstreetski** -a -o (ôí)

1250 Pri občnoimenskih samostalnikih so podiztočnice redkejše, skoraj vedno pa so pri lastnoimenskih, posebno zemljepisnih (prim. **München**, **Dobova**), pa tudi pri osebnih (prim. **Zajec**) in prebivaljskih imenih (prim. **Slovan**). Pri 500 najpogostejših slovenskih priimkih so kot podiztočnice vedno navedene ljudske ženske ustreznice; v drugih primerih so ženske ustreznice zapisane le, kadar gre za slovite osebe (prim. **Kobilca**, **Curie**).

1251 Zemljepisna lastna imena (**Dánska**) imajo podiztočnice za pridevnik na *-ski* ter za prebivalca in prebivalko, svojilni pridevnik iz prebivaljskih imen pa samo, če gre za končaja *-ev* in *-čin*. Glede svojilnega pridevnika je posebnost tip z nemim soglasnikom: **Manetev** -a -o in Manetov -a -o [-ev-] (ê; ê) (prim. **Manet**).

1252 **Pridevnik**

sládek -dka -o tudi sladák sládka -ó; slájši -a -e tudi -êjši -a -e (á; â á ô; â; ê) ~ sok; poud.: ~ otroški obrazek |ljubek, mil|; ~ spanec |prijeten, dobrodejen|; objeti svoje ~o dekle |drago, ljubo|; pesn. ~o vince |dobro, okusno|; poud. **sládek z/s kom** biti ves ~ z obiskovalko |zelo, pretirano prijazen| **sládk** -a -o (â) ~a smetana **sládk** -ih m mn. (â) knj. pog. prijeti koga za ta ~e za *lase na sencih sládko* -ega s, poj. (â) razlikovati med ~im in grenkim **sládkost** -i tudi sladkóst -i ž, poj. (á; ô) ~ pijače; poud.: ~ besed |velika, pretirana prijaznost|; ~ oči |ljubkost, milina|; štev. ~i življenja |prijetne, dobrodejne stvari|

mój môja -e prvoos. svoj. zaim. iz ed. podstave (ô ó ó) **1.** ~i otroci; ~a žena; ~e prepričanje; Ta kapa je ~a **2.** ~ namen; ~a želja; ~e hotenje; ~e pismo staršem **3.** ~ vlak odhaja ob sedmih **4.** poud.: sin ~; draga ~a; ljubček ti ~ **mój** mójega m, člov. (ô ó) knj. pog., poud. A ~ega še ni domov? |mojega moža, fanta| **môja** -e ž, člov., rod. mn. -ih (ô) knj. pog., poud. ~ vam bo skuhala kavo |moja žena, moje dekle|; poj., izpust. ~ bo obveljala |moja trditev, odločitev| **môje** -ega s, poj. (ô) prakt.sp. Tu ni nič ~ega *moje lastnine po môje* nač. prisl. zv. (ô) prakt.sp. delati ~ ~ *po mojem okusu, po moji volji po môjem* ozim. prisl. zv. (ô) prakt.sp. ~ ~ se motite *po mojem mnenju*

tá' tá tó kaz. vrst. zaim. bližnjega; ed.: m *téga/tegà tému/temù tá/téga/tegà tém/tèm tém/tèm;* ž *té tēj/tēj/ti tó tēj/tēj/ti tó;* s enako kot pri m, le tož. *tó/téga;* dv.: m *tá/tá (dva) téh/tèh (dvéh) téma/tèma (dvéma) tá (dvá) téh/tèh (dvéh) téma/tèma (dvéma);* im. in tož. tudi *tádva;* ž in s *tí/tí dvé/té (dvé) téh/tèh (dvéh) téma/tèma (dvéma);* im. in tož. tudi *tídve/tédve;* mn.: m *tí téh/tèh tém/tèm té téh/tèh témi;* ž *té,* drugo kot pri m; s *tá,* enako tož., drugo kot pri m (*â â ô*) **1.** ~ hrast tukaj **2.** navezovalna raba Nato je nastopila Ana Škrjanc. Ta umetnica je zdaj pri nas zelo priljubljena **3.** napovedovalna raba Zanima me ~ stvar: kam nas vodi tako visoka inflacija *tá téga* m, *élov. (â ê)* ~ vam že ne bo ničesar izdal; ~ bo pravi, Janez; ne $\check{c}$ lov. V 14. stoletju so si Avstrijci prisvojili tudi Trst: ~ je bil tedaj še neznan pristanišče *tá té ž,* *élov. (â ê)* ~ ga je izdala; ~ bo prava, Alenka; ne $\check{c}$ lov. Rimljani so tu ustanovili Emono: ~ je bila sprva predvsem vojaška naselbina *tó téga* s, *poj. (ô ê)* Šušlja se ~ in ono; ~ me zelo preseneča; Celje je obstajalo že v antiki: ~ jasno kaže etimologija njegovega imena; ~ vam pa rečem: name ne računajte

Glagol

1253

preurediti -ím *dov.;* drugo gl. urediti (*i/í i*) *kaj* ~ stanovanje; **preurediti** *kaj v kaj* ~ skladišče v plesno dvorano
preurediti se -ím se (*i/í i*) *v kaj* Država se je preuredila v republiko

zakléti -kôlnem [*un*] *dov.;* drugo gl. kleti (*é ó*) jezno ~; **zakleti** *koga/kaj* ~ grad, kraljeviča; **zakleti** *koga v kaj* ~ deklico v kačo **zakléti se** -kôlnem se [*un*] (*é ó*) *poud.* Zaklel se je napraviti red |se trdno odločil, sklenil|

Prislov

1254

Pri prislovih so podiztočnice redke.

zakáj' *vpraš. prisl. zaim. (á/â) 1.* vzroč. ~ to delaš; Le ~ ni prišel; Vragvedí ~; v vezniški rabi, v vprašalnih odvisnikih *Vprašal jo je,* ~ se smeje; Hočejo vedeti, ~ **2.** *poud., zanikanje* Se bojiš? -Zakaj le |sploh ne|; *poud., pritrditev* Bi se peljala z menoj? -Zakaj pa ne |seveda bi se| **3.** *namer., knj. pog. čemu:* ~ mi to pripoveduješ? -Zato, da izveš resnico **zakáj** -a m z -em *poj. (á; â)* postavljati ~e; *poud.* Vsak ~ ima svoj zato |vsaka stvar ima svoj vzrok|

Mala podiztočnica

1255

Sestavek male podiztočnice je drugi podrazdelek slovarskega sestavka. Male podiztočnice so tiskane v krepkem serifnem tisku velikosti 7 pik. Poznajo jih pridevniki in glagoli, izjemoma še prislovi. Tako ima pridevnik **pôln** dve mali podiztočnici: prvo za vezljivost (*poľn česa* zvezd ~o nebo), drugo za vrstnost lastnostnega pridevnika v stalni besedni zvezi (*pôľni -a -o [un]* (*ó*) *geom.* ~ kot; ~a luna). Pri glagolih je z malo podiztočnico izkazana t. i. predložnozvezna vezava (lahko ob pomenskem odtenku), npr. **poprijéti** -prímem *dov. /.../ (é í) /.../ poud.* **poprijéti** *koga* Poprijelo ga je čudno razpoloženje |Postal je čudno razpoložen|; **poprijéti za kaj** ~ ~ veslo; *poud.* ~ ~ vsako delo |lotiti se ga| **poprijéti se** -prímem se (*é í*) *česa* *poud.* ~ ~ veje |oprijeti se|; *poud.* **poprijéti se za kaj** ~ ~ ~ vejo |oprijeti se je|. Redek zgled za malo podiztočnico pri prislovu: **dôl'** *cilj. prostor. prisl. (ó) /.../ v zvezi z gor* *poud.* Zamera gor, zamera ~, moraš mu to povedati |kljub mogoči zameri|.

1256

II. Zaporedje enakopisnih iztočnic

1257

Zaporedje po besednih vrstah

Zaporedje enakopisnic se ravna po zapovrstju besednih vrst: sledijo si samostalniška beseda (samostalnik, samostalniški zaimek), pridevniška beseda (pridevnik, števnika, pridevniški zaimek), glagol, prislov, povedkovnik, veznik, predlog, členek, medmet; del zloženske (podredni, priredni), del sklopa; v okviru posamezne besedne vrste si pri samostalniku sledijo moški, ženski in srednji spol, pri prislovu pa okoliščinski (prostorski, časovni), lastnostnostni, vzročnostni. Pri enakopisnih zaimkih so vprašalni pred poljubnostnimi. Zgledi:

jàz¹ jáza, **jàz**² mène; **bél**¹ -a m, **bél**² -í ž, **bél**³ -a -o; **svét**¹ -á m, **svét**² -a -o; **már**¹ -a m, **már**² povdk.; **nékaj**¹ -- s, **nékaj**² nečésa s, nedol. zaim. nečloveškosti, **nékaj**³ -- -- nedol. količ. zaim., **nékaj**⁴ mer. prisl. zaim., **nékaj**⁵ prvi del podr. zlož.; **enájst**¹ prvi del podr. zlož., **enájst**² del sklopa; **kál**¹ -a m, **kál**² -í ž; **ali**¹ prir. vez., **ali**² člen.; **z**¹ z-ja tudi z -- m, **z**² predl., **z**³ predp.; nasprotnostni par je raZ., **z**⁴ predp.; nasprotnostni par je na., **z**⁵ varianta predp. iz.; **šést**¹ -- s, **šést**² ščstih glav. štev.

1258

Zaporedje pon

Pone (afiksi) si sledijo po tem zaporedju: predpona, pripona, medpona:

o..¹ [poudarjeno ò] predp.; varianti **ó**..² (Ósp) in **ò**.. (òtok), **o**..² [poudarjeno ò] varianta predp. ob..¹, **o**..³ [poudarjeno ò] varianta predp. od.., **o**..⁴ [poudarjeno ò] varianta prevzete predp. ob..²;
..ó¹ prisl. prip. obr., **..ó**² povdk. prip. obr., **..o**¹ prisl. prip. obr., **..o**² povdk. prip. obr.;
..ó.. medp. zlož., **..o**.. medp. zlož.;
pód.. varianta predl. pod (pódme) oz. predp. pod., **pód**.. varianta predp. pod.. (pódkev), **pòd**.. predp. obr. (pòdpredsédnik), **pod**.. [poudarjeno pòd] predp. (pòdpóra).

1259

Zaporedje glede na naglas

Pri jakostnem naglasu si enote sledijo tako: enoti z ostrivcem sledi enota s strešico, tej pa enota s krativcem; na koncu je nenaglašena (**sér** -a -o, **sêr** -a m; **bór** -a m, **bòr** bôra m; **têr** -a m, **ter** vez.). Pri dveh popolnoma enakih enakopisnicah o njuni povrstitvi odloča večja pogostnost (**vár**¹ -a m teh., **vár**² -a m elektr.) ali zvrstni rang (**têr**¹ -a m /.../ [katran], **têr**² -a m /.../ pokr. primor. zvonik).

Besede z naglasom na prvem zlogu imajo prednost pred onimi z naglasom na drugem ali tretjem zlogu: **váljar** -ja m, **valjár** -ja m; **tórbar** -ja m, **torbár** -ja m; **mlékar** -ja m, **mlekár** -ja m; **nèváren** -rna -o, **neváren** -rna -o.

O zaporedju pri tonemskem naglasu gl. § 1183.

III. Vrste tiska

1260

Brezserifni tisk

1261

Iztočnice so tiskane v krepkem brezserifnem tisku velikosti 8 pik (**knjiga**); v krepkem brezserifnem tisku so tudi rimske in arabske številke znotraj slovarskih sestavkov, njihova velikost pa je 7 pik (1., 1.).

Serifni tisk

1262

Podiztočnice so v krepkem serifnem tisku velikosti 8 pik (**knjiga**), male podiztočnice pri pridevniku ali glagolu (redko pri prislovu) pa v krepkem serifnem tisku velikosti 7 pik (**knjiga**). V enakem tisku kot male podiztočnice so iztočnične oz. podiztočnične besede in predlogi, kadar gre za prikaz vezljivosti – sklon je v teh primerih nakazan z ležečim serifnim tiskom velikosti 7 pik (*knjiga*). V krepkem serifnem tisku velikosti 7 pik so tudi črke za ločevanje skupin znotraj oštevilčenih pomenov. Slovnične oz. besednovrstne, socialnozvrstne, funkcijskozvrstne, čustvenostne, časovne, pogostnostne in posebne oznake, kazalke, vodilke in druga pojasnila so v navadnem serifnem tisku velikosti 7 pik (*knjiga*). Kadar je v sestavku pri enotah nižjega ranga potrebno razlikovanje iste oznake, je ta v navadnem serifnem tisku velikosti 6 pik (*knjiga*).

Ostalo slovarsko besedilo (zapis druge osnovne oblike oz. oblik v zaglavju, zapis tonema in izgovora ter zgledi) je v navadnem serifnem tisku velikosti 9 pik (*knjiga*). Ležeči serifni tisk velikosti 9 pik zaznamuje domačo ali stilno nezaznamovano vzporednico, lahko pa tudi manj navaden domači izraz (*knjiga*). Zgledi:

kráva -e ž (á) molsti ~o; poud. biti pijan kot ~|zelo; člov., zmer.: Napil si se ga, ~; ~ pijana

mlád -a -o tudi mlád -a -ó; mlájši -a -e (â á á; â á ô; â) /.../ mlad za kaj biti še ~ ~ kako vlogo *premlád mládi* -a -o /.../ mlájši -a -e /.../ **mláda** -e ž, člov., rod. mn. -ih (á) ~ ima domotožje |snaha|; neknj. pog. ta ~ *snaha* /.../

ljúbíti in ljúbiti -im nedov. ljúbí -te in -íte /.../ koga/kaj ~ dekle, moža, otroka /.../ **ljúbíti se** in ljúbiti se -im se (í/î/ú ú; í/î/ú ú) *Že dolgo se ~ita*; s smiselnim osebkom **ljúbíti se komu** Danes se mi nič ne ~i /.../ pokr. **ljúbíti se komu česa** Če se ti ~i vina, si ga natoči |če si želiš|

hítro nač. prisl. -êj(š)e (í; é) ~ hoditi; ~ rasti; glasb. |presto|

čē¹ [poudarjeno čē] podr. vez. **1.** v pogojnih odvisnikih **a)** realno Rada da, ~ ima /.../ **2.** v osebkovih odvisnikih Lepo je, ~ uboga starše /.../

..čēk -čka m. prip. obr. 1. člov. 'vršilec' izvóšček, postréšček **2.** 'rezultat dejanja' /.../

STVARNO KAZALO

Posamezni pojmi so z vso morebitno razčlenitvijo obdelani večinoma tam, kjer po abecedi pridejo na vrsto (npr. **beseda**), lahko pa pri skupnem višjem pojmu (**boljše** → normativnost) ali pa pri posameznem nižjem (**ločila** > pika, vejica, vezaj ...). Pri sopomenkah je uporabljena kazalka glej (**apostrof** glej opuščaj).

Če gre za terminološko ali kako drugače sporen pojem, je v ležečem tisku naveden nevtralniji izraz (**geselski članek** *slovarski sestavek*).

Številke pomenijo člene (paragrafe). Pri členu 1135 je v oklepaju navedeno še geslo, v katerem je omejen ali obdelan navedeni pojem: bohoričica 1135 (dvočrkje).

A

abeceda 6, 1021

slovenska 6, 216, 1068, 1069

uvrščanje črk po nji 6

abecedni seznam 243

afiks *pona*

akustični pojavi glej slušni pojavi

akut 631, 1135, 1181, 1183

predvidljivost naglasa 1204, 1206

premena s cirkumfleksom 1200

akutirana oblika 625, 631

albanščina 666, 1071, 1082

alegorična posebitev 1135

ali 1059, 1060

alinejni pomišljaj glej odstavčni pomišljaj

amerikanščina 1101

analogija 932; glej nalika

angleščina 709, 1071, 1100, 1118

antikadencia 481–484, 1135

rastoča, stopničasta, visoka 1135

antikadenčna intonacija 1135

apostrof glej opuščaj

arabščina 1071, 1118, 1121

argo 1040

asimilacija glej prilikovanje

B

bančni računi 416

beloruščina 1115

beseda 298, 381, 383, 386, 446, 464, 467, 478, 485–

487, 578, 608, 619, 631, 640, 641, 644, 645, 647,

658, 659, 661, 664, 678–688, 719, 925, 1021–1025

citatna 7, 46, 161, 162, 666, 1067, 1135

deljena 599–614

domača 23, 161, 599, 1021, 1059

prednost domačemu 1009

enakovredna 1059

geselska 1135

imenska 1173

iztočnična → iztočnica

manj navadna 1059

narečna 128, 709

neokrajšana 596

nepodomačena 211

manj rabljeni izrazi 166, 167

mednarodni glasbeni izrazi 165

večina imen za vozila 168

neprevedena 208

nevezana 1043, 1044

nevtralna 23, 1059

okrajšana 595, 598

podomačena 210, 984, 992

polcitatna 161, 213, 215–225, 661, 666, 1070–1134

poldomača 161

polprevzeta 161, 178, 663, 1135

poslovenjena 686

poudarjena 381

predmetnopomenska 1152

pregibna → besedna vrsta

prevedena 181, 197, 199–207

prevzeta 6, 23, 128, 161–225, 599, 600, 686, 728,

752, 1021, 1032, 1059, 1068, 1135, 1218, 1236

pridevniška 519, 561, 566, 746, 761, 814, 874–

885, 900, 903–906, 909, 926, 1135, 1149, 1152,

1159, 1161, 1169, 1172, 1213, 1252, 1257

posamostaljena kot priimek 1000

samostalniška 561, 746, 748–868, 903–906, 1135,

1152, 1159, 1160, 1172, 1257

samostojna 426, 557

slovnična 1152

števnika 805

tuja 715

tujega izvora 706, 709

večpomenska 1059

vezana 1043, 1044

v sodobni obliki 569

vzpostavljena 1135

zaimenska 805, 1135

zaznamovana 1059

zložena 413
besedilo 1044
 kdo ga ustvari 1044
 komu je namenjeno 1044
 lastnosti 1044
 poetika 1044
 slovnica 1044
 stilistika 1044
 narečno 468
 neposredno 1044
 neumetnostno 1044
 nevezano 1044
 njegova govorna in pisna podoba in vloga 1044
 strokovno 1046
 tiskano 1047
 umetnostno 1044, 1046, 1049
 vezano 1044

besedje 634, 1054, 1058, 1141, 1142, 1181

besedna družina 681

besedna vrsta 487–593, 1178

nepregibna 1159

pregibna 1159

besedna zveza 298, 381, 383, 386, 446, 464, 467, 478, 487, 519, 534–537, 578, 579, 595, 631, 641, 921–925, 1021–1025, 1031, 1032, 1056, 1135

nevtralna 1059

podredna 1135

priređna 323, 324

razdružljiva 487

stalna 487, 1255

s prilastkom 431, 502

zaznamovana 1059

z glagolom *vedeti* 536, 537

z zamenljivim zaporedjem 487, 496, 499, 520

besedni red 484

obrnjeni 1135

besednovrstna oznaka 1149, 1152, 1157, 1158, 1163–1165, 1167, 1174

členka 1163

glagola 1163

medmeta 1163

povedkovnika 1163

pridevnika 1163

prিপinskih obrazil 1164

prislova 1163

samostalnika 1163

veznika 1163

besedovanje

dvogovorno 1233

besedotvorje 666, 921–1038

bibliografski zapisi 235, 312, 350, 1137

bohoričica 7, 1135 (dvočrkje)

bolgarščina 1071, 1112

boljše 866; > normativnost

branje 419

črkovalno 925, 1021, 1025, 1135

kratičnih imen 423, 925, 1021, 1135

razvezovalno 419

breznaglasnica 1157

C

cifra glej številka

cirkumfleks 631, 1135, 1181

na dolžini 1183

na kračini 1183

predvidljivost naglasa 1205, 1206

premena z akutom 1200

citāt 245, 247

citātno > normativnost

Č

češčina 1071, 1076

členek 326, 558, 559, 582–590, 1135, 1152, 1159, 1163, 1257

navezni 424, 1135

oblikoslovni 532, 535, 590

samostojni 346–348, 484

vprašalni 1231

zapis tonema 1184

členjenost slovarskega sestavka 1225

človeško 1135

črka 5–10, 21, 221, 375, 417, 496, 612, 620, 646–666, 1021, 1068–1070

grška 16

izpuščena 258

iz starejših besedil 7

iz zapisov narečij 7

kurzivna glej ležeča

latinična 6

ležeča 9, 1036

mala 9, 123–160, 423, 1021, 1022

nelatinična 1236

nema 959

odstavčna 395

pisana 9

pokončna 9

posebna 7, 8, 20

pri slogovnem barvanju 7

tiskana 9

velika 9, 27–122, 423, 1021

pri likovnih stilizacijah lahko z velikimi črkami pisane kratice pišemo z malimi 1022

v jezikoslovnih besedilih 20

v prevzetih besedah 6, 752

v strokovnih besedilih števila rajši izpisujemo s števčkami 546

v znanstvenih besedilih 7

razmerje črka – glas 752, 1069

razmerje glas – črka 1070

združena 1135

črkovje 485, 1135
črna pika 23, 1062; > normativnost
črtica 22, 378, 411, 470
 druga 763
 dve črtici 22, 754
 v slovarju 874
 levostična 1135 (deljaj)
 nad črko 619
 na koncu besede 1071–1134
 za soglasnikom 22
čustvena obarvanost 484
 pisanje klicaja in vprašaja skupaj 270
čustvenostno 1059, 1063

D

dajalnik 787, 791, 798, 833, 898, 907
 dvojine 1176
 dvojine ali množine 751
daljšanje osnove 779–795, 818, 832
 neknjižno 785
 s *t* 779, 785
 z *j* 779–784
 z *n* 779, 786
 z *ov* 795, 797
danščina 1102
datum 252, 299
decimalka 351, 436
deležje 333–335, 584, 887, 899, 914, 1135
deležnik 333, 335, 887, 899, 914, 1135, 1213
 na *-č* 887, 914, 1135, 1173, 1213, 1214
 na *-eč* 1173
 na *-l* 649–652, 700, 717, 739, 887–895, 903–905,
 919, 920, 926, 1049, 1135, 1209, 1214
 na *-n* 887, 904, 1135, 1173, 1214
 na *-oč* 1173
 na *-t* 887, 1135, 1214
 osnovna oblika 1173
 stanja 1135
deljaj 228, 378, 437, 470, 471, 599–614, 1135
 dvojni je podoben enačaju, vendar krajši 470, 1135
 enojni je podoben vezaju 470
 brez deljaja
 za neskladenjsko stično poševnico 613
 za stičnim pomišljajem 614
 neskladenjska raba 228
 nakazuje delitev besede na koncu vrstice 470
deljenje 437, 599–614, 1135
 pravila 600–614
 če besedno zvezo, pisano s stičnim pomišljajem,
 delimo pri njem, ga lahko prenesemo v novo
 vrsto, deljaj pa odpade 471
 če besedo ali besedno zvezo, pisano s stičnim
 vezajem, delimo pri njem, ga lahko prenesemo
 v novo vrsto 437, 471, 608
 črkovalno branih kratic ne delimo 609

črkovnih sklopov, ki zaznamujejo en glas (razen
 podvojenih), ne delimo (velja tudi za starejšo
 slovenske pisave) 607
 izgovorljivi del soglasniškega sklopa lahko pre-
 nesemo v novo vrsto 602
 ločil s konca vrstice ne prenašamo v novo vrsto
 (delna izjema so pomišljaj, vezaj in tri pike) 611
 po ene črke navadno ne puščamo na koncu vrste
 in je nikoli ne prenašamo v novo vrsto 612
 sestavljenke, zloženke in sklope je najbolje de-
 liti na mejah morfoloških sestavin 606
 simbolov za mere in uteži ne prenašamo samih
 v novo vrsto 610
 sklope iz dveh enakih soglasnikov delimo 605
 soglasnik med dvema samoglasnikoma prenese-
 mo v novo vrsto (izjema je lahko pri predpo-
 nah) 601
 številke, pisane z vezajem, delimo pri njem, si-
 cer številki sploh ne delimo 609
 v obeh delih mora biti vsaj po en zlog (lahko
 tudi samo pisen) 600
desetična klasifikacija 261, 370
desnostičen 1135
disimilacija glej razlikovanje
dolnja lužiščina 1080
dolžina glasu 22, 222, 370
dolžina samoglasnika 627, 631, 1070
 naglašena 919
domačenje
 glasovno 1071–1134
 pisno 1071–1134
dopis 240
dostavek 289, 321, 338, 340, 405, 444, 478, 1135
dovršnik 919
drsnik 636, 1135; > zvočniki
dve piki 1216
 v oglavju slovarskega sestavka
 desnostični ob priponskem obrazilu ali zadnjem
 delu sklopa 1216
 levostični ob predpnskem obrazilu ali prvem
 delu podredne zloženke 1216
 stični na obeh straneh ob glagolskih priponah in
 medponah zloženek 1216
dvočrkje 8, 1071, 1135
dvoglasnik 599, 1135
 pisni 599, 782, 959
dvojina 779, 791, 795, 818, 819, 869
 imenovalnik osebnih zaimkov pišemo skupaj 533
dvojnica 887
 deležniška 1173
 imen prebivalcev 1006
 naglasna 1027, 1217
 namenilniška knjižnopogovorna 1217
 osnovnih oblik 887, 914, 1159
 primerniška 1214
dvopičje 22, 228, 229, 234, 235, 450, 461, 473
 levostično 22

nestično 367–369
 stično 370
 v razlagi slovarskega sestavka 1227, 1229
 brez dvopičja 356
 če je navedek prilastek izraza pred seboj 357
 če je spremni stavek za navedkom v premem govoru 359
 če pred naštevanjem ne napravimo premora 356
 neskladenjska raba 366–370
 za *deljeno* 368
 za ločevanje ur od minut na digitalnih številčnicah 370
 za ponavljanje odlomka v glasbi 370
 za *proti* 367
 za v *nasprotju* 369
 za zaznamovanje dolžine glasov 370, 1070
 skladenjska raba 354–365
 med prorekom in porekom v veliki povedi 361
 neobvezno v obrazcih 362
 po spremnem (napovednem) stavku pred dobesednim navedkom v premem govoru 359
 pred naštevanjem 355, 450
 pred stavkom, s katerim pojasnjujemo drug stavek 360
 za imenom avtorja v podpisih pod slikami 363
 za skrajšano napovedjo 365
 splošno
 namesto dvopičja pomišljaj ali vejica, če gre za pristavek 358
 pisanje ločil v povedi za dvopičjem 266
 pisanje začetnice za dvopičjem 31
 pri premem govoru 31, 279
 pri večjih naštevalnih notah 31
 začetek navedka v drugi povedi 32
 zamenjava z vejico in veznikom 355

E

ednina 765–794, 817, 818, 869, 926
ekspresivno glej čustvenostno
elektronska pošta 261
enačaj 16, 470
enakoglasnica 1135
 dvotonemska 1183
 enotonemska 1183
 zaporedje 1221, 1256–1259
 glede na naglas 1259
 po besednih vrstah 1257
 pon 1258
enakopisnica glej enakoglasnica
enakozvočnica *enakoglasnica, enakopisnica*
enozložnica 781
estonsčina 1071, 1085

F

feminativ 1241
finščina 1071, 1084
flamščina 1099
fonem 21, 449, 616, 640, 1135 (dvoglasnik)
fonemska varianta 1070
fonemski par 668
fonetični opis in zapis 370, 618–745
 nezvočnikov 668–671
 variant 672–676
 samoglasnikov 618
 variant 619
 zvočnikov 636
 variant 637
formula 1020
francoščina 666, 781, 937, 1090, 1118
funkcijska zvrst jezika 1041, 1046
furlanščina 1089

G

geselski članek *slovarski sestavek*
glagol 325, 386, 485, 536, 550–553, 746, 886–896, 900, 919, 926, 1032, 1033, 1152, 1159, 1163, 1257
 mala podiztočnica pri glagolu 1255
 na *-im* 700
 na *-iti* in *-eti* iz pridevnikov 1007
 nepredponski 920
 nesestavljeni 919
 okrogli oklepaj v oglavju glagola 1219, 1220
 osnovna oblika 1159
 podiztočnice pri glagolu 1245
 zgledi 1253
 podpičje v oglavju glagola 1213
 pomožni 1135, 1152, 1209
 predložni 1135
 predponski 920
 sestavljeni 919
 s predlogom 1033
 s prostim morfemom 1245
 vejica v oglavju glagola 1214
 zaglavje 1172, 1173
 zapis tonema 1184
 zapis v slovarju 887, 914
 z *i*-jevsko predpono 1202
glagolnik 738, 1173, 1213
glagolska oblika 325
 nepregibna 1135 (deležje)
 pregibna 1135 (deležnik)
glagolska osnova 945
glas 8, 21, 218, 219, 222, 449, 634, 636, 668, 694–704, 752, 887, 978, 979, 1068–1070, 1135 (fonem);
 > nezvočniki; > samoglasniki; > soglasniki; > zvočniki
 glasovi slovenskega knjižnega jezika 616–687

nejezikovni 1069
razmerje črka – glas 752, 1069
razmerje glas – črka 1070
tuje glasove zamenjujemo z najbližjimi domačimi 222
v morfemih 224

glasilke 1135 (govorna cev)

glasovje

knjižnega pogovornega jezika 1049, 1052
tuje 161, 216, 1071–1134

glasoslovje 615–745

glasovna vrednost

črk 10, 20, 216, 1069, 1135
črkovalnih kratic 1135

glasovni ustreznik 1071–1134

glava slovarskega sestavka 913, 1135, 1157, 1158–1169, 1182, 1184

gornja lužiščina 1079

govor 1057

odvisni 1135
polpremi 1135
poročani 1135
premi 1135

govorica 1058

govorilo 1135 (govorna cev)

govorjeni jezik 1044, 1050, 1056–1058

govorna cev 1135

govorna veriga 689, 692, 694, 1135

gravis 631, 1135

dvojni 631, 1135 (cirkumfleks)

grščina 767, 768, 770, 783, 785, 786, 811, 818, 937, 1071

vse iz grščine prevzeto podomačujemo
nova 1108
stara 1107

H

havščina 1134

hebrejščina 1071, 1118, 1120

hindijščina 1071, 1123

hrvaščina 1075, 1110

I

identifikacija 1224, 1226, 1237

ideogram 1135

iks 6, 8

ime 34, 41

alegorično 49
avtorjevo 235, 484, 1137
bajeslovno 47, 48
bitja 34, 40–60, 171–181, 789, 790, 956, 994
črke 8, 421
domače 818
domišljjsko 45, 1135

dvodelno 1135

dvojno 35, 69, 427, 852, 1135

enakoglasno 1135

enobesedno 1135

enodelno 1135

krajevno 1002

ljubkovalno 964

moško 994–1000

nadomestno 1135

na nemi soglasnik 960, 1217

naselbinsko 1135

osebno 41–59, 1250

podomačeno 818, 822

polcitatno 1135

posebne črke 8

pravljlično 41

prebivalcev 988, 1006, 1250

celin 53, 1241

držav 1241

naselij 53

planetov 54

pokrajini 53, 1241

predložno 1135

pripadnikov

delov narodov 52

držav 52

ljudstev 52, 1241

narodov in narodnosti 51

privzeto 42, 428

prvotno 428

rastline ali bolezni, nastalo iz lastnega imena 1015

rojstvo 961, 1135

iz več enot 961, 966

samoglasnika 8

simbolno 1135

slovensko namesto neslovenskega 191–197

soglasnika 8, 421

oporni samoglasnik lahko tudi izpisujemo 422

sopomensko 1135

tuje 425

večbesedno 1135

veroslovno 47, 48

z dvojnico 938

zemljepisno 61, 1135, 1251

zgodovinsko 45

žensko 811, 822, 993–1000

živalsko 34, 60, 962, 994

ime in priimek 41, 98, 350, 428, 810, 847

iz zveze imena in priimka ne delamo svojilnih pri-
devnikov (razen v primerih, ko sklanjamo le zad-
njo sestavino, npr. *U Tant U Tantov*) 967

najprej ime, potem priimek 41

priredna zveza dveh imen in priimka 863

v abecednih seznamih z vejico 41, 243, 350

v imenih ustanov sta ime in priimek v rodilniku 98,
856

imenovalnik 755–885, 797, 801, 805, 818, 896, 903–906, 963, 1031, 1032
 dvojine osebnih zaimkov pišemo skupaj 533, 750
 ednine 161, 418, 657, 707, 708, 711, 717–730, 739, 740–745, 750, 766–768
 množine 741, 797
 osebnega zaimka 871
 in 1059, 1066
indonezijsščina 1118, 1124
interesna govorica 1040
intonacija 478, 479, 1135
 antikadenčna 1135
 stavčna 1135
intonacijski člen 479, 1135
 končni 479
 nekončni 479
 in tudi 1059
ipsilon 6, 8
ironično 1059, 1063
islandščina 1105
istoglasen 1135
italijanščina 666, 1088
izglasje
 podstave 1006
 iztočnice 1168
izgovarjava 225, 322, 620, 641–645, 649–663, 678–680, 686, 689, 694, 695, 700–704, 716, 727, 933, 1071–1134
 citatov 161
 črk 8, 20, 421, 422, 620, 772–774
 črke, ki jih slovenska abeceda nima, izgovarjamo z najbližjimi knjižnimi glasovi 161, 222–225, 1069, 1071–1134
 črke *l* 641, 649–660, 949, 955, 1069
 deležnika na *-l* 700, 1049, 1052
 dvojnic 656
 enozložna 704
i + samoglasnik 701
 konca besede 487, 652, 700
 kratic 120, 422
 kratičnih imen 120, 423
l namesto *lj* 1049
 letnic 12
 medmetov 593
 nezvočnikov 161, 668–680
 nordijskih imen na *-sen* 716
 polglasnika ali *e*, kadar sta kratka 1049
 prevzetih besed 161
 prislova *sem* 1049
 številk 11, 12
 bančnih 12
 telefonskih 12
 tujih imen 487
 zvočnikov 727
izgovor 1158
 zapis v slovarju 1166–1169, 1211, 1218
 druge ali tretje osnovne oblike 1168

končne črke 1218
 nepredvidljivi 1218
 pri prevzetih besedah 1218
 v lastnoimenskih sestavkih 1218
izgovorljivost 602–604, 777, 778, 978–988
izobrazbeno 868, 1059, 1060
izpeljanka 504, 521, 564–567, 685, 686, 713, 717, 743, 921, 922, 955, 1012, 1013, 1029
 iz besed s predslonko 1033
 predpone niso naglašene 1033
 iz glagola 655, 781
 iz latinščine 686
 iz predložne zveze 561
 iz tvorjenke 949
 iz zloženke 1029
 ohranja pisne in naglasne lastnosti podstave 504, 551, 1029
 glagolska s predložnimi morfemi 553
 pojmovna na *-ost* 1243
 prislovna 564–567
 samostalniška 521
 za ženski par moškemu 993–1000
izpeljava 740–745, 921
izposojenka 161, 1056, 1135
izpostavek 289, 338, 339, 1135
izpostavna številka 1221
izpust 228, 229, 449
 dela besede 228, 410
 dela besedila 401
izrazi posebnega razmerja ali spoštovanja 110–114, 156
 kot simbol ali poudarek pomenskega bistva 111
 osebni in svojilni zaimki za ogovorjeno osebo v pisnih 112, 156
 protokolarni ogovori 112, 114, 156
izražanje slušnih pojavov z ločili 476–484
iztočnica 887, 914, 1135, 1140, 1141, 1149, 1154, 1157, 1159, 1160, 1161, 1162, 1163, 1167, 1168, 1171, 1172, 1174, 1176, 1214, 1217, 1234, 1241
 enakoglasna 1183, 1221
 enobesedna 1159
 morfemska 1169
 neizpisana 1234
 večbesedna 1159, 1220
iztočnični slovarski sestavek 1156–1239, 1228

J

jakostno naglaševanje 621–624, 627–630, 1058, 1175–1177
japonsščina 1071, 1118, 1130–1132
 Hepburnovo prečrkovanje 1131
 kunreišiki 1132
jezičnik 636, 1135; > zvočniki
jezični venec 1135
jezik 1071–1134

filozofski 426
 germanski 1056
 govorjeni 1044
 neslovanski 763, 971
 nordijski 716, 778
 praktičnega sporazumevanja 1041
 pretekli 1042
 publicistični 1041
 romanski 1056
 sodobni 1042
 strokovni 1041
 umetnostni 1041
 zapisani 1044
 zgodovinski 1042

jotacija 930

d se premenjuje *z j* 930
n r in *l* dobijo še *j* 930
p b m v in *f* dobijo še *lj* 930
 pridevnik in primernik za šumevcem dobita še *j* 931
s in *h* se premenjujeta s *š* 930
t k in *c* se premenjujejo s *č* 930
z in *g* se premenjujeta z *ž* 930

K**kadenca** 480–484, 1135**kakovost (naglašeni) samoglasnikov** 621, 622, 916, 1135**katalonščina** 1091**kategorija**

človeško 1135
 nečloveško 1135
 neživosti 805
 podspol 1135 (človeško)
 živosti 788–790, 802, 883

kazalka 1224, 1262**kitajščina** 222, 509, 118, 1127–1129

pinjin 1128

kletev 1059, 1063**kletvica** 1059, 1063**klicaj** 29, 228, 229, 274–287, 473, 481

brez klicaja

na koncu čustveno neobarvanih velelnih povedi 277

neskladenjska raba 228, 287

sredi besedila (v oklepaju) kot opozorilo 287

skladenjska raba 275–286

na koncu citirane povedi v narekovajih 266

na koncu čustveno obarvanih povedi, tudi neglagolskih 276

na koncu čustvene pripovedne povedi 236

na koncu čustveno obarvanih vrinjenih povedi 281

na koncu podredja je klicaj *le*, če ga zahteva glavni (neodvisni) stavek 278na koncu priredja je klicaj *le*, če ga zahteva zadnji neodvisni stavek 280na koncu proste zveze stavkov stoji klicaj *le*, če ga zahteva zadnji neodvisni stavek 280

na koncu vprašalne povedi ob vprašaju še klicaj 270

na koncu čustveno poudarjene vzklične povedi ob klicaju lahko še vprašaj 285

na koncu vzkličnega navedka pri premem govoru 284

na koncu stopnjevane vzkličnosti pišemo lahko več klicajev 286

na koncu vprašalnega odvisnika 265

namesto klicaja po navadi pišemo vejico za nagovorom v pismih 283

za zvalnikom 282

splošno

če je citirana poved za dvopičjem, ohranja svoje ločilo 279

pisanje začetnice za klicajem 29, 125

v razlagi slovarskega sestavka 1227, 1232

knjižni jezik 1040, 1046–1054

knjižna pogovorna zvrst 1040, 1046, 1048, 1056, 1058

knjižna zborna zvrst 1040, 1046, 1047

knjižno neobčevalno 1059, 1060**knjižno pogovorno** 888, 1059, 1060**kolikost naglašene samoglasnika** 621, 622, 916**končaj** 421, 435, 738, 827, 887, 898, 900, 914, 1013, 1135

dvozložni sedanjiški 887

enozložni sedanjiški 887

glagolski 1168

nedoločniški 1168

naglašeni 896

nenaglašeni 896

-(*š*)je 990-(*ž*)je 990**končnica** 20, 22, 121, 224, 423, 434, 750–920, 1135

akutirana 1199

glasovna 750, 818, 859, 863, 867, 874, 908, 1135

imenovalniška 418, 750, 754

naglašena 896

navezovalna 883

neglasovna 750, 754, 760, 807, 809, 818, 825, 848, 857, 859, 863, 867, 874, 888, 908, 1135, 1211

nenaglašena 896

ničta 798, 1135, 1208, 1211

rodilniška 1173, 1176

stalno naglašena 898

za druge sklone 754

končniški -*m* 751**koprščina** 1058**koren** 653, 684, 943, 945, 954

dvozložni 920

kračina glasu 222**kračina samoglasnika** 627, 631

naglašena 919
krajšanje osnove 771–778
 glasovno 775
 obojno 717–719, 724, 725, 730, 776–708
 pisno 771–775
krajšanje z vezajem 419, 522, 553
krajšava 3, 46, 119, 128, 129, 1020–1025, 1135
kratica 119, 250, 812, 925, 1020–1025, 1135
 črkovalna 925, 1135
 nečrkovalno brane kratice (črkovalno brane veliko redkeje) prehajajo med navadno besedje in se tako tudi pišejo 1021, 1135
 za denar 250, 610
 za mere 250, 610
 za uteži 250, 610
kratično ime 120, 214, 423
 nedomačih poimenovanj 214
 njihove končnice 121, 122, 423
 prehod v navadna lastna ali občna imena 120–122
kratična zveza črk 496
krativec 267, 630, 1135, 1176, 1259
krn 1021, 1135
krnitev 925, 935–938, 1021
krožec 23, 1059; > normativnost

L

lastno ime 34–109, 161, 303, 729, 737, 761, 764–794, 844–863, 938, 956–974, 978, 980, 996–1000; > prevzeta lastna imena; > stvarna imena; > zemljepisna imena
 citatno 46, 71
 dvodelno 35, 41, 69
 dvojno 35, 69, 228, 427, 431, 852
 enobesedno 34, 41, 58, 69, 183–197, 203
 enodelno 34, 41, 45, 69
 nadomestno 38, 47, 57
 naselbinsko 69–76
 nenaselbinsko 69, 73, 140
 nepodomačeno 211
 neprevedeno 208
 ob prehodu iz kratičnega 120
 ob prehodu iz občnega 48
 ob prehodu iz večbesednega v enobesedno 58
 ob prehodu v občno 39, 124
 osebno 34, 41–46
 družinsko 41
 kitajsko 509
 krstno 41
 rojstno 41
 žensko 1003, 1004
 podomačeno 161, 209, 225
 polcitatno 161, 213
 predložno 36, 43, 46, 69, 70, 74–77
 ob prehodu v eno besedo 76
 s predložnim dostavkom v oklepaju 70

v skladenjskih zvezah 74–76
 prevedeno 45, 71, 181, 197, 199–207, 211, 212
 tuje ob domačem 191, 192, 940, 1012–1019, 1069
 večbesedno 34, 45, 57, 58, 69, 138–140, 182, 198–208, 213, 427, 517, 844–863
 skrajšave 37
 večdelno 34
 zapis lastnih imen 729
latinščina 767, 768, 770, 783, 786, 811, 818, 840, 937, 1071, 1073
 vse iz latinščine prevzeto v pisavi podomačujemo 1073
latovsko 1059, 1063
latovščina 1040
latvijščina 1071, 1116
levostičen 1135
ležeče 23, 1059, 1062; > normativnost
literature 1137
litovščina 1071, 1117
ljubkovalnica 1001–1005
ljubkovalno 1059, 1063
ljubljanščina 1058
ljudsko 1059, 1060
ločaj 1210, 1211
 podvojeni 1211
 pri krajšanju slovničnih oblik v oglavju 1236
 v oglatem oklepaju 1211
ločevalni dodatek 1135
ločilo 14, 226–484; > deljaj; > dvopičje; > klicaj; > narekovaj; > oklepaj; > opuščaj; > pika; > podpičje; > pomišljaj; > ponavljaj; > poševnica; > tri pike; > vejica; > vezaj; > vprašaj; > zaklepaj
 desnostično 228
 dvodelno 378, 438, 1135
 narekovaj 459–467
 oklepaj 438–449
 ločilo ob njem pišemo glede na samostojno ali nesamostojno poved 448
 enodelno 226, 378
 zaklepaj 438
 končno 29, 125, 234, 266, 279, 300, 302, 461, 478, 479, 481, 484
 klicaj 478, 481, 484
 pika 478, 481, 484
 pomišljaj 478, 484
 tri pike 478, 484
 vprašaj 478, 481, 484
 brez končnega ločila
 pred končnim klicajem 279
 pred končnim vprašajem 266
 v stolpcih 243, 244, 300
 za tremi pikami 402
 levostično 228
 tri pike 228
 nekončno 478, 479, 483, 484
 dvopičje 478, 483, 484
 oklepaj 478, 484

podpičje 478, 483, 484
 pomišljaj 478, 484
 tri pike 478, 484
 vejica 478, 483, 484
 neskladenjsko 14, 228, 229
 poševnica 451–458
 zaklepaj 438, 450
 nestično 228, 278
 pika kot znamenje za množenje 255
 pokončnica 458
 pomišljaj 228
 poševnica 455–457
 tri pike 228, 399–410
 vezaj 228, 388, 427
 pri premem govoru 472–475
 skladenjsko 14, 228, 229
 dvopičje 228, 229
 klicaj 228, 229
 narekovaj 228, 229
 oklepaj 228, 229
 pika 228, 229, 232–247, 259
 podpičje 228, 229, 371–377
 pomišljaj 228, 229
 poševnica 458
 tri pike 228, 229
 vejica 228, 229
 vezaj 228, 229
 vprašaj 228, 229
 stično 228
 pika med deli števil 255
 pomišljaj 228, 394
 poševnica 452–455
 večdelno 226
 v oglavju slovarskega sestavka 1210–1221
 dve piki 1210, 1216
 ločaj 1210, 1211
 oglati oklepaj 1210, 1218
 okrogli oklepaj 1210, 1219
 podpičje 1210, 1213, 1220
 poševnica 1210, 1217
 vejica 1210, 1214
 vezaj 1210, 1212
 vijuga 1210, 1215
 v razlagi slovarskega sestavka 1227–1239
 desnostični vezaj 1227, 1233
 dvopičje 1227, 1229
 klicaj 1227, 1232
 lomljeni oklepaj 1227, 1236
 okrogli oklepaj 1227, 1238
 pika 1227, 1230
 podpičje 1227, 1228
 pokončni oklepaj 1227, 1237
 vejica 1227, 1239
 vijuga 1227, 1234
 vprašaj 1227, 1231
 za izražanje slušnih pojavov 476–484
 zamenjava ločil 266, 279

lužiščina 1071
 dolnja 1080
 gornja 1079

M

madžarščina 666, 957, 1071, 1083
makedonščina 1071, 1111
malajščina 1125
mala podiztočnica 1255, 1262
mala začetnica 29, 124–160
 same male
 stilne posebnosti 160
 z malo
 časovni in zemljepisni pridevek 58
 določilo in poimenovanje bitja 126–136
 določilo pred osebnim imenom 128
 določilo v stalni zvezi z lastnim imenom 130
 končnice kratičnih imen 121
 kratično ime ob prehodu v občno besedo 120
 lastno ime iz občnega 48, 130
 ločevalni dodatek za imenom 129
 neprvi del večbesednega imena zgodovinske ali domišljajske osebe 45
 občno ime iz lastnega 39, 107, 115, 124, 131, 133, 135, 141, 142, 147, 150, 157–159
 osebni in svojilni zaimek za ogovorjeno osebo v pismu 113, 156
 pri ogovarjanju kolektiva 113, 156
 pri vikanju 113, 156
 poimenovanje poklica, časti, rodovnega zapovrstja 46, 128
 poimenovanje po vrsti naselja, rasni, verski, jezikovni pripadnosti 55, 59, 127, 133, 134, 136
 protokolarni ogovor 114
 stvarna imena 143–155
 imena praznikov in posebnih datumov (razen izpeljanih iz osebnih priimkov) 150
 imena umetnostnih, političnih in drugih nazorov in gibanj 155
 neprvi del stvarnega imena, če ni sam lastno ime 77–109
 občnoimensko poimenovanje ustanov ali delov ustanov, enako lastnemu 103, 145, 146
 poimenovanje iger 152
 poimenovanje izdelka iz imena podjetja 147
 poimenovanje odlikovanj ali športnih trofej (razen lastnoimenskih enot) 152
 poimenovanje revolucij, vojn, vstaj in drugih zgodovinskih dogodkov 149
 poljudno poimenovanje meddržavnih zvez 148
 samostalniški občnoimenski izraz iz pridevnika na *-ov/-ev* 153
 vrstna imena zdravil in drugih farmacevtskih izdelkov 109, 154

- vrstna poimenovanja društev, organizacij, strank, vojaških enot, ustanov, podjetij, organov, komisij, svetov, delegacij 103, 104, 133, 145, 146
- vrstna poimenovanja objektov, iznajdb, stvaritev 151
- svojlilni pridevnik iz samostalnika, pisanega z veliko 115, 157
- če gre za vrstnost 157, 158
- pri prenesenem pomenu 159
- vrstna poimenovanja 127, 132, 135
- zemljepisna imena 137–142
- besede *mesto*, *trg*, *vas*, *vesca*, *selo*, *sela*, *sela*, *naselje* kot neprva sestavina naselbinskega imena 70, 71, 138
- neprvi del nenaselbinskega imena, če ni sam lastno ime 73, 140
- neprvi del večbesednega poimenovanja mestnega dela, če ni sam lastno ime 139
- neprvi predlog 70, 71
- ob prehodu iz lastnega imena v občno 141, 142
- razločevalni dodatek naselbinskega imena 71
- začetek spremnega stavka v premem govoru, če stoji za dobesednim navedkom 125
- za klicajem 125
- za končnimi ločili znotraj povedi 125
- za pomišljajem 125
- za tremi pikami 125
- za vprašajem 125
- manj** 397
- manjšalnica** 1001–1005
- mariborščina** 1058
- medmet** 343, 344, 415, 484, 591–593, 600, 1069, 1152, 1159, 1163, 1257
- figurativni glej likovni
- likovni 593, 1135
- podvojeni 593
- ponavljalni 593
- posnemanja 593
- premenilni 593, 1135
- razpoloženja 593
- stopnjevani 593
- zapis tonema 1184
- medmetna zveza** 343, 344, 484, 593
- medpona** 434, 493, 1135
- glagolska *-i-* 493
- imenovalniška 495, 500, 1135
- o-* 529
- o/-e-* 493, 513
- po pravilih vezave 514
- rodilniška 520
- mehkonebnik** 639; 671; > nezvočniki
- mehkonebnojezičen** 1135
- meja besed ali besednih delov** 222
- mernostna zvrst jezika** 1043
- mestne govornice** 1040, 1058–1060
- mestnik** 786, 833, 898, 907
- mesto naglasa** 621, 622, 627, 631, 1185
- pri pridevniku 880
- metatonija** 1199
- minus** glej manj
- množina** 786, 791, 796–798, 818, 820, 869, 1049
- morfem** 21, 22, 161, 169, 224, 688, 1135
- predložni 553, 1135
- morfemskost** 1135 (končaj)
- morfonologija** 224, 1135; glej oblikoglasje
- N**
- naglas** 22, 222, 224, 225, 539–541, 621–633, 887, 914–920, 1002, 1071–1134
- besedotvorni 926
- dvojnični 225
- fonološki 1058
- izpeljank 1029
- jakostni 1058, 1135, 1222, 1259
- kratkega nedoločnika 1051
- na osnovi 1176
- na predponskem obrazilu 924
- nevtralni 1059
- oblikoslovnih 896–920
- oblikotvorni 915–918
- obvezni 1222
- osnovnih oblik 1174
- priponskih obrazil 1028
- pri pridevniku 1174
- pri štetju 1036
- sestavljenk 1033
- sklopov 1034
- tonemski 1058, 1135 (akut, cirkumfleks), 1174, 1175–1177, 1179–1209, 1222
- v besedni zvezi 631
- v besedotvorju 1026–1038
- večnaglasnost 552, 553, 1033, 1036, 1037
- v oglatem oklepaju 1222
- zaznamovani 1059
- zloženk 1030–1032
- splošno
- dvozložne črkovalno brane kratice lahko ohranjajo dva naglasa 1021
- na podomačenih imenih naglas ne spada k obvezni podobi besede 225
- premikov tujega naglasa načeloma ne upoštevamo 224
- tuji naglas s končnice prenašamo na osnovo 224
- naglasna črtica v SSKJ** 1181
- naglasna premena** 939, 1026–1038
- akutirane osnove 1200
- cirkumfektirane osnove 1200
- naglasni tip** 896, 913, 1174, 1202
- akutski 1187–1190, 1191, 1192, 1193, 1208
- cirkumfleksni 1186

- jakostni 1175–1177
 končniški 708, 904, 912, 1176, 1191, 1192, 1193, 1197, 1198
 mešani 708, 885, 906, 1051, 1176, 1187, 1188, 1189, 1192, 1196, 1197, 1198, 1200
 nepremični (na osnovi) 903, 908, 909, 915–917, 1051, 1176, 1187, 1188, 1189, 1191, 1192, 1193, 1197, 1198
 oblikotvorni 915–918, 1202
 premični (na osnovi) 904, 917, 1176, 1187, 1188, 1191, 1192, 1193, 1197, 1198
 tonemski 1175–1177, 1179–1209
 glagolski oblikotvorni 1202, 1220
 povedkovna raba 1207–1209
   akutski tip 1208
 samostalniški oblikoslovni 1185–1190
   akutski 1190–1193
     moški spol 1191
     ženski spol 1192
   srednji spol 1193
 cirkumfleksni 1186–1189
   moški spol 1187
   ženski spol 1188
   srednji spol 1189
 v pregibnostnih vzorcih 1194–1201
   pridevnik 1201
   samostalniški 1195–1200
     moški spol 1196
     ženski spol 1197
     srednji spol 1198
naglasno mesto 896, 1029
naglasnost 1029, 1148
naglašenost 618, 1070
naglaševanje 621–633, 1056, 1071
   jakostno 622–630
   tonemsko 622, 625, 631–633
nagovor 342
   naslovitveni 1135
nalika 932
   d se premenjuje z *j* 932
namenilnik 584, 682, 887, 919, 1213, 1214
   dvojnica 1217
   naglas 919
napisi 117, 118, 146, 160, 238, 363
   pod slikami 241, 363
naraščajoče 1059, 1066
narazen pišemo 415, 418, 478, 485–598
   splošno 487
     členek *ne*
       pri osebni glagolski obliki, deležju, nedoločniku in namenilniku 584
       izjemoma pri pridevniku in prislovu 588
       v nekaterih dvodelnih veznikih, kadar ne zanika sedanjške oblike glagola (razen pri *nimam*, *nisem*, *nočem*) 586
       dvodelne večbesedne veznike 575
       enodelne večbesedne veznike iz prislova + veznika 576
       frazeološke zaimke z glagolom *vedeti* 536
       glavne števnike za stoticami in ob tisočicah 544
       iz tehničnih razlogov na položnicah tudi te pišemo skupaj 545
       navadne in besednozvezne predloge 578, 579
       nekateri zveze kratic 1024
       podvojene in stopnjevane medmete 593
       pridevniške zveze prislova in pridevnika 519
       pridevniške zveze za barve, ki se dajo razvezati s *kot* ali *da* 518
       priložnostno posamostaljene dele besedila 507
       prislovne zveze predlog + beseda v sodobni obliki (redko tudi skupaj) 569–571
       če taka zveza dobi predponsko obrazilo *pre-* ali *naj-*, jo pišemo skupaj 570
       stalne prislovne zveze z veznikom ali predlogom 558
       v časovnem pomenu včasih tudi skupaj 558
       proste ponovitve prislovov in členkov 558
       simbole za merske enote pišemo s presledkom za številko 1021
       večbesedne pozdrave 593
       zloženke z rodilniško medpono, če jih razvežemo 520
       zveze členkov 589
       zveze dveh samostojnih prislovov ali členka in prislova 559
narazen ali skupaj pišemo 497–502, 560
   frazeološke zaimke 536, 560
   imenovalnik dvojine kazalnega zaimka 533
   izraze, ki jih lahko občutimo ali kot sklop ali kot besedno zvezo 508
   podredne zloženke iz zveze pridevnika, ki se ne sklanja z glasovnimi končnicami, in iz samostalnika 499
   podredne zloženke z imenovalniško ali podobno medpono z zamenljivim besednim redom 498
   pridevnike s pomenom barve in odtenka barve ali drugih podobnih čutnih zaznav 518
   sklope s *koli* 535
   zaimenske zloženke z »medpono« *-o-* 529
   zloženke z lastnim imenom kot prvo sestavino, kakor je uveljavljeno (vendar je bolje skupaj) 500
   če iz imena lahko napravimo pridevnik, rajši ne uporabljamo zloženke 500
narazen in skupaj pišemo 538–540
   prislove iz zveze prvotnega predloga in samostalniške, pridevniške besede ali prislova 561–563
   zveze enozložnega predloga in navezne oblike osebnega zaimka 538–540
   narazen
     če naglas ni na predlogu 540
   skupaj
     če je naglas na predlogu in gre za vezavo v tožilniku in za kratko obliko zaimka 539

- narazen** ali z vezajem pišemo 496
priložnostno posamostaljene dele besedila (individualno) 507
- narazen** in z vezajem pišemo
narazen
če sestavine z zamenjanim besednim redom obstajajo kot deli besedne zveze 496
- z vezajem
podredne zloženske s črkovnim, kratičnim ali števnim prvim delom in zamenljivim besednim redom 496
zveze različnih medmetov 593
- narečje** 622, 1040, 1056, 1057
dolenjsko 622
gorenjsko 622
koroško 622
osrednje 622
- narečna skupina** 1040
- narečno** 1059, 1060
- narekovaj** 22, 228, 229, 234, 266, 279, 459–467, 473, 474
dvodelni 460, 473
dvojni spodaj-zgoraj 460, 465
dvojni srednji 460
dvojni zgornji 460
enojni 22, 463, 1135
enojni spodaj-zgoraj 460
enojni srednji 460
enojni zgornji 467
brez narekovaja 475
pri nepravem premem govoru 475
neskladenjska raba 467
enojni za pomen besede ali besedne zveze 467
skladenjska raba 460–466
za citirano poved 266
za naslov podjetja, ustanove, umetnostnega dela 466
za navedek v besedilu med narekovaji 463
za opozarjanje na poseben pomen izraza 464
za zaznamovanje dobesednega navedka v premem govoru 461
splošno
namesto narekovajev pomišljaj 388, 462
- narekovanje** 1021, 1025
- naslonka** 1135
- naslov** 118, 146, 238, 242, 271, 386, 466, 1137
del naslova 235
- naslovna stran** 239
- naslovnik** 1044, 1048, 1053
- navedek** 358, 359, 388, 401, 461, 462, 465, 473, 474
med narekovaji 461–464
v drugačnem tisku 465
večgovorni 1230
v navedku 463
- naziv** 128
iz zveze naziva in priimka ni mogoč svojilni pridevnik 967
ženskih nazivov in poimenovanj ne spodrivamo z moškimi 995
- neb njenje** 929; glej palatalizacija
- nečloveško** 1135
- nedoločnik** 584, 682, 686, 887–896, 903, 914, 916–918, 926, 1173
kratki 910, 1049, 1051, 1135, 1213, 1218
pogovorni *kratki*
- neglasovna enota** 20, 22
- neknjižni pogovorni jezik** 1056, 1058
- neknjižno ljudsko** 999, 1059, 1060
- neknjižno pogovorno** 794, 1059, 1060
- nemščina** 786, 1071, 1097
- nenaglasljive enote** 896
- nenaglašenost** 618, 700
- neobčevalno** 1059, 1060
- neobvezno** 422, 659, 1135
- neologizem** glej novota
- neposredno ubesedovanje** 1044
- nepravilno** 23; > normativnost
- nestavčen** 1135
- nestavčni enakovredni del** 291–300
ločni 294
pojasnjevalni 297
posledični 296
protivni 295
stopnjevalni 293
vezalni 292
vzročni 296
- nestavčno-stavčni enakovredni del** 315–324
- nestični vezaj** 69, 228, 380, 388, 389, 411, 427–431, 850, 852, 1212
neobvezno
v novjšem času pri priimkih 429
skladenjska raba
med deloma dvojnega imena, če se pregibljeta (ali le prvi izmed njih) 34, 35, 42, 69, 427, 428, 431, 850, 852, 1135
med osebnim imenom in vzdevkom 428
med prvotnim in privzetim priimkom 428
- nestično** 17, 23, 378
- nestrokovno** 1059, 1061
- netrajniki** 634, 671, 694, 730, 934
- neuradno** 1059, 1061
- nevtralnno** 1059, 1066
- nezvočniki** 161, 222, 616, 634, 667–687, 721, 724, 732, 741, 821, 837, 1005, 1135
nezveneči 222, 616, 668, 678–680
priporniki 671
f(ustničnik) 616, 638, 668, 670, 671, 674, 930, 977, 1069, 1135
pred zvenečim nezvočnikom 1069
h(mehkonebnik) 616, 639, 668, 670, 671, 699, 930, 985, 1069
γ pred zvenečim nezvočnikom 20, 699, 1069, 1070

- s (sičnik) 616, 670, 671, 684, 685, 694–698, 930, 985, 1069
 drugi del podaljšanega zlitnika 1069
 pred zvenečim nezvočnikom 1069
- š (zadlesnični šumevec) 616, 670, 671, 680, 684, 694–698, 930, 985, 1069, 1135
 drugi del podaljšanega zlitnika 1069
 pred šumevcem 1069
 pred zvenečim nezvočnikom 1069
- zaporniki 671, 689
- p (ustničnik) 616, 669, 671–674, 930, 977, 1069, 1135
- P pred f in v (zobnoustnični) 20, 674, 1069, 1070
- P pred m (favkalni) 20, 673, 1069, 1070
 pred zvenečim nezvočnikom 1069
- t (zobnik) 616, 669, 671, 678, 679, 692–695, 930, 977, 978, 1069
- t pred l (obstranski) 20, 676, 1069, 1070
- T pred n (favkalni) 20, 675, 1069, 1070
 pred zvenečim nezvočnikom 1069
 prvi del podaljšanega zlitnika 1069
- k (mehkonebnik) 616, 639, 669, 671, 699, 930, 985, 1069
 pred zvenečim nezvočnikom 1069
- zlitniki 671, 687, 689–695, 1135
- c (sičnik) 616, 668, 671, 692–698, 930, 985, 1069
 pred šumevcem 1069
 pred zvenečim nezvočnikom 1069
 prvi del zlitnika 1069
- č (zadlesnični šumevec) 616, 671, 692–699, 930, 985, 1069
- zveneči 22, 161, 222, 616, 668, 678–680
- priporniki 671
- z (sičnik) 616, 670, 671, 682, 684, 685, 694–698, 930, 985, 1069
 drugi del podaljšanega zlitnika 1069
 pred šumevcem 1069
 pred nezvenečim nezvočnikom 1069
- ž (zadlesnični šumevec) 616, 670, 671, 680, 684, 695–698, 930, 985, 1069, 1135
 drugi del podaljšanega zlitnika 1069
 pred nezvenečim nezvočnikom 1069
- zaporniki 671, 689
- b (ustničnik) 669, 671–674, 721, 930, 977, 1069, 1135
- B pred f in v (zobnoustnični) 20, 674, 1069, 1070
- B pred m (favkalni) 20, 673, 1069, 1070
 pred nezvenečim nezvočnikom 1069, 1070
- d (zobnik) 616, 669, 671, 678, 679, 692–695, 930, 932, 936, 977, 979, 1069, 1070
- d pred l (obstranski) 20, 676, 1069, 1070
- D pred n (favkalni) 20, 675, 1069, 1070
 pred nezvenečim nezvočnikom 1069, 1070
 prvi del podaljšanega zlitnika 1069, 1070
- g (mehkonebnik) 616, 639, 669, 671, 684, 930, 985, 1069, 1070
 pred nezvenečim nezvočnikom 1069, 1070
- ž (zadlesnični šumevec) 616, 671, 692, 985, 1135
- ničta enota** 20, 22; > neglasovna enota
- nikalnica** 485, 584–588
- nizko** 1059, 1063
- nizozemščina** 1098
- nordijski jeziki** 709, 716, 778
- norma jezika** 1046, 1047
 v besedju 1046
 v glasovju 1046
 v oblikah 1046
 v pisanju 1046
 v zvezah 1046
- normativnost**, stilno usmerjanje
 ali 1059, 1066
plétel ali *plèl* 1066
 bolje pisati skupaj 866
 vikend hiša *vikendhiša* 866
 bolj priporočljivo pisati narazen 558
 semtertja *sem ter tja* 558
 boljše 23
 adjektiva > *adjektivi* 1062
 citatno 1067
 all right angl. cit. *prav* 1067
 črna pika (prepovedano) 23, 1062
 •zalagati se *prizadevati si* 1062
 čustvenostno 1059, 1063
 po njem čustv. *udari ga* 1063
 edino dopustno 877
 ločilni števnik namesto glavnega pri množinskem
 in pri neštevnem samostalniku 877
 enojni zgornji narekovaj 467
 glagoli 'rekanja' 467
 in 1059, 1066
 z menoj in z mano 1066
 ironično 1059, 1063
 mamin sinček iron. [razvjen otrok] 1063
 izobrazbeno 868, 1059, 1060
 alias izobr. *drugače* 1060
 tuje sklanjanje citatnih imen 868
 kletev 1059, 1063
 prekleti hudič kletv. 1063
 kletvica 1059, 1063
 mejdun kletv. 1063
 knjižno neobčevalno 1059, 1060
 draž neobč. *privlačnost*, *mikavnost* 1060
 knjižno pogovorno 888, 1059, 1060
 končnica *-dó* za tretjo osebo množine sedanjika
 891
 katrca knj. pog. *avtomobil renault 4* 1060
 krožec ° (nepravilno) 23, 1059
 °stavkujoč *stavkajoč* 1059
 latovsko 1059, 1060
 grilc latov. *birič* 1060

- latovščina 1040
 mapamapa latov. *mama* 1060
 ležeče 1059, 1062
 substantiv *samostalnik* 1062
 (ležeče) 1059, 1062
 balansirka (*ravnotežnica*) 1062
 ⟨ležeče⟩ 1059, 1062, 1236
 bibliofil ⟨*knjigoljub*⟩ 1062
 ležeči tisk 23, 1059, 1062
 plan *načrt* 1059, 1062
 ljubkovalno 1059, 1063
 spančkatil ljubk. |spati| 1063
 ljudsko 785; 1059, 1060
 z Mihatom z *Mihom* 785
 manj priporočljivo 716
 nordijski -*sna* namesto -*sena* 716
 mestne govornice 1040, 1058–1060
 papá mestn. *oče* 1060
 napačno 630
 zameglen *zamegljen* 887
 naraščajoče 1059, 1066
 ljubiteljstvo narašč. *amaterstvo* 1066
 narečno 1059, 1060
 zjala nar. *dekle* 1060
 nekdam 999
 Volkulja *Volk* 999
 neknjižno 521, 785, 862
 glagolske oblike kakor date *daste* 888
 moška oblika poklica namesto ženske 862
 nesklanjanje izraza pred lastnim imenom 862
 nesklanjanje pri dveh občnih imenih 862
 prilastkovno sklanjanje nedoločnih števnikov 877
 neknjižno ljudsko 999, 1059, 1060
 Radmanca *Radman* 999
 štacuna nekuj. ljud. *trgovina* 1060
 neknjižno pogovorno 794, 1059, 1060
 brihten nekuj. pog. *bister*, *pameten* 1060
 z brucem nekuj. pog. z *brucem* 794
 neobčevalno 1059, 1060
 rodbina neobč. *družina*, *rodovina* 1060
 neobvezno 422, 659, 1135
 njegovi aji *a-ji* 422
 neologizem 1059, 1064
 utvariniti nov. *tematizirati* 1064
 nepravilno 23
 naglaševanje opisnega deležnika kakor °ustrelil *ustrétil*, °poživil *poživil* 920
 svojilni pridevnik moških imen na -*a* kakor °Detelin *Detelov* 958
 nepriporočljivo 778
 [níksna] izgovor [níksna] 778
 nestična puščica → (odsvetovano) 23, 1062
 dvomiti v kaj → *dvomiti o čem* 1062
 nestrokovno 1059, 1061
 jod strok. |jodova tinktura| 1061
 neuradno 998; 1059, 1060
 Zofka Kvedrova *Zofka Kveder* 999
 nevtralnno 1059, 1066
 čorba neutr. |srbska juha| 1066
 nezbornno 484
 vprašalnica a *ali* 484
 ni mogoče 967
 Jules Vernovi spisi *spisi Julesa Verna* 967
 ni prav 427
 Ljubljana-Bežigrad *Ljubljana Bežigrad* 427
 ni priporočljivo 1024
 kopičenje kratik 1024
 nizko 1059, 1063
 crkniti nizk. |umreti| 1063
 novota 1059, 1064
 potresnik nov. *potresni oškodovanec* 1064
 obvezno 228
 Videm Dobropolje *Videm-Dobropolje* 427
 odsvetovano 23
 borba → *boj* 1062
 okrogli oklepaj 23
 dialektologija (*narečjeslovje*) 1062
 olupševalno 1059, 1063
 hudir olupš. |hudič| 1063
 omiljevalno 1059, 1063
 barabin omilj. |baraba| 1063
 otroško 1059, 1063
 pridkan otr. |priden| 1063
 pesniško 1059, 1061
 speti pesn. *iti*, *hiteti* 1061
 pešajoče 1059, 1066
 otvoritev pešaj. *odprtje* 1066
 pokončni oklepaj 23, 1152, 1224, 1237
 brizanten |rušilen, razdiralen| 1062
 |pokončno| 1059, 1062, 1237
 bienale |prireditve| 1062
 pokrajinsko 999
 dečva pokr. kor. *dekle* 1060
 Poznela pokr. *Pozne* 999
 pokrajinsko pogovorno 1059, 1060
 vígred pokr. kor. *pomlad* 1060
 poševnica 1066
 tēj/těj 1066
 poudarjalno 1059, 1063
 babilon poud. |velik nered, zmešnjava| 1063
 praktičnosporazumevalno 871, 1059, 1061, 1135
 osebni zaimek za prvo osebo 871
 mariborčan prakt.sp. |vlak| 1061
 prepovedano 23
 • brez da bi *ne da bi* 1062
 priložnostno 1059, 1065
 usmetiščiti prilož. *zavreči*, *vreči v smeti* 1065
 privzdignjeno 1059, 1060
 globočina privzdig. *globina* 1060
 publicistično 1059, 1061
 Otok publ. *Velika Britanija* 1061
 puščica 23, 1059
 na primér → *na primer* 1062

rajši 252, 421
 40-a leta *štirideseta leta* 421
 40. leta *štirideseta leta* 252
 Kobilčina slika *slika Ivane Kobilca* 965
 redko 1059, 1065
 izstrižek redk. *izrezek* 1065
 slabšalno 1059, 1063
 babjeverec slabš. |praznoveren človek| 1063
 sleng 177, 999, 1040
 Ogorelka *Ogorelec* 999
 slengovsko 1059, 1060
 grebator sleng. *stremuh* 1060
 sopomenka v lomljenem oklepaju 1059, 1062
 bigamist (*dvoženec*) 1062
 sopomenka 1059
 abnormalno *nenormalno* 1059
 sopomenka v okroglem oklepaju 1059
 dialektologija (*narečjeslovje*) 1059, 1062
 starejša dvojnica 1006
 Logačan *Logatčan* 1006
 starinsko 787, 834, 1059, 1064
 po morji *po morju* 834
 sušec star. *marec* 1064
 stilno 990
 globočje/globoče 990
 stilno zaznamovano 786, 871
 kratka oblika za tretjo osebo množine kakor *nesó*
 890
 naglas na končnici tipa *mladó, morjé* 885
 raba dajalnika osebnega zaimka: ne bo *mi* pravil
 871
 raba velelnika za prvo osebo ednine: *jaz garaj, ti pa* 894
 strokovno 1059, 1061
 robinija strok. |nestrok. akacija| 1061
 šaljivo 1059, 1063
 čebula šalj. |žepna ura| 1063
 tonemskega naglasa 1174
 tudi 1059, 1066
 dröben tudi *drobán* 1066
 umetnostno 1059, 1061
 deva umetn. *dekle* 1061
 uradovalno 1059, 1061
 v izogib urad. *da se izognemo* 1061
 variantam se izogibamo 1005
 bitjece *bitijce* 1005
 vzneseno 1059, 1063
 obličje vznes. |obraz| 1063
 zastarelo 418, 1059, 1064
 glasovir zastar. *klavir* 1064
 zloženske z vezajem kakor Slovenija-vino *Slovenijavino* 418
 zborno privzdignjeno 1059, 1060
 beró privzdig. *berejo* 1060
 zmerjalno 1059, 1063
 klada zmer. klada nerodna 1063

žargon 1040
 delati glavo žarg. *operirati* 1059
 žargonsko 1059, 1060
 faks žarg. *fakulteta* 1060
 • (prepovedano) 1062
 • uporno študirati *vztrajno* 1062
 ° (nepravilno) 967
 ° doktorjev Prešernov sonet *sonet doktorja Prešerna* 967
 ° doktor Prešernove Poezije *Poezije doktorja/dr. Prešerna* 967
 → (odsvetovano) 23
 dvomiti v → *dvomiti o* 1062
norveščina 1103
nosnik 665, 1069; > zvočniki 636
novota 1059, 1064

O

občna beseda 38, 143–155, 161, 163–169, 208, 737, 861
 imena umetnostnih, političnih in drugih nazorov in gibanj 155
 ob prehodu iz kratičnega imena 120
 ob prehodu iz lastnega imena 115, 124, 135, 157–159
 ob prehodu v lastno ime 38
 poimenovanje oseb 127
 po družbenem položaju 128
 po poklicu 128
 po vrsti naselja 127
 po znanstveni stopnji 128
 poimenovanje praznikov, odlikovanj, športnih trofejev in iger 150, 152
 poimenovanje revolucij, vojn, meddržavnih zvez 1448, 149
 vrstna imena zdravil 154
 vrstna poimenovanja društev, organizacij, strank, vojaških enot, ustanov, podjetij 144
 vrstna poimenovanja industrijskih izdelkov 147
 vrstna poimenovanja objektov 151
 vrstna poimenovanja organov, delegacij, komisij 146
občna imena 864, 994, 995
 citatna 868
 domača in podomačena 865, 992
 nastala iz lastnih 1014
 polcitatna 867
 tuja 1013–1019
oblika 224
 cirkumfektirana 625, 631
 metatonirana 1192
 navezna 1135
 nedoločniška 1213
 nepredvidljiva 1171, 1173
 osnovna 1135, 1149, 1158, 1159, 1160, 1161, 1163,

- 1167, 1168, 1169, 1172, 1173, 1176, 1184, 1213, 1217
 predvidljiva 1171, 1173
 premenilna 1159
 slovnična 1235
 zložena glagolska 1135
- oblikoglasen** (morfonološki) 1135
- oblikoglasje** (morfonologija) 224, 1135
 sklonljivim besedam dajemo izrazno podobo na podlagi roditeljske ednine 224
 soglasnike jemljemo iz položaja pred samoglasnikom 224
- oblikoglasna prilagoditev** 1071
- oblikoslovje** 487, 746–920, 1149
- obnavljanje besedila** 1044
- obrazci** 362
- obrazilo** 161, 682, 921, 926, 942–1006, 1135
 desno 926
 domače 937
 konkurentno glej tekmovalno
 levo 926
 medponsko 923, 926, 1135
 -e- 434, 493
 -o- 923, 926
 naglašeno 896
 nenaglašeno 896
 podomačeno 938
 predponsko 570, 924, 926
 ante- 924
 naj- 570
 ne- 924
 pod- 924
 pra- 924
 pre- 570, 926
 pridevniško 721
 priponsko 434, 566, 567, 655, 685, 738, 740, 921–923, 926, 937, 938, 943–1006, 1135
 prednost domačemu 1009
 -a 567, 958
 -aj 567
 -alec 1009
 -alen 953–955, 1009
 -an 994, 1006
 -anka 994
 -anski 988
 -ati 1009
 -aven 953–955
 -c 722, 741, 944, 950, 951
 -ca 1002–1004
 -ce 1005
 -čan 1006
 -če 990
 -čen 1011
 -daj 566
 -e 567
 -ec 709, 711, 717, 719, 720, 741, 942–948, 951
 -ece 1005
 -elj 994
 -em 567
 -ema 567
 -en [-ən] 926, 1008, 1011
 -eti 1007
 -ev 926, 956–974, 987
 -evski 987, 989
 -i 567, 1003
 -ica 926, 929, 964, 994, 1002–1004
 -ice 1002
 -ič 566, 567
 -iče 1005
 -(i)čen 1008
 -ija 937
 -ijan 938
 -ijec 1009
 -ijski 1009, 1011
 -ika 1004
 -(il)en 953–955
 -im 567
 -in 956, 962–974
 -ina 926
 -inja 994
 -irati 1009
 -iteta 1009
 -iti 1007
 -iven 953–955
 -jan 938
 -je 738, 990
 -ji 962, 1011
 -(j)in 963
 -(j)še 990
 -ka 949, 994, 1004
 -ki 934, 978
 -kinja 994
 -krat 566
 -lc- 655
 -lec 649, 926, 942–949, 992, 1012
 -lej 567
 -len 953–955
 -lk- 655
 -lsk- 655
 -lstv- 655, 992
 -nje 738
 -o 566
 -om 567
 -oma 567
 -(on)alen 1009
 -orej 567
 -ost 1009
 -ov 926, 956–968, 970–974, 987
 -ovski 987, 989
 -sen 716, 778
 -ski 685, 926, 927, 949, 962, 970, 971, 975–986, 989, 992, 1008–1013
 tvorjenje 976–986
 -stvo 685, 936, 949, 992, 1013

- še 990
- (š)ki 685, 978, 979, 985, 992, 1011, 1012
- (š)tvo 685, 992
- ur 994
- vec 741, 942–948
- ven 953–955
- že 990
- sopomensko 940
- stalno naglašeno 899, 900, 1028
- svojilno 960
  - v pisavi na -ev ali -ov, govorno pa le -ev 960
- tekmovalno 1008–1012
- vmesno glej medponsko
- za individualno in za splošno svojino 1010, 1011
- za manjšalnice, ljubkovalnice 1001–1005
- za ženski par moškemu 993–1000
- obrnjeni besedni red** 484
- obvezno** 228
- odnosnica** 1135
- odstavek** 388, 398
- odsvetovano** > normativnost
- odvisnik** 233, 330, 333
  - opuščeni 331
  - primerjalni 289
  - velelni 233
  - vmesni 328
    - stava vejice 328
  - vprašalni 233, 265
  - želelni 233
- oglavje** 1059, 1135, 1155, 1157–1221, 1224
  - ločila v oglavju 1210–1221
  - podiztočničnega sestavka 1247
  - zgledi oglavij 1178
- oklepaj** 21, 70, 99, 228, 229, 273, 287, 325, 438–449, 1059, 1062
  - lomljeni 23, 438, 449, 1059, 1062, 1227, 1236
  - oglati 161, 403, 438, 449, 723, 1167, 1210, 1211, 1218
    - v oglavju slovarskega sestavka 1218
    - za izgovor pisno nepodomačenega 1071–1134
    - za izpust tujega besedila 449
  - okrogli 21, 23, 438, 449, 450, 622, 1059, 1062, 1137, 1174, 1210, 1219
    - podpičje v okroglem oklepaju 1213, 1220
    - v oglavju slovarskega sestavka 1219
    - v razlagi slovarskega sestavka 1227, 1238
  - pokončni 23, 438, 449, 1059, 1062, 1152, 1224
    - v razlagi slovarskega sestavka 1227, 1237
  - poševni 403, 438, 449
    - v oklepaju 438
  - zaviti 448, 449
  - brez oklepaja 1059, 1062
  - neskladenjska raba 449
  - skladenjska raba 439–448
    - za dele besede ali besedne zveze 446
    - za dodatke pišočega v citiranem besedilu 445
- za ločevanje vrinjenih stavkov od glavnega dela povedi 442
- za podatke o virih 447
  - ti so v samostojni povedi, če se nanašajo na več povedi 447
  - ločilo ob oklepaju pišemo ali ne 448
- za ponazarjanje povedanega 440
- za variacije in dopolnitve 441
- za vsebinsko drugorodne povedi 444
- okrajšava** 128, 129, 228, 249, 403, 594–598, 1020–1023, 1025, 1067, 1135 (krajšava)
  - na koncu pišemo piko 1135
  - besednih zvez 595–598
  - razvezava v razlagi slovarskega sestavka 1224
  - za vrstnost 1171
  - za podspol 1171
  - zloženek 596
- okrnjenka** 1135
- olepševalno** 1059, 1063
- omiljevalno** 1059, 1063
- opisni deležnik** > deležnik na -l
- opomba pod črto** 1137
- opustljivi del besede** 1238
- opuščaj** 228, 468
  - brez opuščaja 468
    - pridevniki na -ski iz tujih imen kakor *O'Neill* 517
    - v narečnih in pogovornih besedilih 468
  - neskladenjska raba 228, 468
    - zaznamuje izpuščeno črko ali del številke 468
- orodnik** 791–794, 898
  - ednine ženskega spola 625, 1199
  - dvojine 1176
  - množine 1199
    - za govorjenim *c j č ž š dž* 791–794, 798, 831
- oseba** 826, 888
- osebik** 321, 386
- osebna oblika** 325, 330, 337, 584
- osnova** 224, 421, 724, 730, 768, 781, 903, 909, 1135
  - akutirana 1200
  - cirkumflektirana 1200
  - glagolska 945
    - na govorjeni *j* 792, 960
    - na samoglasnik 963
    - nezložna 909
- osnovna oblika** 1135, 1158, 1159, 1163, 1167, 1176, 1218, 1262
  - glagola 1159, 1168, 1173, 1213
  - deležnikov 1173
  - druga 1168
  - dvojnična 1159
  - nakazuje naglasni tip 1176
  - neiztočnična 1168
  - poševnica med osnovnimi oblikami 1217
  - pridevniške besede 874, 1149, 1159, 1161, 1169, 1172, 1213
  - primernika 1213
  - samostalniške besede 1159, 1160, 1172

- števnika 1162
 tonem 1184
 tretja 1168
ostrivec 627–629, 1135, 1173, 1176, 1259
otroško 1059, 1063
otroško govorjenje 789
ozkost samoglasnika 627–633
oznaka za zvrst in stil 1059–1067, 1153
 besednovrstna 1149, 1152, 1157, 1158, 1163–1165, 1167, 1174, 1262
 časovna 1059, 1064, 1262
 novota (neologizem) 1059, 1064
 starinsko 1059, 1064
 zastarelo 1059, 1064
 čustvenostna 1059, 1063, 1226, 1262
 čustvenostno (ekspresivno) 1059, 1063
 ironično 1059, 1063
 kletvica 1059, 1063
 ljubkovalno 1059, 1063
 nizko 1059, 1063
 olupševalno 1059, 1063
 omiljevalno 1059, 1063
 otroško 1059, 1063
 poudarjalno 1059, 1063
 slabšalno 1059, 1063
 šaljivo 1059, 1063
 vzneseno 1059, 1063
 zmerjalno 1059, 1063
 funkcijskozvrstna 1059, 1061, 1262
 nestrokovno 1059, 1061
 neuradno 1059, 1061
 pesniško 1059, 1061
 praktičnosporazumevalno 1059, 1061
 publicistično 1059, 1061
 strokovno 1059, 1061
 umetnostno 1059, 1061
 uradovalno 1059, 1061
 morfemska 1174
 pogostnostna 1059, 1065, 1262
 priložnostno 1059, 1065
 redko 1059, 1065
 posebna 1059, 1066, 1153, 1262
 ali 1059, 1066
 in 1059, 1066
 naraščajoče 1059, 1066
 nevtralnno 1059, 1066
 pešajoče 1059, 1066
 priredni oznaki 1228
 slovnična 1059, 1153, 1157, 1224, 1262
 socialnozvrstna 1059, 1060, 1262
 izobrazbeno 1059, 1060
 knjižno neobčevalno 1059, 1060
 knjižno pogovorno 1059, 1060
 latovsko 1059, 1060
 ljudsko 1059, 1060
 mestne govornice 1059, 1060
 narečno 1059, 1060
 neknjižno ljudsko 1059, 1060
 neknjižno pogovorno 1059, 1060
 pokrajinsko pogovorno 1059, 1060
 slengovsko 1059, 1060
 zbornu privzdignjeno 1059, 1060
 žargonsko 1059, 1060
 splošno normativna 1059, 1062
 ° nepravilno 1059, 1062
 → odsvetovano 1059, 1062
 • prepovedano 1059, 1062
 (*sopomenka*) 1059, 1062
 ⟨*sopomenka*⟩ 1059, 1062
 |splošna pomenska uvrstitev| 1059, 1062
 'pomen' 1059, 1062
 število oznak v slovarskem sestavku 1226
 vidska 1162
 vrstna 1224
 zvrstna 1226
ožina glasu 222
- P**
- palatalizacija** 929
 premena *k g h* in *c s* šumevci *č ž š* oziroma *k g s c z*
 pred priponskimi obrazili 929
pastavek 289, 341–348, 1135
perioda 361, 1135
perzijščina 1071, 1122
pesniško 1059, 1061
pešajoče 1059, 1061
pika 14, 228, 229, 231–261, 265, 481, 595–598, 611, 1137
 v razlagi slovarskega sestavka 1227, 1230
 brez pike 237
 enote v glavi dopisov 242
 konec abecedno urejenih enot 243
 konec enot v stolpcih 244
 konec stavka v vprašalni ali vzklični enoti 245
 kratice, formule in simboli 250, 1021
 nekatere okrajšave za več besed brez vmesnih
 pik 249
 napis pod sliko (če ni več povedi) 241
 naslovi in napisi 238
 naslovne strani 239
 navedba vira 246
 podpis v dopisu 240
 za izpustnimi tremi pikami 260
 za izpustnim pomišljajem 260
 za neskladenjsko piko 260
 neskladenjska raba 228, 248–261
 končna pri okrajšavah 595–598, 1021
 med deli enot v desetišni klasifikaciji 261
 med deli števil 255, 352
 med enotami naslova elektronske pošte 261
 namesto izpuščene črke 258

- okrajšave besednih zvez pišemo s presledkom za vsako okrajšano besedo 595
- pod *e* in *o* pri tonemskem naglaševanju 625, 632
- za ločevanje ur od minut 255, 256
- za okrajšavami 249, 1025
- za okrajšavami delov zloženek 596
- za številkami, ko zaznamujejo vrstilstnost številka ali prislov 251–254
- za vsako okrajšano besedo 595
- znamenje množenja 255
- skladenjska raba 228, 229, 232–247
- na koncu čustvene povedi jo nadomešča klicaj 236
- na koncu podredja 234
- na koncu povedi 232
- na koncu priredja 233
- na koncu vprašalnega odvisnika 265
- v bibliografskih zapisih 235
- splošno**
- namesto *ob 8. uri* tudi *ob 8^h* 253
- namesto *60. leta* rajši *šestdeseta leta* 252
- namesto pike na koncu dobesednega navedka v premem govoru pred spremnin stavkom vejica 247
- napisi pod slikami z več povedmi 241
- pika namesto dvopičja v napisih pod slikami 364
- pika namesto podpičja 371, 374
- pika za velelnikom 236
- pisanje začetnice za piko 29
- presledek namesto pike 256, 257
- pisanje**
- besed 223, 224
- citativ 161
- črk 10, 20, 216, 221
- datumov 13
- egipčanskih, babilonskih, hebrejskih pojmov in predmetov 1118
- glasov 10, 20
- imen iz predklasičnega kulturnega izročila 1118
- izdaj 18, 1137
- knjižnega pogovornega jezika 1049
- kratic 120, 121, 496, 521, 524, 594–598, 925, 1023
- lastnih imen 221
- letnic 12
- mesecev 13
- naslovov 18, 466
- okrajšanih izrazov 521, 522, 594–598, 1025, 1031
- podčrtnih opomb 18
- poglavij 13
- poimenovanj za poklice, časti, rod 46, 128
- posebnih črk 7, 20, 222
- prevzetih besed in besednih zvez 161–225
- tvorjenk iz njih 170
- prevzetih lastnih imen 170–214
- prevzetih občnih besed 164–170
- strani 13
- števil 11
- s črkami 11, 251–261, 366–370, 521, 544–549
- s števkami 11–13
- zgodovinskih lastnih imen 1118
- z roko 465, 470
- pisava** 164, 1071–1134
- cirilična 180, 1071, 1109–1115
- beloruska 1115
- bolgarska 1071, 1112
- makedonska 1071, 1111
- ruska 223, 1113
- srbska 180, 222, 223, 1110
- ukrajinska 1114
- grška 173, 180, 210, 1071, 1106–1108
- nova 1071, 1108
- stara 1071, 1107
- ideografska 164, 170, 216, 1118, 1127–1129, 1135
- kitajska 1118, 1127
- angleški latinični zapis 1129
- pinjin 1128
- japonska 1071, 1118, 1130
- Hepburnovo latinično prečrkovanje 1131
- kunreišiki 1132
- latinična 170, 172–179, 183, 210, 1071–1134
- albanska 1071, 1081, 1082
- baltska 1071, 1085, 1116, 1117
- latvijska 1071, 1116
- litovska 1071, 1117
- germanska 1071, 1096–1105
- angleška 221–223, 1071, 1100
- ameriška 1101
- danska 219, 222, 1102
- flamska 1099
- islandska 222, 1105
- nemška 220, 222, 223, 1097
- nizozemska 1098
- norveška 222, 1103
- švedska 222, 1104
- romanska 1071, 1086–1095
- francoska 219, 221, 223, 1090
- furlanska 1089
- italijanska 223, 1088
- katalonska 1091
- latinska 1071, 1073
- portugalska 1071, 1094
- brazilska 1095
- romunska 1087
- španska 223, 1092
- ameriška 1093
- slovanska 1074–1080
- češka 222, 1071, 1076
- dolnjelužiška 1071, 1080
- gornjelužiška 1071, 1079
- hrvaška 180, 222, 223, 1075, 1110
- poljska 224, 1078
- slovaška 1071, 1077
- slovenska 6, 7, 607
- srbska 180, 222, 223, 1075

- ugrofinska 1071, 1081
 estonska 1071, 1085
 finska 1071, 1084
 madžarska 1071, 1083
 zunajevropske 1118, 1119, 1124, 1125, 1133, 1134
 havška 1134
 indonezijska 1118, 1124
 malajska 1125
 polinezijska 180
 svahilijska 1133
 turška 180, 1071, 1119
 vietnamska 1126
 samostojna črkovna 164, 170, 1118, 1120–1123
 arabska 1071, 1118, 1121
 hebrejska 1071, 1118, 1120
 hindijska 1071, 1123
 perzijska 1071, 1122
- pismo** 112, 156, 240, 242, 283
 vejica za nagovorom namesto klicaja 283
- pismenka** > črka
- pisno znamenje** 4–24, 226, 1068, 1071–1134
 za čas 253
 za člene 15
 za decimalke 255
 za denarne enote 15
 za glasove 221–223, 1071–1134
 za mere 15
 za minute 15
 za množenje 255
 za odstotke 15
 za paragrafe glej za člene
 za sekunde 15
 za stopinje 15
 za vrednosti 15
- podaljševanje osnove** 121, 423, 899, 963, 971
- podaljševanje z j** 767, 863, 971, 984
- podčrtovanje** 9, 24, 1137
- podiztočnica** 913, 1140, 1141, 1149, 1155, 1218, 1240–1254
- podiztočnični slovarski sestavek** 1228, 1240–1254, 1262
 pri glagolih 1245, 1253
 pri osebnih lastnih imenih 1250
 pri pridevniških besedah 1243, 1252
 pri pogostih slovenskih priimkih 1250
 pri prislovih 1244, 1254
 pri samostalnikih 1241, 1249
 pri samostalniških zaimkih 1242
 pri zemljepisnih lastnih imenih 1250, 1251
 zgledi podiztočničnih sestavkov 1248–1254
- podnapis** 1137
- podomačevanje** 161, 164, 225, 1013–1019
 podomačujemo
 besede z zapleteno pisavo 1016
 glagole 1019
 imena rastlin in bolezni (iz lastnih imen) 1015
 občna imena, nastala iz lastnih 1014
 pogoste izraze iz besed, ki jih pišemo nepodomačeno 1017
 stare podomačitve ostajajo nedotaknjene 225
 tvorjenke iz podomačenih besed ohranjajo domačo pisavo 1019
 v izgovoru 161, 164, 190, 222, 224
 tuje dolge soglasnike izgovarjamo navadno 222
 v oblikoglasju 224
 v oblikoslovju 161, 164
 v zapisovanju 161, 164, 169, 173–180, 184–190, 210, 222–224
- podpičje** 228, 229, 371–377
 v zapisu tonema 1174, 1181–1182, 1213
 v oglavju slovarskega sestavka 1210, 1213
 v razlagi slovarskega sestavka 1227, 1228
 med dvema prirednima oznakama 1228
 skladenjska raba 371–377
 med deli proreka v veliki povedi 377
 med enorodnimi skupinami naštevanega v istem stavku 376
 med prirednimi sestavinami po več naštevalnih enot 375
 med razmeroma samostojnima stavkoma ali zvezama stavkov iste povedi 372
 med sestavnima deloma zapletenejših priredij 373
 pri preprostejših priredjih poudarja 373
 šibkejše ločilo od pike, močnejše od vejice 371, 374
- podpis** 240
- podredje** 234, 264, 278, 289, 478, 484, 1067
- podspol** 1135 (človeško, nečloveško, živost)
- podstava** 504, 685, 720, 741, 744, 921–939, 959, 977–979, 1002, 1004, 1005, 1012, 1026, 1028, 1029, 1031, 1033–1035, 1071, 1135
 besednovrstna 1029
 besednozvezna 921–925, 928
 črkovna 421
 domača 940
 glagolska 953, 1029
 govorna 1046
 na govorjeni *c j č ž š dž* 957
 na govorjeni samoglasnik 984
 na govorjeni *s z c š ž č dž k g h* 985
 na nezvočnik + zvočnik 1005
 na polglasnik + zvočnik 950
 nedoločniška 887–895
 občnoimenskih tvorjenk iz tujk in tujih lastnih imen 1013–1019
 podredna 504
 predponska 887
 prevzeta 743
 pridevniška 1007
 priredna 553
 prislovna 519
 samostalniška 738
 slovanska 763

- števčna 421, 1135
 tuja 940
 tvorjenke 926, 927
 večbesedna 989
- podstavna besedna zveza** 1031–1033, 1135
- poetika** 1044
- pogojnik** 888
 pretekli 895
 sedanji 895
- pogojniška spregatev** 888
- pogovorna besedila** 468
- pogovorni jezik** 1040
 knjižni 1040, 1048–1054
 besedje 1054
a, adijo, brigati se, ja 1054
 glasovje 1049
 izgovor polglasnika 1049
 kratki nedoločnik 1049
 opisni deležnik 1049
 samoglasniški upad 1049
 naglas 1051
 nepremični naglasni tip pri nekaterih samostalnikih in pridevniki 1051
 značilnosti kratkega nedoločnika 1051
 oblike 1052
jejo, vejo, [réku] 1052
 pisanje 1050
 ta manj stroga oblika jezika je še zapisljiva 1050
 skladnja 1053
 pogostejši stik z naslovnikom 1053
 preprostejša zgradba stavka in povedi 1053
 neknjižni (vsakdanji) 1048, 1056
- poimenovanje** 1135
 lastnoimensko 1135
 vrstno 1135
- pokončnica** 458, 1135
- pokončno** 1059, 1062
- pokrajinska narečna skupina** 1040, 1056
 belokranjska 1060
 celjska 1060
 dolenjska 1060
 koprška 1060
 koroška 1060
 primorska 1060
 rovtarska 1060
 štajerska 1060
 tržaška 1060
- pokrajinsko pogovorno** 1059, 1060
- polglasnik** 708, 745; > samoglasniki
- poljščina** 1078
- polkadenca** 482–484, 1135
 padajoča 482, 484
 rastoča 482, 484, 1135
 stopničasta 1135
 visoka 1135
- položaj** 619–622, 641–645, 647, 678
 krepki 1135
- položnica** 545
- polstavek** 289, 333–337, 1135
 deležijski 333–335
 deležniški 336
 nedoločniški 337
 pridevniški 333, 336
- pomen** 22, 23, 38, 452–454, 464, 467, 571, 1008, 1011, 1027, 1059, 1062, 1073
 časovni 558
 preneseni 519
 sklopa 557, 561–563
- pomenska nasprotja** 519, 571
 nakazujemo tudi s pisanjem skupaj in narazen 519, 563
- pomišljaj** 29, 69, 71, 228, 229, 378–398, 411, 473, 611, 1135
 alinejni glej odstavčni
 daljši > dolgi
 dolgi 378, 398, 1135
 med povedmi iz raznih besedil 398
 med povedmi, kjer je že uporabljen navadni pomišljaj 378
 dvodelni 378, 390–392, 1135
 ločuje vrinjeni stavek od drugega dela povedi 390
 enodelni 380–389
 izpustni 260, 1135
 krajši > navadni
 narekovajni 229, 378, 388, 462, 1135
 le v začetku odstavka pred dobesednim navedkom 388, 462, 474
 navadni 378, 380, 398, 1135, 1137
 nestični 378–398, 404
 odstavčni 229, 375, 378, 395, 1135
 oklepajni 378, 1135
 predložni 378, 394, 1135
 stični 394, 471, 614
 če besedno zvezo delimo pri stičnem pomišljaju, ga izpišemo z besedo *do* ali pa deljaj odpade 471, 614
- neskladenjska raba 393–398
 med enotami besedila, ki so v kakšnem medsebojnem razmerju 396
 namesto odstavčne številke ali črke 395
 namesto predlogov *od ... do* ali samega *do* 394
 pri navajanju tekem 396
 v matematiki 397
- skladenjska raba 379–392
 kaže na nasprotje (stavkov) v isti povedi 381
 namesto narekovajev uvaja dobesedni navedek 388, 462
 poudarjeno ločuje besedo ali misel 381
 vpeljuje poudarjeno pristavno pojasnilo 383
 zaznamuje nedorečeno misel 384
 zaznamuje spremembo skladenjskega naklona 387
 zaznamuje izpuščeno glagolsko vez povedka 386

- splošno
 namesto pomišljaja dvopičje ali vejica, če gre za
 pristavek 358
 namesto tako imenovanega vezajnega pomišlja-
 ja nestični vezaj 69, 389, 850, 852
 namesto pomišljaja tri pike 385
 namesto treh pik nestični pomišljaj 404, 407, 409
 pisanje začetnice za pomišljajem 29
 pomišljaj namesto oklepaja 443
 pomišljaj namesto vejice 348, 382
- pomožnik** 892, 1135
- pona**
 zaporedje v slovarju 1258
- ponavljaljaj** 469, 1135
 zaznamuje ponovitev prvine iz vrstice nad seboj 469
- ponavljanje** 322
 brez premorov 322
 stopnjevalno 322
- ponovitev** 558
- porek** 361, 1135 (velika poved)
- poročani govor** 472
- portugalščina** 666, 957, 1071, 1094, 1118
 brazilska 1095
- posamostaljen** 1135
- posegi v tuje besedilo** 449
- posebnica** 22, 451–458, 1066, 1135, 1210, 1217
 dvojna 455
 nestična 455–457
 stična 22, 452–455, 613
 v oglavju slovarskega sestavka 1217
 neskladenjska raba 451–458
 za mejo med deli besede 455
 za mejo med verzji 456
 za pomen *ali* 452
 za pomen *del enega in drugega* 453
 za pomen *ulomljeno, skozi, na* 454
- poštni promet** 192–194
- poudarek** 1036
- poudarjalno** 1059, 1063
- poudarjanje** 117, 373, 381–383, 443, 480, 871, 1036
- poudarjenost**
 nenaglašene iztočnice 1218
- poved** 28, 29, 125, 146, 162, 227, 249, 332–348, 371,
 372, 378, 381, 387, 390, 391, 398, 442, 444, 461,
 473, 478, 479, 483, 1053, 1135
 > pastavek; > podredje; > priredje; > stavek
 citirana 162, 234, 266, 279, 284, 445, 461
 med narekovaji ohrani vprašaj ali klicaj 266, 279
 za dvopičjem ohrani svoje ločilo 266, 279
 čustveno neobarvana 277
 čustveno obarvana 270, 272, 273, 276, 281
 medmetna 276
 neglagolska 276
 zvalniška 276
- enostavčna 479, 1135
 okrajšana 402
 podredna 479
- pripovedna 1230
 priredna 479
 prosta 232, 289–324
 prva beseda v povedi 29
 samostojna 235, 447
 v oklepaju, če se podatki nanašajo na več povedi
 447
 stava ločila ob oklepaju 448
 več povedi 241
 velelna 277
 velika 361, 377, 1135
 vprašalna 245, 264, 266, 268, 271, 1231
 vzključna 245, 279, 1135, 1232
 vzključna vprašalna 285
 zložena 232, 289–324, 406
 želelna 277
- splošno
 ločila na koncu citirane povedi pred končnim
 vprašajem 266
 na koncu dela povedi 229
 na koncu povedi 229, 232
 na koncu vprašalne povedi 264
 na začetku povedi 229
 pri premem govoru 461
 v okviru vprašalne in vzključne povedi 245
 znotraj povedi 125
- povedek** 325, 386
 izpust 325
- povedkovna raba** 1207–1209
- povedkovnik** 554–571, 587, 1135, 1152, 1163, 1257
 neglagolski 1246
 pregibni 874
 sprevržen iz medmeta 1246
 sprevržen iz prislova 1246
 zapis tonema 1184
- povedkovo določilo** 337, 1135
- povrstitev** glej zaporedje
- pozdrav** 593
 večbesedni 593
- praktičnosporazumevalno** 871, 1059, 1061, 1135
- praslovanščina** 161
- pravopis** 25–614
- pravopisni slovar**
 glasovnost 1147
 identifikacija 1151
 naglasnost 1148
 oblikoslovje 1149
 pisanje 1145
 pisave 1146
 pomenskost 1152, 1223, 1226
 skladnja 1150
 tonemskost 1180–1184
- pravorečna preglednica** 1069, 1070
- prečkovanje** 164, 216–221, 223, 1071, 1137,
 pisanje z roko 216, 217
 tisk 216–221, 223, 1137
 opušcanje ločevalnih znamenj 217, 218

- razvezava združenih črk 219
 vpisovanje z roko 217
 zamenjava posameznih črk 219
- predimek** 46, 115, 128, 517, 860, 1135
- predlog** 228, 394, 558, 561, 569–571, 577–581, 645, 679, 683, 699, 872, 1033, 1036, 1135, 1152, 1159, 1257
 besednozvezni 579, 1135
 enozložni 538–541, 580, 873
 naglašeni 580
 navadni 578
 prvotni 581
 zgled za členjenost slovarskega sestavka 1225
- predložna zveza** 567–571, 679
 stalna 1243, 1244
- predložnozvezna vezava** 1255
- predpona** 434, 587, 600, 641, 644, 662, 663, 683, 1033, 1036, 1135
 na samoglasnik 600
ne- 1033
Ne- 55
pra- 1033
s- 684
u- 703
z- 683
- predpreteklik** 895
- predslonka** 1033, 1135
- predvidljivost**
 akuta 1204, 1206
 akuta ali cirkumfleksa 1206
 cirkumfleksa 1205, 1206
 izgovora 1218
 osnovnih oblik 1171, 1173
 tonemskega naglasa 1180–1184
 tvorbe feminativov 1241
- pregibanje** 161, 169, 427, 902–913, 1135
 osebnih zaimkov 870–873
 pridevniške besede 874–885
 samostalniške besede 748, 908
 samostalniškega zaimka 869–873
 števnik 874–885
 večbesednih poimenovanj 843–868
- pregibnostni vzorec**
 tonemski 1194–1201
- preglednica** 118, 666
- preglednice** 1068
 fonetični opis
 samoglasnikov 618
 variant 619
 glasovna vrednost črk 1069
 naglaševanje 623
 jakostno 624, 627
 tonemsko 625, 631
 pisave za posamezne jezike 1071–1134
 zapisovanje glasov 1070
- premena** 754, 755, 770, 819, 837, 978, 979, 1135
c s č 957, 964
- d z j* 979
 glasovna 681–687, 689, 698, 701–703, 713, 714, 719–722, 738, 740–745, 928–939
 izglasja osnove pridevnika 880
 naglasna 939, 1026–1038
 podstave 1241
 po zvenečnosti 677–687
 pri spregatvi 887
 soglasniških sklopov pri pridevniku 708, 711, 717, 719, 722, 724, 725, 727, 730, 741, 882, 985, 986
s z c š ž č dž k g h se premenjujejo *s š* v končaju *-ški* 985
t s š ali *č* 978
 v podstavi 928–939
 jotacijska (zaradi *j*) 930
 krnitvena 935–938
 naglasna 939
 palatalizacijska (nebnjenjska ali sičniška) 929
 po naliki (analogiji) 932
 prilikovanjska (asimilacijska) 933
 razlikovanjska (disimilacijska) 934
 z neobstojnim samoglasnikom 731–738, 740–742, 744, 837
- premenjevati se** 1135
- premi govor** 31, 125, 234, 247, 284, 359, 388, 461, 462, 472–475
 nepravi 475, 1135
 brez narekovajev 475
 pisanje 31, 269, 388, 461, 473
 končno ločilo pred narekovajem, če je naveden najprej del predzadnje povedi 461
 končno ločilo za narekovajem, če je naveden samo del povedi 461
 narekovaj za končnim ločilom citirane povedi, ki ima spredaj dvopičje 461
- premolc** 484, 1135
- premor** 227, 322, 405, 478, 678
- prenosniška zvrst jezika** 1044
- prepovedano** 23; > normativnost
- presledek** 228, 256, 257, 380, 411, 456, 485, 595, 1021
 namesto njega pika ali vejica 352
 okrajšave zloženek brez presledka 596
- preteklik** 895, 1135
- preteklost** 895
- prevedek** 191–197, 211
 v nekaterih večbesednih stvarnih lastnih imenih ne prevajamo občnoimenskih sestavin 213
 prevodi 197, 208, 212
 slovenska imena 191–196
- prevzemalna preglednica** 1068, 1071–1134
- prevzemanje** 6, 23, 128, 161, 215–225
 besed 222, 224
 črk 216–221, 1071
 latinične pisave načeloma ohranjamo nespremenjene 216
 glasov 222
 naglasov 222

- pismenk 161, 216
 poimenovanj 163–225, 1071–1134
prevzeta lastna imena 170–214, 517, 857
 osebna 170, 487, 517
 izvorno zapisovanje iz latiničnih pisav 172
 podomačeno zapisovanje 173–179
 imen iz grško-rimskega sveta 173
 imen iz nelatiničnih pisav 180
 imen pripadnikov narodov in prebivalcev iz
 podomačenih krajevnih imen 179
 imen vladarskih in nekaterih plemiških rodo-
 vin 174
 nekaj drugih znanih zgodovinskih oseb 175
 svetniških imen 176
 v slovenščino prevzetih imen in priimkov 177
 stvarna 170
 nepodomačena imena 211
 glasil 211
 podjetij 211
 podomačena 210
 prevedena 211–214
 umetnostnih del 212
 zemljepisna 170, 182, 517
 enobesedna 182–197
 dvojezična imena na narodnostno mešanih ozem-
 ljih 194
 imena v mednarodnem prometu 192, 193
 izvorno zapisovanje imen iz latiničnih pisav 183
 podomačeno zapisovanje imen iz latiničnih pi-
 sav 184–190
 bolj znanih krajev 189
 celin, otokov in polotokov 186
 držav in pokrajin 185
 nekaterih stavb in objektov 190
 oceanov, morij, večjih rek in jezer 187
 večjih gorovij in gor 188
 pokrajinsko ali narečno obarvana 196
 prevedena 197
 slovenska imena namesto neslovenskih 191–197
 starejša poimenovanja 195
 večbesedna 182, 198–208, 517
 neprevedena 208
 prevedena 199–208
 cest 208
 delov kopnega 202
 držav 200
 mest 205
 objektov 207
 oblik zemeljskega površja 204
 pokrajin 201
 vod 203
pridevek 36, 43, 44
 časovni 58
 posebni 44
 stalni 43, 1135
 zemljepisni 58
pridevnik 298, 333, 510–526, 587, 650, 657, 746, 761,
 828, 848, 857, 874, 896, 914, 930, 934, 940, 947,
 952–990, 1007, 1012, 1013, 1052, 1152, 1163, 1251,
 1257
 določna oblika 879, 880, 909
 določni 881
 iz večbesednih podstav 989
 kakovostni 990
 končnica za določnost 879
 lastnostni 990
 levi 298, 1135
 mala podiztočnica pri pridevniku 1255
 merni 990
 na *-ski* oz. *-ev* in *-in* kot podiztočnica slovarskega
 sestavka 1241
 nedoločni 876–885
 podiztočnice pri pridevniku 1243
 zgledi 1252
 podpičje v oglavju pridevnika 1213
 stopnjevanje 917, 990
 svojilni 956–974
 iz lastnega imena 998, 1016
 iz priredno zloženih imen 968
 iz več enot 961, 966
 iz zveze imena in priimka ni mogoč 967
 iz zveze naziva in priimka ni mogoč 967
 namesto svojilnega pridevnika roditelj 969, 970
 na *-ov* in *-in* 1241, 1251
 pri priimku za žensko osebo 965
 tonemski naglas sklanjatvenih vzorcev 1201
 vejica v oglavju pridevnika 1214
 v obliki roditelja 974
 vrstni 956, 962, 1135
 zgled oglavja 1178
pridevniška beseda 519, 561, 566, 746, 761, 814,
 874–885, 900, 903–906, 909, 926, 1135, 1152
 osnovna oblika 874, 1149, 1159, 1161, 1169, 1172,
 1213
 podiztočnice pridevniške besede 1243
 zgledi 1252
 zaglavje 1172
pridevniška zloženka 521
prihodnjik 888, 893
prihodnjiška spregatev 888
priimek 34, 41, 46, 147, 150, 429, 430, 707, 716, 848,
 1137
 dvojni 1212
 iz zveze imena in priimka ali iz naziva in priimka
 ni mogoč svojilni pridevnik 967
 najprej ime, potem priimek 41
 vezaj se pri priimkih v novejšem času opušča 429
 ženski 810, 965
 posamostaljena oblika svojilnega pridevnika 998
 priimku dodamo priponsko obrazilo ženskega
 spola 999
 spremeni spol 997
 ženske oblike moškega priimka 996
prilastek 336, 431, 502, 802, 861, 877

- desni 1135
 imenovalni 1135
 levi 336, 974, 1135
 povedkov 337, 1135
prilikovanje 605, 933
 izgovorno podoben soglasnik se priliči naslednjemu 933
priložnostno 1059, 1065
primernik 930, 990
 priponski 990
 z *bolj* 990
pripona 665, 685, 727, 954, 966, 1135
 glagolska 948
 naglašena 919
 nekončna 987, 988
 -*an*- 988
 -*ov*- 987, 988
 prevzeta 743
 pridevniška 719, 721–730
 samostalniška 719–730
 -*c*- 707, 719
pripornik > nezvočniki
priprava besedila za tisk 1137
priredje 233, 267, 280, 289, 331, 373, 375, 478, 484
 dvostavčno 374
 ločno 294, 484
 pojasnjevalno 297, 484
 posledično 296
 protivno 295, 373, 484
 sklepalno 373, 484
 stopnjevalno 293, 373, 484
 vezalno 292, 305, 484
 vzročno 296, 373, 484
priredna zveza 553, 871, 968, 973, 1067
 dveh imen in priimka 863
priredna zloženka 503, 523
prislov 228, 254, 335, 519, 554–571, 576, 587, 887, 990, 1049, 1152, 1159, 1163, 1257
 iz deležnika 335
 iz pridevniške besede 561
 iz prislova 561
 iz prvotnega predloga samostalniške, pridevniške besede ali prislova 561
 iz samostalniške besede 561
 iz več predlogov 561
 kratni 228
 lastnostnostni 1257
 mala podiztočnica pri prislovu 1255
 podiztočnice pri prislovu 1244
 zgledi 1254
 zaimenski 528, 529, 555
 zgled oglavja 1178
 zapis tonema 1184
 zaporedje prislovnih iztočnic 1257
prislovna beseda 1152
prislovna sestavina 516
prislovna zveza 558, 576
prislovni zaimek 529
pristavčno pojasnilo 383, 1135
pristavek 358, 478, 1135
privzdignjeno 1059, 1060
prorek 361, 377, 1135 (velika poved)
prosta zveza 233, 267, 280
prosti glagolski morfem 1245
protipomenka 133, 1135
protistava 871, 1135
protizevni j 1218
protokolarni ogovor 112
psevdonom 42, 428
 psp 1221
publicistično 1059, 1061
puščica 23, 1059; > normativnost
- ## R
- raba**
 nejezikoslovna 1239
računalniške in tipografske težave 217–221, 1071
razdružljivost vezniških sestavin 574
razlaga v slovarskem sestavku 1135, 1155, 1223–1239
 členjenost 1225
 daljša 1224
 kazalčna 1224
 kot pripis nadpomenke ali identifikacije 1224, 1226
 kot zgled rabe v besedni zvezi 1224, 1226
 oznakovna 1224
 podiztočničnega slovarskega sestavka 1247
 razvezava okrajšave 1224, 1226
 usmerjevalna 1237
 vsebina razlage 1226
razlikovanje (disimilacija) 934
 netrajni soglasnik se premenjuje s trajnim 934
razmerje med črkami in glasovi 10, 1069, 1070
redko 1059, 1065
redukcija 1056, 1135; glej upad
register 483, 1135
reprodukcija besedila 1044
resica 22, 1070
 stično 22
rodilnik 754–786, 802, 788–885, 896, 898, 903–906, 926, 960
 dvojine in množine 712, 717, 731–738, 740, 741, 744, 750–791
 brez glasovne končnice 795, 798
 z vrivanjem *e* ali *i* 731–738, 836, 837
 ima vrednost pridevnika 974
 namesto svojilnega pridevnika 969–974
 pri samomnožinskih samostalnikih 972
 pri samostalnikih iz pridevnika 970
 pri samostalnikih v množini 972
 pri samostalnikih v priredni zvezi 973
 pri večbesednih poimenovanjih 965, 969

rodilniška končnica 758–885, 1159, 1162

rodilniška sestavina 520, 926

romunščina 1087

ruščina 1113, 1118

S

samoglasniki 8, 222, 600–603, 616–634, 640, 642, 645–647, 663, 664, 678, 681, 700–704, 730, 742, 1023, 1049

a 616, 618, 620, 630, 708, 709, 1069, 1070

naglašeni 708, 1049, 1069, 1070

dolgi 1069, 1070

A kratki 1069, 1070

nenaglašeni 709, 1069, 1070

neobstojni 706, 717

e 616, 618, 709, 1049, 1069, 1070

nemi 818, 982, 1135

nemi *e* + nemi soglasnik pred *-ski* opuščamo 20, 982

nemi *e* kot del pisnega večglasnika ohranjamo 982

nenaglašeni 700, 1069, 1070

naglašeni 833, 1069, 1070

ozki dolgi 1069, 1070

srednji dolgi 1069, 1070

srednji kratki 1069, 1070

ε široki dolgi 1069, 1070

o pisanju in izgovoru črke *e* pred *j* 619, 628, 1069, 1070

široki kratki 1069, 1070

obstojni 706, 707, 716, 743, 778, 944, 951

ozki 616, 618–620, 630, 836

ε srednji *e* pred *j* 619, 628

široki 616, 618–620, 836

široki *e*

pred *j* 222

pred *r* v prevzetih besedah 222

o (polglasnik) 8, 20, 222, 600, 616, 618, 650, 708–745, 820, 821, 950, 1005, 1049, 1069, 1070, 1071

mehki 929

naglašeni 629, 1069, 1070

nenaglašeni 700, 1069, 1070

srednji 1069, 1070

neobstojni 657, 706, 713, 717, 723, 771, 777, 778, 781

o ničti 20, 1135

obstojni 1135

tuji 222

i 616, 618–620, 630, 701–704, 1069, 1070

naglašeni dolgi 1069, 1070

naglašeni kratki 1069, 1070

nenaglašeni 700, 703, 1069, 1070

neobstojni 629, 706, 707, 717

o 616, 618, 709, 1069, 1070

naglašeni 833, 1069, 1070

nenaglašeni 709, 1069, 1070

neobstojni 706, 709, 778

obstojni 709

ozki 616, 619, 620, 630, 836, 1069, 1070

dolgi 1069, 1070

o srednji *o* pred *u* 619, 628

široki 616, 620, 836, 1069, 1070

o: dolgi 1069, 1070

kratki 1069, 1070

o pisanju in izgovoru črke *o* pred *v* 222, 628, 1069, 1070

u 10, 616, 618, 620, 630, 647, 661, 662, 1069, 1070

naglašeni dolgi 1069, 1070

naglašeni kratki 1069, 1070

nenaglašeni 703, 1069, 1070

predponski 641, 644, 662

o neglasovna oblikoslovna enota 20

splošno

dolgi 618, 630

kratki 618

naglašeni 618

nenaglašeni 618

nenaglašeni samoglasniki so kratki 222

neobstojni 705–745, 820, 882, 906, 977, 1005, 1135

nevtralni 619

nizki 618

nosni 222

oporni 422

osnovnični 805

sprednji 618

sredinski 618

srednje nizki 618

srednje visoki 618

metatonični 1199

srednji 618

tematični glej osnovnični

visoki 618

zadnji 618

zaokroženi 222

samoglasniški sestav 623–625

samoglasniški upad 1049

samostalnik 333, 431, 489–509, 523, 587, 625, 650, 657, 658, 746, 749–868, 876, 896, 898, 900, 902–906, 926, 940–951, 956, 970, 992–1006, 1051, 1163,

1176, 1257

iz pridevnika 970

kratični 758

množinski 877, 1135

neštevnici 877

občnoimenski 1250

podiztočnice samostalnika 1241, 1250, 1251

zglede 1249

podpičje v oglavju samostalnika 1213

pojmovna izpeljanka na *-ost* 1243

samomnožinski 758, 807, 972, 1135

sprevržen iz pridevniške besede 1243

- s prilastkom 431, 502
števnih 877
tonemski naglas sklanjatvenih vzorcev 1194–1200
v množini 972
zglede oglavja 1178
- samostalniška beseda** 561, 746, 748–868, 903–906, 1135, 1152, 1159, 1257
osnovna oblika 1159, 1160, 1172
zaglavje 1172
- samostalniški zaimek** 869–873, 1242, 1257
celostni, kazalni, mnogostni, nedoločni, nikalni, osebni, osebni povratni, oziralni, poljubnostni, vprašalni 869
osebni 869–873
naslonske oblike 869
- sedanjik** 586, 887–896, 903–905, 914, 916–918, 926, 1135
povedni 895
- sedanjiška podstava** 887–895
- sestavina** 522, 557, 574, 606, 612, 641, 855, 921–925, 961, 966, 967, 989, 1037
besed 21, 161
besednih zvez 21, 161, 487
če si sledijo zloženske ali sestavljenke z isto sestavino, jih lahko krajšamo 419, 522, 526
skupaj pišemo sestavine prislovnih sklopov, če se pomen sklopa ne da izpeljati iz pomenov njegovih sestavin 557
skupaj pišemo sestavine prislovnih sklopov, katerih vsaj ena se ne uporablja več kot samostojna beseda 557
zadnja 961, 966, 967
- sestavljanje** 921, 924
- sestavljena** 419, 487, 505, 525, 526, 924, 530, 606, 663, 702, 781, 891, 919, 921, 924, 1033, 1037, 1135
ima poleg naglasa na podstavi tudi naglas na predponi 1033
pišemo jih skupaj 505, 525, 526, 530, 552, 553
glagolska 552, 553, 1033
povedkovniška 554
pridevniška 525, 526
prislovna 554
samostalniška 505
zaimkovna 530–541
- seznam** 243, 350
- sičnik** 694–698; > nezvočniki
- simbol** 3, 119, 250, 610, 1020–1025, 1067, 1135 (krajšava), 1236
za kemične prvine 250
za spojine 250
- sinonim** glej sopomenka
- skladnja** 1056, 1058, 1150
- skladenjski naklon** 387, 406
- sklanjanje** 902–913
kratic 760, 804, 812
večbesednih lastnih imen 967
- sklanjatev** 925
brez glasovnih končnic 750, 760, 809–813, 827, 874
mešana 762, 815, 829, 839–842
nepopolna 762, 815, 829, 839–842
občnih poimenovanj 864
citatih 868
domačih in podomačenih 865
polcitatih 867
pridevnikov 869
pridevniške besede 874–885
z glasovnimi končnicami 875–885
z neglasovnimi končnicami 875–885
prva 1135
raznospoljska 839–842
samostalnikov moškega spola 750, 757–805, 840, 842, 847, 848, 1196
1. *o*-jevska 758–761, 763–798, 804, 812, 898, 906, 925, 970, 971, 1135
2. *a*-jevska 717, 731, 799–803, 958
3. ničta 760, 804
4. *i/e*-jevska 761, 763, 805, 970, 971
samostalnikov srednjega spola 717, 750, 824–838, 840, 841, 851, 852, 1198
1. *o*-jevska 731, 750, 825, 830–838, 1135
2. osebnega zaimka za prvo ali drugo osebo 826
3. ničta 827
4. *i/e*-jevska 828
samostalnikov ženskega spola 806–823, 841, 849, 850, 1197
1. *a*-jevska 717, 731, 750, 807, 816–820, 997, 1135
2. *i*-jevska 750, 808, 821, 898, 906, 1002
3. ničta 224, 809, 822, 997
4. *i/e*-jevska 814, 823
samostalniških zaimkov 869–873
kaj za nečloveško 869
kdo za človeško 869
osebni 870–873
večbesednih poimenovanj 843–868
deli se ne ujemajo 853–860
deli se ujemajo 845–852
deli se ujemajo ali ne ujemajo 861–863
- sklanjatveni vzorci** > sklanjatev
- sklapanje** 921, 925
- sklon** 750–885, 927
- sklonilo** 122
- sklop** 426, 487, 506, 508, 509, 525, 531–541, 543–549, 556–563, 567, 573–576, 606, 663, 683, 701, 702, 720, 837, 921, 925, 1034, 1037, 1257
besedni sklop ima načeloma toliko naglasov kolikor podstava 1034
črkovni 607, 925, 959, 980, 1135
dveh netrajnikov 730
dveh zvočnikov 726–729
glasovni 600, 664
lj/nj 1135
nezvočnik + zvočnik 732
pisni 1034

- prislovni 557–563, 567, 581
 samostalniški 506–509, 925
 soglasniški 706, 720, 731, 778, 802, 820, 985, 1005, 1049, 1056, 1135
 števniki 543–549
 težko izgovorljivi 720, 721
 vezniški 573–576
 zaimkovni 531–541
 zvočnik + *j* 736
 zvočniški 727, 733–738
- skrajšanka** 1135
- skupaj pišemo** 169, 415, 418, 485–598, 989
 členek 583
 predponski *ne-* v zvezi s samostalnikom, pridevnikom, prislovom in povedkovnikom, ki ga zanika 587, 588
 premenjene oblike nikalnice v raznih zvezah 585
 glagol 551
 sestavljenke 552, 553
 zloženke 551
 izpeljanke iz zloženek 551
 medmet 592
 okrajšave 249, 596–598
 predlog 580
 enozložni s tožilniško navezno obliko osebnih zaimkov 580
 pridevnik 510–526
 na *-ski* iz večbesednih podstav 517, 989
 vezaj ostane le iz priredne podstave 596, 989
 podredne zloženke 512–524
 iz tožilniške zveze, navadno s števnikom 515
 s prislovno sestavino 516
 z medpono *-o/-e-* 513
 z medpono po pravilih vezave 514
 pridevniška zloženka ali samostalniška izpeljan-
 ka s številko v prvem delu, pisano s črkami 521
 sestavljenke 525, 526
 svojilni pridevnik iz večbesednih rojstnih imen
 ali priimkov 961, 966
 zloženke s prislovom v podstavi 519
 zloženke z rodilniško sestavino v prvem delu 520
 prislov 554–571
 izpeljanke 565–567
 iz predložne zveze 567
 iz pridevniške besede 566
 iz prvotnega predloga + samostalniške ali iz prvotno pridevniške besede 561
 predložne zveze s predponskim obrazilom *pre-*
 ali *naj-* 570
 sestavine prislovnih sklopov 557
 samostalnik 489–509
 podredne zloženke 490–504
 s količinskim števnikom v prvem delu 494
 z glagolsko medpono *-i-* 493
 z imenovalniško ali podobno medpono 495
 z medpono *-o/-e-* 493
 sestavljenke 505
 sklop 506, 508, 525
 števniki 544–549
 glavni števniki do *sto* in stotice 544
 ločilni, množilni, vrstilni števniki 547
 tvorjenke iz števnikov 548
 iz tehničnih razlogov na položnicah vse števnike 545
 veznik 573–576
 dopustni, sklopljen iz veznika ali prislova + členka 573
 zaimek 528
 imenovalnik dvojine osebnih zaimkov 533
 sestavljenke 530
 sklop 531–541
 zloženke 528, 529
 zveze enozložnega predloga z navezno obliko *-nj* in podobno 541
 zveze s predložno obliko *va-* 541
 zaimenski sklop z *..le*, če je ta zadaj 532
- skupaj** ali narazen pišemo 497–502
 frazeološki zaimek 536, 537
 imenovalnik dvojine kazalnega zaimka 533
 nekaj redkih prislovnih zvez s predlogom + sodobno besedo 571
 nekatere zaimenske zloženke z »medpono« *-o-* 529
 podredne zloženke oziroma besedne zveze iz glasovno nepregibnega pridevnika in iz samostalnika 499
 podredne zloženke z imenovalniško ali podobno medpono oziroma besedno zvezo z zamenljivim besednim redom 498
 posamezni izraz, ki ga občutimo kot sklop ali kot besedno zvezo 508
 poimenovanje z lastnim imenom kot prvo sestavino pišemo, kakor je uveljavljeno (vendar je bolje skupaj) 500
 če iz imena lahko napravimo pridevnik, rajši ne uporabljamo zloženke 500
 pridevnik s pomenom barve ali odtenka barve in drugih podobnih čutnih zaznav 518
- skupaj** in narazen pišemo 538–540
 zveze s členkom *koli* 535, 590
 prislov 555
 zaimenski 528, 529, 555
 zveze enozložnega predloga in navezne oblike osebnega zaimka 538–540
 narazen
 če naglas ni na predlogu 540
 skupaj
 če je naglas na predlogu in gre za vezavo v tožilniku in za navezno obliko osebnega zaimka 539, 540
- slabšalno** 1059, 1063
sleng 177, 999, 1040
slengovsko 1059, 1060
slovaropisna pravila 1138–1262
slovski sestavek 622, 887, 913, 1135, 1154–1255

- členjenost 1225
glava 913, 1157, 1158–1168, 1184
iztočnica 887, 914, 1135, 1140, 1141, 1149, 1154, 1157, 1159, 1160, 1161, 1162, 1163, 1167, 1168, 1171, 1172, 1174, 1176, 1214, 1217, 1235, 1241
mala podiztočnica 1155, 1228, 1255, 1262
oglavje 1059, 1135, 1155, 1157–1221, 1224
osnovne oblike 1135; > osnovna oblika
podiztočnica 913, 1140, 1141, 1149, 1155, 1218, 1240–1254, 1262
priimkovni 1224
razlaga 1135, 1155, 1223–1249
slovnice oznake 887, 1153, 1224
    druge 887
število sestavkov 1140
število oznak v slovarskem sestavku 1226
vrste prikaza 1142
zaglavje 902, 913, 916, 918, 990, 1157, 1170–1177
zapis 1005
zapis izgovora 887, 1166–1169, 1211, 1218
zapis tonema 1135, 1174, 1181–1184
- slovaščina** 1071, 1077
slovnica 1044, 1057
slušni pojavi 476–484, 1058
glasovna barva 480, 484
intonacija 478, 479
poudarjanje 480, 484
premor 476
register 476
tonski potek 476
žariščenje 480, 484
- sobesednik** 1233
- socialna zvrst in podzvrst jezika** 1040, 1045–1060
interne govornice 1059
knjižna pogovorna zvrst 1048
knjižna zborna zvrst 1047
mestne govornice 1058
narečja 1057
neknjižni pogovorni jezik 1056
- soglasniki** 8, 222, 600–605, 616, 619, 634–687, 706, 742, 755–776, 990, 1049, 1070; > nezvočniki; > zvočniki
dolgi 222, 1070, 1135
dvojni 607, 689, 980, 1069
    iz latinščine; izgovarjamo in pišemo jih enojno 1073
    pred *-ski* jih poenostavljamo ali mehčamo 980
favkalni 1135
končni 928
medzobni pripornik 222
mehčani 222
mehki 222
nemi 960, 982, 984, 1135, 1251
    nemi *e* + nemi soglasnik pred *-ski* opuščamo 982
netrajni 1135
nezveneči 642
oporni 1218
protizevni 1218
zapornik 222
zveneči 642
- soglasniški sklop** 602–605, 928, 1049, 1168
neobstojni 1049
sopomenka 133, 1059, 1062, 1067, 1135
soredje 233, 1135
spol 739, 750, 753, 902–913
kratic 925
moški 650, 750, 925, 956, 996, 1023, 1188, 1191, 1196, 1257
podspol 1135 (človeško, nečloveško, živost)
srednji 750, 883, 956, 990, 1002, 1173, 1189, 1193, 1198, 1257
    pridevnika na *-e* za govorjenimi *c j č ž š dž* na koncu osnove 884
ženski 750, 925, 956, 962, 1002, 1023, 1188, 1192, 1197, 1257
pridevniške besede 874
zaimkov 869
zaporedje iztočnic glede na spol 1257
- sporočanje** 1047
spreganje 902–913
spregatev 887–895
    sedanjiška 888–895
    velelniška 888
- srbščina** 1075, 1110
sredinski samoglasnik 618; > samoglasniki
srednjejezičnik 636, 1135
srednjost samoglasnika 1070
starinsko 787, 834, 1059, 1064
stavčna fonetika 477–484, 1056, 1058, 1135
    pri dvopičju, klicaju, oklepaju, piki, podpičju, pomišljaju, treh pikah, vejici, vprašaju 484
stavčna intonacija 479, 1135
stavčna zveza 1056
stavčni člen 289, 344
    izpostavljeni 338; > izpostavek
    pristavčni del 301
- stavčni enakovredni del** 304–314
ločni 307
pojasnjevalni 311
posledični 310
protivni 308
stopnjevalni 306
vezalni 305
vzročni 309
    v bibliografskih zapisih 312
- stavek** 227, 332, 344, 372, 377, 381, 390, 442, 478, 1053, 1135 (členek)
glagolski 1135
glavni 233, 264, 265, 278
nadredni 289, 325–332
    stava vejice 328, 329
napovedni spremni 266, 279, 359, 1135
    zamenjava ločila 266, 279
notranji 332

- odvisni 289, 325–332
 pastavčni 1135
 pojasnjevalni 360
 polstavčni 333–337, 1135
 pripovedni 245, 473
 priredni 321
 samostojni 372
 spremni 269, 284, 359, 388, 462, 473, 474, 1135
 vmesni 321, 331
 vprašalni 473
   vprašalni glavni 264
   vprašalni neodvisni 267
 vrinjeni 314, 321, 348, 390–392, 408, 442, 443, 483, 484
 vzključni 473, 1232
- stični vezaj** 411, 413–426, 471, 1135, 1212
 neoblikoslovna in neskladenjska raba 228, 432–437
   če delimo besedo pri vezaju, ga lahko prenese-
   mo v novo vrsto 437, 471, 608
   eden ali dva vezaja pri zapisovanju decimalk v
   denarnih zneskih 436
   številko lahko delimo samo pri vezaju 609
   za ločevanje zlogov 433
   za zaznamovanje končajev besed 435
   za zaznamovanje nesamostojnih delov besede
   434
 oblikoslovna raba 412–431
   sklop ali členek z *le-* 424, 532, 590
   za naveznim členkom *le-* pred zaimki 424
 skladenjska raba 412–431
   med deli zložene besede 413
   med kratičnim imenom in končnico 121, 423
   med priredno zloženimi številkami v bančnih ra-
   čunih 416
   pri izpeljankah priredno zloženih imen (lahko jih
   je tudi več) 968
   v filozofskem jeziku lahko povezuje več besed
   v sklop 426
   v podredni zloženki, če je prva sestavina črka,
   kratična zveza črk, številka ali simbol 417, 496,
   521, 549
   priredni vezaj ostane tudi v izpeljankah iz takih
   besed 596, 989
   v tujih imenih in zvezah 425
   v zvezah medmetov 415, 593
- neobvezno
   v manj strokovnem pisanju med črkovno ali
   števčno podstavo in njunim končajem 422
- nepriporočljivo
   med števčno podstavo in njenim končajem (na-
   mesto *40-a leta* rajši *štirideseta*) 421
- zastarelo
   med sestavinami zloženek z imenovalniško prvo
   sestavino 418
- stično** 22, 121, 1135, 1137
 dvopičje 370
 klicaj 286
- pika
   med deli enot v desetiški klasifikaciji 261
   med enotami naslova elektronske pošte 261
   pri desetišno zaznamovanih delih besedila 261
 pomišljaj pri navajanju temperature 397
 tri pike pri izpustu dela besede 410
 vezaj 411, 413
 vprašaj 272
- stilistika** 1044
- stilna označenost** 418
- stilna oznaka** 1135
- stilna zaznamovanost** 540, 1135, 1143
- stilno barvanje** 195, 213, 348
- stilno usmerjanje** 348; > normativnost
- stolpec** 244, 300, 350
- stopnja odprtosti** 634, 636, 668, 1135
- stopnjevanje pridevnikov** 322, 885, 917, 990
- stotica** 544
- straničenje** 1135
- strešica** 619, 627, 630, 1135, 1259
   nad *a, i, u* je napačna 630
   nad *e* ali *o* 1135
   pod *e* ali *o* 619, 1070, 1135
- strokovno** > normativnost
- struktura** > zgradba
- stvarna imena** 34, 77–109, 143–155
 arhitekturnih stvaritev 87
 časopisov 81
 delegacij 146
 delniških družb 96, 145
 delovnih skupnosti 95–105
 društev 93, 145
 družb 93, 145
 družbenih teles 89–91, 93, 94
 družbenopolitičnih skupnosti 101
 festivalov 88
 filmov 84, 212, 466
 gibanj 155
 glasil 81, 211
 gospodarskih združenj 90
 iger 152
 industrijskih izdelkov 147
 kipov 86, 212, 466
 knjig 80, 212, 466
 knjižnih zbirk 80, 212
 komisij 146
 ladij 106
 meddržavnih zvez 105, 148
 nazorov 155
 nesamostojnih enot delovnih organizacij 99
   razlikuj uradno ime od občnoimenskih poime-
   novanj 103, 145, 146
 neumetnostnih besedil 83, 212
 objektov 151
 oddelkov ustanov 99
 odlikovanj 152
 organizacij 89, 90, 145

organov 102, 146
 plovil 106
 podjetij 96, 102, 145, 147, 211, 466
 poglavij 82
 političnih organizacij 90, 145
 praznikov 150
 prilastkov k vrstnim imenom izdelkov in trgovskih
 znamk 107
 prireditev 88
 revolucij 149
 rubrik 82
 skladb 85, 212, 466
 skladov 92
 slik 86, 212, 466
 strank 90, 145
 stvaritev 79, 80, 83–87, 212, 466
 svetov 146
 športnih skupin 94
 športnih trofej 152
 trgovskih znamk 147
 umetnostnih besedil 83, 212, 466
 umetnostnih skupin 94
 upravnih enot 100
 ustanov 97, 102, 145, 466, 956, 962
 morebitno ime in priimek sta v rodilniku 98
 vojaških enot 91, 145
 vojaških organizacij 91
 vojn 149
 vozil 106, 168
 vstaj 149
 zavodov 97
 zdravil 109, 154
 živalskih in rastlinskih vrst (z mednarodnim latin-
 skim poimenovanjem) 108

stvarno kazalo 350

svahilščina 1118

svojilni pridevnik

iz besed, pisanih z veliko 115

iz prebivalških imen 1251

na *-ov* in *-in* 1241, 1251

tip z nemim soglasnikom 1251

svojilnost 967

z rodilnikom 967

svojina

individualna 1010

splošna 1010, 1011

Š

šaljivo 1059, 1063

širina glasu 222

širokost samoglasnika 627–633

španščina 666, 1092, 1118

ameriška 1093

štetje 1036

številka 11, 228, 251–259, 375, 521, 609, 610, 1021,
 1137

arabska 1225, 1261

izpostavna 1221

odstavčna 395

priredno zložena 416

rimska 1225, 1261

v obsežnejših slovarskih sestavkih 1225

zapis zloženske s števkami in s črkami 521

število 11, 351, 739, 888, 902–913

eksponentno > izpostavno

izpostavno 1135

količinsko 494

števka 11–13, 417, 496, 546, 612, 1135

v strokovnih besedilih dajemo prednost zapiso-
 vanju števil s števki 546

arabska 11–13

izpuščena 258

rimska 13

števnik 228, 515, 542–549, 746, 874–885

glavni 259, 544–547, 741, 874, 881, 1031, 1162

količinski 876, 1162

večbesedni 876

ločilni 547, 877

množilni 547

nedoločni 874, 877, 1031, 1162

sklopni 1036

vrstilni 228, 252, 253, 547

šumevec 694–698; > nezvočniki

švedščina 1104

T

tipkanje 228, 229

tipkopis 1137

tipografske in računalniške težave 217–221, 1071

tipografske zamenjave 1071–1134

tipološkost

in predvidljivost tonemskega naglasa 1180–1184,
 1203–1206

zapisa naglasa 1175, 1176

tisk 9, 216–221, 465, 1137

brezserifni 1261

kreпки 9, 1262

kreпки serifni (8 pik) 1240

kreпки serifni (7 pik) 1255

kurzivni glej ležeči

ležeči 9, 23, 465, 1036, 1059, 1062

navadni serifni (6 pik) 1262

navadni serifni (7 pik) 1262

navadni serifni (9 pik) 1262

polkrepki 9

razprti 9, 24

same male črke 160

same velike črke 116–122

serifni 1262

- vrste tiskov v slovarju 1260–1262
- tiskalnik** 1137
- tlesk** 1069
- ton** 622
- naglasa 622
- nizki, potegnjeni, rastoči 622, 631, 1135 (akut)
- visoki, padajoči, potisnjeni 622, 631, 1135 (cirkumfleks)
- tonalnost** 1135
- tonem** 222, 1135 (intonacija)
- domači 222
- nizek, nižji 222
- primernika 1184
- tuji 222
- visok, višji 222
- tonemski naglas** 1135 (akut, cirkumfleks)
- tonemski naglasni tipi** 1175–1177, 1179–1209
- glagolski oblikotvorni 1202, 1220
- povedkovna raba 1207–1209
- akutski tip 1208
- samostalniški oblikoslovni 1185–1190
- akutski 1190–1193
- moški spol 1191
- ženski spol 1192
- srednji spol 1193
- cirkumfleksni 1186–1189
- moški spol 1187
- ženski spol 1188
- srednji spol 1189
- v pregibnostnih vzorcih 1194–1201
- pridevnik 1201
- samostalnik 1195–1200
- moški spol 1196
- ženski spol 1197
- srednji spol 1198
- tonemsko naglaševanje** 622, 625, 631–633, 1058
- tonemskost** 880
- tonski potek** 227, 478, 479, 484
- tožilnik** 771, 788–790, 802, 805, 869
- ednine 161, 625, 657, 711, 717, 718–730
- kratka (navezna) oblika osebnega zaimka 538–541, 580, 873
- navezovalni 805, 883, 1135
- tožilniška zveza** 514
- trajnik** 634, 671, 694, 934, 1135
- tri pike** 29, 228, 229, 260, 399–410, 473, 611
- dvodelne 408, 409
- enodelne 401–407
- izpustne 260, 1135
- levostične 228
- nestične 228, 399
- neskladenjska raba 410
- izpust dela besede 410
- izpust tujega besedila 449
- skladenjska raba 400–409
- izpuščeni del navedka 401
- ločitev vrinjenega stavka od drugega besedila 408
- nedokončana misel 401, 404
- premor pri dodatnih pojasnitvah 405
- sprememba skladenjskega naklona 406
- splošno
- namesto oklepaja tri pike 443
- namesto pomišljaja pri zamolku 385
- pisanje začetnice za tremi pikami 29
- pomišljaj namesto treh pik 404, 407, 409
- trospolskost** 1149
- tudi** 1059, 1066
- tuje ime črke** 1021
- tujka** 161, 663, 1013–1019, 1069, 1135
- turščina** 1071, 1119
- tvorec besedila** 1044
- tvorjenka** 170, 921–939, 940–1038, 1135
- iz prevzetih besed 222, 937, 980–982, 985, 987, 992
- iz števnikov 548
- iz tujk in iz tujih lastnih imen 1012–1019
- nova 161
- U**
- ubesedovanje** 1044
- neposredno 1044
- obnavljanje (reprodukcija) 1044
- ujemati se** 1135
- uklepaj** 438, 1135
- ukrajnščina** 1114
- umetnostno** 1059, 1061
- upad** 1056
- kratkega samoglasnika 1056
- samoglasnika 1049, 1135
- uradovalno** 671–674, 1059, 1061
- ustničnik** 642–662; > zvočniki
- ustničnoustničen** 1135
- V**
- varianta** 619
- nezvočnikov 672–676
- prosta 946, 948
- samoglasnikov 619
- zvočnikov 637–645, 691
- večbesedno poimenovanje** 34, 37, 41, 61–73, 80–108, 843–868
- rodilnik namesto svojilnega pridevnika 965, 969
- večglasnik** 982
- večji presledek**
- v zapisu tonema 1220
- večnaglasnost** 552, 553, 1033, 1036, 1037
- vejica** 14, 125, 228, 229, 235, 288–352, 371, 473, 611
- v oglavju slovarskega sestavka 1210, 1214

- v razlagi slovarskega sestavka 1227, 1239
brez vejice 298–300, 316–324, 326–332, 344, 345, 357, 1067
- če gre za samostalniški izraz, nastal iz odvisnika 333
  - če izraze ponavljamo brez premora 322
  - če je nedoločniški polstavek povedkovo določilo ali povedkov prilastek 337
  - če je pridevniška zveza levo od odnosnice 333
  - če levi pridevnik določa vso zvezo 298
  - če nedoločniški polstavek lahko razvijemo v osebno glagolsko obliko, je stava vejice prosta 337
  - če pride druga vejica pristavka na konec povedi 302
  - če prideta skupaj priredni in podredni veznik, pišemo vejico samo pred prvim 328
  - če sta drug za drugim dva podredna veznika (po starem se je še pisala) 327
  - kadar je medmet stavčni člen 344
  - kadar za medmetom pred zvalnikom ni premora 345
  - med deli večbesednega veznika 329
  - med prirednimi stalnimi besednimi zvezami z izpuščenim veznikom 323
  - med priredno naštevanimi prvinami, če bi vejica motila 324
  - ob deležju po nastanku, kadar je prislov 335
  - ob golem deležju, če ga ne razumemo kot polstavek 334
  - pred namenilniškim polstavkom 333
  - pred nesamostojnim členkom *da* 326
  - pred primerjalnim veznikom (če ni osebne glagolske oblike) 330
  - pred prirednim veznikom 316–321
    - ločnim 316, 319, 321
    - stopnjevalnim 318, 321, 330
    - zvalnim 316, 317, 321
    - izjeme 321
  - pri naštevalnem jo včasih pišemo 320
  - pri deležniškem in pridevniškem polstavku, če je levi prilastek 336
  - včasih pri datumih 299
  - v stolpcih 300
  - za navedkom, ki je prilastek izraza pred seboj 357
- neobvezno 324, 327, 331, 337, 346, 347, 408
- neskladenjska raba 349
- pri imenu in priimku in podobnem v bibliografijah, seznamih, stvarnih kazalnih, stolpcih 350
  - namesto presledka za označevanje milijonic 352
  - znamenje za mejo med celim številom in decimalnimi 351
- skladenjska raba 289–348
- če pri dveh vezniških besedah prva nadomeščča izpuščeni nadredni stavek 328
  - če prvi del večbesednega veznika prenesemo v nadredni stavek 329
  - če sta osebka prirednih stavkov slabo družljiva 321
  - če stopnjujemo ponavljanje 322
  - med enakovrednimi deli proste ali zložene povedi 289–324
  - med izpostavkom in preostalim delom povedi 338–340
  - med nadrednim in odvisnim stavkom 325–332
  - med pastavki in drugim besedilom 341–348
  - med polstavkom in preostalim delom povedi 333–337
  - na obeh straneh izrazov, nastalih iz stavkov 332
  - na obeh straneh pristavkov 301, 303
  - na obeh straneh vrinjenih stavkov 314
  - ob golem deležju, če ga razumemo kot polstavek 334
  - pri priredno naštevanih enotah 1067
  - pri samostojnih členkih (glede na stilni poudarek) 346, 347
  - za vmesnim stavkom pred besedo, ki nadomeščča opuščeni odvisnik (včasih gre tudi brez vejice) 331
- splošno
- namesto dvopičja pri določeni vrsti pristavka 358
  - namesto dvopičja v napisih pod slikami 364
  - namesto klicaja za nagovorom v pismih 283
  - namesto klicaja za zvalnikom 282
  - namesto oklepaja vejica 443
  - namesto pike na koncu dobesednega navedka pred spremnim stavkom 247
  - namesto podpičja 374, 381
  - namesto pomišljaja 391
  - namesto vejice dvopičje ali pomišljaj, če gre za pristavek 358
  - pisanje začetnice za vejico 33
  - pomišljaj namesto vejice 391
  - vejica za drugim pomišljajem 392
  - vejica in veznik namesto dvopičja 355
- velelnica** 888
- velelnik** 236, 887–894, 904
- v oglavju glagola 1214
- velelniška spregatev** 888
- velelniška zloženka** 1031
- velika začetnica** 28–115, 160
- z veliko
  - beseda kot simbol ali poudarek (drugo neobvezno) 111
  - ime praznika, izpeljano iz osebnega priimka 150
  - izraz posebnega razmerja ali spoštovanja (neobvezno) 110–114
  - ogovorni osebni in svojilni zaimek v pismih (neobvezno) 112, 113
  - protokolarni ogovor (neobvezno) 112, 114
  - javni napisi 29
  - končnice kratičnih imen 122

- kratice 119–122
   ob prehodu kratic v lastna imena 120
 lastna imena
   alegoričnih posebitev 49
   bajeslovnih bitij 47
   ob prehodu iz občnih besed 48, 130
   oseb 34, 36, 41–46
   prebivalcev 50–59
     ob prehodu iz večbesednih v enobesedna ime-
     na 58
     s predpono *Ne-* 55
     večbesedna imena 57
     v simbolnih poimenovanjih 56
   veroslovnih bitij 47
   živali 60
 naslovi 117, 118, 146
 naslovi knjig 29, 79–87, 235
 naslovi poštnih pošiljk 29, 146
 poved v povedi 32, 33
 prva beseda v povedi 28, 29
 stvarna imena 77–109, 147
   meddržavne zveze 105, 148
   nesamostojne organizacijske enote, če gre za
   uradne naslove 103, 145, 146
 svojilni pridevniki iz besed, pisanih z veliko 115
   če gre za duhovno last 115, 158
   pri prenesenem pomenu (neobvezno) 115, 159
 začetek besedila 29
 za končnimi ločili 29
 za vejico in podpičjem 33
 zemljepisna imena 61–76
   naselbinska 69–72
     sestavine imen pišemo z veliko začetnico (ra-
     zen neprvih predlogov in samostalnikov *me-*
     sto, naselje, sela, selce, selo, trg, vas, vesca)
     70, 71
     krajev 69, 70
     mest 69, 70
     trgov 69, 70
     vasi 69, 70
     zaselkov 69, 70
   naselbinska imena kot zloženke 72
   nenaselbinska 69, 73
     prvo sestavino imena pišemo z veliko, druge
     pa z malo, če niso lastna imena 73
     nenaselbinsko določilo ob naselbinskem ime-
     nu 70
   znotraj povedi 30–33
     za dvopičjem 31
   neobvezno 110–115, 159
vez 1135
vezaj 22, 228, 229, 378, 411–437, 470, 485, 517, 611,
 1210; > nestični vezaj; > stični vezaj
   desnostični 411, 1227, 1233
   dve črtici 436
   levo- ali desnostični 419
   če si sledijo zloženke z isto sestavino, jih lahko
   krajšamo 419, 522, 553
 levostični 411
   za zvenečim nezvočnikom pri navajanju izgo-
   varjave 161
 brez vezaja
   dvo- in večbesedno poimenovanje kot prilastek
   431, 502
   frazološka zveza 420
   podredna zloženka 414, 512, 521–524, 526, 532,
   549, 553
   pred vzdevkom, ki nadomešča priimek 430
   večbesedno ime 427, 431
   v filozofskem jeziku večbesedni sklop (neobvez-
   no) 426
 z vezajem
   okrajšava zloženke, če je tako pisana neokrajša-
   na beseda 596
   zaimenski sklop z *le*, če je ta spredaj 532
vezava 514, 1135
vezljivost 1226, 1255, 1262
veznik 316, 323, 355, 484, 558, 572–576, 1056, 1152,
 1159, 1163
   dopustni 573
   dvodelni 485, 575, 1135
   dvodelne vezniške zveze 316
     ločna 316
     vezalna 316
   enodelni 576
   podredni 327, 328
   primerjalni 330
   priredni 316–321, 328
     ločni 294, 316, 319, 321, 484
     pojasnjevalni 297, 484
     posledični 296
     protivni 295, 484
     sklepalni 484
     stopnjevalni 293, 318, 321, 330, 484
     vezalni 292, 316, 317, 321, 484
     vzročni 296, 484
   večbesedni 329, 575, 576, 1135
     razdružljivost 574
     stava vejice 329
   večdelni 1135
     kopičenje veznikov ni priporočljivo 327
     zapis tonema 1184
vezniška beseda 327, 328
vietnamščina 1126
vijuga 1210, 1227
   pri krajšanju slovnčnih oblik v oglavju 1235
   v glavi slovarskega sestavka 1215
   v razlagi slovarskega sestavka 1227, 1234
vir 246, 447
   iztočnic in podiztočnic 1141
vodilka 1262
vpona 434, 1135
vprašaj 14, 228, 229, 262–273, 473, 481

v razlagi slovarskega sestavka 1227, 1231
 neskladenjska raba 228, 273
 za izražanje dvoma 273
 skladdenjska raba 263–272
 na koncu čustveno poudarjenih povedi je ob klicaju lahko še vprašaj 285
 na koncu podredja, v katerem je glavni stavek vprašalni 264
 na koncu priredja, če je zadnji neodvisni stavek vprašalni 267
 na koncu proste zveze stavkov 267
 na koncu vprašalnega dobesednega navedka v premem govoru 269
 na koncu vprašalne povedi 264, 266
 ob vprašaju lahko še klicaj 270
 poved v narekovajih ohrani vprašaj ali klicaj 266
 za dvopičjem v premem govoru citirana poved ohrani svoje ločilo 266
 stopnjevano vprašalnost zaznamujemo z več stičnimi vprašaji 272
 v naslovih besedil, če sicer vprašalnost ni razvidna 271
 za vrinjeno vprašalno povedjo v drugi povedi 268
 za vprašalnim odvisnikom, če ga zahteva glavni stavek 165
 splošno
 pisanje začetnice za vprašajem 29, 125

vprašalnica 484

vprašanje

odločevalno 1231

vrivanje 820, 821

neobstojnega polglasnika 731–733, 741–744, 983, 1005

vrivek 443, 447, 478, 483, 1135

vrste tiska v slovarju 1260–1262

vrstica 599–614

vrstnost 1171, 1239

vršilec dejanja 948

živ 655

vzdevek 34, 181, 428–430, 1135

vzneseno 1059, 1063

vzporednica

domača 1059

iz pridevnika 947

s končnico *-a* 963

za ženski spol 994

Z

začetnica 28

mala 29, 125, 961

vélika 28–122

zaglavje slovarskega sestavka 913, 1135, 1157, 1170–1177

pri glagolu 1172, 1173

zaimek 424, 527–541, 1051

celostni 745, 869

frazeološki 536, 537

kazalni 424, 533, 869, 911

posamostaljeni 424, 869

pridevniški 424

prislovni 424

mnogostni 869

nedoločni 869

nikalni 745, 869

osebni 533, 869–873, 911

imenovalnik dvojine pišemo skupaj 533

naglasne oblike 872

naslonska oblika 872

navsezna oblika v tožilniku 538–541, 580, 869, 873

našlašena 873

osebni povratni 869

oziralni 745, 869

poljubnostni 869

pridevniški 746, 881

samostalniški 746, 1242, 1257

vprašalni 484, 745, 869

zaimenska beseda 826

zaimenska zloženka 529

zaklepaj 438, 450

neskladenjska raba 450

ob črkah, redkeje ob številkah, ki nakazujejo naštevalne enote (zlasti za dvopičjem) 450

zamolk 384, 385, 484, 1135

zapisani jezik 1044

zapis

črkovalnih kratic 925

izgovora 1166–1169, 1211, 1218

tonema 1174, 1180–1184

tonemskosti > tonema

zapisovalna preglednica 1068, 1070

zapisovanje

odstavkov 449

glasov 1070

nezvočnikov 687, 689–695

prevzetih besed in besednih zvez 163–225

prehaja v podomačeno 168

samoglasnikov 620, 643–645, 651, 652, 700, 727–729, 734, 737, 742, 744

soglasnikov 620

tujih posegov v besedilo 449

zvenečnostnih parov 681–687

zvočnikov 646–666

zaporedje

enakoglasnic 1183, 1218, 1256–1259

glede na naglas 1259

po besednih vrstah 1257

pon 1258

enakopisnic *enakoglasnic*

tonemov v oklepaju 1183

zapornik 671, 689; > nezvočniki

zastarelo 418, 1059, 1064

- zaznamovan** 1135
- zborno privzdignjeno** 1059, 1060
- zemljepisna imena** 34, 57, 61–76; > naselbinska imena; > nenaselbinska imena
- celin 66
  - cest 62, 139, 206
  - delov kopnega 202
  - dolin 65, 204
  - držav 63, 200
  - gorovij 204
  - gozdov 65
  - jam 65
  - jezer 64
  - katastrskih enot 65
  - krajev 62, 427
  - mest 205
  - mestnih delov 139
  - morij 64
  - na *-sko* in *-ško* 841
  - nebesnih teles 67
  - nižin 65
  - objektov 68, 207
  - oblik zemeljskega površja 204
  - oceanov 64
  - otokov 66
  - ozvezdij 67
  - parkov 206
  - planjav 204
  - pokrajin 63, 201
  - polotokov 66
  - poslopj 68, 207
  - prekopov 64
  - puščav 65, 204
  - ravnin 204
  - rtov 66
  - samostojnih objektov 68
  - slapov 64
  - svetovij 67
  - tokov 64
  - trgov 62, 139, 206
  - ulic 62, 139, 206
  - vod 64, 203
  - vzpetin 65, 204
- zgradba jezika** 1044
- zlaganje** 921, 923
- zlitnik** 671, 687, 689–695, 1135; > nezvočni
- zlog** 433, 480, 600–614, 917, 918, 1070
- naglašeni 631
  - nenaglašeni 631
  - pisni 600, 607
  - poudarjeni 1036
- zlogotvornost** 634
- zložena oblika** 895
- pri glagolu 895
- zloženska** 72, 419, 485, 487, 490–504, 507, 511–524, 529, 551, 555, 606, 612, 641, 647, 660, 663, 701, 702, 781, 921, 923, 926, 940, 1029–1032, 1037, 1135
- iz podstavne besedne zveze 1031
  - iz priredne besedne zveze 1031
  - iz tožilniške zveze, navadno s števnikom 515
  - iz zveze pridevnika in samostalnika 499
  - katere prvi del je enak imenovalniku 1031
  - kot besedna zveza 498
  - narazen pisana 866
  - neknjižna 521
  - okrajšana 596, 598
  - podredna 414, 491–502, 512, 521–524, 526, 532, 549, 553, 417, 418, 1135
  - pridevniška 512–522
    - na *-ski* iz večbesednih imen 517
    - s prislovno sestavino 516
    - s prvo sestavino s pomenom barve in odtenka ali podobnih čutnih zaznav 518
    - z medpono po pravilih vezave 514
  - samostalniška 491–502
    - pišemo jih skupaj 418, 485, 491–496, 512–524
    - skupaj ali narazen 497–502, 518–520
    - z vezajem 496, 521, 522
  - s črko, kratično zvezo črk ali števko v prvem delu 496
  - s količinskim izrazom v prvem delu 494, 1031
  - z dvema naglasoma ali več 1031
  - z enim naglasom 1032
  - z glagolsko medpono *-i-* 493
  - z imenovalniško ali podobno medpono 495
  - z imenovalniško končnico v prvem delu 418
  - z lastnim imenom kot prvo sestavino 500
  - z medpono *-o/-e-* 493
- priredna 503, 523, 1135
- pridevniška 523, 524
  - samostalniška 503, 504
    - pišemo jih z vezajem 503, 523
  - velelniška 1031
  - zaimenska 528, 529
    - načeloma jih pišemo skupaj 528
    - nekatero, notranje netrdno povezane, pa narazen 529
- splošno
- če si sledijo zloženske z isto sestavino, jih lahko pisno skrajšamo 419, 522
  - izpeljanka iz glagolskih zloženk 551
  - ohranja pisne lastnosti podstave 504, 524
- zložnost** 600
- zmerjalno** 1059, 1063
- znamenje** 4; > črka; > ločilo; > pisno znamenje; > števka
- grafično > pisno
  - iz logike 17
  - izpostavno 18, 1135, 1137
  - jezikoslovno 17–23, 396, 449, 452, 455, 467, 618–633, 1070–1134
  - korekturno > popravno
  - ločevalno 6, 216, 621, 626–633, 1135, 1222

- obvezno 1222
 matematično 16, 17, 255, 397, 449, 454
 naglasno 22, 618–633, 1036, 1135 (akut, cirkum-
 fleks), 1222
 obvezno 1222
 nečrkovno 11–18, 21–24, 226, 1021
 normativno > normativnost
 popravno 24
 posebno 221
- zobnik** 692; > nezvočniki
zobnoustničen 1135
zvalnik 282, 342, 345, 484
zvenečnost 1135
 nezvočnikov 636, 668, 677–687, 1135
 zvočnikov 1135
- zveza**
 citatna 501
 pišemo in delimo jo po pravilih ustreznega jezi-
 ka 501, 599
 črk 496
 frazeološka 420
 glasovna 666, 688–745
 sičnik pred šumevcem 696–698
 več enakih soglasnikov 689–691
 zobni zapornik + zlitnik 692–695
 imena in priimka 967
 ločna 484
 naziva in priimka 967
 podredna 417
 podstavna 1135
 pojasnjevalna 484
 predložna 1135
 priredna 416
 protivna 484
 samoglasnikov 703, 704
 samostalniška 1135
 sklepalna 484
 stalna besedna 1135
 stavkov 372, 408
 stopnjevalna 484
 tuja 425
 vezalna 484
 vzročna 484
- zvezdica** 18, 1137
zveze oznak 1163
zvočniki 222, 616, 634–666, 678, 681, 721, 724, 741,
 820, 821, 930, 950, 1005, 1135
 drsnika 636, 1135
 j (srednjejezičnik) 616, 619, 628, 636, 663, 701–
 704, 707, 722, 725, 732, 733, 736–738, 927, 930–
 932, 935, 937, 938, 963, 971, 977, 980, 981, 984,
 1069, 1135
 govorjeni j 960, 981
 šumni 636, 1135
 za l in n se ne izgovarja 1069
 v (ustničnik) 10, 20, 222, 616, 619, 620, 628, 636,
 638, 642–645, 647–662, 674, 691, 700, 727–729,
 734, 735, 737, 742, 744, 930, 977, 981, 1069, 1135
 zobnoustnični 640, 1069, 1070
 y dvoglasniški za samoglasniki pred soglasnikom
 ali na koncu besede (dvoustnični zadnjejezični) 20,
 641, 1069, 1070, 1135
 premena z u 1069, 1070
 ustničnoustnični šumni 20, 636, 642–644, 1069
 M nezveneči 20, 642–645, 662, 1069, 1070
 w zveneči 20, 642–645, 662, 1069, 1070
 varianta w 1069, 1070
 zvočniška varianta 647
 jezičnika 636, 1135
 l 600, 616, 620, 636, 643–647, 649–662, 664–666,
 676, 700, 722, 725, 727–729, 734, 737, 738, 742,
 744, 930, 946, 948, 949, 977, 980, 1049, 1069–
 1071
 dvoglasniški 1069
 mehčani ali podaljšani l 1069
 polglasnik + l 734, 744, 1069
 premena z u 1069
 premena z w 1069
 trdi 636, 1135
 lj 664, 666, 726, 727, 738, 820, 837, 930, 933,
 946, 948, 977, 980, 1049, 1135 (sklop)
 r 600, 616, 619, 620, 629, 714, 733, 734, 742, 837,
 930, 977, 1069
 jezičkov (uvularni) 636, 1135
 polglasnik + r 1069
 zobnojezični 636, 1135
 nosnika 665, 1069
 m 600, 616, 636, 665, 673, 733, 734, 930, 977
 polglasnik + m 728, 744, 1069
 ustničnoustnični (dvoustnični) 638
 n zobnoustnični 20, 638, 1069, 1070
 n 616, 675, 722, 725, 732–735, 738, 930, 977, 980,
 1069–1071
 ŋ mehkonebni (mehkonebnojezični) 20, 639, 1069,
 1070
 podaljšani ali omehčani 1069
 polglasnik + n 734, 744, 1069
 pred pripono z b- 665
 zobni (zobnovenčni) 639
 nj 664, 666, 726, 727, 738, 820, 837, 933, 977,
 980, 1135 (sklop)
- srednjejezičnik** 1135
zvrst jezika 1039–1067, 1135
 časovna 1042
 pretekli jezik 1042
 sodobni 1042
 zgodovinski 1042
 funkcijska 1041
 praktičnosporazumevalna 1041
 publicistična 1041
 strokovna raznih vrst 1041
 umetnostna 1041
 mernostna 1043

nevezana beseda 1043
vezana beseda 1043
prenosniška 1044
govorjeni jezik 1044
zapisani jezik 1044
socialna 1040
interesne govornice 1040
  latovščina (argo), sleng, žargon 1040
knjižni jezik 1040
  knjižni pogovorni 1040, 1054
  knjižni zborni 1040, 1049, 1054
mestne govornice 1040
narečja 1040

neknjižni pogovorni jezik 1040, 1056
pogovorni jezik 1040
pokrajinske narečne skupine 1040
zvrstna označenost 418
zvrstna zaznamovanost 1143
zvrstnost 1039–1067

Ž

žargon 1040
žargonsko 1059, 1060
živost 1135